

Petre Andrei
University of
Iași

Transilvania
University

INFOR ELEA
Smart Business
Academy

University of
European Studies
of Moldova

DANUBIUS
University of
Galati

Baku Business
University

WSG University
in Bydgoszcz

Universitatea de Studii Europene din Moldova

CULEGERE DE LUCRĂRI

Volumul 2

Tineri cercetători

Conferința științifică Internațională
PROMOVAREA VALORILOR SOCIAL-ECONOMICE ÎN CONTEXTUL
INTEGRĂRII EUROPENE,
Ediția a 6-ea

**01-02 decembrie 2023,
Chișinău, Republica Moldova**

CZU

T

Sectiunile conferinței

1. Științe economice
2. Drept
3. Psihologie
4. Politologie

Coordonatorul ediției

Șargu Lilia conferențiar universitar, doctor

Comitetul de redacție

Sedlețchi Iurie profesor universitar, doctor în drept Republica Moldova

Colomba Carlo profesor, doctor Italia

Sicora Filip, profesor, doctor Polonia

Coman Claudiu profesor universitar, doctor, România

Absalamova Nodira profesor universitar, doctor Uzbekistan

Nuța Florian conferențiar universitar, doctor România

Ignat Gabriela conferențiar universitar, doctor, România

Gojayeva Elmira conferențiar universitar, doctor, Azerbaijan

Pușcă Andy conferențiar universitar, doctor România

Timuș Angela conferențiar universitar, doctor Republica Moldova

DESCRIEREA CIP ACAMEREI NAȚIONALE A CĂRȚII

"Promovarea valorilor social-economice în contextul integrării europene", conferință științifică internațională (6 ; 2023 ; Chișinău). Conferința Științifică Internațională "Promovarea valorilor social-economice în contextul integrării europene", Ediția a 6-a, 1-2 decembrie 2023, Chișinău : Culegere de lucrări. / coordonatorul ediției: Șargu Lilia ; comitetul științific: Sedlețchi Iurie (Moldova), Pușca Andy (România) [et al.]. – [Chișinău] : [USEM], 2023 – . – ISBN 978-9975-3611-0-1.

Cerințe de sistem: PDF Reader.

Vol. 2 : Tineri cercetători. – 2023. – 176 p. : fig., tab. – Antetit.: Universitatea de Studii Europene din Moldova [et al.]. – Texte, rez.: lb. rom., engl. – Referințe bibliogr. la sfârșitul art. – ISBN 978-9975-3611-2-5 (PDF).

3(082)=135.1=111

P 94

ISBN 978-9975-3611-2-5 (PDF)

© USEM

Toată responsabilitatea privind originea manuscriselor aparține exclusiv autorilor

SCIENTIFIC COMMITTEE:

SEDLEȚCHI Iurie Ph.D. in Law, professor, president of University of European Studies of Moldova (Republic of Moldova)
PUȘCA Andy, Ph.D. in Law, Associate Professor, president of DANUBIUS University of Galati (Romania)
COLOMBA Carlo, PhD in Economics, President and CEO, Infor Elea, (Italy)
SICORA Filip PhD in Economics, University of Economy in Bydgoszcz, (Poland)
NUȚA Florian, PhD. Ass. Prof, DANUBIUS University of Galati (Romania)
ABBASOVA Maleyka Nazim PhD., Ass. Prof., Baku Business University (Baku, Azerbaijan)
COJOCARU Daniela, PhD, habil., Prof., "Alexandru Ioan Cuza" University of Iasi (Romania)
IGNAT Gabriela PhD., Ass. Prof., „Ion Ionescu de la Brad” University of Life Sciencs, Iași (Romania)
JITĂREANU Andy Felix PhD, Ass. „Ion Ionescu de la Brad” University of Life Sciencs, Iași (Romania)
AVARVAREI Simona Catrinel PhD, Ass. Prof., „Ion Ionescu de la Brad” University of Life Sciencs, Iași (Romania)
HLACIUC Elena, PhD, habil., Prof., USV, Stefan cel Mare University of Suceava (Romania)
PENTIUC Radu, PhD, habil., Prof., Stefan cel Mare University of Suceava, (Romania)
COMAN Claudiu, PhD, habil., Prof., University Transylvania of Brasov, (Romania)
PRELIPCEAN Teodora-Liliana PhD, habil., Prof., University Petre Andrei, Iasi (Romania)
MUNTEANU Florentina, PhD, habil., Prof., University Aurel Vlaicu of Arad (Romania)
CUC Lavinia Denisia PhD, habil., Ass. Prof., University Aurel Vlaicu of Arad (Romania)
STRATAN Alexandru, correspondent member ASM, PhD., habil. Prof., ASEM, (Republic of Moldova)
TIMUȘ Angela, PhD., Ass. Prof., INCE, (Republic of Moldova)
COBZARI Ludmila, PhD., habil., Prof., Academy of Economic Studies of Moldova, (Republic of Moldova)
STIHI Ludmila, PhD., Ass. Prof., Academy of Economic Studies of Moldova, (Republic of Moldova)
ULIAN Galina, PhD., habil., Prof., State University of Moldova (Republic of Moldova)
HĂMURARU Maria, PhD., Ass. Prof., State University of Moldova (Republic of Moldova)
ȘARGU Lilia PhD., Ass. Prof., University of European Studies of Moldova (Republic of Moldova)
CATAN Petru, PhD., habil., Prof., University of European Studies of Moldova (Republic of Moldova)
MANOLI Mihail PhD Ass. Prof., University of European Studies of Moldova (Republic of Moldova)
LUPU Constantin PhD Ass. Prof., University of European Studies of Moldova (Republic of Moldova)
BĂIEȘU Aurel, PhD., habil, Prof., University of European Studies of Moldova (Republic of Moldova)
AIRAPITEAN Artur, PhD., Ass. Prof., University of European Studies of Moldova (Republic of Moldova)
BÎTCA Ion, PhD. Ass. Prof., University of European Studies of Moldova (Republic of Moldova)
SPÎNU Igor PhD., Ass. Prof., University of European Studies of Moldova (Republic of Moldova)
COJOCARU Aurelia PhD, University of European Studies of Moldova (Republic of Moldova)

Chairman of the organizing committee

ȘARGU Lilia PhD., Ass. Prof., University of European Studies of Moldova

Members of the organizing committee

NUȚA Florian, PhD. Ass. Prof, DANUBIUS University of Galati (Romania)
ONOFREI Victoria DANUBIUS University of Galati (România)
IGNAT Gabriela PhD., Ass. Prof., „Ion Ionescu de la Brad” University of Life Sciencs, Iași (Romania)
JITĂREANU Andy Felix PhD, Ass. Prof., „Ion Ionescu de la Brad” University of Life Sciencs, Iași (Romania)
AVARVAREI Simona Catrinel PhD, Ass. Prof., „Ion Ionescu de la Brad” University of Life Sciencs, Iași (Romania)
COMAN Claudiu, PhD, habil, Prof., University Transylvania of Brasov, (Romania)
CORSEI Andreea, PhD students, University Petre Andrei (România)
MIHAI Ana-Iuliana, MPhil, DANUBIUS University of Galati (România)
BURBULEA Rodica, PhD., Ass. Prof., State University of Moldova (Republic of Moldova)
COREȚCHI Boris PhD., Ass. Prof., State Tehnical University of Moldova (Republic of Moldova)
BĂNCILĂ Natalia PhD habil, profesor, Academy of Economic Studies of Moldova
ULINICI Andrian, PhD, University of European Studies of Moldova
COJOCARU Aurelia, PhD, University of European Studies of Moldova
SEDLEȚCHI Nicolae PhD students, University of European Studies of Moldova
SITARI Daniela PhD Students University of European Studies of Moldova

Organizat în parteneriat cu mediul de afaceri

Sedam Service SRL; Access Corporation SRL; Inomas Inovație SRL; Ceramic HALL SRL; Megattour SRL; Bicotra SRL; Sofi Poliart SRL; Goa Teritoriu SRL; Solid Contabil SRL; Bugmar SRL; VPSA Group SRL; Impex Businesscom; M&M Comerț SRL; Unicaps SRL, ONG Proiect, SRL Mega-Tour, SRL Med Consulting, SRL Lebedev Grup, SRL Armobeton, etc

CUPRINS

	Domeniul științe economice	
Ioan PRIGOREANU	STUDY ON THE DEVELOPMENT OF ECOLOGICAL FARMING IN THE EUROPEAN UNION AND ITS ROLE IN SUSTAINABLE RURAL DEVELOPMENT	6
Elizabeth JUGLAN	ECONOMIC ANALYSIS OF THE IMPLEMENTATION OF QUALITY STANDARDS IN THE BREAD MAKING INDUSTRY	15
Vasile URĂTU	MANAGEMENTUL INVESTIȚIONAL LA CULTIVAREA SALVIEI PENTRU PRODUCEREA ULEIURILOR ESENȚIALE	21
Denisa Maria DANECI-PATRAU	EXIGENTE ECONOMICO-SOCIALE PRIVIND TRANSPORTUL FERROVIAR PRIN PRISMA ANALIZEI POTENTIALULUI UMAN	26
Cristian Constantin OLTEANU Cristina Georgiana BAHACIU	EXIGENȚE ACTUALE SI DE PERSPECTIVA PRIVIND PERFEȚIONAREA RESURSELOR UMANE ÎN TRANSPORTUL FERROVIAR	37
Eunice-Sara HUȚUȚUI Raluca IACOB Gabriela LIȚĂ	RESEARCH ON FINANCIAL SUSTAINABILITY AT S.C. LOZCOR EXPERT CARGO S.R.L.	44
Eduard-Petrică IRIMIA Maria-Camelia PAVELIUC	RESEARCH ON THE ECONOMY IN THE CONTEXT OF DIGITALISATION	49
Mihaela – Cătălina FROICU	IMPACTUL IMPLEMENTĂRII POLITICILOR AGRICOLE LA NIVEL DE FERMĂ	55
Cornelia-Elena VLASE	ANALYSIS OF THE COMPANY'S PERFORMANCE SC AGROIND BAZGA S.R.L JUD IASI	61
Cătălina BULMAGA	ROLUL BUSINESS PLAN-ULUI ÎN ASIGURAREA UNEI ACTIVITĂȚI ECONOMICE EFICIENTE ÎN CADRUL ÎNTREPRINDERII	66
Constantin Alin STECLARU	FINANCIAL COMMUNICATION ON THE PATRIMONY OF AN AGRICULTURAL COMPANY	70
Maria Andreea OLARIU	RESEARCH ON THE EFFECTS OF BURNOUT SYNDROME ON EMPLOYEE BEHAVIOR	78
Maria GOȚONOAGA Ionela IVANOV Natalia BĂNCILĂ	DEZVOLTAREA PROCESULUI INVESTIȚIONAL ÎN RM ȘI FACTORII DE INFLUENȚĂ A ACESTUIA	84
Ionela IVANOV Ștefanida MERIACRI Natalia BĂNCILĂ	PROCESUL DE CREDITARE A AGENȚILOR ECONOMICI DIN REPUBLICA MOLDO	89
Ștefanida MERIACRI Maria GOȚONOAGA Natalia BĂNCILĂ	MICROCREDITAREA - MODALITATE DE FINANTARE A AGENȚILOR ECONOMICI DIN RM	94
Ion GALBUR	ROLUL STRATEGIILOR DURABILE IN DOMENIUL CONSTRUCȚIILOR	104
Iuliana GUGOAȘĂ	STRATEGIES AND FINANCING POLICIES IN AGRICULTURE	109
	Domeniul Științe juridice	
Petru PĂUN	CONCEPTE GENERALE PRIVIND ÎNCETAREA PROCESULUI PENAL	113
Snejana CIOCHINĂ	RĂSPUNDEREA PENALĂ PRIVIND EXECUTAREA NECALITATIVĂ A CONSTRUCȚIILOR – CARE A PROVOCAT DISTRUGEREA TOTALĂ SAU PARȚIALĂ A CONSTRUCȚIEI	119
Andrei BAESU	UNELE ASPECTE CE ȚIN DE PREDAREA PERSOANELOR CĂTRE CPI	124
Daniel BĂNCILĂ	ACȚIUNILE REVOCATORII ÎN CONTRACTUL DE ÎNTREȚINERE	129

Maxim GROPA	COOPERAREA JURIDICĂ INTERNAȚIONALĂ ÎN MATERIE PENALĂ LA INVESTIGAREA INFRAȚIUNILOR DE CRIMINALITATE ORGANIZATĂ	141
Andreea CORSEI Mariana-Alina ZISU	ABUSE OF RIGHTS COMMITTED ON THE OCCASION OF THE EXECUTION, MODIFICATION AND SUSPENSION OF THE INDIVIDUAL EMPLOYMENT CONTRACT	148
Lucian Ionut COSTULEANU	SPECIFIC ELEMENTS OF THE COMPANY CONTRACT	156
	Domeniul științe comportamentale. Psihologie	
Irina COJOCARU	PSIHOSOMATICA BOLILOR COPILĂRIEI	160
	Domeniul științe politice	
Sergiu RENȚA Pavel BRAGA Valentina STAN	COMUNICAREA POLITICĂ: ASPECTE TEORETICE ȘI PRACTICE	164

Domeniul științe economice

STUDY ON THE DEVELOPMENT OF ECOLOGICAL FARMING IN THE EUROPEAN UNION AND ITS ROLE IN SUSTAINABLE RURAL DEVELOPMENT

Ioan PRIGOREANU,
PhD, student,
University of Life Sciences “Ion Ionescu de la Brad”,
Iasi, Romania
email: ioanprig@yahoo.com
ORCID: 0000-0002-1106-9359

***Abstract** This paper examines the role of organic farming in sustainable rural development and reorients the objectives and management methods in agriculture, both at EU level and in Romania. Organic farming is of particular importance in an economic sector that is highly dependent on the natural environment, namely agriculture. It has a direct impact on ecosystems, food security and the development of rural areas. Throughout history, the development of agriculture has focused mainly on maximising economic benefits, i.e. achieving higher profits and incomes, often neglecting the consequences for the environment and society. In highly developed countries, this approach has been encouraged by agricultural policy which has promoted increased agricultural production in quantitative terms. This has led to increasingly intensive farming practices and an oversupply of food, while having a negative impact on the environment.*

***Keywords:** sustainability, ecology, agriculture, management, development*

JEL CLASSIFICATION: Q01, Q12, Q18

INTRODUCTION

Organic farming is a comprehensive agricultural system that focuses on using specific processes to ensure the sustainability of ecosystems, food safety, animal welfare and social aspects, all based on a set of clearly defined rules and standards [7]. This approach emphasises a holistic approach to agriculture, aiming not only to produce food but also to maintain environmental health, conserve natural resources and ensure the well-being of both farmers and local communities [2].

This study has been developed on the basis of a comprehensive approach, using a variety of materials and data from official sources. Data was collected from a wide range of official sources, including international organisations such as Eurostat and IFOAM Organics Europe [21], as well as national institutions such as the Romanian Ministry of Agriculture and the Agricultural Directorate [18].

The study aimed to provide a broad and detailed overview of organic farming, with a focus on key indicators on production, market and Common Agricultural Policy support, and also explored scenarios for Common Agricultural Policy expenditure and their effects on organic area for the year 2030 [14].

Agricultural sustainability involves long-term management of natural resources such as soil, water and biodiversity, with a focus on maintaining or improving the quality of these resources. Animal welfare issues on farms were also addressed, including working and living conditions of workers and consumer safety [1].

Organic farming can be closely associated with the concept of sustainable development, which focuses on the conservation of biodiversity [2]. Biodiversity protection within the organic farming system involves the use and conservation of the genetic potential of indigenous species, old varieties, landraces and local populations [4]. These valuable resources are particularly important in each region because traditional crops and old varieties have adapted to specific local agro-ecological conditions [8]. They are more resistant to the influence of stress factors, thus contributing significantly to yield stability. Organic farming also plays a significant role in preserving soil as an essential resource for food production [9]. Research has shown that in organic production systems, soil bulk density is lower while soil porosity is higher compared to soils in conventional crop farming systems. More specifically, the use of crop residues and various organic fertilisers improves soil characteristics and increases soil fertility, thus reducing erosion.

However, emphasising environmental aspects does not fully cover all the important dimensions of organic farming, and moreover, it implies respect for four fundamental principles: health, ecology, equity and responsibility [11]. When based on these premises, organic farming aligns with the sustainable development paradigm, called "strong sustainability."

Organic production methods serve a dual purpose in the social context: on the one hand, they supply products to a specific market oriented towards the demand for organic products; on the other hand, they provide access to public goods, thus contributing to environmental protection, animal welfare and rural development [2]. Organic farming is therefore a key element in putting sustainable development principles into practice, providing not only private goods such as high quality organic food, but also environmental public goods, including landscapes, biodiversity and the quality of natural resources.

In 2020, Europe's organic land area represented 9% of the total, with an average payment rate of €213.15/hectare [20]. However, only 64% of the area certified as organic currently receives organic farming support payments, which translates into around €2 billion of Common Agricultural Policy support per year. In order to reach the target of 25% organic land in the EU by 2030, the EU should consider the following measures [18]:

- ✓ Triple the area of green land between 2020 and 2030;
- ✓ Increase total spending on the Common Agricultural Policy by 3 to 5 times by 2030;
- ✓ Allocating 9-15% of the Common Agricultural Policy budget to organic farming (up from 3% in 2019);
- ✓ Increasing payment rates per hectare before 2030 to keep pace with cost increases since payment rates were last set in 2014.

Some countries with low levels of support for organic farming should consider a 5-10 fold increase in expenditure to reach realistic targets for organic land area at national level [17]. In addition, at least 30% of the European Agricultural Fund for Rural Development (EAFRD) budget should be allocated to support environmental measures and climate action, including organic farming [6].

METHODOLOGY

The study is based on an analysis of the evolution of organic agricultural areas in the European Union and in Romania in particular. The materials used in the research are varied and come from official sources such as Eurostat, the Romanian Ministry of Agriculture and the County Agricultural Directorate, which provide essential data for understanding the agricultural context.

To complete the picture, the research also included secondary data on the state of organic farming at global and national level in Romania. The documentary research method was used to analyse and synthesise information from various sources, thus providing a comprehensive perspective. The processing

of the collected data was carried out using descriptive statistical methods and the results obtained were presented in graphs.

The study provides an overview for the European Union and the main agricultural countries, providing information on production, market and support through the Common Agricultural Policy. Also, scenarios for future Common Agricultural Policy expenditure and its impact on the organic area for the year 2030 provide important insights for future planning.

RESULTS AND DISCUSSIONS

The research on the organic farming sector in the European Union highlights the evolution of the agricultural area devoted to organic farming, the dominant agricultural crops grown on this land, with data collected from the Eurostat database in 2021.

The analysis focused on the main farming countries in the European Union, with data covering the period 2017-2021.

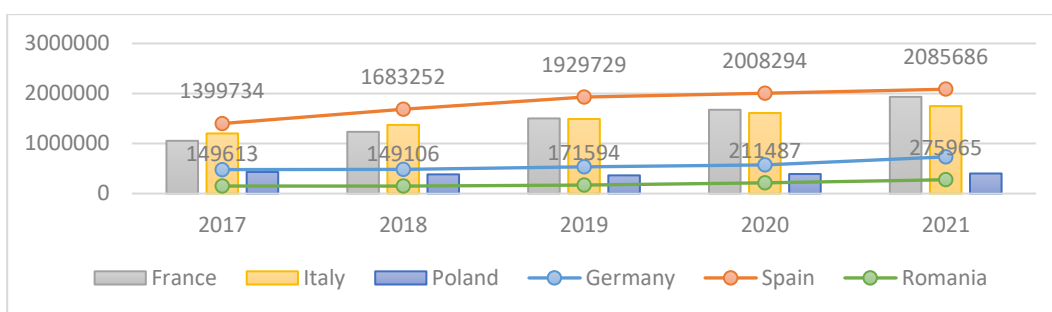

Figure 1 - Agricultural area used organically (ha)

Source: Eurostat data

The total area of land converted to organic farming has increased, with Spain having the largest share, from 1,399,734 ha in 2017 to 2,085,686 ha in 2021, while in Romania the area dedicated to organic farming has increased from 149,613 ha in 2017 to 275,965 ha in 2021.

Figure 2 shows the evolution of the agricultural area under conversion to organic farming from 2017 to 2021.

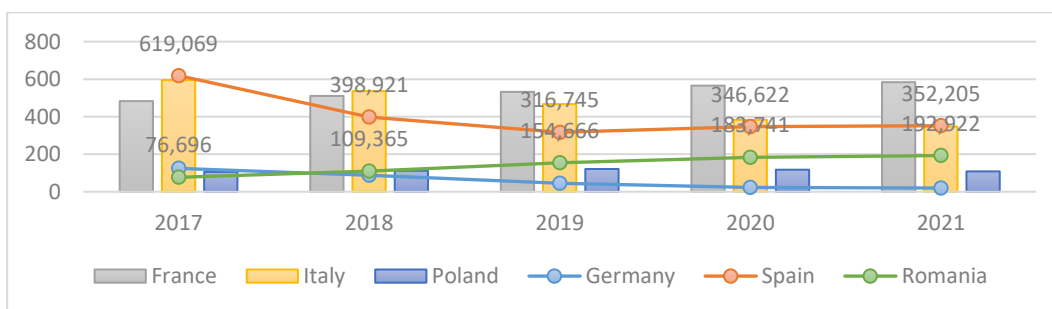

Figure 2 - Agricultural area under conversion to organic farming (ha)

Source: Eurostat data

As regards the agricultural area being converted to organic farming in the main European countries, we note that during the period analysed (2017-2021) they have shown a steady increase, with the most extensive land being converted in France, where this area increased from 483,058 ha in 2017 to 583,951 ha

in 2021, and Romania, for its part, showed a similar evolution, with a steady increase in the area being converted to organic.

According to the graph reflecting the evolution of the agricultural area that is in the process of conversion to organic farming in Romania, we can see that in 2017, Romania had an area of 76,696 hectares, while in 2021 this figure increased to 192,922 hectares.

Regarding the expansion of land fully converted and in conversion to organic farming in the European Union, the evolution shows that in 2017, at EU level, it occupied 5,2501,003 hectares, in 2019 reaching 6,074,892 hectares, and in 2021 increasing to 6,797,629 hectares. This upward trend confirms the European Union's interest in expanding the areas dedicated to organic farming, reflecting its commitment to promoting and developing this agricultural sector. Figure 3 illustrates the percentage of arable land converted to organic farming within the main EU countries.

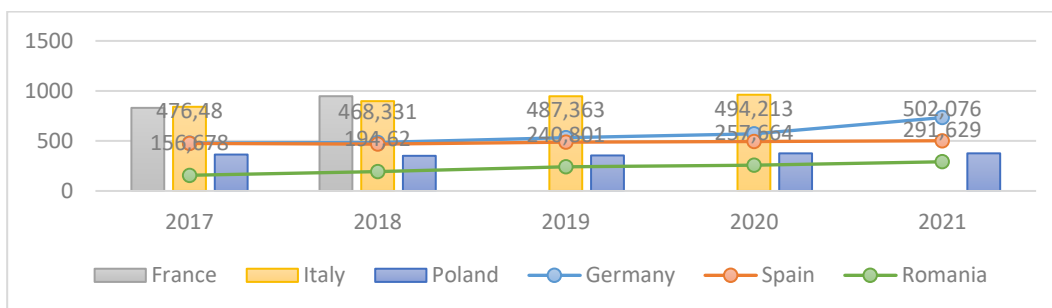

Figure 3 - Arable land converted to organic farming
Source: Eurostat data

The conversion of arable land to organic farming in the European Union shows an increasing trend in each member country. For example, in France, the area of converted arable land increased significantly from 830,536 hectares in 2017 to 1,444,503 hectares at the end of 2021. In Romania, the area of arable land converted to organic farming increased significantly over the period analysed (2017-2021), from 156,678 hectares in 2017 to 291,626 hectares in 2021, an increase of 86.13% compared to the first year of the period analysed.

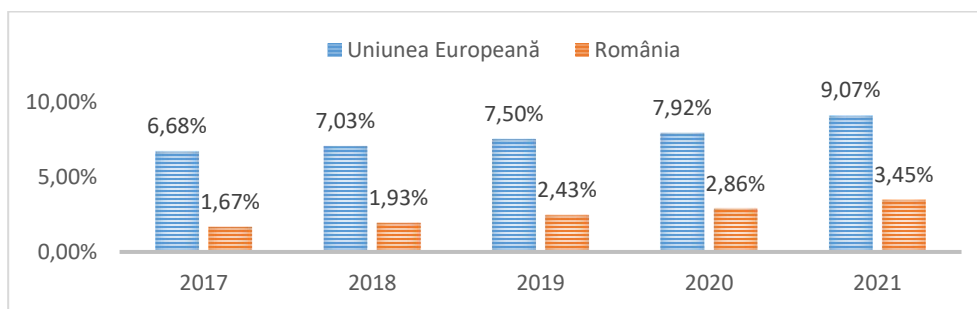

Figure 4 - Percentage of total areas fully converted and in conversion to organic farming at EU level and in Romania (%)

Figure 4 illustrates the percentage evolution of areas fully converted and in the process of conversion to organic farming in the European Union and Romania. Thus, at EU level, the percentage was 6.68% in 2017, increasing to 9.07% in 2021.

As for Romania, in 2017, it represented only 1.67% of the total areas fully converted and in conversion to organic farming, reaching 3.45% in 2021. Romania has favourable conditions for the

development of organic farming. This is reflected in the low degree of environmental degradation in rural areas, the presence of a large number of small family farms and a high level of employment in the agricultural sector. Other factors contributing to the development of organic farming include the growing awareness of the need to protect the environment and preserve biodiversity in agricultural ecosystems. Also, changes in consumer behaviour and increasing demand for organic food play an important role in promoting this practice.

Changes in the organic farming sector in Romania have been largely quantitative in nature, reflected in the growth of three key indicators:

- Expansion of land area devoted to organic farming,
- Increase in the number of organic farms,
- Increase in the number of organic processing units.

This quantitative increase in organic farming has not translated into a proportional increase in the supply of organic food products. The limited quantities available on the market have led to relatively high prices and low levels of consumption of organic food.

Significant price differences between organic and conventional products can be as high as 400-500%. In 2019, the organic food market in Romania was worth around 1 billion lei and accounted for only 0.3% of the total food market, compared to 4% in the EU, 8.4% in Denmark and 6.5% in Austria.

Average Romanian consumer spending on organic food remained relatively low, at less than €7 per year. This level is significantly lower than in other EU countries such as Denmark (€312), Sweden (€231), Austria (€205), France (€136), Germany (€132), Slovenia (€42), Estonia (€32) and the Czech Republic (€12). This means that consumers in Romania have adopted organic products to a lesser extent, despite increasing supply and falling prices of organic food.

Figure 5 highlights the share of actual, potential and improved organic area both at EU level and in Romania.

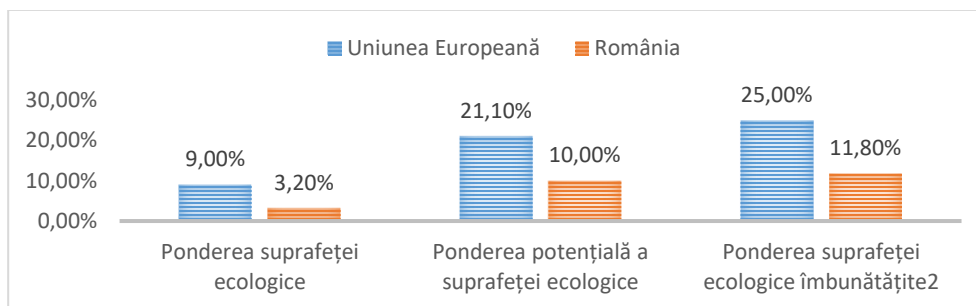

Figure 5 - Share of organic areas in the European Union and Romania (%)

According to 2021 data, at EU level, the share of organic farmland was 9% of the total area, and the potential for this could reach 21.10%, while improved areas could reach 25% by 2030. For Romania, the current area under organic farming represents only 3.20% of the total agricultural land area, but the country has the potential to increase this to 10% by 2030, including an improved area of 11.80%.

Figure 6 illustrates the prospects and developments for organic farming in the European Union's national Common Agricultural Policy strategic plans, addressing the three main areas: production, market and Common Agricultural Policy support for the development of organic farming.

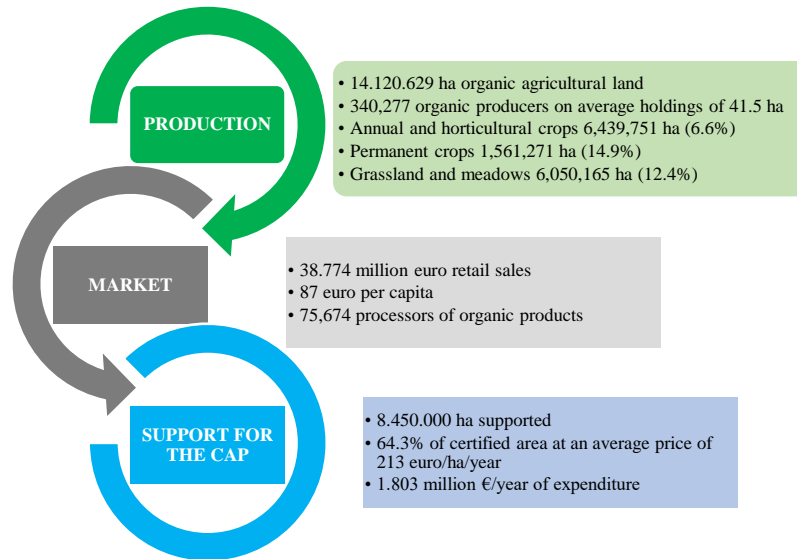

Figure 6 - Prospects and developments for organic farming in EU national CAP strategic plans

Source: IFOAM Organics Europe, 2021

Thus, within the organic farming sector, the European Union presents the following figures:

- 14,120,629 hectares of organic farmland,
- 340,277 organic producers with average holdings of 41.5 hectares,
- 6,439,751 hectares of annual and horticultural crops (representing 6.6% of the total agricultural land area),
- 1,561,271 hectares of permanent crops (representing 14.9% of the total area of agricultural land),
- 6 050 165 hectares of grassland and meadows (representing 12.4% of the total area).

Figure 7 illustrates the prospects and developments for organic farming in the strategic plans of the national Common Agricultural Policy in Romania.

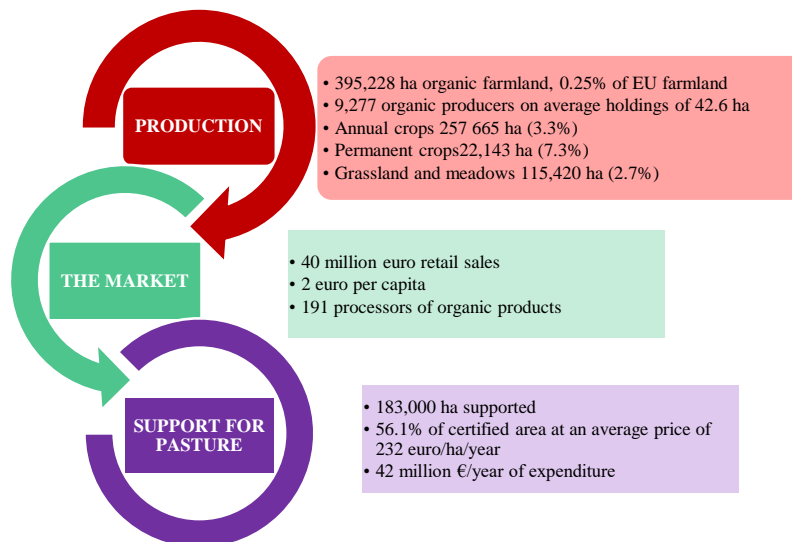

Figure 7 - Prospects and developments for organic farming in national CAP strategic plans in Romania

Source: IFOAM Organics Europe, 2021

Organic farming, according to FAO/WHO standards, is an integrated production and management system that aims to conserve and promote the health of natural resources and ecosystems. It adopts strict certification and control standards and enjoys significant international support, which represents important progress in terms of environmental protection.

According to Council Regulation (EC) No 834/2007, organic farming fulfils a dual social function. On the one hand, it provides a specific market that responds to consumer demand for organic products. On the other hand, it provides "public goods" that contribute to environmental protection, animal welfare and rural development.

The contribution of organic farming to global sustainable rural development is seen in the promotion of rural diversity and in the conservation and protection of the environment. At the same time, it produces quality and safe food, contributes to labour market development and human capital development. Local food markets also play a central role in the development of the green sector, reflecting growing consumer interest in shorter supply chains and highlighting the importance of small and medium-sized enterprises in food processing and distribution. Marketing practices focused on local products contribute to local employment growth, food processing development, market expansion and farm diversification.

CONCLUSIONS

Organic farming is a key driving force for rural development, especially in marginalised areas. It offers numerous benefits, such as stimulating economic development, attracting financial resources, diversifying activities and strengthening social cohesion in rural communities. By applying appropriate production standards and using new agro-technological knowledge, organic farming offers significant opportunities for young people in rural areas, helping to reduce migration and promote human capital development in these areas.

The organic farming sector is growing rapidly, although it still represents only a small part of world agriculture. The European Union stands out as a world leader in this field, with large areas under organic cultivation, production and market of organic products and the development of institutional support systems.

Support for organic farming in the European Union is based on the Common Agricultural Policy, its second pillar. However, the assets allocated to the organic sector from the European Agricultural Fund for Rural Development (EAFRD) represent only 6.4% of the total EAFRD fund for the period 2014-2021. The development of organic farming in Romania has until recently been relatively slow, but there is significant potential for growth with adequate support and incentives.

Greater consistency on the part of the relevant institutions in creating ongoing incentives and payments for organic farming is essential. However, it is of concern that the assets allocated to organic production have decreased significantly over the last three years. However, given the growing demand for organic food products on the global market, especially in the European Union, the organic sector in Romania could contribute significantly to the country's economic development.

According to IFOAM Organics Europe, Member States should set national targets for organic land within the strategic plans of the Common Agricultural Policy. These targets should be based on analyses of the needs of the organic sector and its contribution to the objectives of the Common Agricultural Policy, the EU Green Deal Strategy, the Farm to Fork Strategy and the Biodiversity Strategy. The Commission should ensure that all Common Agricultural Policy strategic plans include a target for organic land that contributes equitably to the EU's 25% target.

As countries have different reference levels, they should have specific targets and Member States that already have more than 25% organic land should continue to develop organic farming. This is in line with

the call of the EU Action Plan on Organic Farming, which urges all Member States to set national targets and strategic plans for the development of their organic sectors.

BIBLIOGRAPHICAL REFERENCES

1. Bahadur, A., E. Lovell, E. Wilkinson, and T. Tanner. 2015. *Resilience in the SDGs: Developing an Indicator for Target 1.5 That Is Fit for Purpose*. London: Overseas Development Institute.
2. Christiaensen, L., L. Demery, and J. Kuhl. 2010. *The (Evolving) Role of Agriculture in Poverty Reduction—An Empirical Perspective*. *Journal of Development Economics* 13.
3. Christophersen, T., and S. Shames. 2018. *Agriculture in the 21st Century: New Landscapes for People, Food and Nature*. *SDG Update*. <http://sdg.iisd.org/commentary/guest-articles/agriculture-in-the-21st-century-new-landscapes-for-people-food-and-nature/>.
4. Declercq, T. 2018. *Transforming Food Systems by Valuing the Invisible in the Sustainable Development Goals*. <http://www.teebweb.org/sdg-agrifood/>.
5. Fan, S., R. Pandya-Lorch, and S. Yosef. 2014. *Resilience for Food and Nutrition Security*. Washington, DC: International Food and Policy Research Institute.
6. Farming First. 2018. *The Story of Agriculture and the Sustainable Development Goals*. <https://farmingfirst.org/sdg-toolkit#home>.
7. Ignat G., Sargu L. Studies regarding the analysis of the financial profitability rate based on the performance pyramid at a wine company in Iasi. În: Collecting scientific papers 4th International Conference "Promotion of Social and Economic Values in the Context of European Integration", December 3-4, Chișinău, 2021, Vol. 1, pag 37-47
8. Giovannucci, D., S. Scherr, J. C. Milder, D. Nierenberg, and C. Hebebrand. 2012. *Food and Agriculture: The Future of Sustainability. A Strategic Input to the Sustainable Development in the 21st Century (SD21)* project. New York: United Nations Department of Economic and Social Affairs, Division for Sustainable Development.
9. Graziano da Silva, J. 2017. *Achieving SDG2: End Hunger, Achieve Food Security and Improved Nutrition and Promote Sustainable Agriculture*. <http://www.fao.org/sustainable-development-goals/news/detail-news/en/c/424259/>.
https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/14371SDG2_format.revised_FINAL_28_04.pdf
<https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/14383SDG5format-revOD.pdf>
10. Michalopoulos, S. 2017. *Agriculture Holds Key to UN Sustainable Development Goals*. <https://www.euractiv.com/section/agriculture-food/news/agriculture-holds-key-to-un-sustainable-development-goals/>.
11. Omilola, B. 2018. *Turning an Ambitious Vision into an Achievable Reality: Landing the 2030 Agenda for Sustainable Development at the National Level*. CROP Poverty Brief Number 38. Bergen, Norway: Comparative Research Program on Poverty. Accessed September 20, 2018 from <http://www.crop.org/viewfile.aspx?id=1186>
12. Pieter Devuyt (2021) *Analysis: Can the EU meet its new 25% organic target?*, HIS Markit.
13. Tomoyuki Kuwaharada, 2021. *Policy Measures toward the compatibility between sustainability and economic recovery and growth in the European Union -A European Green Deal, Farm to Fork Strategy and Biodiversity strategy for 2030-*, Policy Research Institute, Ministry of Agriculture, Forestry and Fisheries, pp.1–26,
14. *** 2018b. 2018 HLPF Thematic Review of SDG5: Achieve Gender Equality and Empower All Women and Girl.

15. *** 2017a. Food and Agriculture in the 2030 Agenda: Bringing Numbers to Life . Rome.
16. *** 2017b. Food and Agriculture: Key to Achieving the 2030 Agenda for Sustainable Development. Rome.
17. *** 2018. The Future of Food and Agriculture: Trends and Challenges. Rome.
18. *** European Commission, 2021. Factsheet: From farm to fork: Our food, our health, our planet, our future.
19. *** FAO and IFAD (International Fund for Agricultural Development). 2013. Sustainable Agriculture. Technical Support Team Issues Brief. New York: United Nations Department of Economic and Social Affairs and United Nations Development Programme.
20. *** Global Panel on Agriculture and Food Systems for Nutrition. 2014. How Can Agriculture and Food System Policies Improve Nutrition? London.
21. *** HLPF (High-Level Political Forum on Sustainable Development). 2018a. 2018 HLPF Thematic Review of SDG2: End Hunger, Achieve Food Security and Improved Nutrition, and Promote Sustainable Agriculture
22. *** IFAD (International Fund for Agricultural Development). 2017. Rural Development Report 2017: Fostering Inclusive Rural Transformation. Rome.
23. *** Masako Yamamoto, 2021. Agriculture and food post-COVID-19 pandemic -Green recovery Green Deal in Europe-, Mizuho Information & Research Institute.
24. *** www.eurostat.com

ECONOMIC ANALYSIS OF THE IMPLEMENTATION OF QUALITY STANDARDS IN THE BREAD MAKING INDUSTRY

Elizabeth JUGLAN
Graduate Student, Iași University of Life Sciences
juglanelizabeth@yahoo.com

Abstract: *This scientific paper explores the economic impact of meeting quality standards in the bread production sector. It examines the initial costs and long-term benefits of compliance associated with these standards, highlighting the importance of quality in the bread production process and the impact on market competitiveness. By bringing the importance of quality to the fore, this study provides a comprehensive perspective on the economic impact of investing in quality assurance in the bread making industry, providing essential information for investment decision making in this specific area.*

Keywords: *Standards, quality, economic analysis, implementation, efficiency.*

JEL CLASSIFICATION: L15

INTRODUCTION

Standards are technical-legal documents that specify uniform rules on the level of product characteristics and how those characteristics are expressed, verified, and maintained. Standards are therefore the most important specifications in relation to the relationship established by the quality level of the product in question and the reference element in product quality expertise. (Atănase A., 2004)

Standardisation is the activity of drawing up reference documents containing solutions to technical and commercial problems of a repetitive nature with a view to achieving overall economy while meeting functional and safety requirements. (Olaru M., 1999)

The use of quality standards gives organisations the opportunity to differentiate themselves in a competitive environment, attracting customers by providing high quality products and services, thus also gaining customer loyalty. (Frederick F. Reichheld, 2001) Consumers continue to buy with great attention to price, but are increasingly valuing product quality, this is supported by Feigenbaum's statement "It is quality as well as price that sells today, and quality that brings customers back for the second, third and fifteenth time." (Feigenbaum V., 1983)

Implementing and adhering to quality standards can lead to significant cost savings for organizations. Quality standards promote a culture of continuous improvement, which can lead to the identification and elimination of inefficiencies and waste in processes, reducing costs over time. (Deming W., 2000)

Adherence to quality standards is an essential pillar in process optimisation, helping to increase organisational efficiency and productivity. By setting clear quality objectives and performance criteria, organisations can accurately identify areas for improvement and optimise their processes to achieve a higher level of quality. (Nancy R. Tague, 2002)

Quality standards not only ensure compliance with technical and legal requirements, but also serve as effective tools in developing a quality-focused organisational culture. (Juran M., 1998) Consistent adherence to these standards provides a clear framework for continuous improvement, contributing to the overall effectiveness of processes and facilitating the achievement of proposed organisational objectives. Thus, quality standards become an essential guide in optimising processes and promoting an organisational culture of excellence. (Philip B. Crosby, 1980)

Bread occupies an important position in the economic landscape and has considerable influence in various sectors. First, as a staple product of the food industry, the production and sale of bread is an important part of the economy and satisfies a continuous demand from consumers. (Stanley P., 2007) At the same time, bread has a significant impact on the labour market, from agriculture, where wheat is grown, to the processing and distribution industry, the production and marketing of bread generates many jobs, contributing to economic stability and to the income of the population. Bread consumption also serves as an indicator of a population's standard of living. Variations in consumer preferences and demand for bread can reflect changes in economic and social conditions. Also, technological innovations in the bakery industry contribute significantly to economic development. Modernisation of production, packaging and distribution processes can increase efficiency and market competitiveness.

Bread is therefore not only a staple food but also an important economic force with a profound impact on employment, business cycles and industrial innovation.

The implementation of quality standards in the bakery sector generates a broad spectrum of economic benefits. Compliance with quality standards achieves increased operational efficiency, where production costs are low, and resources are used efficiently by optimising production processes and discouraging poor practices that generate high costs associated with remedying non-compliance and legal penalties. (Charles A. Cianfrani, 2015) This compliance strengthens companies' reputations, differentiates themselves favourably in the market and gains consumer trust, generating increased loyalty and continued demand for their products. Compliance with international standards also opens the door to international markets, giving manufacturers increased access and the opportunity to expand their operations. Through this proactive approach, initial investments in quality are turned into strategic advantages, ensuring long-term economic sustainability and competitiveness. (Erick C. Jones, 2014)

MATERIAL AND METHOD

This paper is the result of careful processing of the information gathered and research carried out using traditional research methods and techniques: literature review, surveys, and measurement techniques. We analysed the initial costs of implementing quality standards, assessing the long-term savings. We also analysed data on operational efficiency gains, quality control, commercial benefits gained and the impact on reputation and brand.

RESULTS AND DISCUSSION

The factory under review allocated €150,000 to implement quality standards and review processes. To this was added an amount of €50,000 to purchase monitoring and quality control equipment and €30,000 was invested in staff training and development.

The implementation of quality standards involved significant upfront costs for the company, involving significant investments in multiple areas. Initial costs were considerable, including the purchase of state-of-the-art equipment, intensive staff training and essential adjustments to production processes. These investments were necessary to achieve and maintain new standards in product quality.

Although the initial costs were substantial, the long-term benefits proved that these investments were extremely cost-effective. The reduction in production losses and the reduction in operational costs have been notable, reflecting the efficiency of implementing quality standards.

The analysis data shows a significant 30% decrease in rejected products, which was an important step towards more reliable and higher quality production. In addition, efficiency in the use of raw materials has increased by 25%, highlighting the optimisation of resources and reduction of material costs. There has also been a reduction in downtime by approximately 20%, generating significant savings in production. The positive impact of quality standards was also reflected in reduced complaints and rejects. The unit has

seen a significant improvement in operational efficiency, contributing to a decrease of around 15% in total operating costs.

A significant improvement in operational efficiency has been recognised as a result of the implementation of quality standards. A key part of this significant improvement in operational efficiency was the review and adjustment of recipes used in the production process. Through careful modifications and rigorous testing, adjustments to proportions and combinations of ingredients, an improved recipe was achieved, which not only resulted in more consistent production, but also higher quality finished products. This change in recipe was a key step towards achieving high quality standards.

In addition to adjustments in the recipe, the implementation of a high-performance oven and optimized baking times also played a crucial role in the success of the operational efficiency improvement process. Precise monitoring of these times, coupled with the use of a high-performance oven equipped with advanced temperature and humidity monitoring technology, has helped to eliminate variations, and ensure uniform product baking, and has led to increased efficiency and transparency over the entire production flow. This level of control has led to a significant reduction in rejected products, enhancing the quality of finished products. With the help of modern technology, the high-performance oven not only accurately monitored and controlled the baking parameters, but also provided valuable data for further process optimisation. This level of transparency in the production process was essential for the constant evaluation and adjustment of parameters, thus ensuring that the quality standard is consistently maintained.

Process control efforts have had a significant impact on improving operational performance in the factory. This has resulted in a further decrease in rejected products and a more efficient use of raw materials. Progress in the management of these raw materials has led to a more rational and sustainable use of resources, with a positive effect on the costs associated with their acquisition and handling.

By implementing tighter control of production processes, including close monitoring of every step of production, the unit has been able to achieve a significant decrease in downtime, by around 20%. These more efficient and better managed processes have contributed substantially to reducing the time when equipment was down or operating below full capacity. In addition, tighter process control had a synergistic impact, leading to a reduction in the amount of rejected product and more efficient use of raw materials. As a result, the unit was able to optimise its operations, reducing overhead costs and increasing overall operational profitability.

These improvements in operational efficiency have not only led to direct cost savings by reducing production costs and optimising resources but have also contributed significantly to more consistent and high-quality production. By eliminating inefficiencies and optimising processes, the unit has been able to achieve consistently high-quality standards.

In parallel, to ensure compliance with the new quality standards, a rigorous system of laboratory analysis has been introduced, covering a wide range of analyses to certify every aspect of the products manufactured. Essential parameters checked include density, elasticity, acidity, moisture, salt content, as well as physical dimensions of the products such as length, width, and height.

The analysis process is meticulous and carried out using advanced laboratory equipment, which can provide accurate and reliable data. Each batch of products is subjected to these detailed tests and the results are compared with the established quality standards. Figure 1 serves as an example for comparing the results obtained in the laboratory for three samples with the product standard applied by the production unit, the results obtained are compared with the lower and upper limits allowed in the product standard for bread moisture, ranging from 40-45%.

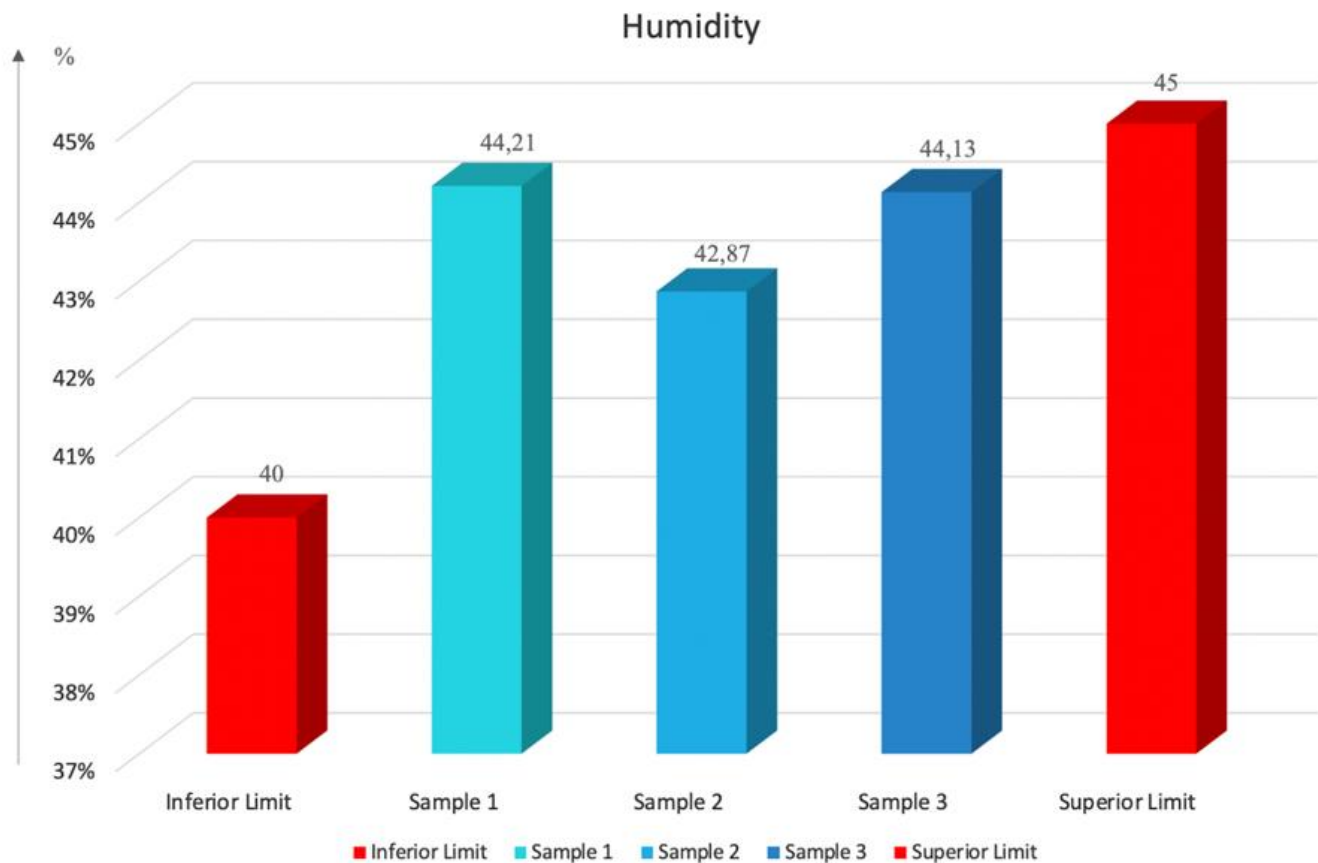

Figure 1. Bread Humidity

Source: Own source

This process not only certifies product conformity, but also identifies any deviations from the required standards. If the test results indicate non-conformities, immediate action is taken to remedy them. This may include adjusting the recipe, changing production parameters or, in extreme cases, rejecting the entire batch to prevent non-compliant products being distributed to consumers. This ensures that only products that meet strict quality standards reach the market.

This proactive approach to quality assurance is not limited to identifying and fixing existing problems but is also a continuous source of improvement in the production process. Laboratory analysis and associated technology not only guarantees consistent, high-quality production, but also provides essential data for continuous process optimisation and adaptation to the most demanding quality standards in the industry.

The successful implementation of quality standards has not only been a key internal development for the factory but has had a positive impact on the reputation and identity of the brand. As consumers become increasingly concerned about the quality of the products they purchase, rigorous adherence to the standards has sent a strong message of commitment to excellence.

The results of a survey of the factory in question were extremely encouraging. About 85% of participants perceived the brand as synonymous with high quality, a sign that the efforts to achieve and maintain high quality standards were recognised and appreciated by consumers. This reputation was reflected in an increase in customer loyalty, with the Net Promoter Score (NPS) index rising from 55 to 75 in one year.

In addition to the immediate image benefits, the implementation of quality standards has resulted in increased customer loyalty. Consumers have come to associate the brand not only with high quality products, but also with an overall satisfying experience and a consistent commitment to high standards.

This positive development in brand perception not only strengthens the relationship with existing customers, but also attracts new consumers who are interested in reliable shopping experiences and high-quality products. Thus, the implementation of quality standards has become a key factor in building and maintaining a solid and lasting reputation in the market.

CONCLUSIONS

The implementation of quality standards in the bread industry, with a significant initial investment of €230,000, has proven its effectiveness in economic terms. Initial costs included the purchase of state-of-the-art equipment, intensive training, and adjustments to production processes. Long-term benefits included a significant reduction in rejected products (30%), an increase in raw material efficiency (25%) and a decrease in downtime (20%).

Recipe revisions led to more consistent production and improved quality of finished products. The implementation of a high-performance oven, precise monitoring of baking times and rigorous process control contributed to a reduction in rejected products and more efficient use of raw materials. By managing them more efficiently, the factory has achieved direct savings and strengthened the brand's reputation.

Laboratory analysis and associated technology not only ensured compliance with quality standards, but also provided essential data for continuous process optimisation. This proactive effort is not just about fixing existing problems but is also a constant source of process improvement.

The positive results, reflected in an increase in customer loyalty and an increased Net Promoter Score index, confirm that the implementation of quality standards has not only brought immediate image benefits, but has also contributed to building a solid and lasting reputation in the market. Thus, the initial investment was justified by the positive impact on operational efficiency and consumer perception of the brand.

In conclusion, the implementation of and compliance with quality standards in the bakery industry is a crucial step towards achieving more efficient, consistent, and high-quality production. This approach is not only limited to ensuring compliance with technical requirements, but also demonstrates companies' strong commitment to consumers. By doing so, it builds a relationship of mutual trust and satisfaction, signalling that product meet high standards and those constant measures are taken to ensure their quality and compliance.

It is important to regularly monitor and adjust these standards to respond flexibly to technological developments and changes in market dynamics. This continuous review process ensures that standards remain relevant, effective, and aligned with the latest innovations and consumer requirements. A thorough economic analysis of the implementation of quality standards in the bread industry reveals several significant benefits associated with this process. Despite the initial costs, which may seem considerable at first, it is found that the long-term savings, the marked improvement in operational efficiency and the commercial benefits gained are sufficient to fully justify the initial investment. The initial investment thus proves to be a long-term strategy, generating substantial benefits that include reducing losses, optimising processes, and increasing the company's competitive advantage.

By adopting quality standards, a significant reduction in waste, more efficient resource management and increased productivity can be observed. These aspects have contributed to long-term cost optimisation and strengthened competitiveness in the market.

It is also important to highlight the positive impact on reputation and brand. Consumers are becoming increasingly attentive to the origin and quality of the products they buy, and by meeting high standards, a

business not only meets customer expectations but also builds a strong and trusted image in the market. This reputation not only strengthens the market position but also contributes to the long-term sustainability of the business, attracting loyal customers and sustaining long-term growth.

REFERENCES

1. Atănase Anca, 2004, Standardizarea și certificarea produselor, Editura ASE, pp 159, București.
2. Charles A. Cianfrani, Joseph J. Tsiakals, John E. (Jack) West, 2015, ISO 9001:2015 Explained, Editura ASQ Quality Press, SUA.
3. Crosby B. Philip, 1980. Quality Is Free. Editura Mentor, pp 101-107, New York.
4. Deming W. Edward, 2000. Out of the Crisis, Editura The MIT Press, pp 285-287, Massachusetts.
5. Dinu Vasile, 2006. Standardizarea și certificarea produselor și serviciilor, Editura ASE, București.
6. Erick C. Jones, 2014, Quality Management for Organizations Using Lean Six Sigma Techniques, Editura CRC Press, SUA.
7. Feigenbaum V. Armand, 1983. Total Quality Control, Editura McGraw-Hill Companies, pp 4-5, SUA.
8. Frederick F. Reichheld, 2001, The Loyalty Effect: The Hidden Force Behind Growth, Profits, and Lasting Value, Editura Harvard Business Review Press, SUA.
9. Juran M. Joseph, Godfrey A. Blanton, 1998. Juran's Quality Handbook, Editura McGraw-Hill Professional, pp 314-315, SUA.
10. Moldoveanu G., Dobrin C., 2003 - Managementul calității în sectorul public, Editura ASE, București.
11. Nancy R. Tague, 2002, The Quality Toolbox, ASQ Quality Press, SUA.
12. Olaru Marieta, 1999. Standardizarea și rolul acesteia în realizarea și comercializarea mărfurilor, Editura Eficient, București.
13. Stanciu Ion, 2002, Calitologia. Știința calității mărfurilor, Editura Oscar Print, pp 56, București.
14. Stanley P. Cauvain, Linda S. Young, 2007, Technology of Breadmaking, Editura Springer US, New York.
15. Șargu L. Perfecționarea sistemului de management în cadrul întreprinderii în condițiile situațiilor atipice. În: Vector european, revista științifico practică Nr 2, 2019, pag 86-92
16. Shargu L., Valeeva Yu. Methodological approaches to the management of client orientation in the development of management system of services. În: European Journal Of Accounting, Finance & Business, Volume X, 2019, Issue XX, June, 2019, Suceava, România, ISSN 2344-102X
17. Weibiao Zhou, Y. H. Hui, 2014, Bakery Products: Science and Technology, Editura John Wiley&Sons, UK.

MANAGEMENTUL INVESTIȚIONAL LA CULTIVAREA SALVIEI PENTRU PRODUCEREA ULEIURILOR ESENȚIALE

Vasile URĂTU

Doctorand, Universitatea Liberă Internațională din Moldova,
MD-2012, Chișinău, 52 Vlaicu Parcalab str.,
Republic of Moldova,
Phone: +373 22 220029, Fax: +373 22 220028
ORCID: 0009-0004-3162-0621

Abstract The purpose of this article is to analyze investment management by developing the income and expenditure budget in sage culture. In this sense, the budget for the establishment of the sage plantation until fruiting and on the fruit have been developed, which serve as an important source of information for stakeholders in the development of the aromatic and medicinal plant sector and can use the information to receive correct decisions based on economic calculations.

Sage culture is promising in the Republic of Moldova, which currently has the largest area (approx. 3,200 ha), and in the past had a considerable development (1980-1995).

Based on the research and analysis carried out, strategic conclusions were formulated for the sustainable development of the sage branch necessary for the implementation by the actors of the value chains in the sector.

Key words: budget, profitability, sales income, cost of sales, gross margin, sage

Rezumat: Scopul prezentului articol este de a analiza managementul investițiilor prin elaborarea bugetului de venituri și cheltuieli în cultura salviei. În acest sens, au fost elaborat bugetul de înființare a plantației de salvie până la fructificare și pe rod, care servesc o importantă sursă de informare a părților interesate în dezvoltarea sectorului plantelor aromatice și medicinale și pot utiliza informațiile pentru primirea deciziilor corecte bazate pe calcule economice.

Cultura salviei este una de perspectivă în Republica Moldova, care în prezent deține cea mai mare suprafață ((cca. 3,200 ha), iar în trecut a avut o dezvoltare considerabilă (anii 1980-1995).

Pe baza cercetărilor și analizelor efectuate, au fost formulate concluzii strategice pentru dezvoltarea durabilă a ramurii salviei necesare implementării de către actorii lanțurilor valorice din sector.

Cuvinte cheie: buget, profitabilitate, venituri din vânzări, costul vânzărilor, marjă brută, salvie

JEL: Q220

INTRODUCERE

Sectorul plantelor etero-oleaginoase este parte componentă a horticulturii în RM și este un sector de perspectivă, deoarece este profitabil, se bucură de interes produsele pe piețele regionale și internaționale, factorii de producere sunt prielnici, susținere din partea autorităților / donatorilor și experiența / istoricul înregistrat facilitează dezvoltarea durabilă a lui.

Scopul articolului constă în efectuarea cercetărilor sectoriale ale ramurii salviei, iar rezultatele analizelor efectuate vor informa persoanele interesate în dezvoltarea durabilă a culturii salviei și nu în ultimul rând vor stimula asocierea / cooperarea lor și integrarea lor în lanțurile valorice, prin dezvoltarea unor parteneriate avantajoase.

REZULTATE ȘI DISCUȚII

Pentru agricultori este important selectarea soiurilor de salvie, care să asigure producții competitive, unde materialul semincer este de calitate și performant. În cazul soiului de salvie competitive, uleiul esențial este de calitate înaltă și investițiile la un hectar plantat cu salvie sunt recuperate mult mai rapid.

În tabelul de mai jos sunt estimate investițiile pentru semănatul unui hectar de salvie în sistem convențional și menținerea în primul an de vegetație.

Tabelul 1. Bugetul investițiilor la semănatul și îngrijirea salviei până la intrarea pe rod în sistem convențional

Specificare	UM	Cantitate /ha	Preț unitar, lei	Total - 1 an	Pregătirea terenului și semănatul - Anul I, lei											
					Ian	Feb	Mar	Apr	Mai	Iun	Iul	Aug	Sep	Oct	Noi	Dec
Flux de numerar inițial	lei	X	X		0	0	0	-10,732	-10,761	-10,994	-11,379	-11,408	-11,793	-15,746	-15,775	-15,804
I. Costul mijloacelor de producție	lei	X	X	10,595	0	0	7,623	28	28	28	28	28	2,778	28	28	0
Material săditor	kg	10	275.00	2,750									2,750			
Îngrăș. organice la plantare	t		400.00	0												
Îngrășăminte minerale total:				3,900	0	0	3,900	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Diamofos NPK 10:26:26	kg	200	19.50	3,900			3,900									
Microelement - Poly-Feed 19:19:19 + 6 M	kg	9	75.56													
Substanțe chimice	lei			3,695	0	0	3,695	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Erbicide - glifosat, 540 g/l, sare	l	4.00	264.50	1,058			1,058									
Insecticid - lambda cihalotrin	l	0.60	925.50	555			555									
Fungicide - sulfat de cupru tribazic	kg	5.00	358.80	1,794			1,794									
Fungicide - sulf	kg	3.00	96.05	288			288									
Apă (la plantarea și îngrijirea plantației)	m ³	0	3.50	0										0		
Combustibil (deplasarea în câmp)	l	10.00	25.00	250			28	28	28	28	28	28	28	28	28	28
II. Servicii mecanizate	lei	X	X	3,683	0	0	2,524	0	194	339	0	339	287	0	0	0
Dezneristirea și provocarea buruienilor	ha	1.0	284.1	284			284									
Arătură de semidesfundare (35-40 cm)	ha	1.0	1,240.6	1,241			1,241									
Nivelarea arăturii de desfundare (2 direcții)	ha	2.0	274.2	548			548									
Servicii de transport (apă stropit - 2 ori)	t/km	4.0	8.2	33			16		16							
Introducerea ierbicidelor (2 ori)	ha	2.0	177.9	356			178		178							
Cultivarea totală - 2 ori	ha	2.0	338.6	677					339		339					
Servicii de transport a îngrășămintelor	t/km	5.0	8.2	41			41									
Fertilizarea prin împrăștiere	ha	1.0	215.7	216			216									
Servicii de semănat pe rând	ha	1.0	286.9	287								287				
Cultivarea mecanizată între rânduri - 2 ori	ha	2.00	237.17													
Servicii de transport (apă stropit)	ha	2.0	8.2													
Stropirea câmpurilor	ha	1.0	170.0													
III. Operații manuale	lei	X	X	773	0	0	73	0	0	0	0	0	700	0	0	0
Pichetarea suprafeței pentru semănat	om x zi	2.0	350.0	700									700			
Încărcatul și descărcatul îngrășămintelor	om x zi	0.2	350.0	73			73									
Prășitul între tufe pe rând (2 ori)	om x zi	10.0	350.0						0			0				
IV. Impozitul funciar	lei		110	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
V. Plata de arendă	lei	1	3,000	3,000												3,000
IV. Cheltuieli neprevăzute (%)	lei	X	X	903	0	0	511	1	11	18	1	18	188	1	1	150
TOTAL investiții (I+II+III)	lei	X	X	18,954	0	0	10,732	29	233	385	29	385	3,953	29	29	3,150
Flux de numerar final	lei	X	X		0	0	-10,732	-10,761	-10,994	-11,379	-11,408	-11,793	-15,746	-15,775	-15,804	-18,954

Sursa: Calculată de autor

Suma investițiilor pentru înființarea și îngrijirea până la intrarea pe rod a unui hectar de salvie în circuit convențional constituie 18,954 lei, unde costul mijloacelor de producție au ponderea cea mai mare 55.9 %.

Bugetul de venituri și cheltuieli la cultivarea unui hectar de salvie industrial în sistem convențional este prezentat în tabelul următor:

Tabelul 2. Bugetul la cultivarea salviei industrial pe rod în sistem convențional

Specificare	UM	Tehnologia recomandată la 1 ha			
		Cantitatea / norma la hectar	Preț unitar, lei	Suma, lei	Structura consumurilor, %
I. Vânzări nete	lei		X	51,300.00	X
Ulei eteric	kg	38.0	1,350.00	51,300.00	X
II. Costul mijloacelor de producție	lei	X	X	5,615.22	16.50
Îngrășăminte minerale:				2,477.78	7.28
Diamofos NPK 10:26:26	kg	100.00	21.00	2,100.00	6.17
Microelement - Poly-Feed 19:19:19 + 6 ME	kg	5.00	75.56	377.78	1.11
Substanțe chimice:				2,637.44	7.75
Insecticid - lambda cihalotrin	l	0.60	925.50	555.30	1.63
Fungicide - sulfat de cupru tribazic	l	5.00	358.80	1,794.00	5.27
Fungicide - sulf	kg	3.00	96.05	288.14	0.85

Combustibil (deplasarea în câmp)	1	20.00	25.00	500.00	1.47
III. Costul serviciilor mecanizate	lei	X	X	8,636.25	25.38
Transportarea apei la stropirea câmpurilor	ha	10.0	8.23	82.35	0.24
Stropirea câmpurilor	ha	4.0	169.99	679.97	2.00
Cultivarea între rânduri	ha	3.0	237.17	711.50	2.09
Recoltarea mecanizată a inflorescențelor	ha	1.0	892.05	892.05	2.62
Transportarea recoltei	t x km	300.0	8.23	2,470.39	7.26
Servicii de procesare a uleiului	lei/kg	38.0	100	3,800.00	11.17
IV. Costul operațiilor manuale	lei	X	X	5,566.75	16.36
Prășitul între rânduri (2 ori)	om x zi	8.00	350.00	2,800.00	8.23
Recoltarea suport	om x zi	3.00	350.00	1,050.00	3.09
Încărcarea și descărcarea recoltei	om x zi	4.80	350.00	1,680.00	4.94
Încărcarea și descărcarea îngrășămintelor	om x zi	0.11	350.00	36.75	0.11
V. Alte costuri și taxe	lei	X	X	12,586.99	36.99
Uzura plantației (nu se repartizează în flux)	lei	X	X	9,476.99	27.85
Plata de arendă	lei	1.00	3,000.00	3,000.00	8.82
Impozit funciar	lei	1.00	110.00	110.00	0.32
VI. Cheltuieli neprevăzute ((II+III+IV+V)*10%)	lei	X	X	1,620.26	4.76
VII. Consumuri variabile + fixe (II+III+IV+V+VI)	lei	X	X	34,025.47	100.00
VIII: Profit brut (marja brută) (I-VII)	lei	X	X	17,274.53	X
IX: Rentabilitate (VIII / VII*100%)	%	X	X	50.77	X

Sursa: Calculată de autor

Notă. Bugetul propus este model pentru antreprenori și poate varia în funcție de factorii de producție și condițiile specifice ale beneficiarului. În „Alte costuri și taxe” (V) sunt incluse costurile pentru amortizarea anuală a plantației în sumă de 9,477 lei. Amortizarea este calculată din punct de vedere financiar pentru recuperarea investițiilor efectuate reieșind din termenul lor de exploatare, iar valoarea lor rămâne la gestiunea antreprenorului pentru anul viitor.

Tabelul 3. Fluxul de numerar la cultivarea salveii industrial în sistem convențional

Specificare	Fluxul de numerar pe lunile anului, lei												
	Total - suprațată lei	Ianuarie	Februarie	Martie	Aprilie	Mai	Iunie	Iulie	August	Septembrie	Octombrie	Noiembrie	Decembrie
Flux de numerar inițial	X	0	0	0	-58	-5,608	-7,972	-8,527	-15,249	-20,750	-20,808	30,434	30,225
I. Vânzări nete	51,300	0	0	0	0	0	0	0	0	0	51,300	0	0
Ulei eteric	51,300										51,300		
II. Costul mijloacelor de producție	5,615	0	0	56	4,631	470	181	56	56	56	56	56	0
Îngrășămintele minerale:	2,478	0	0	0	2,226	126	126	0	0	0	0	0	0
Diamofos NPK 10:26:26	2,100				2,100								
Microelement - Poly-Feed 19:19:19 + 6 ME	378				126	126	126						
Substanțe chimice:	2,637	0	0	0	2,349	288	0	0	0	0	0	0	0
Insecticid - lambda cihalotrin	555				555								
Fungicide - sulfat de cupru tribazic	1,794				1,794								
Fungicide - sulf	288					288							
Combustibil (deplasarea în câmp)	500			56	56	56	56	56	56	56	56	56	
III. Costul serviciilor mecanizate	8,636	0	0	0	618	381	237	3,581	3,818	0	0	0	0
Transportarea apei la stropirea câmpurilor	82				41	41							
Stropirea câmpurilor	680				340	340							
Cultivarea între rânduri	711				237		237		237				
Recoltarea mecanizată a inflorescențelor	892							446	446				
Transportarea recoltei	2,470							1,235	1,235				
Servicii de procesare a uleiului	3,800							1,900	1,900				
IV. Costul operațiilor manuale	5,567	0	0	0	37	1,400	0	2,765	1,365	0	0	0	0
Prășitul între rânduri (2 ori)	2,800					1,400		1,400					
Recoltarea suport	1,050							525	525				
Încărcarea și descărcarea recoltei	1,680							840	840				
Încărcarea și descărcarea îngrășămintelor	37				37								
V. Alte costuri și taxe	12,587	0	0	0	0	0	110	0	0	0	0	3,000	0
Uzura plantației (nu se repartizează în flux)	9,477												
Plata de arendă	3,000											3,000	
Impozit funciar	110						110						
VI. Cheltuieli neprevăzute ((II+III+IV+V)*5%)	1,620	0	0	3	264	113	26	320	262	3	3	153	0
VII. Consumuri variabile + fixe (II+III+IV+V+VI)	34,025	0	0	58	5,550	2,363	555	6,722	5,501	58	58	3,208	0
VIII: Profit brut (marja brută) (I-VII)	17,275												
IX: Rentabilitate (VIII / VII*100%)	51												
Flux de numerar final	X	0	0	-58	-5,608	-7,972	-8,527	-15,249	-20,750	-20,808	30,434	30,225	30,225

Sursa: Calculată de autor

Notă: Amortizarea nu se calculează la fluxul de numerar, deoarece banii defalcați uzurii rămân în întreprindere și sunt calculați în scopuri de contabilitate (calcularea profitabilității).

Examinând datele din tabel, conchidem că cultura salviei este profitabilă în sistem convențional, deoarece permite obținerea anuală a profitului brut în sumă de 17,274 Lei la un hectar (suma veniturilor din vânzări – 51,300 Lei și costul vânzărilor – 34,025 Lei).

Fluxul de numerar disponibil la sfârșitul anului la producerea salviei industriale în circuit convențional va constitui 30,225 Lei, ceea ce este suficient pentru a asigura necesitatea de numerar pentru anul viitor și primirea dividendelor de către fondatori.

Rentabilitatea este categoria economică ce exprimă capacitatea întreprinderii de a obține profit, ceea ce reflectă performanța acesteia. Realizarea acestui obiectiv este condiționată de desfășurarea unei activități rentabile.

În tabelul următor sunt prezentați principalii indicatori ai eficienței economice a culturii salviei în sistem convențional la o unitate de suprafață.

Tabelul 4. Analiza eficienței economice a cultivării salviei industriale în sistem convențional

Nr.	Principalii indicatori economici	Formula de calcul	UM	Date de calcul (suprafața 1 hectar)
1	Bugetul investițiilor la înființarea plantației	Buget investiție	lei	18,953.98
2	Subvenții posibil de obținut	Regulament subvenționare	lei	2,500.00
3	Venituri din vânzări	Buget pe rod	lei	51,300.00
4	Costuri vânzărilor	Buget pe rod	lei	34,025.47
5	Profit brut anual	3 - 4	lei	17,274.53
6	Rentabilitatea veniturilor (venituri obținute la 1 leu de consumuri)	$3 / 4 * 100\%$	%	150.77
7	Rentabilitatea economică (profituri obținute la 1 leu de consumuri)	$5 / 4 * 100\%$	%	50.77
8	Flux monetar la sfârșitul anului	Buget pe rod	lei	30,225.37
9	Cost unitar	4 / recolta la hectar	lei / kg	895.41
10	Preț mediu de comercializare	3 / recolta la hectar	lei / kg	1,350.00
11	Profitul brut (marja brută) al producției	10 - 9	lei / kg	454.59
12	Termen de recuperare a investițiilor (ani de rodire)	$(1-2) / 5$	ani	0.95
13	Termen de recuperare a investițiilor (ani de la plantare)	10 + 1 an perioada vegetație	ani	1.95

Sursa: Calculată de autor

Cultura salviei convenționale permite fermierilor înregistrarea de rezultate înalte ale eficienței economice și anume: rentabilitatea economică constituie 50.8% pentru sistemul de agricultură convențională. Adaosul mediu comercial la ulei esențial este de 454.59 Lei/kg, ceea ce este avantajos pentru fermieri și pentru diversificarea surselor de venituri în zonele rurale.

Cultura salviei industriale în sistem convențional are un nivel înalt al eficienței economice și este avantajoasă pentru implementarea în cadrul exploatațiilor agricole din zonele rurale ale Republicii Moldova.

CONCLUZII

Actualmente se constată lipsa acută de informații complexe / practice / aplicative pentru producători agricoli în ceea ce privește dezvoltarea eficientă și sustenabilă a afacerilor cu culturi etero-oleaginoase, modernizarea tehnologiilor de producere și procesare a materiei prime, marketingul uleiurilor esențiale, crearea de valoare adăugată, sistemul ecologic de producere și procesare, managementul practic al gestionării operaționale a afacerilor, competitivitatea produselor și întreprinderii pentru asigurarea piețelor de desfacere.

Instituțiile statului și donatorii trebuie să-și focuseze eforturile și asistența la perfecționarea cadrului existent, care ar impulsiunea dezvoltarea sectorului culturi etero-oleaginoase și să susțină mult mai focusat /

mai determinat acest sector, că este unul de perspectivă, cu posibilități enorme neexplorate atât economice, sociale și ecologice.

Cultivarea plantelor etero-oleaginoase și inclusiv salvia pentru Republica Moldova oferă fermierilor posibilități de diversificare a surselor de venit și prezintă o serie de avantaje:

- ✚ Se obține ulei esențial din salvie, căutată pentru industria alimentară, farmaceutică, cosmetică, ușoară, etc.;
- ✚ Se promovează culturile cu aplicație în industrie (plante tehnice, plante etero-oleaginoase);
- ✚ Se asigură produse competitive sub aspectul calității, cu referire directă asupra protecției consumatorului;
- ✚ Se stabilesc relații de afaceri între producătorii și procesatorii interni și externi;
- ✚ Cultura salviei este mecanizată și nu necesită investiții considerabile;
- ✚ Afacerile cu culturi etero-oleaginoase sunt practicate de fermieri mici și mijlocii ce este important pentru asigurarea de alternative pentru ei la venituri;
- ✚ Salvia poate fi cultivată și în sistem ecologic și preț mediu de achiziție a uleiului esențial este cu 20-35% mai mare dacă sunt certificate eliberate de organisme internaționale de certificare;
- ✚ Culturi etero-oleaginoase sunt culturi cu un nivel de rentabilitate ridicat și permit de a utiliza mult mai eficient factorii de producere (terenul mijloacele fixe, etc.).

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

1. ZBANCĂ A., MELNIC V., STRATAN D., Tehnologii și inovații în sectorul plantelor aromatice și medicinale în contextul schimbărilor climatice: Ghid / Unitatea Consolidată pentru Implementarea Programelor IFAD (UCIP IFAD), editura Print-Caro, Chișinău: 2022, ISBN 978-9975-64-341-2; 633.8+631.5; 82 p.
2. ZBANCĂ A., MELNIC V., STRATAN D., Exportul uleiurilor etero-oleaginoase în Republica Moldova: Ghid practic / Unitatea Consolidată pentru Implementarea Programelor IFAD (UCIP IFAD), editura Print-Caro, Chișinău: 2022, ISBN 978-9975-64-342-9; 338.439.5:339.564:665.5; 74 p.

EXIGENTE ECONOMICO-SOCIALE PRIVIND TRANSPORTUL FERROVIAR PRIN PRISMA ANALIZEI POTENTIALULUI UMAN

Denisa Maria DANECI-PATRAU
UNIVERSITATEA MARITIMA CONSTANTA
patraudenima@yahoo.com

Abstract: The function of the human resources department within a railway branch generally tends to balance as a role between two very common extremes, namely the operational role and the strategic role. However, the financial crisis that is taking place at this moment worldwide and that is also manifested in Romania, makes this a favorable moment for the role of human resources departments to increase, becoming a strategic partner in solving the problems related to the crisis and in planning objectives at the organizational level. In this article are presented the research methodology for the diagnosis of human resources in a railway branch and the SWOT analysis that allowed offering solutions for future directions. The results of the analyzes related to the management of human potential in the CFR Constanta Branch, led us to the assessment that in the near term, the management of the employees' performances will develop progressively, and the compensation mechanisms depending on the performances will have a strategic importance. Based on them, the organizational structure of the company will be reshaped, in order to better align the rail transport needs with the available resources.

Keywords: *management, human resources, diagnostic analysis, railway transport*

JELL CLASSIFICATION: M12, R41

1. INTRODUCERE

În managementul resurselor umane, diagnosticarea compartimentului de resurse umane reprezintă o tehnică de evaluare a informațiilor culese, deoarece în acest fel sunt relevate într-o viziune de ansamblu, punctele forte exprimate prin avantaje sau atuuri și totodată, punctele slabe exprimate prin disfuncționalități, carențe sau anomalii. Schema de compensare și rezultatele financiare, care sunt în strânsă legătură cu profilul personal al fiecărui manager, stau la baza analizelor performanțelor angajaților, devenind indicatorul-cheie pentru dezvoltarea ulterioară a resurselor umane din cadrul companiei. Asigurarea resurselor umane necesare reprezintă una dintre problemele importante cu care se confruntă orice organizație, modul în care se realizează această activitate influențând, în mare măsură, rezultatele viitoare.

Urmărirea evoluției numărului și a structurii personalului, reconversia profesională dinspre unele meserii care devin excedentare spre altele unde procesul de pregătire este mai îndelungat, precum și supravegherea perspectivei de pensionare, reprezintă principalele aspecte care concură la desfășurarea unei politici de personal pertinente pe care, la nivelul Serviciului Resurse Umane din Sucursala CFR Constanța, o apreciem a fi insuficient armonizată cu actualele modificări intervenite în structura și calitatea resurselor umane.

În transporturile feroviare conceptul de cultură organizațională este foarte complex, parțial invizibil și de aceea, foarte greu de măsurat. În cadrul culturii organizaționale, cultura managerială are un rol primordial, direcționând promovarea anumitor valori, comportamente, care servesc obiectivelor companiei și aceasta se face prin instrumente de management al resurselor umane [1]. Astfel, intervenția asupra culturii începe cu un diagnostic al acesteia, fiind de ajutor în obținerea informațiilor despre modul cum funcționează organizația analizată.

2. STUDIUL LITERATURII DE SPECIALITATE

Resursele umane au devenit un factor de producție strategic și totodată, componenta principală a performanței în toate domeniile și la toate nivelurile de organizare. Această evoluție ne permite să apreciem

că potențialul uman reprezintă un domeniu de maximă importanță pentru managementul organizației, atât sub aspectul utilizării eficiente, cât și al asigurării cantitative, structurale și calitative. Potențialul uman este definit ca o sumă de calități, trăsături, cunoștințe și experiență necesare unui angajat pentru a face față cu succes solicitărilor specifice postului [6]. Având în vedere această definiție considerăm potențialul uman ca fiind resursa atrasă și utilizată în activitatea unei firme, prin care se dezvoltă competitivitatea și eficiența acesteia. Din punctul de vedere al diagnosticului resurselor umane în vederea evaluării acestora, teoria managerială prevede utilizarea a două categorii de indicatori: de asigurare a potențialului uman și de utilizare a potențialului uman [3]. În cadrul acestui diagnostic s-a urmărit cunoașterea resurselor umane din punct de vedere al evoluției, structurii, calității, eficienței utilizării lor și al analizei indicatorilor managementului recompenselor.

Sintetizarea rezultatelor privind activitățile de asigurare și utilizare a potențialului uman în cadrul Sucursalei CFR Constanța a permis, prin utilizarea analizei SWOT, obținerea unei descrieri a informațiilor culese, care să facă posibilă structurarea percepțiilor privind situația îndeplinirii obiectivelor stabilite. Metoda SWOT reprezintă o tehnică de investigare și analiză a stării de fapt la un moment dat, bazată pe studiul sistematic a patru categorii de elemente contextuale: puncte forte, puncte slabe, oportunități și amenințări [5]. Punctele forte și cele slabe au rezultat din analiza mediului organizațional al centrului regional, iar oportunitățile și amenințările, din analiza comparativă a mediului ambiant, reprezentat de compania națională și sectorul de activitate.

3. METODOLOGIA CERCETĂRII

Pentru realizarea diagnosticului resurselor umane în cadrul Sucursalei CFR Constanța, au fost parcurse următoarele **etape principale**:

- culegerea de informații calitative și cantitative referitoare la practicile și procedurile de asigurare, utilizare și recompensare a personalului feroviar din sucursala analizată;
- evaluarea și structurarea informațiilor culese în prima etapă;
- alegerea sistemului de indicatori și calculul acestora;
- analiza rezultatelor, în vederea identificării punctelor forte și a celor slabe, nevoilor de acțiuni corective și a oportunităților de îmbunătățire;
- planificarea de acțiuni, în vederea corectării deficiențelor și elaborării de propuneri pentru creșterea eficienței și eficacității asigurării și utilizării resurselor umane.

Modelul integrat al procesului cercetării privind asigurarea și utilizarea resurselor umane în cadrul Sucursalei CFR Constanța este prezentat în schema logică din *Anexa 1*.

Sistemul indicatorilor folosiți în analiza potențialului uman la Sucursala CFR Constanța este prezentat în figura 1. Diagnosticul resurselor umane pe baza analizei acestui sistem de indicatori, a permis evidențierea punctelor forte și a celor slabe în cadrul unei analize de tip SWOT și oferit managementului sucursalei un punct de reper în realizarea planificării resurselor umane din punct de vedere cantitativ și calitativ. **Sursele de date și informații** necesare analizelor realizate au fost reprezentate de evidențele de personal ale serviciului Resurse Umane, Serviciului Organizare Tehnic Dezvoltare și Serviciului Financiar-Contabil din Sucursala CFR Constanța pentru perioada ianuarie 2020–decembrie 2022, structurate pe un conținut corespunzător necesităților. Pentru evidențele nestructurate pe un asemenea conținut, informațiile necesare analizelor au fost obținute după o prelucrare prealabilă a datelor de personal.

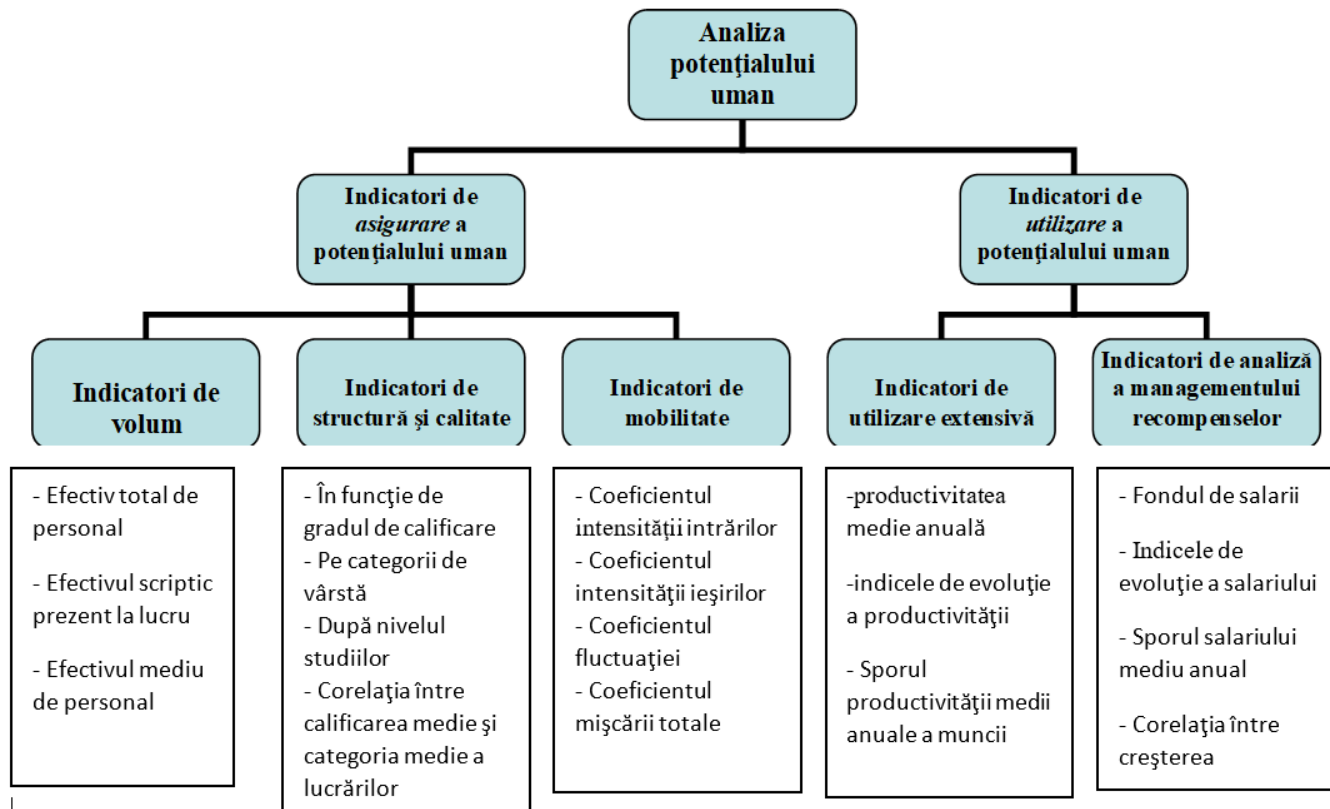

Figura 1. Sistemul de indicatori folosiți în analiza potențialului uman

Sursa: [7], p.155

Diagnosticul resurselor umane a fost completat de datele obținute din prelucrarea chestionarului de analiză a relațiilor de muncă și a climatului social aplicat personalului feroviar în anul 2022, precum și de informațiile furnizate de managerii compartimentelor de profil, în cadrul interviurilor realizate cu aceștia. Au mai fost folosite, ca instrumente de culegere a datelor, observarea directă și indirectă, fotografierea zilei de lucru și analiza bazelor de date cu evidențe de personal din Sucursala CFR Constanța.

4. REZULTATE OBTINUTE

4.1 Analiza asigurării potențialului uman

Conform schemei de analiză din figura 1, aprecierea dimensiunii de asigurare cu resurse umane în cadrul Sucursalei CFR Constanța, a cuprins trei aspecte principale: analiza efectivului de personal, analiza structurii resurselor umane și analiza mobilității acestora. Pentru desfășurarea corespunzătoare a activităților de administrare a infrastructurii feroviare și de organizare a circulației trenurilor, în condițiile aplicării noilor măsuri de restructurare și reorganizare, managementul Sucursalei CFR Constanța trebuie să își asigure necesarul de resurse umane corespunzător, atât din punct de vedere cantitativ, cât și calitativ. Aceasta presupune, pe de o parte, asigurarea numerică cu resurse umane pe total și pe categorii de personal, iar pe de altă parte, un nivel de pregătire și specializare profesională în concordanță cu specificul activității desfășurate. Reflectarea cantitativă a potențialului uman la nivelul sucursalei a fost exprimată cu ajutorul a doi indicatori: *efectivul scriptic prezent la lucru*, care exprimă numărul angajaților prezenți la post, la un moment dat, indiferent de dimensiunea sau durata timpului de lucru efectiv și *efectivul mediu de personal*, calculat lunar, ca o medie aritmetică simplă rezultată din suma efectivelor zilnice de salariați din luna respectivă, inclusiv zilele de repaus săptămânal, zilele de sărbători legale și alte zile în care, potrivit

dispozițiilor legale nu se lucrează, împărțită la numărul total de zile calendaristice. Efectivul mediu anual de personal a fost determinat ca medie aritmetică simplă a efectivelor medii lunare, în fiecare din cele trei perioade analizate. În efectivele zilnice nu au fost incluși salariații aflați în concediu fără plată, cei ale căror contracte individuale de muncă au fost suspendate sau cei detașați la lucru în străinătate, aceștia formând *efectivul total de salariați* ai sucursalei. Conform prevederilor ordinului 590/2008 emis de Guvernul României, în calculul numărului mediu de salariați, pentru fiecare zi de repaus săptămânal sau de sărbătoare legală s-au luat în calcul efectivele de salariați din ziua lucrătoare precedentă, cu excepția persoanelor al căror contract individual de muncă a încetat în acea zi [1].

Dinamica efectivului de personal pe total și pe categorii are scopul de a evidenția dimensiunea potențialului tehnico-economic legată de acest factor de producție, în raport cu realizările perioadei anterioare. Pentru analiza dinamicii efectivului de salariați ai Sucursalei CFR Constanța în perioada 2020-2022, am folosit datele din tabelul 1.

În anul 2021, comparativ cu anul 2020, s-a constatat o scădere a numărului total de personal cu 4,9%, respectiv 103 persoane, din care 86 muncitori și restul personal de specialitate și administrativ, concomitent cu o scădere a volumului activității reprezentat de diminuarea cu 8,6% a indicatorului tren-kilometru, respectiv de 9,95% a veniturilor obținute din taxa de utilizare a infrastructurii feroviare. Amploarea scăderii serviciilor de transport feroviar este mai mare decât cea a diminuării numărului de personal, fapt ce a condus și la afectarea nivelului productivității. Restrângerea activității în anul 2021 s-a datorat, în principal, scăderii economiei naționale și a crizei financiare, care au diminuat volumul mărfurilor produse și transportate de operatorii feroviari pe calea ferată.

Din punct de vedere al structurii personalului, nu se constată diferențe majore în cei doi ani, personalul muncitor reprezentând 78% din totalul personalului sucursalei, iar cel de specialitate și administrativ, 22%, dar în cadrul acestei ultime categorii, scăderea personalului de execuție cu 1,6% este mai mică decât cea a personalului de conducere, de 6,8%, ceea ce denotă o reșezare a structurii personalului cu o creștere a ponderii la nivelul managementului.

În anul 2022, comparativ cu anul precedent, s-a înregistrat o creștere a volumului activității desfășurate, evidențiat atât de creșterea cu 19,3% a indicatorului tren-kilometru, cât și de creșterea cu 22% a veniturilor obținute din taxa de utilizare a infrastructurii feroviare. Măsurile de reorganizare la nivel regional a companiei în anul 2022 au avut ca efect scăderea numărului total de personal cu 5,4%, respectiv de 107 persoane, de la 2002 la 1895 angajați, ceea ce reflectă o anumită îmbunătățire a productivității muncii. Cu toate acestea, s-a evidențiat o evoluție nefavorabilă a structurii personalului din cauza scăderii ponderii personalului muncitor cu 5,5%, în special cel din activitatea de exploatare, concomitent cu creșterea personalului de conducere, cu 1,1%. Un alt aspect negativ este reprezentat de faptul că scăderea continuă a personalului de exploatare în perioada analizată afectează siguranța circulației feroviare, securitatea mărfurilor și a călătorilor transportați pe calea ferată.

Tabelul 1 Analiza dinamicii efectivului de salariați din Sucursala CFR Constanța

NR. Crt.	CATEGORII DE PERSONAL	2020		2021		2022		2021/2020		2022/2021	
		NR.	%	NR.	%	NR.	%	NR.	%	NR.	%
1	MUNCITORI	1649	78,3	1563	78	1477	77,9	-86	94,7	-86	94,5
	a. MUNCITORI CALIFICAȚI PE CATEGORII	146	6,9	143	7,1	132	6,9	-3	97,9	-11	92,3
	b. MUNCITORI DIN ACTIVITATEA DE EXPLOATARE	1462	69,4	1381	68,9	1307	69	-81	94,4	-74	94,6

	c. MUNCITORI DE DESERVIRE GENERAL	41	0,04	39	1,9	38	2	-2	95,1	-1	0,06
2	PERSONAL DE SPECIALITATE ȘI ADMINISTRATIV	456	21,6	439	22	418	22,1	-17	96,2	-21	95,2
	a. PERSONAL DE EXECUȚIE	262	12,4	258	12,8	235	12,4	-4	98,4	-23	91
	b. PERSONAL DE CONDUCERE	194	9,3	181	9,2	183	9,7	-13	93,2	2	101,1
3	TOTAL GENERAL PERSONAL	2105	100	2002	100	1895	100	-103	95,1	-107	94,6
4	NUMĂR MEDIU DE PERSONAL	2027	x	1910	x	1834	x	-117	94,2	-76	96
5	TREN - KILOMETRU	5.172 .151	x	4.727. 973	x	5.641. 275	x	- 444.17 8	91,4	913. 302	119,3
6	Venituri din TUI [ron]	58.22 0.234	x	52.427 .327	x	63.946 .850	x	- 5.792. 907	90,05	11.5 19.5 23	122

Sursa: Evidențele de personal ale Serviciului Resurse Umane și cele de volum al activității Diviziei Trafic

Latura cantitativ structurală a potențialului uman este completată de cea calitativă, exprimată în performanțele muncii ca factor al producției. Această a doua latură este deosebit de importantă deoarece dimensionarea producției și evoluția productivității depind nemijlocit de nivelul calificării forței de muncă.

Analiza calitativă a resurselor umane la Sucursala CFR Constanța a urmărit evidențierea următoarelor aspecte, esențiale pentru formularea strategiilor și politicilor viitoare de personal:

- structura forței de muncă pe forme de realizare a calificării și perfecționării acesteia;
- evaluarea gradului de calificare a muncitorilor;
- analiza concordanței între gradul de calificare a muncitorilor și gradul de complexitate a lucrărilor executate.

Analiza structurii forței de muncă pe forme de realizare a calificării și perfecționării a fost realizată prin utilizarea grupării statistice a personalului în funcție de pregătire și de vechimea în muncă, urmate fiind de calculul ponderii lor în numărul total de personal sau pe un anumit segment al acestuia. În tabelul din Anexa 2 este prezentată repartizarea personalului feroviar din cadrul Sucursalei CFR Constanța, în funcție de studiile absolvite și de sectorul de activitate.

Realizarea unei calități corespunzătoare a potențialului uman, prin creșterea numărului de persoane cu studii avansate și utilizarea acestora în funcții corespunzătoare, reprezintă o condiție determinantă pentru realizarea unei corelații cât mai bune între creșterea gradului de specializare a serviciilor de transport pe calea ferată și sporirea exigențelor operatorilor feroviari. Un indicator frecvent utilizat în literatura de specialitate pentru evoluția structurii locurilor de muncă sub aspectul calificării personalului aferent este indicatorul care urmărește evoluția personalului cu studii superioare în totalul efectivului de salariați, *ISUP*, calculat astfel [8]:

$$I_{SUP} = \frac{\frac{SS_1}{E_{T1}}}{\frac{SS_0}{E_{T0}}} \times 100 = \frac{\frac{222}{1895}}{\frac{213}{2002}} \times 100 = \frac{0,112}{0,106} \times 100 = 110,3\% \quad (1)$$

în care, SSI = număr de personal cu studii superioare în anul curent, ETI = efectiv total de personal în anul curent, SSO = număr de personal cu studii superioare în anul anterior, ETO = efectiv total de personal în anul anterior

Conform datelor din tabelul prezentat în Anexa 2 și a formulei de calcul (1), indicatorul $ISUP$ are valoarea 110,3%, ceea ce înseamnă că ponderea personalului cu studii superioare în total angajați a crescut în anul 2022 comparativ cu anul anterior și reflectă eforturile conducerii centrului regional pentru ridicarea nivelului calitativ al personalului utilizat. Acest lucru iese în evidență și pentru personalul cu studii medii, al cărui indice, calculat pe baza aceleiași formule este supraunitar, în timp ce pentru personalul cu studii generale sau profesionale indicele obținut are o valoare subunitară, evidențiind preocuparea pentru diminuarea personalului cu slab pregătit sau calificat. În anul 2022 numărul persoanelor cu calificare superioară a crescut cu de la 213 persoane la 222 persoane, ceea ce a însemnat o pondere de 11,7% din totalul personalului angajat. Acest lucru semnifică o evoluție favorabilă, în condițiile diminuării numărului total de personal din anul 2022 din cauza restructurării și reorganizării sectorului feroviar, și totodată, premise pentru creșterea productivității muncii, deoarece s-a îmbunătățit structura pe sectoare de activitate, în sensul creșterii ponderii personalului cu funcții superioare din activitatea de exploatare cu 1,5%, respectiv, diminuarea cu 1,6% a ponderii personalului tehnico-economic.

Majoritatea personalului angajat la Sucursala CFR Constanța are o calificare medie, fiind absolvenți de liceu tehnic de profil căi ferate, în timp ce muncitorii pe categorii sau cei de deservire generală au o calificare minimă, fiind absolvenți de școala generală, reprezentând 16,1% din efectivul total de personal, sau absolvenți de școală profesională, cu o pondere de 18% din total personal angajat. În anul 2022, numărul personalului cu studii medii angajat în activitatea de exploatare a rămas constant, însă ponderea sa în totalul personalului cu studii medii a crescut cu 1,8%, în condițiile scăderii ponderii angajaților din activitatea tehnico-economică cu 1,9%, de la 130 persoane la 110 persoane. Menținerea aceluiași număr de personal cu studii medii în activitatea de exploatare semnifică și atingerea unei limite inferioare a numărului de persoane cu funcții de execuție în exploatarea infrastructurii feroviare, scăderea acestui număr, fără o îmbunătățire a progresului tehnic și a tehnologiilor de lucru, fiind de natură a aduce prejudicii grave companiei, prin afectarea siguranței circulației feroviare.

Analiza indicatorilor de structură pe categorii de vârstă sau în funcție de sex, are o mare importanță pentru cunoașterea modului de asigurare cu resurse umane. În acest sens, în tabelul din Anexa 3 este prezentată dinamica structurii pe grupe de vârstă în perioada 2020-2022.

Conform datelor din acest tabel, remarcăm faptul că personalul sucursalei este destul de îmbătrânit, tineri sub douăzeci de ani, nefiind angajați din anul 2018.

Ponderea cea mai mare, în fiecare din cei trei ani, o are grupa de vârstă 40-49 ani, atât în subunitățile de bază din teritoriu, cât și în centralul sucursalei, pondere care a crescut de la 41%, în anul 2020 la 48,4%, în anul 2022. Repartizarea uniformă a personalului în cele două domenii de activitate se menține și pentru celelalte grupe de vârstă, cu precizarea că persoane peste șaiszeci de ani sunt foarte puține, iar segmentul 30-39 ani a scăzut ca pondere de la 37,1% la 31%, ca urmare a disponibilizărilor din sistemul feroviar în anii 2021 și 2022. Cea mai mare parte a personalului este grupată în intervalul 30-50 ani, ceea ce semnifică faptul că în sucursala analizată există un dezechilibru major în piramida vârstelor, fiind foarte

puține persoane aproape de pensionare și foarte puțini tineri, fără experiența necesară exploatarea infrastructurii feroviare.

Deoarece din analiza personalului pe categorii de vârstă și studii s-a observat că personalul muncitor direct productiv are o pregătire slabă din punct de vedere al formei de învățământ absolvite și o vârstă destul de înaintată, am considerat necesară și oportună o altă latură a analizei calitative a forței de muncă din Sucursala CFR Constanța, care a vizat concordanța între gradul de calificare a personalului muncitor încadrat pe categorii și gradul de complexitate a lucrărilor executate.

Indicatorul pe baza căruia s-a analizat calificarea personalului muncitor încadrat pe categorii a fost **coeficientul calificării medii**, K_m , calculat ca o medie aritmetică ponderată între categoria de încadrare k_i și numărul de personal operativ din categoria respectivă N_i , astfel:

$$K_m = \frac{\sum_{i=1}^n (k_i \cdot N_i)}{\sum_{i=1}^n N_i} \quad (2)$$

În analiza modului de utilizare a personalului operativ s-a mai determinat și **gradul de complexitate a lucrărilor executate**, K_l , calculat ca o medie aritmetică ponderată a categoriei de complexitate a lucrărilor k_i cu volumul de lucrări din fiecare categorie V_i , astfel:

$$K_l = \frac{\sum_{i=1}^n (k_i \cdot V_i)}{\sum_{i=1}^n V_i} \quad (3)$$

Situația din anul 2022 este reflectată de datele din tabelul prezentat în Anexa 4, pe baza cărora s-a calculat concordanța între gradul de calificare a personalului muncitor încadrat pe categorii și gradul de complexitate a lucrărilor executate. În anul 2022 coeficientul calificării medii a avut o valoare ridicată, $K_m = 5,1$ și s-a apropiat de valoarea maximă a categoriei, ceea ce indică preocuparea managementului sucursalei pentru creșterea calității muncitorilor operativi. În aceeași perioadă de timp, gradul de complexitate a lucrărilor executate de același personal a avut o valoare ușor inferioară, $K_l = 4,93$.

Din compararea celor doi coeficienți medii a rezultat o neconcordanță între nivelul de calificare a muncitorilor și categoria de încadrare a lucrărilor executate de către aceștia, situație considerată a fi necorespunzătoare cu implicații asupra cheltuielilor cu retribuirea salariaților, în sensul creșterii acestora. Deoarece pe total, categoria medie a lucrărilor este devansată cu 0,61% de categoria medie a personalului muncitor, considerăm că este necesar în structură, ca la unele categorii, cum sunt categoriile IV și VI, să se corecteze diferența mare existentă și propunem ca salarizarea acestui tip de muncitori să se realizeze în funcție de categoria lucrării, costul salarial fiind mai mic, calitatea superioară și productivitatea muncii ridicată.

4.2 Analiza SWOT a asigurării și utilizării resurselor umane la Sucursala CFR Constanța

Diagnosticarea este un instrument specific de management utilizat în formularea de recomandări care să intensifice punctele forte sau să amelioreze punctele slabe. În contextul asigurării și utilizării resurselor umane, cauza reprezintă variabila independentă, în timp ce efectul constituie variabila derivată, dependentă.

Analiza SWOT a infrastructurii feroviare și a activităților de utilizare și asigurare a potențialului uman este prezentată în tabelul 2.

Tabelul 2. Analiza SWOT a asigurării și utilizării potențialului uman la Sucursala CFR Constanța

<p>PUNCTE FORTE</p> <ul style="list-style-type: none"> - existența personalului cu calificare ridicată, apt să asigure implementarea corespunzătoare a măsurilor de modernizare impuse de asigurarea interoperabilității și a transportului intermodal; - filtrarea calitativă a personalului feroviar din ultimii doi ani, cu efecte favorabile ale creșterii productivității muncii; - promovarea egalității profesionale între sexe; - utilizarea unei proceduri obiective de evaluare a posturilor prin care se stabilește nivelul salarial cu limitele aferente, fiecărui post; - poziția geostrategică ce asigură conexiunea cu portul maritim Constanța pentru tranzitul mărfurilor; - nivelul salariului mediu brut anual este superior mediei pe companie, sector de activitate și economie națională. 	<p>PUNCTE SLABE</p> <ul style="list-style-type: none"> - fluctuația indicatorilor de productivitate a muncii; - neutilizarea integrală a timpului de muncă; - salariul minim al primei clase de salarizare este inferior salariului minim pe economie; - existența unui deficit între categoria de încadrare a muncitorilor și nivelul lucrărilor executate; - concentrarea masivă a personalului în grupe de vârstă înaintată și existența unei ponderi mici a personalului cu studii superioare, mai ales în activitățile de exploatare; - nu există metode de identificarea angajaților cu potențial crescut, în vederea utilizării eficiente în funcții corespunzătoare; - lipsa de personal în serviciul Resurse Umane care să efectueze periodic analize previzionale strategice și tactice privind realizarea misiunii regionale din punct de vedere a asigurării necesarului de resurse umane;
<p>OPORTUNITĂȚI</p> <ul style="list-style-type: none"> - existența unei rețele feroviare inclusă în coridoare paneuropene și implementarea unui sistem modern de organizare a circulației trenurilor care permite creșterea vitezei de circulație și a volumului mărfurilor transportate pe calea ferată; - posibilitatea accesării de fonduri externe nerambursabile necesare întreținerii și modernizării infrastructurii feroviare, neafectându-se astfel fondul de salarii; - posibilitatea participării anumitor categorii de personal, la schimburi de experiență cu personal din alte sucursale sau din țări ale Uniunii Europene, în vederea îmbunătățirii calităților și experienței profesionale; - instruirea și certificarea anuală a personalului cu responsabilități în siguranța circulației trenurilor; 	<p>AMENINȚĂRI</p> <ul style="list-style-type: none"> - migrația de personal calificat către operatorii privați de transport feroviar, în special datorită sistemului de recompense; - corelația insuficientă a creșterii productivității muncii cu creșterea fondului de salarii; - aprobarea cu întârziere a bugetului de venituri și cheltuieli al CN CFR SA și la valori mai mici decât cele afectate, ceea ce a afectat repartizarea corespunzătoare a fondurilor necesare sucursalei Constanța și buna funcționare a activităților feroviare, conducând la apariția de blocaje; - diminuarea interesului agenților economici portuari pentru transportul pe calea ferată, datorită creșterii numărului de mijloace de transport rutier privat și a accelerării ritmului construcției de autostrăzi;

Pentru ca eforturile depuse în ceea ce privește corelarea numărului de personal cu nivelul prestațiilor să fie urmate de rezultate corespunzătoare, considerăm că este necesar ca potențialul uman din Sucursala CFR Constanța să fie judicios utilizat. Activitatea de formare profesională desfășurată până în prezent de către Serviciul Resurse Umane a vizat asigurarea necesarului de forță calificată de muncă, reconversia profesională a personalului excedentar, perfecționarea pregătirii profesionale a unui număr important de salariați și elaborarea de reglementări specifice. Totodată, apreciem că principalele obiective ale activității de formare profesională, trebuie să vizeze adoptarea strategiilor de atragere a forței de muncă spre sectoarele unde persistă un deficit de personal, prin: atragerea candidaților cu studii superioare de specialitate, suportarea taxelor de școlarizare, organizarea unor acțiuni de popularizare a domeniilor de activitate feroviară în rândul categoriilor sociale apte din punct de vedere al formării școlare, contactarea unor factori de decizie din cadrul învățământului universitar pentru a se analiza modalitățile de îmbunătățire a relațiilor bilaterale în folosul ambelor părți.

Pentru adaptarea CN CFR SA la mediul de afaceri concurențial, specific economiei de piață, propunerile noastre referitoare la pârghiile importante de utilizat în viitor în managementul resurselor umane din Sucursala CFR Constanța, sunt următoarele:

- întinerirea forței de muncă și continuarea ridicării nivelului de pregătire al acesteia, iar pentru atragerea forței de muncă cu studii superioare din specializările la care se înregistrează un deficit important de personal, organizarea de acțiuni de popularizare a facilităților și a perspectivelor oferite persoanelor care dobândesc calitatea de salariat feroviar; de reținut este faptul că recrutarea și angajarea de personal cu studii superioare, se impune a fi continuată pe tot parcursul anului, în funcție de fluctuația forței de muncă, de necesitățile rezultate în urma analizelor efectuate periodic de fiecare structură organizatorică și de încadrarea în volumul cheltuielilor cu personalul aprobat anual la nivel central;
- evaluarea posibilității de introducere a unui sistem diferențiat de monitorizare a performanțelor fiecărui angajat, în vederea perfecționării profesionale sau a promovării în funcție, care să faciliteze o mai bună motivare și implicare a personalului în realizarea obiectivelor companiei;
- dotarea cu calculatoare și programe informatice, la nivelul exigențelor actuale, a rețelei proprii de pregătire, precum și creșterea nivelului didactic al lectorilor care predau la cursurile de formare profesională organizate de companie.

Formarea în cadrul Serviciului Resurse Umane, a unui grup de specialiști care să implementeze un sistem obiectiv de evaluare a performanțelor individuale pentru fiecare categorie de angajați și să susțină transparența în practicile de recompensare, considerăm că este de natură a stimula implicarea personalului în atingerea obiectivelor de performanță economico-financiară a companiei și de a crește flexibilitatea în managementul recompenselor.

5. CONCLUZII

Analiza SWOT a fost realizată în urma interpretării rezultatelor obținute pentru indicatorii analizați și validată, ulterior în timpul dezbaterilor și consultărilor cu directorul regional și șefii de divizii. Aceasta, reprezintă în mod consecvent toate aspectele prezentate în cadrul studiului, dar și elemente de analiză a potențialului infrastructurii feroviare.

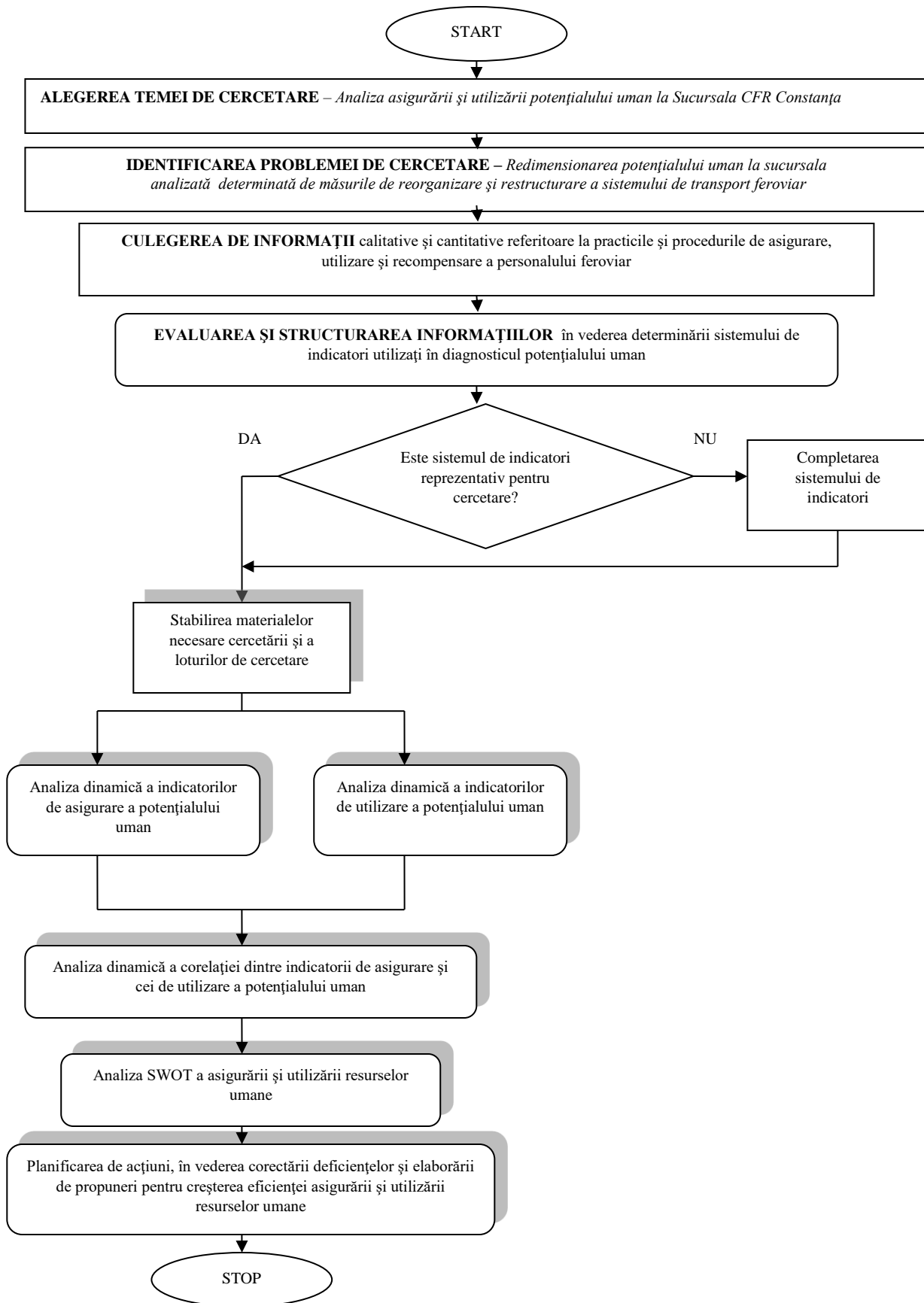
Salarizarea personalului feroviar se realizează în funcție de încadrarea pe categorii și clase de salarizare și nu în funcție de complexitatea lucrărilor executate, ceea ce conduce la efectuarea de cheltuieli mari cu salarizarea acestui personal, care efectuează lucrări cu grad de complexitate mai mic decât calificarea avută prin categoria de încadrare. Nivelul calificării forței de muncă are o importanță deosebită pentru managementul sucursalei, reflectându-se în principalii indicatori ai performanței economico-financiare, mai ales în productivitatea muncii, cifra de afaceri sau calitatea serviciilor, dar și pentru angajați pe care, prin recompensarea oferită, îi poziționează favorabil într-un climat social adecvat.

În concluzie, apreciem avantajul principal al utilizării analizei SWOT, ca fiind reprezentat de identificarea oportunităților și amenințărilor necesare managementului sucursalei în fundamentarea strategiilor și deciziilor de resurse umane, favorizând o manieră preventivă de abordare a activităților de managementul resurselor umane în viitor.

BIBLIOGRAFIE

- [1] Daneci-Patrau D., *Comportament organizational. Note de curs*. Editura Sitech, Craiova 2019.
- [2] Guvernul României, *Ordinul nr. 590/2008 privind aprobarea Instrucțiunilor pentru aplicarea articolului 78 din Legea nr. 448/2006*, publicat în "M.Of. al României" nr. 815 din 5.XII.2008
- [3] Manolescu, A., Marin, I., Marinaș, C.V., *Managementul resurselor umane. Aplicații*, Editura Economică, București, 2014
- [4] Marin, I. *Auditul resurselor umane*, Editura Economică, București, 2011.
- [5] Nicolescu, O., Verboncu, I., *Metodologii manageriale*, Editura Tribuna Economică, București, 2011
- [6] Petrovici, V., *Managementul resurselor umane. Ediția a IV-a*, Editura Muntenia, Constanța, 2017

- [7] Radu, P., *Potențialul uman al firmei. Asigurare și utilizare*, Editura Polirom, Iași, 2014
- [8] Roșca, C., Vărzaru, M., Roșca, I., *Resurse umane. Management și gestiune*, Editura Economică, București, 2015
- Anexa 1. Schema logică de analiză a potențialului uman în Sucursala CFR Constanța**

Anexa 2. Structura personalului în funcție de studiile absolvite

Ani	2021						2022					
	Total		Personal tehnico-economic		Exploatare		Total		Personal tehnico-economic		Exploatare	
	NR.	%	NR.	%	NR.	%	NR.	%	NR.	%	NR.	%
Superioare	213	11	79	37,09	134	62,91	222	11,7	79	35,59	143	64,41
Colegiu	33	1,6	14	42,42	19	57,58	30	1,58	11	36,67	19	63,33
Liceu	1015	51	130	12,81	885	87,19	995	52,5	110	11,06	885	88,94
Școală profesională	382	19	61	15,97	321	84,03	342	18	55	16,08	287	83,92
Școală generală	359	18	39	10,86	320	89,14	306	16,1	33	10,78	273	89,22
Total personal	2002	100	323	16,13	1679	83,87	1895	100	288	15,2	1607	84,8

Anexa 3. Evoluția structurii personalului pe grupe de vârstă

Ani	2020				2021				2022			
	Total		SB	CS	Total		SB	CS	Total		SB	CS
	NR.	%	NR.	NR.	NR.	%	NR.	NR.	NR.	%	NR.	NR.
< 20 ani	1	0,05	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0
20-29 ani	136	6,46	123	13	105	5,24	101	4	95	5,01	91	4
30-39 ani	782	37,1	706	76	642	32,1	580	62	587	31	528	59
40-49 ani	862	41	784	78	922	46,1	844	78	917	48,4	840	77
50-59 ani	321	15,2	268	53	326	16,3	259	67	288	15,6	228	60
> 60 ani	3	0,18	0	3	7	0,31	3	4	8	0,42	5	3
Total personal	2105	100	1882	223	2002	100	1787	215	1895	100	1692	203

Notă: SB = subunități de bază din teritoriu, CS = Centralul sucursalei

Anexa 4. Repartizarea muncitorilor pe categorii de încadrare și după volumul lucrărilor executate

Categorie de încadrare (ki)	Repartizarea muncitorilor pe categorii de calificare		Repartizarea volumului lucrărilor pe categorii		Decalajul dintre ponderea muncitorilor și cea a lucrărilor
	Număr muncitori în acont	Procent din total	Număr ore normă	Procent din total	
I	4	3,03	1550	5,61	-2,58
II	5	3,79	1826	6,60	-2,82
III	3	2,27	950	3,44	-1,16
IV	28	21,21	4205	14,53	6,69
V	36	27,27	7059	25,53	1,74
VI	32	24,24	8040	29,08	-4,84
VII	24	18,18	4016	14,60	3,58
TOTAL	132	100,00	27646	100,00	
Coeficient mediu	Km = 675/132 = 5,1		Kl=136519/27646= 4,93		0,61

Sursa datelor: Registrele calificării personalului muncitor ale Serviciului Organizare Tehnic Dezvoltare, calculele și interpretările fiind realizate de autor

EXIGENȚE ACTUALE SI DE PERSPECTIVA PRIVIND PERFEȚIONAREA RESURSELOR UMANE ÎN TRANSPORTUL FEROVIIAR

Cristian Constantin OLTEANU
UNIVERSITATEA MARITIMA CONSTANTA
cristiolteanu01@yahoo.com

Cristina Georgiana BAHACIU
UNIVERSITATEA MARITIMA CONSTANTA
cristina_georgianab@yahoo.com

Abstract *The current state of the labor market supports the need to redirect the interest of railway companies on the labor market towards investment in continuous professional training. The new perspectives given to the economic development process have generated complex implications in terms of the labor market as well. In order to improve its overall performance, any company must react to the evolution of all aspects related to human resources and be aware of their importance. The researches in this paper were inscribed in this logic and contributed to the enrichment of information regarding the training and continuous improvement of human resources in railway transport. The purpose of this paper was focused on the highlighting and analysis of the general problems of the training of railway personnel, emphasizing the identification of the specificity and the current and perspective economic-social demands in the approach to the continuous training of human resources in railway transport. All these sides of the research aimed at increasing the performance of human resources in railway transport, and on these considerations, improving the overall performance of the railway organization.*

Keywords: *human resources, railway transport, training*

JELL CLASSIFICATION: M12, R41

1. INTRODUCERE

Schimbările permanente din mediul ambiant al organizației provoacă noi exigențe în conținutul posturilor de muncă și necesită dezvoltarea unor noi competențe. Pregătirea profesională a resurselor umane devine, în condițiile schimbărilor permanente din mediul ambiant al organizației, o miză și un factor al schimbării, iar formarea continuă reprezintă o cerință prin care se maximizează valoarea unei organizații moderne. Schimbările economice contemporane i-au determinat pe managerii de nivel superior să-și deplaseze atenția de la resursele naturale spre activele intelectuale și să examineze atent modul cum sunt exploatate cunoștințele pe care se sprijină activitatea organizației.

Orice organizație dispune de un patrimoniu de talente cunoștințe și experiențe pe care le gestionează într-un fel sau altul. Acestea sunt organizațiile tradiționale, care pierd din ce în ce mai mult teren în fața organizațiilor moderne, respectiv organizațiile care învață. Aceste organizații știu să mărească patrimoniul de cunoștințe și să-i asigure perenitate prin intermediul politicilor de formare și perfecționare profesională.

Cercetările asupra activităților de formare a resurselor umane din transportul feroviar au fost efectuate la Compania Națională CFR SA, Sucursala „Centrul Regional de Exploatare, Întreținere și Reparații Căi Ferate” Constanța, care coordonează activitățile de transport feroviar din zona de sud-est a țării și anume județele Constanța, Tulcea, Ialomița, Călărași. Deoarece denumirea unității economice este complexă, convenim să o prezentăm în continuare ca Sucursala „CREIR CF” Constanța.

Pentru atingerea obiectivelor stabilite s-au efectuat studii și cercetări în domeniul managementului resurselor umane din transportul feroviar. Cercetările au avut un caracter exploratoriu și explicativ, prin ele realizându-se o fotografiere a situației resurselor umane din sucursala regională a companiei feroviare de

stat și o analiză comparativă între modalitățile de abordare a diferitelor aspecte ale formării și perfecționării resurselor umane în contextul strategiei de restructurare și reorganizare a sistemului feroviar.

2. Dezvoltări conceptuale ale formării și perfecționării profesionale

În lucrările de specialitate se vehiculează doi termeni care, deși prin formularea lor sugerează un conținut diferit, prin definițiile care li se dau de către autorii respectivi au aceeași arie de cuprindere sau un conținut asemănător. Este vorba de *formarea* profesională și de *pregătirea* profesională [2]. Corneliu Russu consideră pregătirea profesională ca fiind o activitate desfășurată în scopul însușirii de cunoștințe teoretice și deprinderi practice, de un anumit gen și nivel, în măsură să asigure îndeplinirea calificată de către lucrători a sarcinilor ce le revin în exercitarea unei profesii sau meserii. Mult mai explicit, chiar tranșant, este același autor atunci când definește *perfecționarea profesională* ca fiind „activitatea desfășurată în vederea lărgirii și actualizării cunoștințelor, dezvoltării aptitudinilor și modelării atitudinilor necesare lucrătorilor în vederea creșterii nivelului calitativ al activităților lor profesionale, potrivit cerințelor generate de progresul științific și tehnologic și de introducerea acestuia în activitatea practică” [9]. R. Mathis consideră pregătirea profesională ca fiind „un proces de instruire pe parcursul căruia participanții dobândesc cunoștințe teoretice și practice necesare desfășurării activității lor prezente” [6].

Interpretarea acestei formulări ne trimite, în prealabil, la definirea activității de *instruire*, care reprezintă „orice activitate destinată dobândirii de cunoștințe și aptitudini specifice exercitării unei meserii sau de a furniza cunoștințe și deprinderi noi, într-un anumit domeniu” [5]. Așadar, scopul instruirii este de a forma o persoană într-o profesie dar, totodată, și de a furniza cunoștințe și deprinderi noi, adică de a *perfecționa*. Într-o asemenea interpretare, definiția dată pregătirii profesionale de către Robert Mathis are în vedere atât formarea cât și perfecționarea profesională.

Aceste două laturi distincte ale pregătirii profesionale sunt marcate și de Viorica Ana Chișu, care arată că formarea personalului reprezintă “ansamblul proceselor prin care angajații își însușesc într-un cadru organizat cunoștințe, aptitudini, deprinderi și comportamente necesare exercitării unor ocupații specifice întreprinderii”, iar *perfecționarea personalului* constituie “ansamblul proceselor prin intermediul cărora angajații își îmbogățesc, în urma parcurgerii unor programe organizate de întreprindere, cunoștințe, aptitudini, deprinderi, comportamente și tehnici de lucru în care au deja o calificare de bază, în vederea realizării la un nivel superior a obiectivelor și sarcinilor ce le revin” [1].

Din definițiile analizate rezultă că cele două laturi fundamentale ale procesului de pregătire profesională urmăresc îndeplinirea unor obiective diferite; formarea dezvoltă capacități noi pe care individul nu le avea anterior, iar perfecționarea actualizează capacitățile existente la un moment dat în personalitatea umană. În concluzie, formarea și perfecționarea profesională se întrepătrund, uneori fiind dificil de stabilit o distincție clară între ele.

3. Sistemul de menținere a competențelor profesionale pentru personalul feroviar

Sistemul de menținere a competențelor profesionale a resurselor umane în transportul feroviar este element de bază al sistemului de management al siguranței circulației călătorilor și mărfurilor. Pentru menținerea și dezvoltarea competențelor profesionale la un nivel calitativ ridicat și în scopul respectării cerințelor privind siguranța feroviară, s-a stabilit, prin ordinul nr.815/2010, ca personalul cu responsabilități în siguranța circulației, precum și alte categorii de personal care desfășoară activități specifice în operațiunile de transport pe căile ferate din România să fie cuprinse și integrate într-un sistem de menținere a competențelor profesionale, care reprezintă cadrul minim necesar pentru realizarea obiectivelor siguranței circulației pe căile ferate și cuprinde totalitatea programelor de formare profesională continuă din domeniul feroviar [8].

Prin personal care desfășoară activități specifice în operațiunile de transport pe căile ferate din România se înțelege personalul cu responsabilități în siguranța circulației pe căile ferate, precum și alte categorii de personal care desfășoară activități specifice în operațiunile de transport pe căile ferate. Operatorii economici elaborează pentru personalul propriu proceduri specifice bazate pe implementarea și dezvoltarea unui sistem de menținere a competențelor profesionale, aprobate de conducerea acestora și avizate de conducerea Centrului Național de Calificare și Instruire Feroviară, CENAFER, organismul național specializat de certificare a competențelor profesionale și Autorității de Siguranță Feroviară Române din cadrul AFER, care este autoritatea competentă desemnată de legiuitor pentru aplicarea normelor OMT 815/2010. Un aspect important prevăzut de ordinul 815/2010 este că s-a actualizat lista funcțiilor cu responsabilități în siguranța circulației, care se formează, califică, perfecționează și verifică profesional periodic la CENAFER.

Formarea profesională în transportul feroviar se organizează în mod distinct pe niveluri de pregătire, profesii, ocupații, meserii și specialități, ținându-se seama de nevoile unităților feroviare, de competențele de bază ale solicitanților, de cerințele posturilor pe care aceștia le ocupă, de posibilitățile lor de promovare sau de încadrare în muncă, precum și de cerințele de pe piața muncii. În cadrul formării profesionale funcționează sistemul de credite transferabile. Pe baza cumulării acestora se poate atesta dobândirea de competențe profesionale noi.

Pentru realizarea formării profesionale a propriilor salariați, unitățile feroviare elaborează planurile de formare profesională în concordanță cu programele de dezvoltare și cu strategiile sectoriale și teritoriale privind dezvoltarea resurselor umane pentru transportul feroviar. Unitățile feroviare transmit la furnizorul de formare profesională acreditat ales, până la data de întâi noiembrie a fiecărui an, planul de formare profesională pentru anul următor. Solicitățile unităților feroviare cuprind toate programele de formare profesională și numărul de personal care dorește să le urmeze, pe meserii sau ocupații și tip de program, cât și perioada propusă pentru formarea profesională. În baza solicitărilor transmise de unitățile feroviare sau a posibilelor solicitări ale diferitelor persoane fizice și a logisticii disponibile, furnizorul de formare profesională acreditat, întocmește *planul anual de formare profesională*, care are două capitole distincte: planul de calificare și recalificare profesională și planul de perfecționare și specializare.

Pentru realizarea *calitativă* a obiectivelor programelor de formare profesională, formatorii care asigură *pregătirea teoretică* sunt absolvenți ai învățământului superior, cu o vechime de cel puțin trei ani în specialitate, iar cei care asigură *pregătirea practică* trebuie să dețină calificare profesională și o vechime de cel puțin patru ani în specialitate. Totodată, pentru creșterea eficienței pregătirii profesionale, formatorii din cele două categorii trebuie să fie și absolvenți ai programului de perfecționare în metodologia instruirii adultului.

Formarea profesională continuă a salariaților feroviari are ca obiective principale:

- adaptarea salariatului la cerințele postului sau ale locului de muncă;
- obținerea unei calificări profesionale în domeniul feroviar;
- reconversia profesională determinată de restructurări socioeconomice;
- promovarea în muncă și dezvoltarea carierei profesionale.

Activitatea de formare profesională cuprinde și perfecționarea în domeniul relațiilor sociale și de muncă. Nevoile de formare profesională sunt stabilite de către conducerea fiecărui operator feroviar, ținând cont și de propunerile sindicatelor. Participanții la programele de formare profesională, organizate de furnizorul acreditat susțin examene de absolvire la terminarea stagiilor de pregătire teoretică și practică.

4. Organisme cu responsabilități în pregătirea și evaluarea profesională a personalului feroviar

Ansamblul organismelor cu responsabilități în formarea, instruirea și controlul personalului feroviar este prezentat în figura 1 și reprezintă o contribuția proprie autorilor la sintetizarea procedurilor de formare continuă și la perceperea interacțiunilor și condiționărilor dintre organismele feroviare.

Agenția Feroviară Europeană, AFE este agenția Uniunii Europene pentru siguranță feroviară și interoperabilitate și are rol de reglementare a activităților feroviare la nivel european.

Autoritatea Feroviară Română, AFER este instituție publică finanțată din venituri proprii, fiind constituită ca organism tehnic specializat al Ministerului Transporturilor și Infrastructurii în domeniul feroviar, care organizează în principal, următoarele activități:

- autorizarea în materie de siguranță a administratorilor de infrastructură feroviară;
- organizarea examenelor și emiterea autorizațiilor, atestatelor și a certificatelor, după caz, pentru personalul din sistemul feroviar.

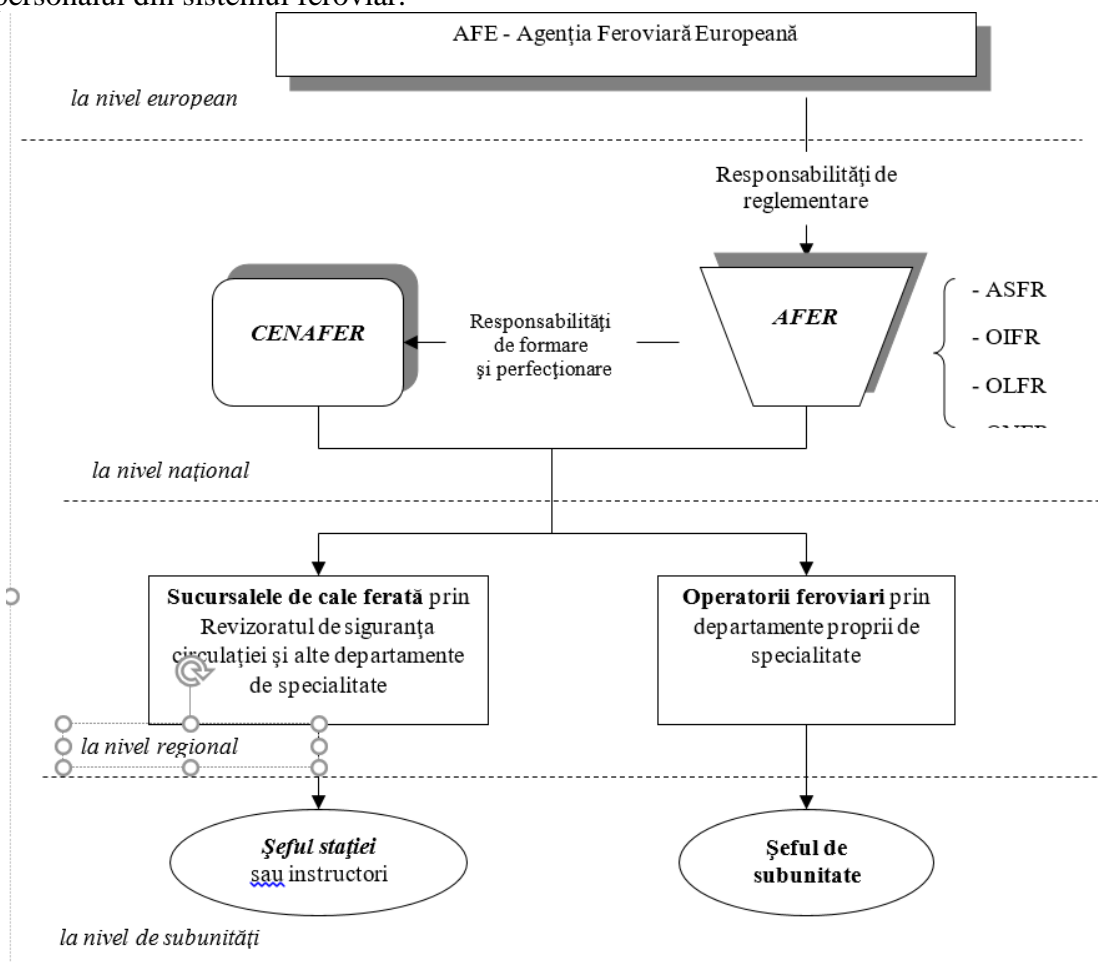

Figura 1. Organisme cu responsabilități în formarea continuă a personalului feroviar

Sursa: autorii

Pentru îndeplinirea atribuțiilor ce decurg din actele normative în vigoare, în cadrul Autorității Feroviare Române funcționează patru organisme independente cu activitate permanentă, prevăzute de legea nr. 55/2006 privind siguranță feroviară și anume: Autoritatea de Siguranță Feroviară Română, ASFR, Organismul de Investigare Feroviar Român, OIFR, Organismul de Licențe Feroviare Român, OLFR și Organismul Notificat Feroviar Român, ONFR. Centrul național de calificare și instruire feroviară, CENAFER este organismul de specialitate cu personalitate juridică în subordinea Ministerului

Transporturilor și Infrastructurii desemnat să asigure formarea, calificarea, perfecționarea și verificarea profesională periodică a personalului care efectuează activități specifice desfășurării transportului feroviar în condiții de siguranță a circulației, securitate a transporturilor și de calitate a serviciilor feroviare, precum și participarea în comisiile de autorizare a personalului cu responsabilități în siguranța circulației din transportul feroviar.

Pe lângă activitățile principale, CENAFER efectuează analize și elaborează studii privind îmbunătățirea conținutului și creșterea eficienței activității de formare continuă a personalului care efectuează operațiuni feroviare.

La nivelul fiecărei sucursale de cale ferată a administratorului infrastructurii este organizat serviciul **Control Acces Infrastructură** care, prin revizorii de sector, exercită activități de instruire și verificare periodică a modului de lucru pentru angajații cu funcții executive în vederea depistării și eliminării deficiențelor și abaterilor. Aceste activități de control sunt realizate de reprezentanții administratorului infrastructurii, atât pentru proprii angajați, cât și pentru personalul operatorii de transport feroviar de stat sau și privați.

La nivelul **subunităților** reprezentate de stații, depouri de locomotive, revizii de vagoane, districte de linie, conducătorul acestora sau instructorii de specialitate organizează lunar instruirea teoretică și practică a personalului feroviar prin diferite programe. Dintre acestea, cel mai important program de instruire și menținere a competențelor de specialitate este programul *Școala personalului* organizat în subunitățile Companiei Naționale de Căi Ferate CFR SA. Perfecționarea prin *Școala personalului* se desfășoară prin instruirii teoretice planificate între 1 ianuarie și 30 noiembrie și instruirii practice planificate în tot cursul anului calendaristic.

5. Programe de formare profesională continuă a resurselor umane cu responsabilități în siguranța circulației trenurilor

Formarea profesională continuă a personalului feroviar se realizează prin **programe de formare profesională** ce cuprind totalitatea activităților de pregătire teoretică sau practică în vederea realizării obiectivelor de formare de competențe pentru un anumit domeniu feroviar. Programele de formare profesională continuă se organizează pentru ocupații, meserii, specialități și profesii cuprinse în "*Clasificarea ocupațiilor din România*" precum și pentru competențe profesionale comune mai multor ocupații și asigură dobândirea unor competențe profesionale în conformitate cu standardele ocupaționale recunoscute la nivel național.

Programele de formare profesională sunt elaborate pe baza reglementărilor, regulamentelor și instrucțiunilor din sistemul feroviar, cât și pe baza regulamentelor, deciziilor, directivelor sau recomandărilor instituțiilor Uniunii Europene care au competențe în procesul legislativ din sistemul feroviar european. Aceste programe cuprind totalitatea activităților de pregătire teoretică, practică, autoinstruire și de evaluare în vederea realizării obiectivelor de menținere și dezvoltare a competențelor profesionale specifice funcției cu responsabilități de siguranță feroviară.

În vederea implementării și dezvoltării unui sistem adecvat de menținere a competențelor profesionale, programele de formare profesională în transportul feroviar se efectuează pe baza a două mari categorii de activități specifice:

- **instruirea profesională**, realizată prin: instruirea profesională teoretică, IPT; instruirea practică de serviciu, IPS; autoinstruirea profesională continuă.

- **verificarea profesională periodică** realizată prin evaluarea pentru confirmarea periodică a competențelor profesionale.

Orice program de formare profesională continuă din domeniul feroviar conține trei moduri de abordare a cerințelor dezvoltării profesionale continue [3]. O primă abordare este cea bazată pe informații

din exterior, care are ca bază stabilirea unei anumite cantități de elemente ce urmează a fi învățate, fiind considerate corespunzătoare pentru dezvoltarea și menținerea competenței. O a doua abordare este cea bazată pe informații din interior, potrivit căreia personalului care efectuează activități specifice desfășurării transportului feroviar i se cere să demonstreze, prin intermediul rezultatelor, că menține și dezvoltă competențele profesionale. A treia abordare este abordarea combinată, prin care se îmbină în mod efectiv și eficient informațiile primite prin primele moduri de abordare, se fixează cantitățile de elemente de învățat cerute și se măsoară rezultatele obținute.

În baza cercetărilor efectuate pentru documentarea acestei lucrări, considerăm ca fiind necesară creșterea numărului de persoane participante la cursurile de pregătire profesională în domeniul feroviar. Această necesitate devine stringentă pentru satisfacerea exigențelor de perspectivă care derivă din introducerea în exploatare a materialului rulant nou, modernizarea diferitelor instalații, echipamente sau elemente ale infrastructurii feroviare și utilizarea unui nou sistem de organizare a circulației trenurilor. În viziunea autorului, ansamblul exigențelor actuale referitoare la formarea personalului feroviar care anticipează cerințele viitoare în domeniu este prezentat în figura 2.

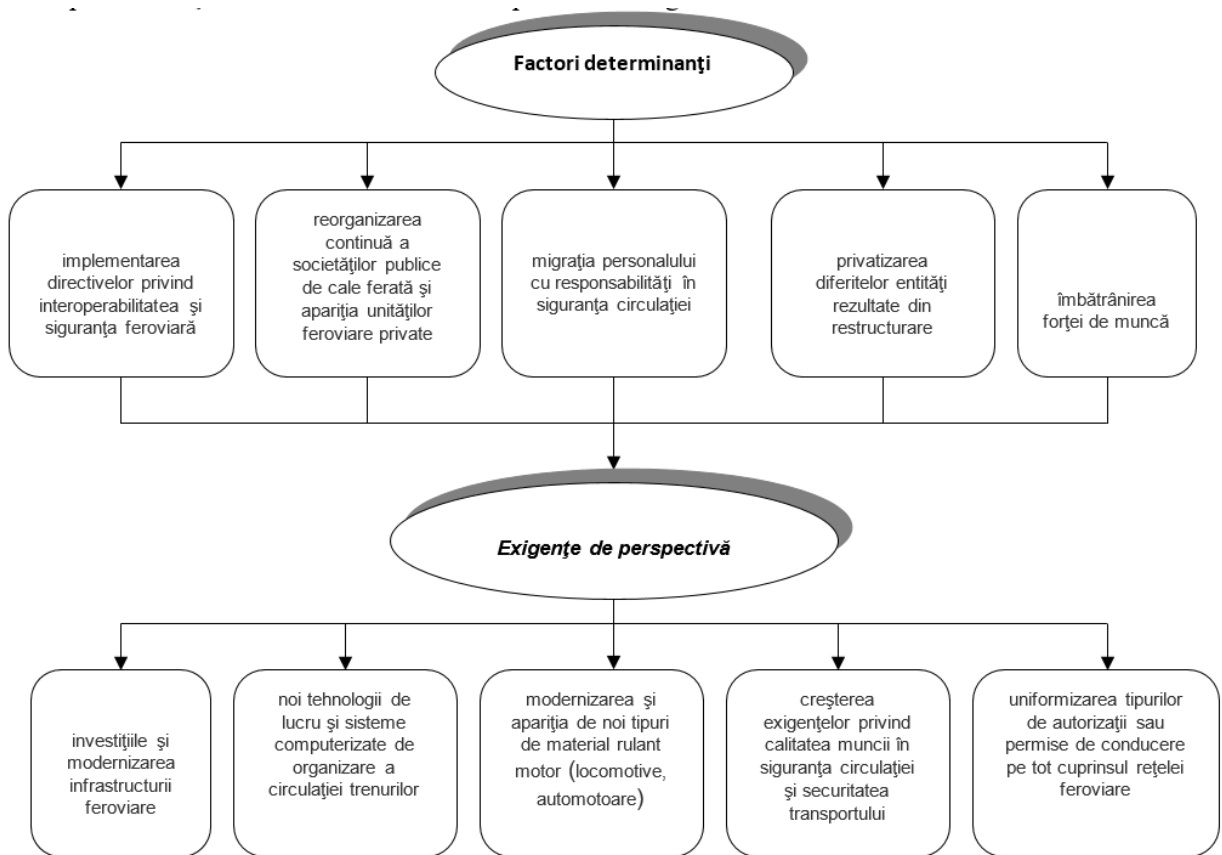

Figura 2. Exigențe actuale și de perspectivă care determină formarea continuă a personalului CFR

Modul de determinare a nivelului performanței profesionale individuale pentru personalul contractant din sistemul de transport feroviar este prevăzut și se realizează conform informațiilor din fișa postului coroborate cu criteriile din fișa de evaluare a performanțelor individuale.

În cadrul unui studiu în care s-a realizat o anchetă pe bază de chestionar aplicat managerilor și personalului cu funcții executive, din opt companii de dimensiuni mari din România, printre care și una feroviară, au fost obținute concluzii referitoare la managementul defectuos al motivării resurselor umane. Conform autorilor, analiza chestionarelor aplicate a evidențiat o slabă gestionare a managementului

performanței la toate nivelurile ierarhice, existența unei politici de salarizare deficiente, dar mai ales lipsa capacității managerilor de mobilizare fermă a resurselor umane printr-o motivare eficientă, care să asigure companiilor analizate o mai mare capacitate competitivă [4]. Perfecționarea și specializarea personalului feroviar este necesară atât pentru menținerea unui grad corespunzător de siguranță a transportului pe calea ferată, cât mai ales pentru creșterea competitivității și productivității unităților feroviare. Acest ultim aspect este crucial: investiția în capitalul uman este cea mai profitabilă investiție pe termen lung, atât pentru angajatori, cât și pentru angajați.

6. CONCLUZII

Formarea și calificarea profesională realizate prin centrele teritoriale ale CENAFER pentru întregul personal care contribuie la realizarea transportului feroviar în condiții de siguranță feroviară, se impune a fi continuate corespunzător prin activități de instruire și perfecționare continuă, susținute de formatori din cadrul companiilor publice feroviare prin utilizarea unor metode și mijloace moderne de predare și evaluare a competențelor profesionale în domeniul feroviar. Unul dintre aceste mijloace îl reprezintă punerea în funcțiune a celui mai modern simulator de management al traficului feroviar din România, prin care se intenționează să se aducă o schimbare a mentalității în ceea ce privește formarea profesională, în sensul creșterii gradului de conștientizare cu privire la importanța învățării continue, a gradului de motivare pentru lărgirea cunoștințelor și dezvoltarea competențelor persoanelor.

În subunitățile Sucursalei „CREIR CF” Constanța, conduse de manageri situați la baza ierarhiei manageriale, s-a constatat o organizare a muncii de tip industrial, în cadrul căreia influențele interne sunt mult mai puternice decât cele externe, iar gradul de control asupra activității desfășurate de către salariați este suficient de ridicat pentru a îngreuna libertatea de acțiune și decizie a acestora. Aceste aspecte sunt în contradicție cu exigențele actuale ale calității condițiilor de muncă la nivelul Uniunii Europene, unde organizarea muncii este mai puțin ierarhizată și în cadrul căreia domină influențele externe, în raport cu cele interne, astfel încât salariații beneficiază de o autonomie ridicată în desfășurarea activității lor.

7. BIBLIOGRAFIE

- [1] Chișu, V.A., *Manualul specialistului în resurse umane*, Casa de Editură Irecson, București, 2012.
- [2] Daneci-Patrau D., *Comportament organizational. Note de curs*. Editura Sitech, Craiova, 2019.
- [3] Dănești-Pătrău, Daniel, *Exigente actuale și de perspectivă ale managementului resurselor umane în transportul feroviar*, Editura Sedcom Libris, Iasi, 2013.
- [4] Grecu, I., Grecu, G., *Some Aspects of the Current State of Romanian Human Resources Management*, în "Proceedings of the 2nd International Conference on Business and Economy", 2010, Vol. 1, Constanța, pp.60-69.
- [5] Lefter, V., Deaconu A. (coord.), *Managementul resurselor umane. Teorie și practică, Ediția a II-a*, Editura Economică, București, 2010.
- [6] Mathis, R., Nica, P., Rusu, C., *Managementul resurselor umane*, Editura Economică, București, 2007.
- [8] Ministerul Transporturilor și Infrastructurii – *Ordinul nr. 815/2010 privind aprobarea normelor de implementare și dezvoltare a sistemului de menținere a competențelor profesionale pentru personalul feroviar*, publicat în M. Of. al României nr. 716/27.10.2010
- [9] Russu C., Gheorghe, I., *Managementul resurselor umane*, Editura Tribuna Economică, București, 2014.

RESEARCH ON FINANCIAL SUSTAINABILITY AT S.C. LOZCOR EXPERT CARGO S.R.L.

Eunice-Sara HUȚUȚUI,

Studenta

Raluca IACOB

Studenta

Gabriela LIȚĂ

Studenta

Universitatea de Științele Vieții „Ion Ionescu de la Brad”

Facultatea de Agricultură,

Specializarea Ingineria și Managementul afacerilor agricole

iacobraluca226@gmail.com.

Abstract: *The transport of goods is an essential component in the globalized context of contemporary business, in a world where companies are increasingly dependent on goods from various corners of the globe, the need for a sustainable and coordinated transport becomes increasingly urgent. The growing demand for logistics and freight transport reflects the significant changes in the economic and commercial landscape. The present paper presents the analysis of the financial sustainability of the company S.C. Lozcor Expert Cargo S.R.L, a company in the CAEN: 4941 field: road transport of goods. The analysis aimed to determine the sustainability indicators regarding the financial level and the level of profitability of the activity. Depending on the 2 levels within the analyzed company, the following indicators were determined: at the financial level: financial stability rate, current funding level, global financial autonomy, global autonomy index, term financial autonomy, global indebtedness rate, global indebtedness index, and at the profitability level: economic profitability, financial profitability, expenditure profitability, income profitability.*

Keywords: *transport, sustainability, efficiency, yield*

JEL CLASSIFICATION D22, D24, G32, R41,

INTRODUCTION

Sustainability is a process through which the needs of the present population can be met without negatively affecting the resources of future generations, applicable on an economic, not just organizational, level. It is considered an ideal and recommended as a future solution, encouraging businesses to adopt environmentally beneficial solutions without creating a negative impact on the environment or society. The three pillars of sustainability are economic, environmental, and social, also known as profit, planet, and people. As a result of promoting sustainability, we can observe an increasing number of organizations making their own sustainability commitments and taking actions to reduce the amount of waste they produce. They also invest in renewable energy and support organizations fighting for this cause. Entrepreneurs need to adopt sustainable development goals, such as committing to emission reduction and using reusable or biodegradable packaging.

By a single entity adopting sustainability, we cannot ensure the prosperity of future generations. However, through collective action, organizations can extend their sustainability period by integrating products into various categories: waste becoming raw material for other enterprises, raw material being stored and transformed into gas and/or compost, etc.

RESULTS AND DISCUSSION

The road freight industry is a highly competitive arena characterized by tight profit margins, requiring operational development and efficiency to gain a competitive advantage.

In an effort to optimize costs and focus on core activities, more and more companies are choosing to outsource road freight services to third parties in the logistics and transportation chain. This trend has led to a significant increase in transport volume and, implicitly, to a more intensive use of fuel. This runs counter to efforts by vehicle manufacturers and government agencies to minimize fuel consumption and the environmental impact of road transport. However, competitive pressures and the need for economic efficiency remain the main challenges for the industry. As freight transport continues to evolve, the changes brought about by its growth are felt in multiple ways throughout the industry, requiring constant innovation and adaptation to new market and environmental demands, thus the financial sustainability of S.C. Lozcor Expert Cargo S.R.L in the context of the efficiency of the road transport of goods aims at the record of rates regarding its financial stability (figura 1).

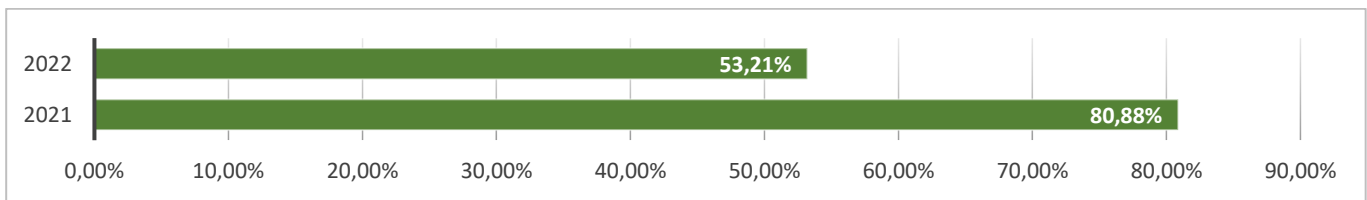

Figure1 The evolution of the financial stability rate

The financial evolution of the company S.C. Lozcor Expert Cargo S.R.L presents itself as follows: the permanent capital has increased significantly, reflecting an expansion of its financing structure, and the financial stability rate has decreased from 80.89% in 2021 to 53.22% in 2022, which suggests a change in the ratio between permanent capital and total liabilities, which could influence the financial stability of the company.

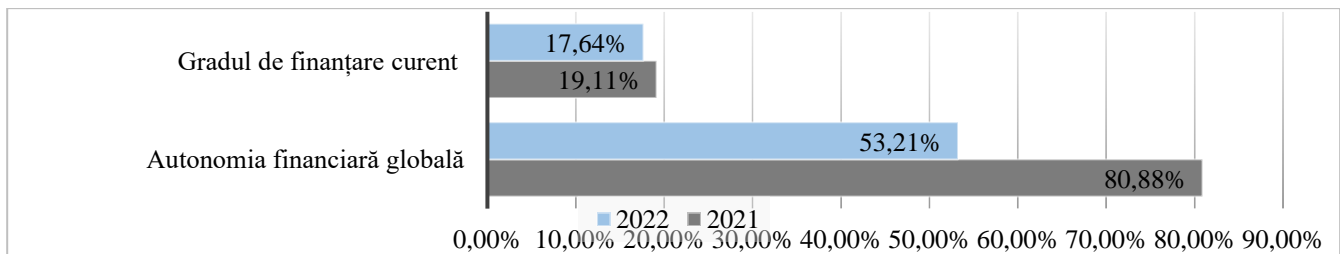

Figure 2 shows the evolution of the current funding level and the overall financial autonomy of the company.

The company's short-term debts increased significantly, indicating a pressure on the entity's liquidity, and total liabilities increased considerably in the same period, highlighting the major impact of short-term debts on the entire financial structure, thus the degree of current financing decreased slightly from 19.11% in the year 2021 to 17.65% in the year 2022, and the global financial autonomy has also decreased from 80.89% in the year 2021 to 53.22% in the year 2022, this decrease may indicate a change in the ratio between equity and total liabilities, reflecting an influence on the degree of financial independence.

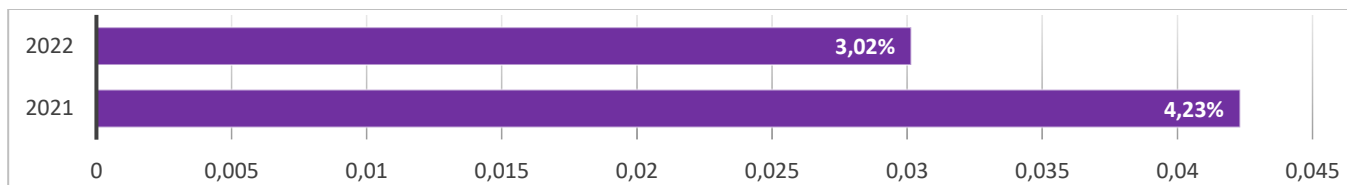

Figure 3 shows the index of the global autonomy of the society in the period 2021-2022

Equity registered a significant increase from 24,652 lei in 2021 to 45,030 lei in 2022, reflecting a consolidation of the company's financial position and having an impact on the global autonomy index which decreased from 423.21% in 2021 to 301.55% in 2022, which means a relative decrease in the degree of financial independence compared to total debt.

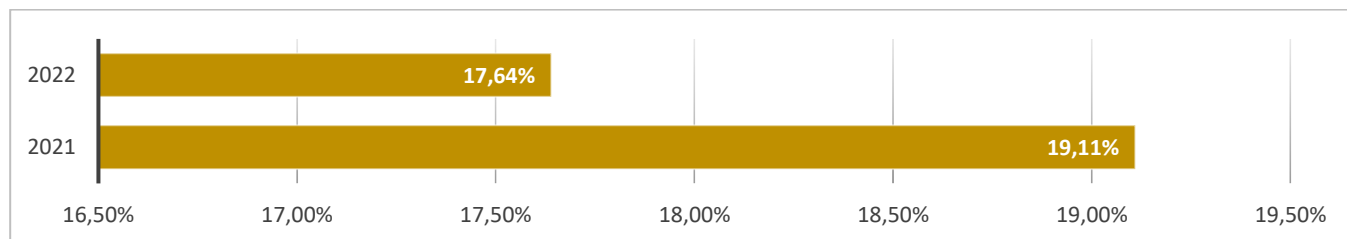

Figure 4 graphically highlights the evolution of the S.C.'s global debt ratio. Lozcor Expert Cargo S.R.L

S.C.'s global debt ratio Lozcor Expert Cargo S.R.L. registered a decrease in the period 2021-2022, going from 19.11% to 17.65%, a decrease that indicates a relative reduction of the company's debt level compared to total debts, thus it reflected an improvement in the company's financial independence, and the index of global indebtedness recorded an upward trend from 23.63% in 2021 to 33.16% in 2022, indicating a relative increase in the company's level of indebtedness compared to equity.

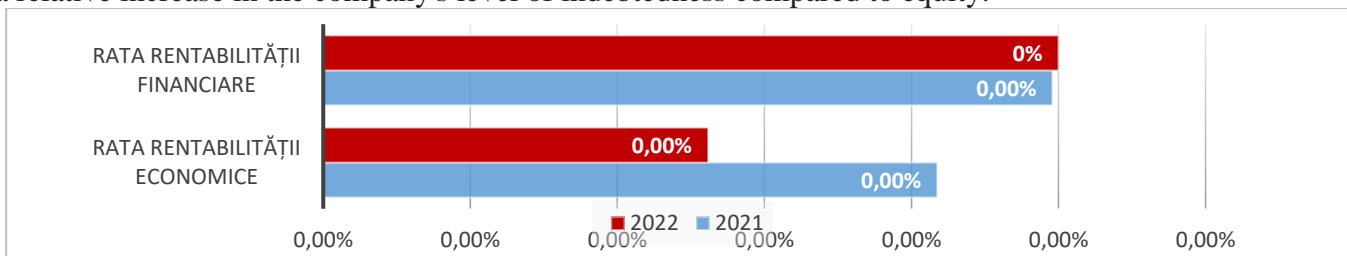

Figure 5 shows the evolution of the economic and financial profitability of the company in the period 2021-2022.

In the period 2021-2022, S.C. Lozcor Expert Cargo S.R.L registered significant changes in economic and financial profitability indicators, thus its economic profitability was 83.51% in 2021 and 52.32% in 2022, a decrease that indicates a lower efficiency in generating of profits from the company's total assets in 2022. The company's financial profitability in 2021 was 99.19% and in 2022 it was 100%, thus the constant maintenance of financial profitability at 100% in 2022 indicated a sustained ability of the company to obtain profits in relation to its own capital, practically at the level of 2022, the net profit is generated from equity.

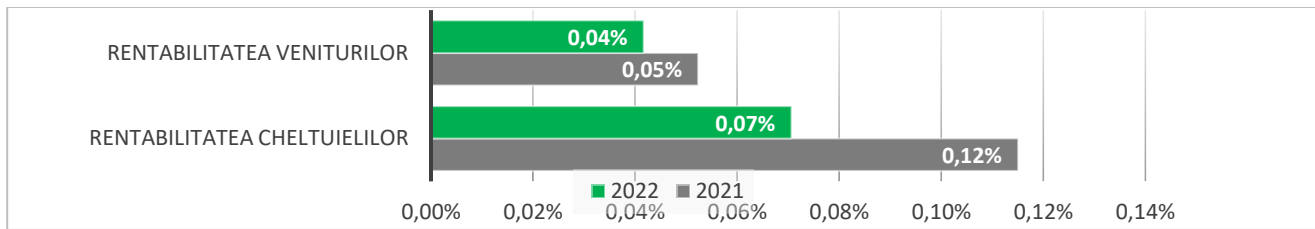

Figure 6 shows the evolution of the profitability of the company's expenses and total revenues in the period 2021-2022.

A significant decrease in the return on expenses indicates that, in 2022, the company obtained a lower profit in relation to the total expenses (115.03% in 2021 and 70.62% in 2022), which suggests a need for analysis and optimization of the structure of expenses to improve the efficiency and profitability of the company.

Similarly, the decrease in revenue profitability suggests that in the year 2022, the company made a lower profit relative to the total revenue generated, this may indicate pressure on profitability relative to the revenue level.

CONCLUSIONS

The financial sustainability of the company S.C. Lozcor Expert Cargo S.R.L in the period 2021-2022 shows a significant increase in permanent capital, which indicates an expansion of the company's financing structure, and the financial stability rate decreased from 80.89% to 53.22%, signaling a change in the ratio between capital permanent and total liability and a possible influence on the financial stability of the company.

Regarding the company's total liabilities, it increased significantly, highlighting the major impact of short-term debts on the entire financial structure, and the degree of current financing decreased slightly, from 19.11% in 2021 to 17.65% in 2022, indicating a pressure on the entity's liquidity.

Regarding the global financial autonomy of the company S.C. Lozcor Expert Cargo S.R.L it decreased from 80.89% in 2021 to 53.22% in 2022, signaling a decrease in the degree of financial independence compared to total debt, and the overall debt ratio decreased from 19.11% to 17.65%, indicating a relative reduction of the company's debt level compared to total debt, in contrast, the global debt index increased from 23.63% to 33.16%, indicating a relative increase in the company's debt level compared to equity.

The analysis shows that S.C. Lozcor Expert Cargo S.R.L. has experienced significant changes in its financial structure and performance, and strategies to optimize costs and improve efficiency can be considered to ensure long-term financial sustainability.

BIBLIOGRAPHY:

1. Aggelakakis, A., Bernardino, J., Boile, M., Christidis, P., Condeco, A., Krail, M., ... Schippl, J. (2015). The future of the transport industry. (Report No. EUR 27085 EN). JRC Technical Reports, Publications Office of the European Union, Luxembourg.
2. Albarr'an, P., Carrasco, R., & Holl, A. (2013). Domestic transport infrastructure and firms' export market participation. *Small Business Economics*, 40, 879–898. doi:10.1007/s11187-011- 9393-9
3. Chow, G., & Gill, V. (2011). Transportation and logistics international competitiveness: How does Canada Fare? (pp. 5–23). Canada: Canadian Transportation Research.
4. Davis, H.W., & Drumm, W.H. (2002). Logistics costs and service database. Annual conference proceedings of council of logistics management, San Francisco.

5. Djankov, S., Freund, C., & Pham, C.S. (2010). Trading on time. *The Review of Economics and Statistics*, 92(1), 166–173. doi:10.1162/rest.2009.11498
6. Hoffmann, J. (2005). The determinants and fluctuations of maritime freight and charter rates. *Proceedings of the 13th Annual Congress of the International Association of Maritime Economists (IAME)*. Cyprus, June
7. Aggelkakis, A., Bernardino, J., Boile, M., Christidis, P., Condeco, A., Krail, M., ... Schippl, J. (2015). The future of the transport industry. (Report No. EUR 27085 EN). JRC Technical Reports, Publications Office of the European Union, Luxembourg.
8. Albarr'an, P., Carrasco, R., & Holl, A. (2013). Domestic transport infrastructure and firms' export market participation. *Small Business Economics*, 40, 879–898. doi:10.1007/s11187-011-9393-9
9. Chow, G., & Gill, V. (2011). Transportation and logistics international competitiveness: How does Canada Fare? (pp. 5–23). Canada: Canadian Transportation Research.
10. Davis, H.W., & Drumm, W.H. (2002). Logistics costs and service database. Annual conference proceedings of council of logistics management, San Francisco.
11. Djankov, S., Freund, C., & Pham, C.S. (2010). Trading on time. *The Review of Economics and Statistics*, 92(1), 166–173. doi:10.1162/rest.2009.11498
12. Hoffmann, J. (2005). The determinants and fluctuations of maritime freight and charter rates. *Proceedings of the 13th Annual Congress of the International Association of Maritime Economists (IAME)*. Cyprus, June 23-25.
13. Hummels, D. (2007). Transportation costs and international trade in the second era of globalization. *Journal of Economic Perspectives*, 21(3), 131–154. doi:10.1257/jep.21.3.131
14. Jiang, X., He, X., Zhang, L., Qin, H., & Shao, F. (2017). Multimodal transportation infrastructure investment and regional economic development: A structural equation modeling empirical analysis in China from 1986 to 2011. *Transport Policy*, 54, 43–52. doi:10.1016/j.tranpol.2016.11.004
15. Lakshmanan, T. R. (2011). The broader economic consequences of transport infrastructure investments. *Journal of Transport Geography*, 19, 1–12. doi:10.1016/j.jtrangeo.2010.01.001
- Laroche, F., Sys, C., Vanelslander, T., & Van de Voorde, E. (2017), Imperfect competition in a network industry: The case of the European rail freight market. *Transport Policy*, 58, 53–61. doi:10.1016/j.tranpol.2017.04.014
16. Merikas, A. C., Merikas, A. A., Polemis, D., & Triantafyllou, A. (2013). The economics of concentration in shipping: Consequences for the VLCC tanker sector. *Maritime Economics Logistics*, 16(1), 92–110. doi:10.1057/mel.2013.19
17. Pellicelli, M., & Chiara, B. D. (2010). Role of intermodality in global sourcing and offshore outsourcing: Maritime transport and new rail connections between Europe and Asia. *IASK GM2010 Conference Proceedings*, 200–209.
18. Pesut, M. (2009). Global supply chains, transport and competitiveness. Europe: United Nations Economic Commission for Europe.
19. Russell, D., Coyle, J. J., Ruamsook, K., & Thomchick, E. A. (2014). The real impact of high transportation costs. *Supply Chain Quarterly*, quarter 1. <http://www.supplychainquarterly.com/archives/2014/01>.
20. Song, J.Y., & Na, H.S. (2012). A study of the intercontinental transportation competitiveness enhancement plan between Northwest Asia and Europe using the TransSiberian railway. *International Journal of Engineering and Technology*, 4(2), 208–212. doi:10.7763/IJET.2012. V4.350
21. Stepien, M., Legowik-Swiacik, S., Skibinska, W., & Turek, I. (2016). Identification and measurement of logistic cost parameters in the company. *Transportation Research Procedia*, 16, 490–497. doi:10.1016/j.trpro.2016.11.046

22. Transport network: Market structure analysis. *Journal of Transport Geography*, 60, 141–154.
doi:10.1016/j.jtrangeo.2017.03.002

RESEARCH ON THE ECONOMY IN THE CONTEXT OF DIGITALISATION

Eduard-Petrică IRIMIA

Student Facultatea De Agricultură

eduard.irimia98@gmail.com

Universitatea De Științele Vieții "Ion Ionescu De La Brad"

Iași, România

Maria-Camelia PAVELIUC

Student Facultatea De Agricultură

camelia.paveliuc@gmail.com

Universitatea De Științele Vieții "Ion Ionescu De La Brad"

Iași, România

Rezumat. Digitalizarea sectoarelor economiei, precum sectorul agroalimentar, industrial, energetic, comercial, administrativ, dar și tendințele de tehnologizare și modernizare prezente din ce în ce mai mult în toate aspectele vieții cotidiene influențează parcursul științelor economice cu o dinamică accelerată. Lucrarea de față își propune o analiză succintă a evoluției acestora, cu accent pe perioada contemporană, și prezintă câteva elemente de noutate apărute în contextul digitalizării, precum și impactul împreună cu tendințele care influențează comportamentul consumatorului în raport cu economia digitală. Rezultatele cercetărilor în domeniu au arătat faptul că, de-a lungul timpului, economia ca știință a suferit numeroase modificări specifice fiecărei perioade, iar în prezent, societatea tinde spre o economie digitalizată. Tranziția la noua economie se realizează fără dificultăți prea mari întrucât tinerii și nu numai, se adaptează ușor la ideea de nou, inclusiv în activitățile economice în care sunt implicați, așa cum se poate observa spre finalul lucrării de față.

Cuvinte cheie: economie, modernizare, digitalizare, inteligență artificială.

Abstract. Digitalisation of the economy's sectors, such as: agrifood, industry, energy, commercial and administration, but also the trends towards technology and modernization it is shown increasing in all the aspects of daily life. They influence the course of economic sciences with an accelerated dynamic. The present paper proposes a brief analysis of their evolution, with an emphasis on the contemporary period. It also presents some aspects of novelties emerging in the context of digitalisation. In addition to those presented, there is an analysis of the impact and trend that influence the consumer's behavior in relation to the digital economy. The results of the research in the domain have shown that economy, as a science, has undergone numerous changes specific to each period, and currently, the society tends towards a digital economy. The transition to the new economy is achieved without too many difficulties, because young people and not only easily adapt to the idea of new, including the economic activities which they are involved, as can be seen at the end of the paper.

Keywords: economy, modernization, digitalization, artificial intelligence.

JEL Clasification: A11, B11, D11, E12.

INTRODUCTION.

Economics does not only study aspects of financial relations, even though most economic indicators are often quantified in monetary units. Although the ability to quantify values through monetary instruments offers an advantage in terms of understanding economic phenomena (production, consumption, exchange, inflation and unemployment) and mechanisms (demand, supply, competition), economics also makes use of non-monetary values. Thus, economics is not only concerned with the study of how products are produced, consumed and priced, but also with analysing the effects on the value system of consumers and their wellbeing.

"Without continuous development and progress, words like improvement, achievement and success are meaningless."- Benjamin Franklin.

RESULTS AND DISCUSSIONS.

Over time, the concept of economy (from Greek: oikos = "house" and nomos = "management") has been influenced by various currents and trends specific to each period. Western history (15th-18th centuries) saw the first theory of modern economics and was based on *mercantilism*, according to which the economy and economic growth were based on trade. At the same time, mercantilism argued that exports should be encouraged by the government and imports discouraged [1]. At the same time, the followers of *physiocracy*, another economic doctrine from the 18th century, argued that agriculture was the only source of prosperity, based on production, crafts and the valorization of natural resources. According to the physiocrats, land is also the only productive factor, since it is the only one that can provide net output, i.e. the return that makes it possible to earn more than the cost of production. Other sectors of activity, such as industry and trade, are regarded as 'sterile' sectors from the point of view of income, because they transform goods without multiplying them and therefore do not produce net product. Other economic currents are *neoclassical liberalism*, based on labour, investment and consumption, *institutionalist current*, based on culture and human behaviour, and *socialist current*, based on work and equal opportunities.

John Maynard Keynes, an English economist and philosopher, suggested that governments should practice deficit finance by spending on public infrastructure works. This argument, and not the purely theoretical ones of behavioural ideas and equations, was rightly or wrongly considered the essence of the contrast between *Keynesian and classical economics*. Also, Keynes, with his 1936 economic theory of labour, interest and money, integrates traditional value theory into the theory of monetary economics thus: "a monetary economy is capable in the future of influencing numerically the labour force but not the direction of market orientation of the labour force. Through the method of economic behaviour in the present, ideas can be exchanged in the future which depend on the interaction of supply and demand which ultimately expresses the fundamental theory of value." This is how Paul Samuelson explains the way Keynes's "general theory of labour power" can be reached, starting from the classical theory, or in other words, according to the French economist Pigou, "Keynes is to economic science what Einstein is to physics." [2]

Another economic mainstream is **Paul Krugman**, winner of the 2008 Nobel Prize in Economic Sciences for his contributions to the New Trade Theory and the New Economic Geography. He focused on the problems of localisation and his contribution was the foundation of the economic movement called *The New Economic Geography* (NEG). This movement links economic growth and development to local resources and their valorisation, and the researchers of this theory looked for pragmatic answers in contemporary economics, such as globalisation, integration, urban agglomeration, and the rationale of trade policies. The new economic geography is seen as a synthesis of polarization theory on the one hand, and neoclassical location theory on the other, adopting the concepts of the former theory and using a formalized set of tools from the latter [3]. Neoclassical location theory is based on an inherent tendency of the market economic system towards a spatial equilibrium. If the conditions of a reasonable framework are recorded by economic policy, regions converge. In contrast, polarisation theory assumes a process of increasing concentration and spatial imbalances. Whereas in neoclassical theory, any deviation from equilibrium triggers countervailing forces that restore equilibrium to the system, in polarisation theory there is a cumulative circular process based on feedback loops that increasingly distance the system from equilibrium. These latter aspects are plausible in *polarisation theory*, but will suffer from an inadequate formalisation of them by reference to neoclassical theory. In neoclassical theory, self-contained and

empirically testable models are formalised, whereas in polarisation theory we find mostly plausible arguments or vague formulations. This shortcoming is removed by *the new economic geography* [4].

Economic geography studies the territorial organisation of society in different countries, regions and localities. Within human society, we distinguish regions characterised by a certain level of development of the productive forces. These regions are called *territorial complexes of productive forces*. Hence we could say that economic geography studies territorial complexes of production forces at different levels (formation, history, future development paths, laws of their distribution and mutual interaction, etc.). As an integral-synthetic system of sciences, economic geography consists of two main parts: the economic part and the social part, each of which has its own object of study. Economic geography studies the geographical distribution of production and the conditions and peculiarities of its development in different countries, regions, territories, etc. Social geography studies the processes and forms of organisation of people's lives in space, primarily in terms of the conditions of work, living, rest and the possibility of personal development [5].

Instead, in *the new economy*, power lies in knowledge and everything is controlled by TNCs (transnational corporations), WTO (World Trade Organisation) and internet. Classical theories of economic growth, based on the management of land, capital and labour, are not valid in the face of knowledge.

The transnational society is one of the main vectors in the process of globalization of economic activity and represents a strong reality of the contemporary economic landscape [6]. In the economic literature, it has been appreciated that "the transnational corporation is an economic entity composed of a parent firm and subsidiaries in several countries, which is characterized by the internationalization of production, relies on an international pool of human, material and financial resources, and promotes on a global scale a certain set of its own values" [7]. Characteristic of this type of company is the foundation on elements without national character: associations participating with part of the capital are from different countries, head offices in several different countries, etc.) [8].

Development is a process that will always exist and, whatever its proportions, marks everything and every phenomenon. Nowadays, along with this process comes digitalisation, and the economic sector is also targeted. Economics, like other sciences, has been, is and will be constantly developing. Throughout the ages there have been talks of the *traditional economy*, *the economy of demand*, and today we talk about the *digital economy*. The concept of a *digital economy* has begun to be known since the early 2000s. It differs completely from the traditional one and is increasingly focused on the consumer, who participates indirectly in the production of goods and services: "The new economy puts consumer demand and needs at the forefront, which is increasingly involved in the design, production and use of goods and services, starting as early as the research and development stage." [9]

Digital transformation is the shift from classic to modern, which dictates the direction of society's evolution. French economist Thomas Piketty (author of "Capital in the twenty-first century") has studied the problems of wealth and income inequality. He proposes some ideas for a participatory socialism of the 21st century: power-sharing by capital and labour, allocating additional resources to improve educational opportunities for all, in especially for young people from disadvantaged classes. He also proposed the idea of progressive taxes on wealth, as an instrument for achieving a circulation of capital and as a source of endowment, universal capital endowment for 25 year olds. [10]

The digital economy is not without its advantages and disadvantages. Advantages of this type of economy include: efficient promotion and marketing of goods and services, increased productivity, quick and easy access to information, making the workplace more efficient etc.

On the other hand, a first disadvantage is the lack of knowledge in order to use technology by the final consumer. Among the main causes of this fact, is the negative rate of natural growth, which in 2022 for the North-Eastern region of Romania, it had the value of -4.1 [11]. The negative natural growth

indicates an ageing population, which finds difficult to adapt to digitisation and technology, either because of the relatively abrupt transformations of the last 30 years or because of the terms used, most of them are in English, a language which was not studied by the most of them during communist time.

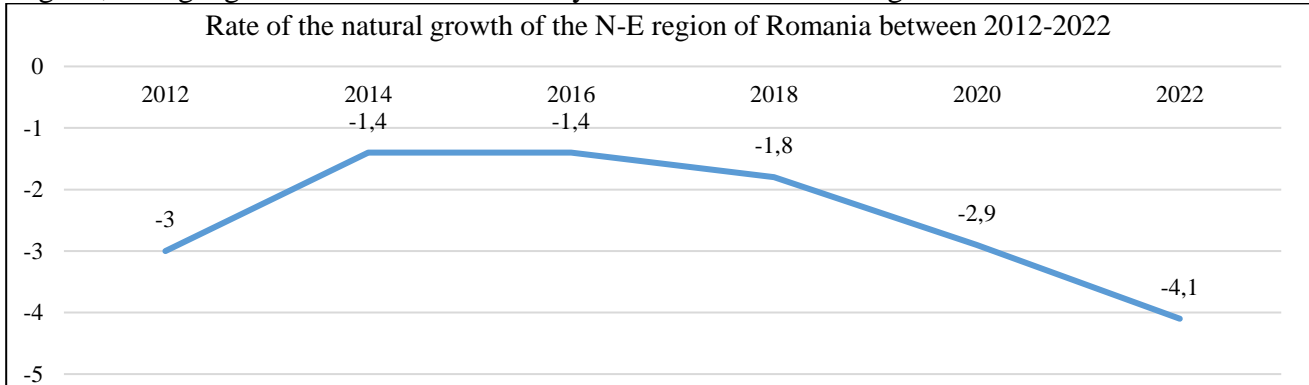

Figure 1. Graphic of the variation of the natural increase of the N-E region of Romania between 2012 and 2022

Source: Institutul Național de Statistică

Another disadvantage to be taken into account is the increase of digital crime. Cyber attacks aim to cause damage, steal personal data (which is often provided in the conduct of business activities) and gaining control over the attacked device. Economic sectors are more and more targeted by cyber attacks. This phenomenon has not remained invisible, and over the years many methods have been developed to prevent them: increased attention to messages, emails and calls from unknown senders, use of secure passwords, use of virus protection programs, caution when accessing websites.

Information and Communications Technology and the implications for the economy:

Information and Communications Technology, abbreviated ICT, consists of the equipment needed to process data and the software needed to obtain information and transmit it. It is not only used in the domain of the Internet, but also in the economy. One example is the digital signature, which is increasingly used to confirm the authenticity of official documents. ICT is therefore intended to reduce costs and increase efficiency in companies.

Market and consumer in the digital economy:

With the development of technology, markets, shops and businesses have moved into the digital hemisphere. *E-commerce*, or *electronic commerce*, is the activity by which products are sold and bought through online platforms. This type of commerce has gained momentum over the last two decades, and the main advantage is that it can be carried out anywhere and anytime, with minimal consumption of energy and resources, especially by the final consumer. E-commerce is widespread globally, and in Europe, in 2020, Ireland was leading the way: 'The online economy grew by 159% during the pandemic period and over 67% of online retail companies have grown to over €1 million turnover from e-commerce, an increase of 41% since 2019' [12]. E-commerce brings changes from an economic point of view, as start-up and maintenance costs for businesses are lower, time is saved and resource consumption decreases. There are seven areas of e-commerce: business-to-business, business-to-consumer, business-to-administration, consumer-to-business, consumer-to-consumer, administration-to-business, administration-to-consumer [13].

The online consumer

is the person who conducts business using the internet. This type of consumer has started to emerge with the evolution of e-commerce, and the number of individuals who prefer to make purchases, payments and other activities in the economic hemisphere via digital platforms is growing. From an economic point of view, the online consumer has certain advantages. One of these advantages is time efficiency, as the consumer has no need to travel to a physical point of sale to obtain the desired

product. They also enjoy a wider choice of products as the selections available are unlimited. Banking services are also available online, with consumers benefiting from the speed of services that might take much longer to process in the traditional way. However, not all consumers prefer this type of activity, and for some, the traditional option is more convenient.

Artificial intelligence. At first, artificial intelligence was just a branch of computer science, but today it is linked to many other sciences such as philosophy, economics and psychology. The term *artificial intelligence* (AI) was introduced at the Dartmouth College Conference in 1956 and over the years has had several definitions, which can be narrowed down to "Artificial Intelligence is the science of computer simulation of the human brain"[14]. As a result, artificial intelligence creates new possibilities for human development, thereby increasing the efficiency of human activities, including economic activity. The term artificial intelligence is applied to machines that imitate certain cognitive functions specific to the human being, such as the ability *to learn, solve problems, find the most efficient models* to achieve certain goals, determine the mechanisms to achieve goals, examine costs [15]. In other words, artificial intelligence is created by man, with the aim of helping man.

This new type of intelligence creates a symbiosis with the other sciences, because they are interdependent: artificial intelligence influences the other sciences, and the other sciences influence artificial intelligence. Global data shows that artificial intelligence can increase productivity, reducing up to 60-70% of workers' time, by automating their work, according to a McKinsey report. So artificial intelligence is replacing the workforce, and more and more companies are choosing it over employees, and if they can't be fully replaced, their tasks are reduced. An example can be found in the cosmetics industry: various websites provide personalised cosmetics based on the answers given by the consumer in a questionnaire on the subject. Sites with personality tests also work on the same idea, so that it is no longer necessary to visit a psychologist to find out one's personality. Artificial intelligence is also at work in agriculture (sensors to detect soil moisture to trigger the automatic start-up of irrigation systems without the need for human intervention, GPS-enabled machines, etc.), in the medical sector, in restaurants, in education, in technical-administrative services and in other public and private establishments.

Experts in the US predict that there is a 50% chance that artificial intelligence will be able, by the year 2060, to perform any task that only humans are currently capable of. Experts in Asia believe that this will become possible as early as 2045 [15]. In the future, artificial intelligence will most likely play a role in a wide range of activities, far beyond what it does today, but as it did not arise and develop without human intervention, it will not be able to continue to exist without humans. Even if, in the initial phase, artificial intelligence brings high implementation costs, both from an economic-financial and social point of view (high-performance and expensive equipment, less need for labour), it is proving to be a useful tool in making economic activities more efficient through increased performance and the costs it reduces over time.

Consumer influences and trends. In order to see how people view the digital economy, which brings new elements designed to facilitate the economic activities in which they are involved, a questionnaire was designed based on this work, with questions that help to understand how and to what extent it influences citizens in different areas of Romania. The questionnaire considers the respondents' opinion about the move of certain sectors of the economy into the digital sphere and about online activities (the online consumer). The majority of respondents (60%) are aged between 18-25 years old and come from urban areas (74%), and more than half of them are women, who use the online environment for socialising (social networks), online shopping and email mostly. Today's consumer is online, an idea also confirmed by the responses to the question "How do you prefer to shop?" to which the majority of respondents ticked *online shopping* as their answer. Of the 111 respondents, 37% prefer to spend their budget online, 85% think that online payment services are useful and 79% think that moving business

activities online is beneficial. Also, more than half of respondents believe that digitisation increases economic performance, although they claim that it comes with certain risks and only 4% of them have not adapted to digitisation in the last decade.

CONCLUSIONS.

It seems that people are open to the concept of *digitalisation*, even of the economy. It does not only come with financial benefits, but also values other types of resources that belong to the economic branch (such as time resources). The economy, nowadays the digital economy, brings changes to society. Classic commerce has turned into *e-commerce*, the consumer has become an *online consumer*, and intelligence is no longer just human, natural intelligence, but also artificial intelligence. The latter has both positive effects: increased productivity and economic efficiency and negative effects on the economy, such as: reduced need for labour, which can lead to unemployment. So these are just a few aspects of the path of the new economy, which is increasingly under the influence of *modernisation*, *digitisation*, *technology* and, more recently, *artificial intelligence*. Even if the processes in the economy remain the same, they are taking place under different conditions as society evolves.

BIBLIOGRAPHICAL REFERENCES

1. Rothbard Murray N, Mercantilism: A Lesson for Our Times? 2014
2. Mehedințeanu P. Ș, Keynesian doctrine avatars, Revista Strategii Manageriale nr. 4 (42), 2018
3. Fujita M, Krugman P, Venables A. J, The Spatial Economy: Cities, Regions, and International Trade, 1999
4. Clipa R. I, Pohoată I, Clipa F, Noua geografie economică și politica regională a României, Economie teoretică și aplicată, Volumul XIX, No. 8(573), pp. 3-16, Iași, 2012
5. Plămădeală G, Geografia economică mondială, 2019, Bălți
6. Angelescu C, Apostol Gh, Ciucur D, Dinu M, Dobrotă N, Gavrilă I, Ghiță P T, Gogoneață C, Popescu C, Suciuc M, Dicționar de economie, Ediția a II-a, Editura Economică, p. 411, București, 2001
7. Voinea, L, Corporațiile transnaționale și economiile naționale, Editura I.R.L.I., pg. 3, București, 2001
8. Zamfir P. B, Societățile transnaționale – componentă activă a globalizării, Târgu-Jiu
9. Buhociu F. M, Economia digitală: trasături și principii de funcționare, Galați, 2016
10. Piketty T, About Capital and Ideology, 2019
11. Institutul Național de Statistică
12. Asociația H.appy Cities, Economia digitală și societatea în România, 2022
13. Lopotenco V, Economia digitală– Un nou pas spre evoluție, Bălți, 2014
14. Sergeevna, V.Y., Sargu Lilia, S., Nikolaevna, V.S., Yokub Suvonovich, E. Main Trends in the Organization of the Postgraduate Research and Education Process in the Context of Digitalization of Higher Education, 2022 8th International Conference on Energy Efficiency and Agricultural Engineering, EE and AE 2022 - Proceedings,
15. Cozgarea A, Cozgarea G, Stanciu A, Aplicații ale inteligenței artificiale în domeniul financiar
16. Ciobanu C, Capsîzu V, Aspecte economice ale inteligenței artificiale, Intellectus, State Agency on Intellectual Property (AGEPI), issue 1-2, pages 94-101, 2020
17. Lupu, C., Șargu, L., Asigurarea proceselor de management prin eficientizarea managementului sistemului informațional. În: Vector european, revista științifico practică, Nr 1, 2019, pag 69-76

IMPACTUL IMPLEMENTĂRII POLITICILOR AGRICOLE LA NIVEL DE FERMĂ

Mihaela – Cătălina FROICU,
Graduate student,
Iasi University of Life Sciences
froicucatalina8@gmail.com

Rezumat Agricultura a reprezentat dintotdeauna un sector esențial pentru economia globală, furnizând alimente și materii prime esențiale pentru industrie și societate, iar în ultimele decenii, politica agricolă a devenit un subiect important în cadrul dezbaterilor economice și sociale. Măsurile de sprijin pentru sectorul agricol sunt deosebit de importante, contribuind la menținerea unei producții alimentare durabile, la îmbunătățirea calității alimentelor și la protejarea mediului înconjurător. Pe lângă beneficiile ecologice, măsurile de sprijin pentru sectorul agricol pot contribui și la susținerea economiilor locale și la crearea de locuri de muncă în zonele rurale. Măsurile de sprijin pentru sectorul agricol pot include plăți directe pentru producătorii agricoli, ajutoare pentru zone cu constrângeri naturale sau cu alte constrângeri specifice, sprijin pentru agricultura ecologică, măsuri pentru îmbunătățirea bunăstării animalelor, investiții în infrastructura agricolă și de irigații, promovarea diversificării activităților agricole și a turismului rural, și sprijin pentru tinerii fermieri. În ceea ce privește subvențiile agricole, acestea au fost utilizate pentru a proteja veniturile fermierilor, pentru a menține stabilitatea prețurilor și pentru a încuraja dezvoltarea rurală.

Cuvinte cheie: Politica agricolă, dezvoltare rurală, reformă, subvenții, reglementări

Abstract Agriculture has always represented an essential sector for the global economy, providing essential food and raw materials for industry and society. In recent decades, agricultural policy has become a significant topic in economic and social debates. Support measures for the agricultural sector are particularly important, contributing to the maintenance of sustainable food production, the improvement of food quality, and the protection of the environment. In addition to ecological benefits, support measures for the agricultural sector can also contribute to sustaining local economies and creating jobs in rural areas. Support measures for the agricultural sector may include direct payments to farmers, aid for areas with natural or other specific constraints, support for organic farming, measures to improve animal welfare, investments in agricultural and irrigation infrastructure, promotion of diversification of agricultural activities and rural tourism, and support for young farmers. As for agricultural subsidies, they have been used to protect farmers' incomes, maintain price stability, and encourage rural development.

Keywords: Agricultural policy, rural development, reform, subsidies, regulations

JEL CLASSIFICATION: Q22

INTRODUCERE

Politica agricolă reprezintă un ansamblu de măsuri și strategii adoptate de guverne și organizații internaționale pentru a reglementa și susține sectorul agricol, asigurând dezvoltarea durabilă și competitivă a acestuia. [1]

Scopul principal al acestora este de a proteja interesele fermierilor, de a promova producția de alimente de calitate, de a proteja mediul înconjurător și de a contribui la dezvoltarea rurală, echilibrând nevoile economice, sociale și ecologice.

Cea mai cunoscută și influentă politică agricolă la nivel global este Politica Agricolă Comună a Uniunii Europene, create în 1962. Aceasta a evoluat de-a lungul anilor, adaptându-se la evoluțiile economice și la cerințele și nevoile cetățenilor [2], răspunzând la preocupările pentru protecția mediului, dezvoltare durabilă, siguranță alimentară, schimbări socio-economice.

PAC 2023 – 2027 are ca obiective: asigurarea unui venit decent pentru fermieri, dezvoltarea competitivității, îmbunătățirea poziției fermierilor în lanțul alimentar, combaterea schimbărilor climatice, protejarea mediului, conservarea peisajelor și biodiversitatea, protejarea calității alimentelor și sănătatea, promovarea cunoașterii și inovării. [3]

La nivel național, regional sau local pot fi implementate și alte politici, care să se preteze contextului specific și nevoilor sectorului agricol: subvenții pentru fermieri, promovarea bunăstării animalelor, măsuri de protecție a mediului înconjurător, reglementări pentru gestionarea resurselor naturale și utilizarea terenurilor.

Politica agricolă trebuie să fie concepută și implementată într-un mod integrat și durabil, să contribuie la atingerea obiectivelor de dezvoltare pe termen lung și să aibă în vedere interesele tuturor părților implicate.

Astfel, la nivel global, politicile Agricole sunt esențiale pentru abordarea provocărilor ce țin de schimbări climatice, dezvoltare rurală, securitate alimentară și biodiversitate. [4]

Măsurile de sprijin aduc multiple avantaje, precum îmbunătățirea securității alimentare și creșterea producției agricole. În contextul pandemiei COVID-19, cercetările sunt necesare pentru sprijinirea fermierilor și minimizarea impactului negativ. Identificarea strategiilor pentru creșterea producției agricole și accesul la alimente este esențială pentru securitatea alimentară.

Implicarea instituțiilor statului din România în implementarea măsurilor de sprijin pentru agricultură este deosebit de importantă pentru dezvoltarea și susținerea sectorului agricol din țară.

Unul dintre actorii cheie în domeniul agricol din România este Ministerul Agriculturii și Dezvoltării Rurale (MADR). MADR coordonează diverse programe și măsuri de sprijin pentru agricultori, precum subvențiile, schemele de plată directă, proiecte de dezvoltare rurală și programe de îmbunătățire a competitivității. [5]

Un alt organism important este Agenția de Plăți și Intervenție pentru Agricultură (APIA). APIA se ocupă de acordarea subvențiilor agricole, plățile directe și alte forme de sprijin financiar pentru fermieri. [6]

Aceste instituții, împreună cu alte organisme și autorități relevante, precum Oficiul Național pentru Achiziții Centralizate (ONAC) și Agenția pentru Finanțarea Investițiilor Rurale (AFIR), colaborează pentru a asigura implementarea și eficientizarea măsurilor de sprijin pentru agricultură în România.

REZULTATE ȘI DISCUȚII

Agricultura a reprezentat dintotdeauna un sector esențial pentru economia globală, furnizând alimente și materii prime esențiale pentru industrie și societate, iar în ultimele decenii, politica agricolă a devenit un subiect important în cadrul dezbaterilor economice și sociale.

Regiunea de dezvoltare Nord-Est din România are o suprafață de 3,684,983 hectare și cuprinde șase județe: Suceava, Botoșani, Neamț, Iași, Bacău și Vaslui. Economia este axată pe agricultură, exploatarea lemnului și turism. Cu toate acestea, se confruntă cu provocări economice, având cel mai mic indicator PIP/locuitor la nivel național. În sectorul agricol, dispune de capital funciar și uman semnificativ, dar numărul de tractoare este scăzut, deși găzduiește un număr semnificativ de cooperative agricole.

Cooperativa Agricolă Fromi este tipul de cooperativă care se ocupă cu achiziții de materiale necesare producției agricole, vânzări de produse agricole și prestări de servicii în agricultură. În plus, ea colaborează cu membrii în activitățile de prestări servicii și în cele comerciale. Printre beneficiile acestui tip de asociere amintim: optimizarea costurilor de producție, vânzarea producției membrilor la prețuri competitive, uniformizarea calității produselor, eficientizarea activităților agricole, achiziționarea inputurilor la prețuri avantajoase. Rolul cooperativelor agricole în sprijinirea fermierilor a devenit din ce în ce mai important în

contextul crizelor și al fluctuațiilor economice neprevăzute, contribuind la îmbunătățirea poziției acestora în lanțul valoric. [7]

Documentarea operațională s-a referit la culegerea de informații cu privire la temă, la populație, documentare bibliografică, cunoașterea rezultatelor altor anchete pe aceeași temă și în același univers de cercetare. [8]

Analiza documentelor contabile a presupus utilizarea următoarelor: lista de amortizări mijloace fixe și obiecte de inventar - 2023, balanța de verificare - 2022, centralizator credite și leasing-uri - 2023, bilanțurile financiar – contabile 2019-2022 [9]

Au fost analizate schemele de plăți directe și ajutoarele naționale tranzitorii în cadrul fermelor cooperative și impactul acestora asupra performanțelor economice.

Schemele de plăți directe se referă la plățile făcute către fermieri în cadrul Politicii Agricole Comune, prin intermediul Fondului European de Garantare Agricolă (FEGA). Aceste plăți sunt efectuate în conformitate cu dreptul Uniunii și includ măsuri precum subvențiile pentru terenuri agricole, plăți compensatorii pentru zonele defavorizate și plăți pentru practici agricole care promovează bunăstarea animalelor și protecția mediului.

ANT-urile sunt ajutoare financiare acordate de statele membre ale UE producătorilor agricoli din sectoarele vegetale și zootehnice.

În România, ANT-urile se acordă în cadrul unor măsuri pentru sectoarele vegetal și zootehnic, cum ar fi:

- Măsura 10 - Agro-mediu și climă
- Măsura 11 - Agricultură ecologică
- Măsura 13 - Plăți pentru zone care se confruntă cu constrângeri naturale sau cu alte constrângeri specifice;
- Măsura 14 - Bunăstarea animalelor. [10]

Table 1. Agricultural area owned by Fromi Agricultural Cooperative

Nr. crt.	Societatea	An		
		2020	2021	2022
		Suprafața totală (ha)	Suprafața totală (ha)	Suprafața totală (ha)
1	AGRO-SYM	1400,25	1625,00	952,60
2	BOTNARU FARM	793,31	787,99	797,18
3	FIRST MANAGE MENTOR	440,89	706,99	1600,50
4	CALIN FARM	666,05	677,15	471,07
5	UTILAGRO	46,00	46,00	46,00
6	SANCOS	0,00	16,68	29,00
7	ARLAND	0,00	0,00	437,59
TOTAL		3.346,50	3.859,81	4.333,94

Societatea AGRO-SYM a înregistrat o creștere semnificativă a suprafeței între 2020 – 2021, cu 224,75 ha. Ulterior, în anul 2022 suprafața totală a scăzut la 952,60 ha, indicând astfel schimbări ale acesteia la nivelul strategiei de gestionare a terenurilor sau de dezvoltare.

BOTNARU FARM a înregistrat pe parcursul perioadei fluctuații nesemnificative la nivelul suprafețelor deținute, ceea ce ne indică o stabilitate și o strategie constantă a practicilor agricole specifice.

FIRST MANAGE MENTOR SRL a înregistrat creșteri ale suprafeței deținute de la un an la altul ceea ce ne relevă o strategie constantă de dezvoltare a acestei firme.

Întreprinderile UTILAGRO, SANCOS și ARLAND au înregistrat suprafețe nule sau cu o ușoară creștere în perioada 2020 – 2022. Suprafața este astfel corelată cu activitatea acestora: culturi în spații restrânse, prestări servicii în agricultură.

Totalul suprafeței Cooperativei Agricole Fromi a înregistrat creșteri în perioada studiată astfel: a crescut cu 513,31 ha în anul 2021 și cu 474,13 ha în anul 2022. Aceste schimbări sunt rezultatul unor modificări apărute în structura proprietăților agricole sau în politica gestionării terenurilor cooperativei.

Astfel avem o imagine clară a variației suprafețelor deținute de fiecare societate din cadrul cooperativei. Aceasta a fost influențată pe parcursul celor 3 ani de o serie de factori precum: politici agricole, tranzacții de terenuri, factori economici, sau sociali.

Suprafața agricolă și variația acesteia sunt indicatori ce se analizează în cadrul analizelor de performanță și strategiilor de dezvoltare ale cooperativei.

Table 2. The value of the total support obtained by Fromi Agricultural Cooperative

Nr. crt.	Societatea	An		
		2020	2021	2022
		Total valoare de sprijin (lei)	Total valoare de sprijin (lei)	Total valoare de sprijin (lei)
1	AGRO-SYM	1.421.813,85	2.132.487,50	921.735,76
2	BOTNARU FARM	1.551.079,71	1.565.893,73	0,00
3	FIRST MANAGE MENTOR	648.637,36	644.279,98	2.247.262,05
4	CALIN FARM	902.650,68	0,00	589.738,65
5	UTILAGRO	0,00	119.517,20	105.795,40
6	SANCOS	0,00	0,00	64.597,50
7	ARLAND	0,00	0,00	614.420,11
TOTAL		4.524.181,60	4.462.178,41	4.543.549,47

În ceea ce privește totalul sprijinului obținut de Cooperativa Agricolă Fromi în perioada analizată, acesta a înregistrat scăderi în perioada 2020 -2021, urmate de creșteri în perioada 2021 – 2022 ca urmare a schimbărilor politicii de sprijin sau a schimbării activității agricole a membrilor cooperativei.

Unele societăți au înregistrat diferențe considerabile în perioada 2020 – 2022: CALIN FARM a obținut în 2020 un sprijin de 902.650,68 lei, în 2021 un sprijin de 0 lei, deși suprafața de teren a crescut și în 2022 un sprijin de 589.738,65 lei. Aceste diferențe sunt date de factori externi sau de reglementări guvernamentale.

Alte societăți au obținut valori apropiate de sprijin în perioada analizată, ceea ce indică o stabilizare a activităților sau o eligibilitate constantă pentru anumite tipuri de sprijin agricol.

BOTNARU FARM a primit sprijin în primii 2 ani studiați, dar în anul 2022 nu a mai beneficiat de subvenții din cauza unor factori specifici sau a neîndeplinirii unor cerințe pentru acordarea sprijinului agricol.

Valorile sprijinului sunt importante în analiza economico-financiară a cooperativei și sunt influențate de activitățile agricole ale fiecărei societăți, culturile acestora, politica de sprijin agricolă a guvernului, condițiile meteo și alți factori economici.

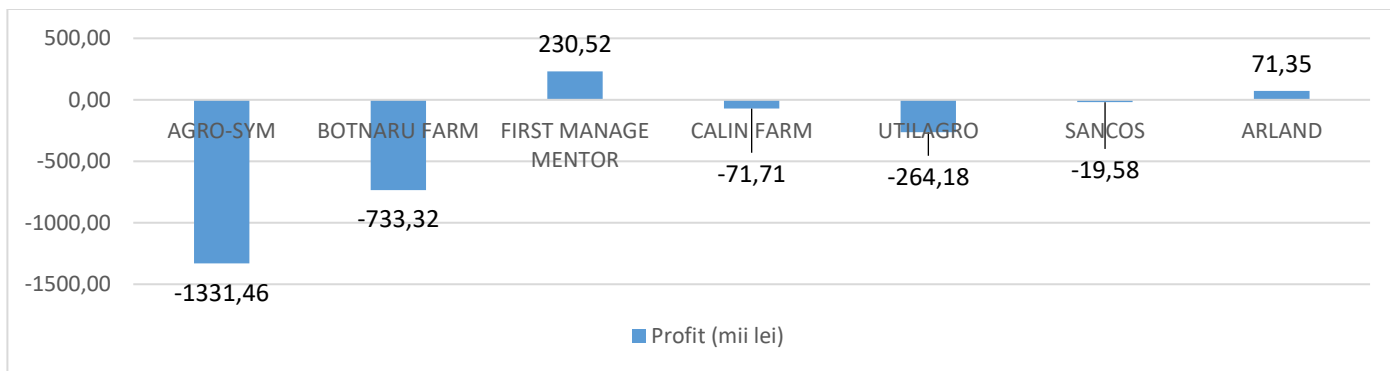

Figura 1. Profitul firmelor fără subvenții (mii lei)

Sursa: (documente financiar – contabile 2019 - 2022)

În cazul în care cooperativa nu ar fi beneficiat de subvenții, ar fi cumulat un profit brut de -2.118 mii lei. Cu ajutorul subvențiilor obținute, Cooperativa Agricolă Fromi are un profit pozitiv și se poate autosuține pentru următorul an agricol. În plus, după o analiză atentă a situației tehnico – economice a cooperativei, aceasta poate lua chiar decizia unor noi investiții.

Cu un parc de mașini și utilaje agricole performante, cooperativa asigură lucrări agricole de calitate membrilor săi și contribuie la optimizarea costurilor de producție și eficientizarea activităților agricole ale membrilor săi.

CONCLUZII

Totalul suprafeței Cooperativei Agricole Fromi a înregistrat creșteri în perioada studiată, ca rezultat al unor modificări apărute în structura proprietăților agricole sau în politica gestionării terenurilor cooperativei.

Valorile sprijinului obținut de fiecare societate din cadrul cooperativei sunt influențate atât de factori interni precum activitățile agricole ale fiecărei societăți, culturile acestora, dar și de factori externi precum politica de sprijin agricolă a guvernului, condițiile meteo, dar și de alți factori precum cei economici.

Subvențiile obținute de întreprinderi, datorită Politicii Agricole Comune adoptată de România, le-a sprijinit pe acestea în continuarea activităților agricole și i-a ajutat pe fermieri să facă față volatilității prețurilor apărute în piață.

Este important ca politicile agricole să fie adaptate constant la evoluțiile piețelor și să ia în considerare noile tehnologii și schimbările climatice, astfel încât să poată fi eficiente și sustenabile în timp.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

1. <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/ro/sheet/103/politica-agricola-comuna-pac-si-tratatul>
2. https://agriculture.ec.europa.eu/common-agricultural-policy/cap-overview/cap-glance_ro
3. https://agriculture.ec.europa.eu/common-agricultural-policy/cap-overview/cap-2023-27/key-policy-objectives-cap-2023-27_ro
4. https://publications.europa.eu/resource/cellar/f08f5f20-ef62-11e6-8a35-01aa75ed71a1.0018.01/DOC_1
5. <https://www.madr.ro/>
6. <https://apia.org.ro/>
7. Șargu L., Idriceanu C., I. Aspecte ale politicii economice în domeniul forestier în unele țări UE. În: Revista Studia Universitatis Moldaviae , Seria "Științe exacte și economice", 2018, nr.2(112), USM, Chișinău, pag. 185-190

8. Dobay KM, Agricultural Cooperatives In The North-East Development Region Of Romania - Economic Perspectives, Agrarian Economy and Rural Development – Realities and perspectives for Romania , Volume 12, Research Institute for Agriculture Economy and Rural Development, 2021
9. Kallio H. et al, Systematic methodological review: developing a framework for a qualitative semi-structured interview guide, Journal of Advanced Nursing, Volume 72, 2016
10. Adam K., Krzysztof F., Bartosz G.– Determinants of Capital Structure in Agricultural Firms: Evidence from Poland, Journal of Agribusiness in Developing and Emerging Economies, 2018
11. Ghid informativ pentru solicitanții de plăți directe și ajutoare naționale tranzitorii în sectorul vegetal, Campania 2022
12. Idriceanu, C. I., Șargu, L., The Clustering in the Context of Forest Management. În: Economy Transdisciplinarity Cognition, Vol. 21, Issue 1, 2018, România, Bacău, 0,5 c.a., ISSN 2068 – 7389. Disponibil:
http://www.ugb.ro/Downloads/Info%20Studenti/20172018/etc2018no1/15_Sargu,_Idriceanu.pdf

ANALYSIS OF THE COMPANY'S PERFORMANCE SC AGROIND BAZGA S.R.L JUD IASI

Cornelia-Elena VLASE
Student Masterand

Universitatea De Științele Vieții” Ion Ionescu De La Brad,, Din Iași

Abstract: *The fundamental objective of accounting is to provide information that gives a faithful image of the assets, evolution, and financial performance, as well as the results obtained, for the purpose of making economic and financial decisions within a company. Users of accounting information seek to properly verify if the company's administrators have successfully fulfilled their responsibilities. To this end, consulting the financial statements provides the opportunity to assess the level of effectiveness and efficiency in using the enterprise's resources. The analysis of the AGROIND BAZGA S.R.L. company has been conducted in this work to observe the evolution and dynamics of performance indicators over a period of three years (2019-2021), indicators that define a company's performance. The study focuses on analysing the financial results of S.C. AGROIND BAZGA S.R.L., aiming to assist financial authorities in evaluating its future performance. By examining the financial statements and the proper use of resources within S.C. AGROIND BAZGA S.R.L., business development and overall growth can be achieved. Additionally, it is possible to conduct projections to assess the company's overall performance in the future.*

Keywords: *analysis, income statement, financial indicators, performance, company*

JEL CLASSIFICATION: Q22

INTRODUCTION

Financial analysis involves diagnosing financial properties that allow the use of numerous strategies and making future forecasts regarding the company's performance. The goal of measuring the company's performance is to track changes in profits during the analysed period. Performance can be analysed from three perspectives:

- Patrimonial, where the company's values are compared in two different stages, using identical assessment methods.
- Economic, by reducing expenses from income, using the same method.
- Financially, by reducing depreciation from net cash flows.

In specialized literature, there are approaches in which the income statement represents a financial situation illustrating the causes of normality and accessories of management within a specific period designated as a financial exercise, presenting the effects of the same causes on the entity at the end of the financial exercise. The Income Statement sometimes provides an incomplete picture of performance, except when used in conjunction with the balance sheet.

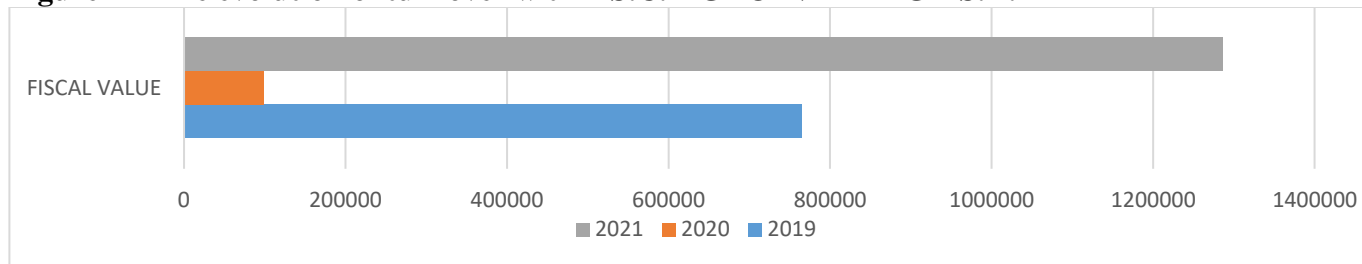
RESEARCH METHOD:

In this study, the data provided by the financial accounting department within the considered period was used, and a series of indicators based on the Profit and Loss Account were analysed:

1. Margin rate analysis
2. Trend analysis
3. Financial reports analysis
4. Marginal contribution analysis
5. Profitability rate analysis

The case study was conducted at S.C AGROIND BAZGA S.R.L., a limited liability company established on February 29, 2009, headquartered in Răducăneni commune, Iași county. S.C AGROIND BAZGA S.R.L.'s main activity is the cultivation of cereals (excluding rice), leguminous plants, and oilseed plants. An analysis of the turnover dynamics within S.C. AGROIND BAZGA S.R.L. reveals fluctuations over the three years analysed. According to the annual growth rate, it registers unfavourable negative percentages, with turnover decreasing by -87.16% in 2020 compared to 2019. However, in 2021, the turnover increased by 68.29% compared to 2020. This fluctuation in turnover from year to year is due to changes in the company's sales or production, resulting in this turnover modification.

Figure 1 – The evolution of turnover within S.C. AGROIND BAZGA S.R.L

Following the analysis of data at S.C. AGROIND BAZGA S.L., the net situation shows a decline over time, but not a significant one. In the analysis period of 2020 compared to 2019, there was a decrease in total assets of 511,859 lei, and a decrease in total liabilities of 492,905 lei, while the net situation increased by 8%. When comparing the situation in 2021 to that in 2019, there is an observed decrease of 20.86% in the net situation.

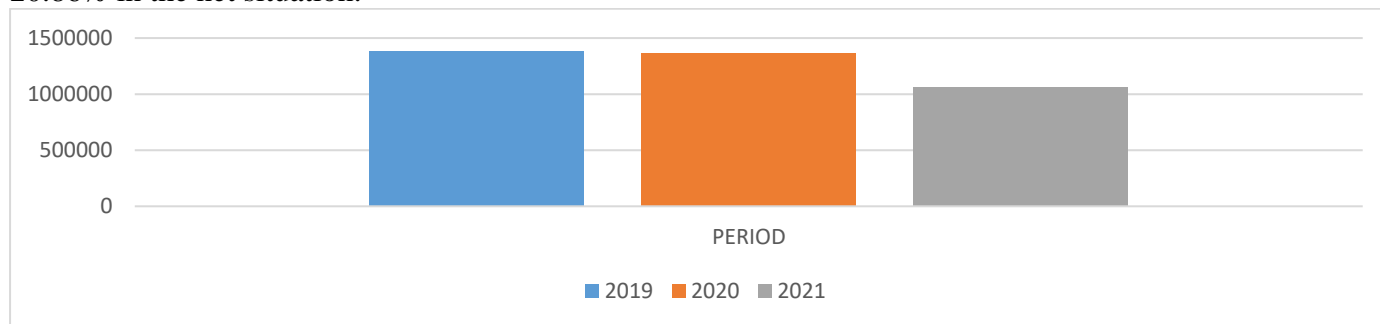

Figure 2 – The evolution of the net situation of S.C. AGROIND BAZGA S.R.L.

During the analysed period, there is observed a financial balance where the financial resources are sufficient to cover current assets. This indicates that the permanent sources manage to finance the permanent needs. In conclusion, the enterprise can meet long-term requirements using available permanent resources.

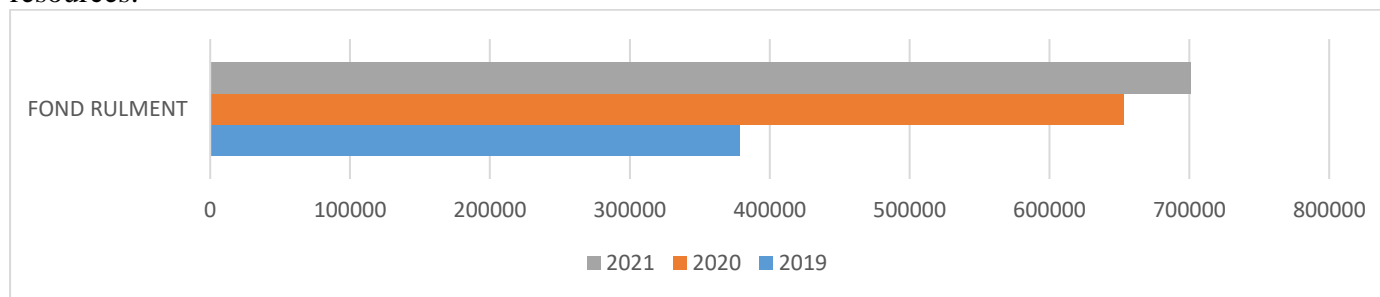

Figure 3. - Dynamics and evolution of the working capital at S.C. AGROIND BAZGA S.R.L

During the analysis period, the net treasury has shown positive figures. This is attributed to a higher working capital compared to the required working capital. However, it is observed that the net treasury values, while positive, are considerably low in comparison to the complexity of the company's economic activities.

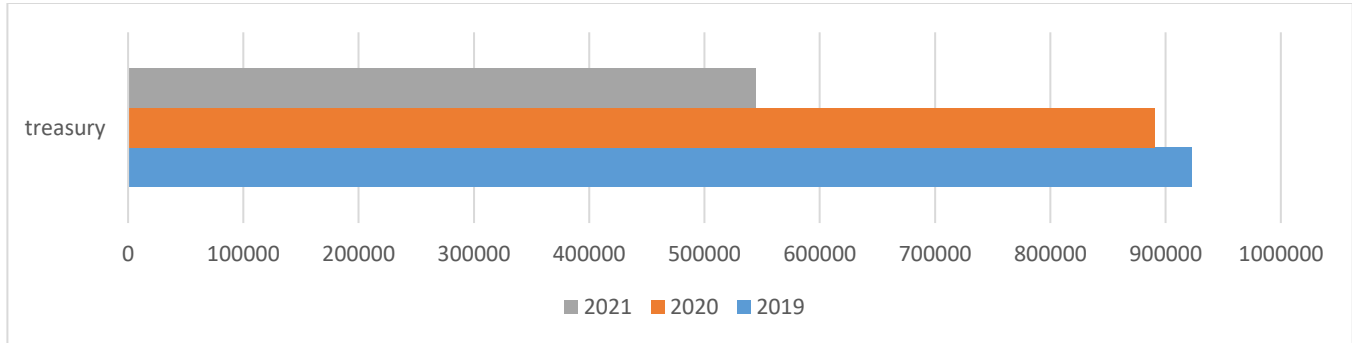

Figure 4. - Dynamics and evolution of net treasury at S.C. AGROIND BAZGA S.R.L.

During the analysed period, the company achieved a positive value in the profitability of consumed resources. The profitability of consumed resources ranges between 0.02% and 0.05%, indicating a relatively low efficiency in their utilization. In other words, the outcome derived from the consumed resources is quite modest compared to the initial investment.

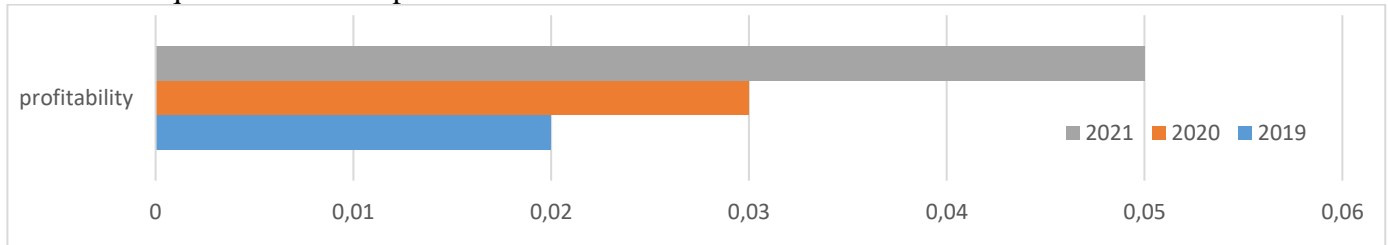

Figure 5 - Evolution of the profitability of resources consumed at S.C. AGROIND BAZGA S.R.L.

Using the data provided by the annual financial statements of the commercial company AGROIND BAZGA S.R.L, a calculation of the current liquidity over a three-year period was conducted, observing the evolution of this indicator over time.

During the analysed period, it is noticeable that the value of the examined indicator remained within normal limits. In the year 2019, the current liquidity is slightly above the minimum acceptable value of 1, standing at 1.24. This suggests that the company has a limited capacity to cover its current liabilities with its current assets.

For the year 2020, the current liquidity is close to the maximum acceptable value of 2, at 1.96. This indicates that the company efficiently uses its current assets to cover current liabilities, maintaining a satisfactory balance between financial availability and current obligations.

In the year 2021, the current liquidity falls below the maximum value of 2, at 1.74, yet it remains above the minimum acceptable value of 1. This suggests that the company has a moderate capacity to cover its current liabilities with its current assets. However, it might be beneficial to analyse and optimize liquidity management to ensure a stronger financial position.

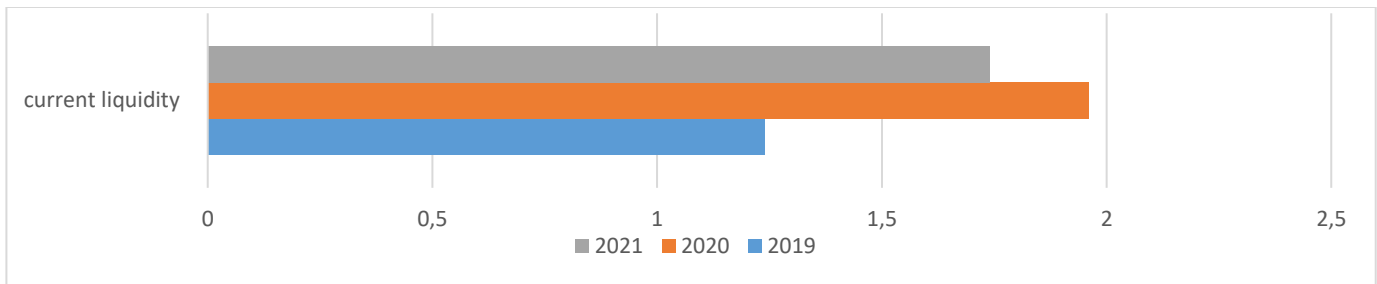

Figure 6 - Evolution of current liquidity at S.C. AGROIND BAZGA S.R.L.

In 2021, the immediate liquidity is low, but it is slightly above the minimum acceptable level. However, there remains a significant concern regarding the company's ability to meet immediate obligations with available cash. Careful liquidity management and a revision of financial strategies are necessary to avoid crisis situations.

The solvency values for the three analysed years exceed the minimum value of 1.66. In 2020, the overall solvency surpasses the minimum acceptable level of 1.66, reaching a value of 2.61. This indicates that the enterprise has a higher capacity to cover total liabilities with total assets. It is a positive sign of financial stability, suggesting that the company is in a favourable position regarding its ability to repay long-term debts.

As a result of the analysis conducted, it can be observed that AGROIND BAZGA SRL has achieved remarkable outcomes in utilizing its resources in the agricultural sector. Through efficient management of assets and production processes, the company has successfully maximized yield and achieved strong financial performance.

This efficiency is reflected in attaining high levels of productivity and profitability, ensuring sustainability and competitiveness in the market. By adopting well-thought-out strategies and an approach focused on innovation and optimization, AGROIND BAZGA SRL has demonstrated the ability to adapt to market changes and capitalize on existing opportunities. These impressive results consolidate the company's position as a trusted and successful player in the agricultural sector.

REFERENCES

1. Chec GrațIELA, Grigorescu Carmen Judit, 2015. Analiza economico-financiară. Editura Universitară, București.
2. Costuleni Carmen Luiza, 2008. Contabilitatea financiară a entităților patrimoniale. Editura Tipo Moldova (editură acreditată C.N.C.S.I.S.), Iași.
3. Costuleni Carmen Luiza, 2012. Situațiile financiare ale întreprinderii. Editura Tipo Moldova, Iași.
4. Ducu Corina, 2014. Gestionarea Riscurilor Financiar-Contabile prin intermediul auditului intern. Editura SITECH, Craiova.
5. Dumitrașcu V. și Dumitrașcu Roxana Arabella, 2017. Economia și gestiunea întreprinderii. Repere conceptuale și aplicații. Editura Universitară.
6. Hanță Nicolae, 2017. Gestiunea financiară a întreprinderii. Colecția economică, Editura C.H.Beck București.
7. Ignat Gabriela, Carmen Luiza Costuleanu, 2017. Contabilitate și analiză economico financiară. Caiet de lucrări practice, Editura StudIs, ISBN 978-606-775-749-1, 200 pag.
8. Ignat Gabriela Lilia Șargu, Teodor Bivol, 2020. Performanță prin management și comunicare financiară. Editura Lira, (Tipogr. "Adrilang") Chișinău, I SBN 978 - 9975-3287-8-4.334:005.3(075)I-39, 219 pag.

9. Ignat Gabriela, 2014. Spirala contabilității - contabilitate generală. Editura "Ion Ionescu de la Brad", ISBN 978-973-147-160-0, 278 pag.
10. Ignat Gabriela, 2016. Contabilitate și analiză economico financiară. Editura "Ion Ionescu de la Brad", ISBN 978-973-147-228-7, 218 pag.
11. Ignat Gabriela, 2016. Contabilitate și gestiune economică. Editura "Ion Ionescu de la Brad", ISBN 978-973-147-229-4, 126 pag.
12. Ignat Gabriela, Nicu Sargu, 2022. Accounting management decision tool in business. Editura University of Security Management in Kosice, Slovakia, , ISBN 978-80-8185-045-5, 157 pag.
13. Ignat Gabriela., Cojoc D., 2008. Bilanțul contabil și reușita economică. Editura Pim, Iași, pp 112.
14. Ignat Gabriela , Considerations on paradigms performance of entities AGRI-FOOD, The Proceedings of the International Conference Globalization, Intercultural Dialogue and National Identity. IDENTITY AND DIALOGUE IN THE ERA OF GLOBALIZATION, pag 184- 89, Arhipelag 21 Press, ISBN 978606 8624, 19-8, 2019.
15. Lungu Camelia, 2018. Introducere în contabilitate, Editura ASE, București.
16. Paliu-Popa L. și Cosneanu L., 2011. Contul de Profit și Pierdere în context internațional. Analele Universității „Constantin Brâncuși” din Târgu Jiu, Seria Economie Nr.2, pp 18-25.

ROLUL BUSINESS PLAN-ULUI ÎN ASIGURAREA UNEI ACTIVITĂȚI ECONOMICE EFICIENTE ÎN CADRUL ÎNTREPRINDERII

Cătălina BULMAGA,
Studentă, anul III, specialitatea Business și administrare
catalinabulmaga02@gmail.com
Universitatea de Stat din Moldova

Conducător științific – Boris COREȚCHI, dr. conf., univ.

Rezumat. Scopul lucrării: Această lucrare își propune să ofere o analiză amplă și cuprinzătoare asupra rolului și importanței business planului în cadrul unei afaceri. Se dorește evidențierea detaliată a funcțiilor esențiale ale acestui document strategic și a impactului său în dezvoltarea și performanța unei întreprinderi. Scopul este de a ilustra cum un business plan bine elaborat și implementat poate servi ca ghid esențial pentru obținerea succesului și creșterii durabile a unei afaceri. **Importanța lucrării:** Această lucrare este semnificativă deoarece aduce în discuție un aspect esențial pentru orice afacere - anume, modul în care business planul contribuie la direcționarea și coordonarea operațiunilor. Prin explorarea detaliată a acestui subiect, lucrarea oferă o perspectivă profundă și sistematică asupra beneficiilor și necesității unui business plan într-un mediu de afaceri în continuă schimbare. Acest document este crucial pentru stabilirea viziunii și a obiectivelor, pentru a asigura coerență și coeziune în toate acțiunile întreprinderii. **Originalitatea lucrării:** Originalitatea acestei lucrări constă în abordarea detaliată și comprehensivă a rolului business planului, evidențiind aspecte care sunt esențiale, dar adesea subestimare. Prin prezentarea unei viziuni cuprinzătoare, lucrarea abordează idei și concepte unice care subliniază importanța documentului în coordonarea strategiilor de dezvoltare și în luarea deciziilor fundamentale în cadrul unei afaceri. De asemenea, originalitatea constă și în aducerea unor exemple și studii de caz specifice, care evidențiază impactul real și aplicabilitatea teoretică în mediul practic al afacerilor.

Cuvinte-cheie: business plan, strategie, organizare, planificare, succes.

Abstract. Purpose of the work: This paper aims to provide a comprehensive analysis of the role and importance of a business plan within a company. The detailed functions of this strategic document and its impact on the development and performance of an enterprise are to be highlighted. The goal is to illustrate how a well-elaborated and implemented business plan can serve as an essential guide for achieving success and sustainable growth in a business. **Importance of the work:** This paper is significant as it discusses a fundamental aspect for any business—how a business plan contributes to directing and coordinating operations. Through a detailed exploration of this subject, the work offers an in-depth and systematic perspective on the benefits and necessity of a business plan in an ever-changing business environment. This document is crucial for establishing vision and objectives to ensure coherence and cohesion in all company actions. **Originality of the work:** The originality of this paper lies in its detailed and comprehensive approach to the role of the business plan, highlighting aspects that are essential but often underestimated. By presenting a comprehensive vision, the work addresses unique ideas and concepts that underscore the importance of the document in coordinating development strategies and making fundamental decisions within a business. Additionally, the originality lies in providing specific examples and case studies that highlight the real impact and practical applicability in the business environment.

Keywords: business plan, strategy, organization, planning, success.

JEL CLASSIFICATION: M13; O21.

INTRODUCERE

Business planul reprezintă o „hartă” strategică esențială pentru orice afacere. Este o prezentare detaliată și bine structurată a obiectivelor, strategiilor și modalităților de implementare a unei idei de afacere sau a unei existente. Acest document servește ca un far ce luminează calea unei întreprinderi în

mediul dinamic și complex al pieței. Prin esența sa, business planul aduce claritate și coerență, oferind un cadru strategic pentru deciziile și acțiunile unei afaceri.

El nu este doar un simplu document static; în schimb, este o prezentare dinamică a direcției și a modului de atingere a obiectivelor propuse. Prin structura sa detaliată, el furnizează informații esențiale pentru toți cei implicați în afacere, de la proprietari, manageri și angajați până la potențiali investitori sau parteneri. În plus, acest document reprezintă un instrument fundamental pentru planificarea și implementarea operațiunilor, gestionarea resurselor și monitorizarea performanței unei afaceri.

Business planul este rezultatul unor analize riguroase și a unei gândiri strategice profunde [1]. El oferă o imagine detaliată a pieței, a potențialului de creștere, a riscurilor și a oportunităților. Astfel, este un element vital în atragerea de finanțare sau investitori, datorită faptului că evidențiază oportunitățile de investiții și proiectează potențialul de rentabilitate și sustenabilitate a afacerii.

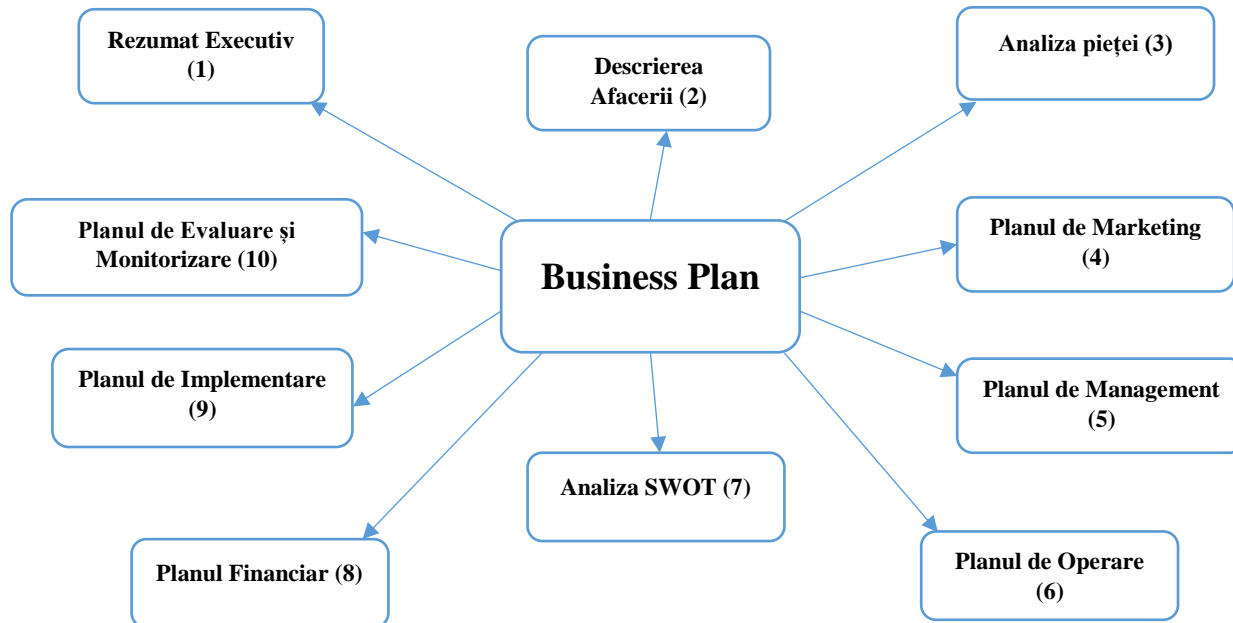
În esență, business planul este coloana vertebrală a oricărei afaceri de succes. Prin elaborarea sa atentă și actualizarea constantă, acest document oferă un cadru robust pentru creștere, adaptabilitate și succes pe termen lung al unei afaceri în peisajul complex al pieței.

REZULTATE ȘI DISCUȚII

Rolul business planului. Un business plan este un document complex și cuprinzător care oferă o imagine detaliată a afacerii propuse sau existente. Acesta ar trebui să fie bine documentat, bazat pe date reale și să ofere o viziune strategică pentru succesul pe termen lung al întreprinderii.

Un alt rol important al business planului este acela de a servi ca un instrument de atragere a finanțării sau investițiilor. Prin prezentarea clară a strategiilor, a previziunilor financiare și a potențialului de creștere, acest document poate inspira încredere și sprijin din partea investitorilor.

Figura 1. Elementele-cheie ale unui business plan

Sursa: elaborată de autor

Business planul are un rol fundamental în cadrul unei afaceri. El servește ca un ghid strategic ce definește viziunea, obiectivele și modul de acțiune al întreprinderii. Acest document oferă o imagine clară și coerentă a direcției pe care întreprinderea o urmează și a modului în care își propune să-și atingă obiectivele stabilite.

Un business plan bine elaborat asigură o organizare și o planificare eficiente a operațiunilor. El definește structura organizațională, distribuția responsabilităților și fluxul de activități pentru atingerea obiectivelor stabilite. În același timp, oferă o analiză cuprinzătoare a pieței, a concurenței și a mediului înconjurător, identificând oportunitățile și amenințările cu care se confruntă afacerea [2].

1. **Rezumat Executiv (Executive Summary):** O prezentare concisă a întregului plan de afaceri. Acesta ar trebui să ofere o imagine generală a afacerii, obiectivelor cheie, strategiilor și potențialului de profitabilitate.

2. **Descrierea Afacerii (Business Description):** Detalii despre natura afacerii, industrie, piață țintă și nevoia pe care afacerea o satisface. Aici se include și misiunea și viziunea afacerii.

3. **Analiza Pieței (Market Analysis):** O evaluare a pieței, inclusiv analiza concurenței, a clienților, a tendințelor de piață și a oportunităților. Aceasta ar trebui să includă cercetări de piață și date relevante.

4. **Planul de Marketing (Marketing Plan):** Strategii de promovare, publicitate, distribuție și comunicare pentru a atrage și menține clienții. Acesta ar trebui să cuprindă și o propunere unică de valoare și strategii de preț.

5. **Planul de Management (Management Plan):** O prezentare a structurii organizaționale, a echipei de management și a responsabilităților fiecărui membru al echipei. Aici se poate include și profilul cheie al fondatorilor sau managerilor.

6. **Planul de Operare (Operating Plan):** Detalii despre locație, infrastructură, resurse necesare, furnizori și procese cheie pentru funcționarea afacerii.

7. **Analiza SWOT:** Identificarea punctelor tari, punctelor slabe, oportunităților și amenințărilor afacerii.

8. **Planul Financiar (Financial Plan):** Proiecții financiare care includ bugete, previziuni de venituri, cheltuieli, flux de numerar, bilanț și analiza rentabilității. Acesta poate include, de asemenea, cerințe de finanțare și potențiale surse de finanțare.

9. **Planul de Implementare (Implementation Plan):** Un cronogramă detaliată a pașilor care trebuie urmați pentru punerea în aplicare a planului de afaceri.

10. **Planul de Evaluare și Monitorizare (Monitoring and Evaluation Plan):** Metode și indicatori de performanță care vor fi utilizați pentru a monitoriza succesul și a face ajustări, dacă este necesar.

Pe măsură ce afacerea este implementată, business planul devine un instrument esențial de monitorizare a progresului și a performanței reale. Acesta oferă posibilitatea de a evalua și adapta strategiile pentru a răspunde schimbărilor de pe piață sau din interiorul afacerii.

În plus, business planul servește drept mijloc de comunicare internă și externă. El asigură alinierea tuturor membrilor echipei la obiectivele și direcția afacerii și constituie o modalitate eficientă de comunicare a viziunii întreprinderii către alte părți interesate [3]. Prin aceste roluri esențiale, business planul devine un instrument indispensabil pentru succesul și creșterea durabilă a unei afaceri.

Business planul ocupă o poziție centrală și crucială în cadrul unei afaceri. Acesta reprezintă fundamentul și direcția strategică a întreprinderii. Este un document esențial ce ghidează și coordonează toate aspectele și acțiunile întreprinderii.

În primul rând, business planul acționează ca un cadru strategic care stabilește viziunea, obiectivele și strategiile de dezvoltare ale afacerii. El oferă o imagine clară asupra direcției pe care afacerea o urmează și a modului în care își propune să-și atingă obiectivele. Este un punct de referință pentru toate deciziile și acțiunile ulterioare ale întreprinderii.

Pe lângă rolul său strategic, business planul servește și ca un instrument de organizare și comunicare [4]. El definește structura organizațională, distribuind responsabilitățile și specificând modul în care operațiunile sunt planificate și executate. În plus, constituie o modalitate eficientă de a comunica viziunea, strategiile și obiectivele întreprinderii către membrii echipei și alte părți interesate.

De asemenea, business planul are un rol vital în atragerea de finanțări și investiții. El oferă o prezentare detaliată și convingătoare a potențialului de creștere și a rentabilității, ceea ce poate influența investitorii să susțină afacerea.

Prin aceste aspecte, business planul ocupă un loc central în cadrul unei afaceri, influențând toate aspectele acesteia - de la planificare la implementare și monitorizare. Este un instrument esențial și indispensabil pentru succesul pe termen lung al întreprinderii.

CONCLUZIE

Business planul, o componentă esențială a oricărei entități de afaceri, este un document elaborat cu precizie care funcționează ca un instrument strategic detaliat, proiectat pentru a oferi o prezentare completă a direcției, obiectivelor și strategiilor unei afaceri. Acesta reprezintă o reprezentare concentrată a gândirii strategice, bazată pe analize profunde și planificare meticuloasă. Prin natura sa, business planul este nu doar o simplă „hârtie de planificare”, ci mai degrabă un far strategic ce îndrumă deciziile și acțiunile întreprinderii într-un mediu de afaceri dinamic și fluctuant.

El oferă nu numai o imagine detaliată a structurii și a direcției viitoare a unei afaceri, ci și o perspectivă aprofundată asupra pieței, a oportunităților, a riscurilor și a potențialului de creștere. Documentul este rezultatul unui efort riguros de analiză și sintetizare a datelor și informațiilor, furnizând o perspectivă coerentă și integrată a planurilor și a strategiilor de implementare.

De asemenea, business planul servește ca un instrument de comunicare eficient, oferind tuturor părților interesate - de la proprietari, manageri și angajați până la potențiali investitori sau parteneri - o înțelegere clară a viziunii, direcției și obiectivelor afacerii. Prin această transparență și claritate, el devine o sursă de încredere și orientare, fundamentând deciziile și acțiunile întreprinderii.

Astfel, putem vedea că business planul reprezintă un pilon esențial pentru succesul unei afaceri, oferind nu doar un cadru pentru planificare și implementare, ci și un ghid detaliat pentru gestionarea operațiunilor, monitorizarea performanței și atragerea de resurse și investiții. Acest document, prin natura sa complexă și analitică, servește ca o bază solidă pentru creșterea și dezvoltarea pe termen lung a unei afaceri într-un peisaj de afaceri în continuă schimbare.

BIBLIOGRAFIE

1. BUTLER D. *Planificarea afacerii*. Ghid de start. București: Editura All, 2006.
2. FINCH B. *Cum să concepi un plan de afaceri?* Editura Rentrop&Straton, 2007.
3. <https://www.businessmarket.md/rolul-si-importanta-planului-de-afaceri/#:~:text=Rolul%20planului%20de%20afaceri%20este,%C3%AEn%20func%C8%9Bie%20de%20evolu%C8%9Bia%20real%C4%83>.
4. <https://www.antreprenor.su/2012/02/rolul-si-importanta-planului-de-afaceri.html>

FINANCIAL COMMUNICATION ON THE PATRIMONY OF AN AGRICULTURAL COMPANY

Constantin Alin STECLARU
bachelor degree in landscape
e-mail: alinsteclaru@gmail.com

. „Ion Ionescu de la Brad” University of Life Sciences, Iași (Romania)

Abstract: *Business management has always needed attention to what is happening externally, to memorize and integrate this data, as well as to produce information. So, all short and long-term decisions for the management of the enterprise require information on the external environment and internal functioning. In the paper I tried to analyze the main indicators that show the financial performance of the agricultural society. Thus, we analyzed the performance based on the Balance Sheet and the Profit and Loss Account. The objectives pursued by the achievement of the work are: the research of objective reality, knowledge and interpretation; the realization of an analysis on past management, on the achievement of financial balance, on profitability, solvency and liquidity; assessing performance by taking into account aspects of the activity of the agricultural company in close relation to the overall and partial results.*

Keywords *financial statements, performance, company, users of accounting information.*

JEL CLASSIFICATION: M13; O21.

INTRODUCTION

In fact, the accounting information is identified with the financial - accounting data on the situation and transformation of the patrimonial elements, as well as with the economic and financial indicators, on the resources used and the results obtained.

In the case of accounting, an accounting communication takes place between the enterprise, as an information transmitter and users of accounting information, as receivers. The main means of transmission of accounting information is the annual financial statements. Users of accounting information must have the necessary knowledge, precisely to "decode" the message contained by this information.

The financial position research provides information on the ability of the economic entity to adapt to environmental changes, with the help of its economic resources and financing structure, to detect negative signals that may affect business continuity. Performance research is carried out using data from the result account and provides information on the ability of the economic entity to generate future cash flows by exploiting available resources.

A review of the literature highlights that, in order to be useful in the decision-making process, accounting information must meet certain qualitative characteristics, the most important being: relevance, reliability, comparability and intelligibility. In the following, starting from article "Quality elements of financial-accounting information", published in issue 2-3 of the General Journal of accounting and expertise, and, and using new bibliographic sources we will make a presentation of these main features. An information possesses the quality of relevance or pertinence when it is likely to influence the economic decisions of users. According to information theories, relevance must be ensured, both spatially and temporally.

Spatial relevance involves making a selection of information and processing it according to the needs of a user. The problem is, does the accounting information meet this requirement? We are of the opinion that in general the answer is negative, since the needs of users are considered known in advance, the system provides only a priori information, without making a distinction, depending on the nature of the user. However, it is accepted that certain information is pertinent to a very large number of recipients.

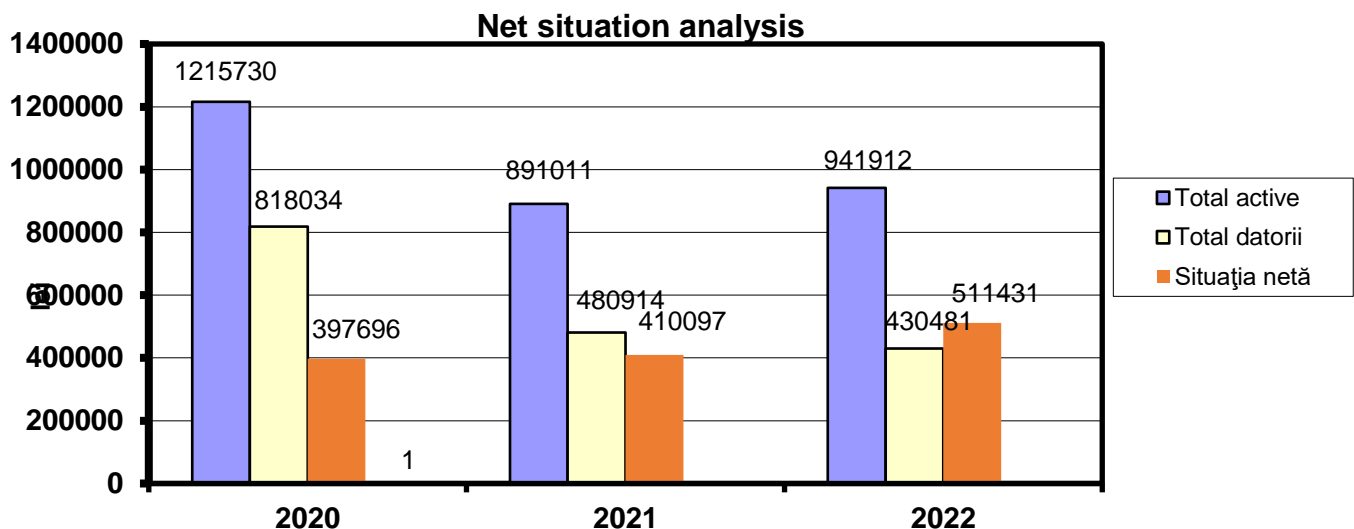
Relevant information has simultaneously a predictive value and a retrospective value. The two qualities are linked together. Information on the financial situation and past performance is used as a basis for forecasting the financial situation and future performance, the ability of the enterprise to seize opportunities and react to unfavorable situations, other aspects of areas of direct interest for users (salaries, dividends, price variations on securities, etc.). As a result, in order to provide relevant information, accounting must treat data about past events in such a way that they can enter the decision models of users. Information that only justifies the past is not relevant. It must also allow for foresight because, in the decision-making process, only the future is pertinent.

RESULTS AND DISCUSSIONS

Financial balance is the ability of the company to use resources so as to allow it to ensure permanent solvency, solvency, a profitability and its ability to meet all commitments ensuring its development. The case study was done at SC Agricola Rasesti SA. From the data provided from the accounting records provided by the company under study, the assets of the asset and liabilities were analyzed. Based on the data presented by the situations financial accounting of the company, the net situation was calculated for the three years of analysis.

Net situation analysis

Nos. crt.	Specification	UM	Analysis period		
			2020	2021	2022
1	Total assets	lei	1215730	891011	941912
			100 %	73,29	77,48
2	Total debts	lei	818034	480914	430481
			100 %	58,79	52,62
3	Net situation	lei	397696	410097	511431
			100 %	103,12	128,60

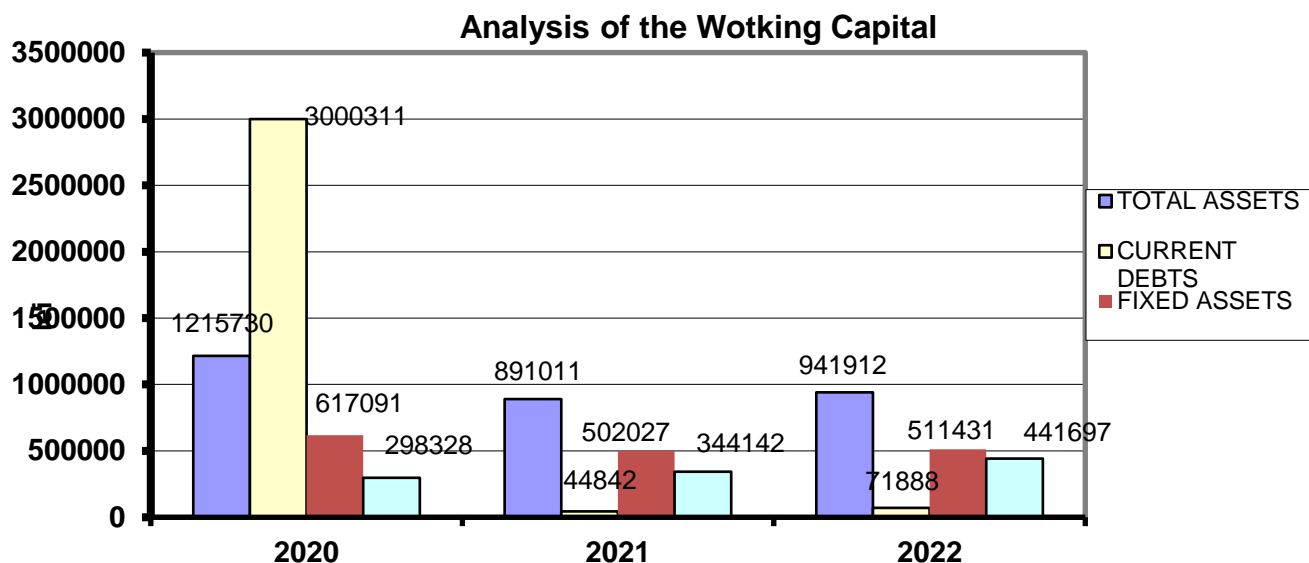

The net situation is given by the difference between the total assets and total liabilities of the company at the time of the end of the financial year. Over the entire period, the net situation recorded increases of 3.12%, the%, at the 2021 level of around 30% in 2022

The evolution of the net situation is also shown in the figure below. In the case of SC Agricola Rasesti SA, it was calculated on the basis of the data taken from the balance sheets of the indicator Bearing Fund.

Analysis of the Bearing Fund

Nr. crt.	Indicators	UM	Analysis period		
			2020	2021	2022
1	Total assets	lei	1215730	891011	941912
			100 %	73,29	77,48
2	Current debts	lei	3000311	44842	71888
			100 %	14,93	23,94
3	Fixed assets	lei	617091	502027	511431
			100 %	81,35	69,41
4	Working capital	lei	298328	344142	441697

During the analyzed period, positive values of the working capital are recorded. In this situation, permanent capital provides full financing of the immobilized assets, the surplus being used for a part of the circulating assets. This shows the contribution of the working fund to achieving the financial balance in the short and long term. The company under study, in the short term, records a surplus of potential liquidity compared to potential exigibilities.

The need for bearing fund shows an oscillating trend which means that there has been a permanent surplus of temporary needs in relation to temporary sources. This was basically due to the faster growth of cyclical assets than cyclical sources.

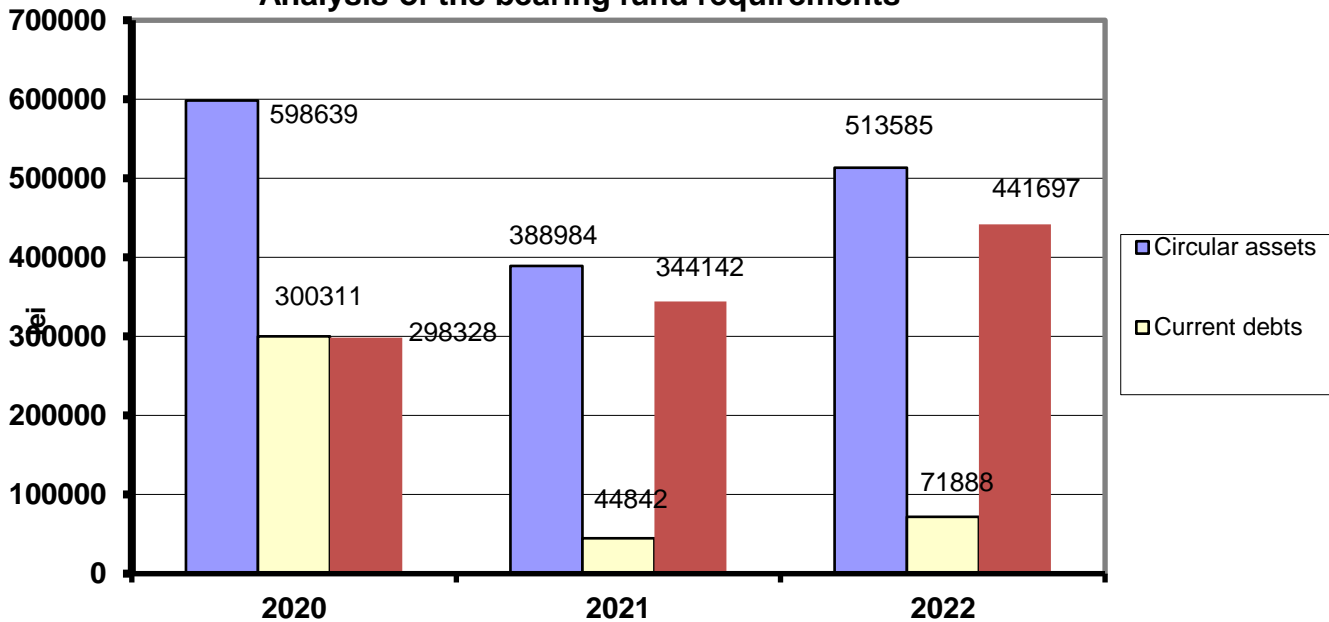
Liquidity expresses the strength of the enterprise to quickly transform its asset items into availability, stock sales, determination of customers to pay their receivables, collection of income in advance.

Current liquidity highlights the extent to which current liabilities may be covered by current assets. This indicator compares the overall liquidity with all outstanding liabilities below one an.

Analysis of the working capital requirement

Nr. crt.	Indicators	UM	Analysis period		
			2020	2021	2022
1	Current assets	lei	598639	388984	513585
2	Current liabilities	lei	300311	44842	71888
3	The required working capital	lei	298328	344142	441697

Analysis of the bearing fund requirements

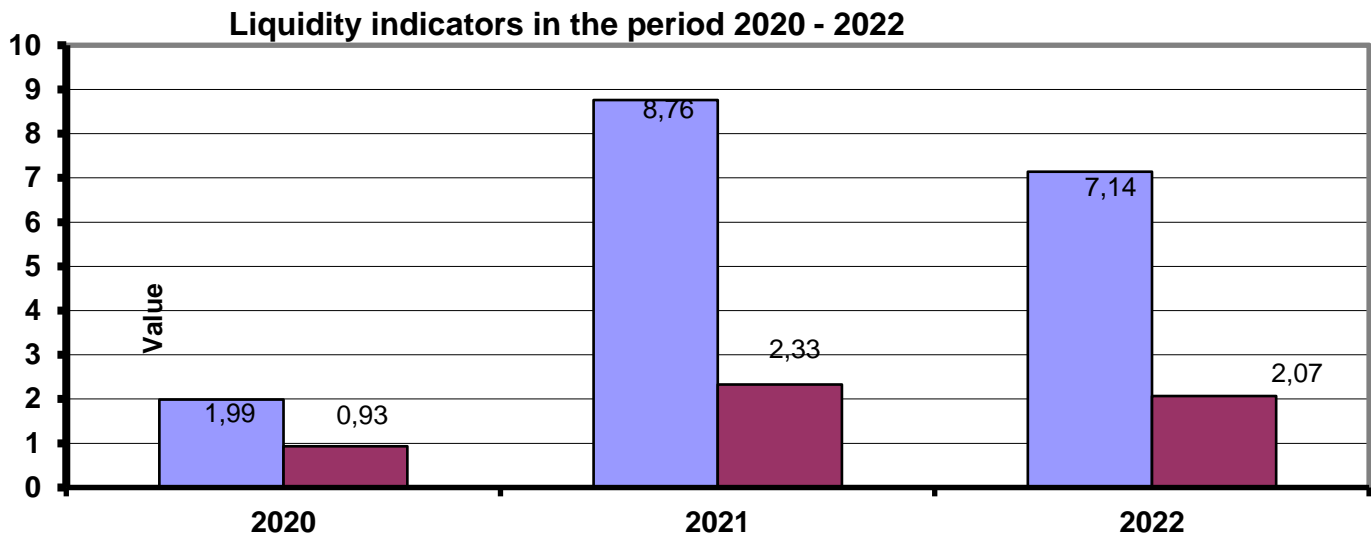

The liquidity value must be between 1 and 2. Throughout the period the indicator shows the good situation of the company. Immediate or visual liquidity appreciates the extent to which short-term bank loans can be covered on account of cash availability in the cashier and bank accounts. The value of 0.5 represents the existence of liquidity in unused homes.

Indicator of liquidity.

Indicators	2020		2021		2022	
	Sum	Value	Sum	Value	Sum	Value
Current liquidity	598639/300311	1,99	388984/44842	8,76	513585/71888	7,14
Immediate liquidity	279568/300311	0,93	104629/44842	2,33	148802/71888	2,07

Liquidity indicators actually show the ability of the assets within the entity to convert into money without risks. The immediate liquidity calculated at the Company under study is within optimistic limits throughout the period, the recommended value being around 1.

In the risk indicators category, the indebtedness indicator and the interest coverage indicator were calculated. The indebtedness indicator indicates which percentage of the equity represents the long-term loans and the possibility of covering them from reserves and share capital. The recommended value should be less than 30%, the company is in a favorable situation. The indicator on interest coverage shows how many times the company can pay the expenses on interest account the value is very good at the level of 2022 of 68.48%.

From the activity indicators category, the following were calculated:

- Speed of stock rotation
- Rotation speed of customer debits
- Rotation speed of non-current assets
- Rotation speed of total assets.

These indicators provide information on the speed of entry/exit of cash flows and the ability of the company to control both working capital and core activities. The rotation speed of stocks shows how many times the stock has been run in a financial year. Over the period considered, this indicator ranges from 11.25 days in 2020 to 20.56 days in 2022

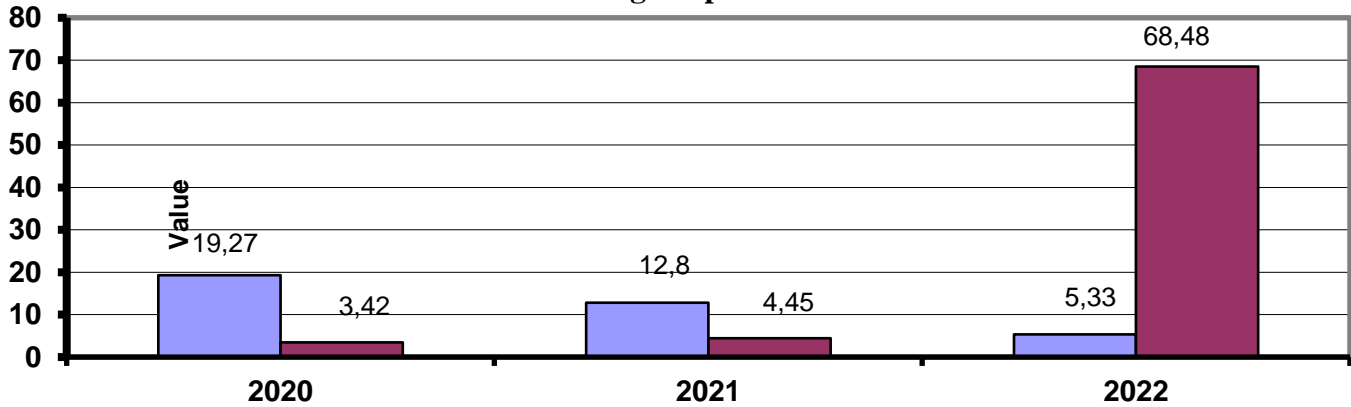
The indicator of the speed of rotation of customer debits, shows whether there are problems related to credit control granted to customers. In the period under review, the indicator ranges from 20 to 22 days. The rotation speed of the supplier loans, expresses the number of credit days the company obtains from its suppliers, namely between 52 and 49 days.

The rate of rotation of the immobilized assets shows the number of revolutions performed by the non-current assets to achieve the turnover of 1.76 to 2.59 times. The indicator of the speed of rotation of total assets expresses the efficiency of the management of total assets by studying the turnover generated by the assets of the entity.

Risk indicators

Indicators	2020		2021		2022	
	Sum	Value	Sum	Value	Sum	Value
Debt ratio	76630/397696x100	19,27	52479/410097x100	12,8	27265/511431x100	5,33
Interest coverage	39286/11458	3,42	23267/5221	4,45	132034/1928	68,48

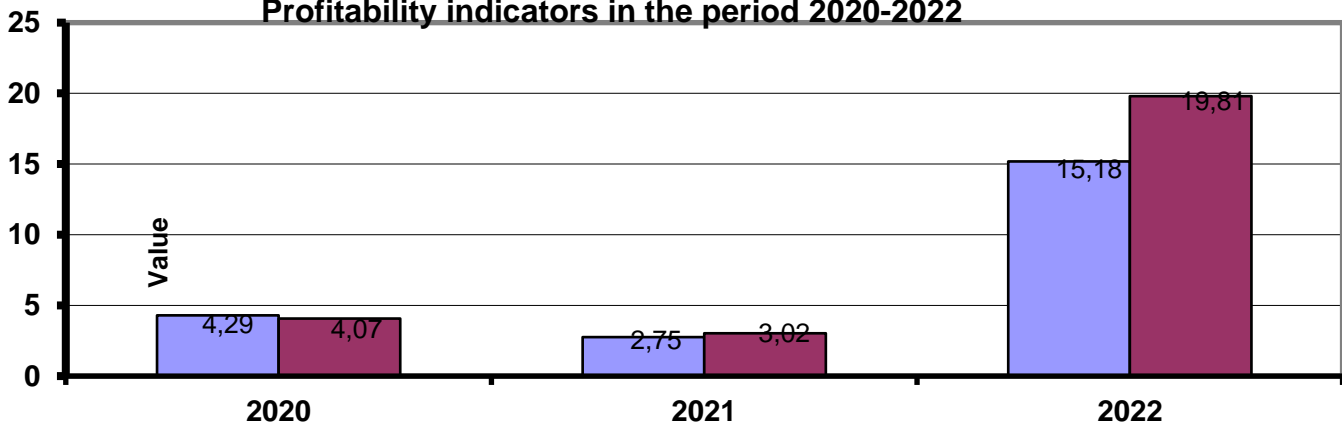
Risk indicators during the period 2020-2022

Profitability indicators during the period 2020 - 2022.

Indicators	2020		2021		2022	
	Sum	Value	Sum	Value	Sum	Value
Return on capital employed	39286/915419 x 100	4,29	23267/846169 x 100	2,75	132034/870024 x 100	15,18
Financial profitability	16175/397696 x100	4,07	12400/410097 x100	3,02	101334/511431 x100	19,81

Profitability indicators in the period 2020-2022

Conclusions.

Analyzing the financial situation of the presented company can be seen a good match between income and expenses, in the sense that the receipts cover the costs in full. Thus, the good management of the company, as well as the choice of the best suppliers of raw materials and services, have led to the reduction of expenses or at least to their preservation at minimum values, this has generated higher sales, which involves significant cash inflows.

The proposals they make in this paper, based on the analysis, contribute to improving the future activity of the company through the tracking and realization of income, income, of the expenses and profit of the economic unit, namely:

- increasing the effects, turnover, increasing the company's activity, conducting marketing studies in all areas of the company's activity, as well as increasing the performance of all activities prim modernization of the production process, increasing the performance of the company's activity, by attracting non-reimbursable European funds;

- performing a flexible bookkeeping activity so that the company adopts the most innovative and creative methods and economic analysis – financial studies and research by improving the relationship between the environment academic, research institutes;

- improving the circulation of information between the functional and evidence compartments of the company in order to achieve and manage the activity properly.

Accounting is the ace in the sleeve of any future specialist, being in fact the real way to act to be a winner in the business world. It is a civilized form of struggle in which the battle is won using accounts, calculations and organized thought.

For a manager, the business world is the battleground; the goal is to maximize profit, conquer customers; the tactics used are to attract, orientate and meet their requirements; the enemies are the competitors. In the arena of the market, victory is only achieved by the firm that is determined to engage in a real war to win the hearts and minds of consumers, because they are the sure source of profit.

In order to succeed, the principles and laws of accounting must be known the essence of identifying, anticipating and measuring the means and sources. In the economic field, the barometer of success is profit, and accounting is the one that puts the most of the way to obtain it.

BIBLIOGRAPHY.

1. **Dorina Budugan, Iuliana Georgescu, Florentina Betianu** 2007. Management accounting, CECCAR Publishing House.
2. **Doina Cojoc, Gabriela Ignat**, 2005. Accounting and financial economic analysis, Practical works. Publishing House "Ion Ionescu de la Brad", Iasi
3. **Doina Cojoc, Gabriela Ignat, Constantin Iatco**, 2008. Accounting for engineers, Pim Publishing House, Iasi
4. **Doina Cojoc, Gabriela Ignat, Valentin Mihai** 2005 - Accounting of economic and financial indicators in a commercial company (case study), Scientific papers U.S.A.M.V. Iasi, vol. 48, Agronomy
5. **Nicolae Georgescu**, 1999. Analysis of the balance sheet. Economic Publishing House, Bucharest
6. **Gabriela Ignat, Doina Cojoc**, 2008. Balance sheet and economic success, Pim Publishing House, Iasi
7. **Gabriela Ignat**, 2014, Spirala accountability general, Editura –Ion Ionescu de la Brad", Iasi
8. **Gabriela Ignat**, 2016. Accounting and economic management ,Editura "Ion Ionescu de la Brad", Iasi.
9. **Gabriela Ignat**, 2016. Accounting and economic and financial analysis, Editura "Ion Ionescu de la Brad", Iasi.

10. **Gabriela Ignat, Alexandra Timofte**, 2017. Accounting and economic management – notebook of practical works Ed Studis, Iasi
11. **Gabriela Ignat, Constantin Iatco**, 2008 - Some aspects concerning the clue of company's performance. Scientific Works Agricultural Management, U.S.A.M.V. Timisoara, vol.3, Seria I, Editura Agroprint.
12. **Costel Istrate**, 2009. Accounting is not just for accountants. Univ Publishing. Legal, Bucharest.
13. **Liliana Nicoleta Nicoara**, 2006, Analysis of the financial statements of the enterprise, Economic Publishing House, Bucharest.
14. **Mihai Ristea**, 1995, Accounting of companies, vol. I., CECAR Publishing House, Bucharest
15. H.G. nr.704/1993 "Regulation on the application of the accounting law".
16. *** Accounting law no. 82/1991 with amendments to normative acts M. O. 285/22.04.2011b.
17. *** Ministry of Public Finance, Accounting regulations for economic agents, Publishing House

RESEARCH ON THE EFFECTS OF BURNOUT SYNDROME ON EMPLOYEE BEHAVIOR.

Maria Andreea OLARIU
master in Management and Audit in Agriculture.
olariumaria2001@yahoo.com

„Ion Ionescu de la Brad” University of Life Sciences, Iași (Romania)

***Abstract.** The topic addressed in my study is of increased importance due to the topicality of the professional burning phenomenon among employees. Burnout syndrome is studied in various fields such as medical, sociological, psychological or managerial in organizations. Thus, there are various researchers in the listed fields who have developed studies based on professional combustion syndrome, which resulted in the victim of the burnout: people. As we know, human resources is the most important capital of large or small organizations, without which companies could not function, regardless of the size of other types of resources and capital. Therefore, the influence of burnout syndrome on its victims (people) may affect the smooth running of organizations In the context of this paper, the idea is supported that raising awareness of the factors triggering the burnout and trying to overcome the crisis situation through various strategies brings a greater ability of the employee to overcome and eliminate the syndrome burnout. Thus, the research wants to identify the causes, the factors that trigger the burnout among the subjects in the targeted fields. At the same time, it is desired to establish and identify a series of strategies for foresight or reduction.*

***Keywords :** burnout syndrome, employees , prevention strategies, organizational climate.*

JEL CLASSIFICATION: M13; O21.

INTRODUCTION

Professional burning includes emotional burning that is rightfully a state of stress, most often chronically affecting the relationship of the employee involved with the syndrome with others around him. It is worth noting that it will have attitude and behavior changes that affect both the team it belongs to, and the audience, or in the case of my research, patients and customers of IT companies in the country.

Specifically, the employees of my study spend much of their day at work, and even in the case of nurses, overtime is quite common in the work in hospitals or clinics. The subjects interact with both the beneficiaries: patients and clients, as well as colleagues, superiors, managers, etc. Maintaining a good relationship with all of them involves an emotional, psychological or even physical effort. At the same time, the work itself as a medical assistant or IT specialist involves the constant use of intelligentsia, the submission of a psychic effort for the success of work. They all consume both financial energy (training courses, consolidation of knowledge) and time to be up to date with all the news in the targeted areas.

Thus, more and more often there are specialists from various fields who claim that the workplace has become a hostile place, a toxic environment for some employees who see from feelings and emotions obstacles to professional success (Andre, 2008, p.368).

In describing the problem in the field of research and identifying the difficulty of research I considered it necessary to bring to attention **Freudenberger**, what he proposed as a subject of burnout research for the first time in history (**Freudenberger**, 1974). Subsequently, other authors and researchers debated the subject by identifying symptoms, causes or effects on various factors such as **Maslach C** (**Maslach**, C., 1976), **Schaufeli W.B** (**Schaufeli**, W, W,B., et al., 2000), **Zlate M.** (**Zlate**, M., 2007), **Edelwich J.** (**Edelwich**, J., et al., 1980).

The unanimous opinion was reached that burnout is a consequence of chronic stress related to professional life. (**Maslach** et al., 2001 apud **J.Hakanen**, 2007) since **Maslach** developed the inventory of

the MBI burn-out. Numerous studies have been conducted on how to measure burn-out, and over 90% of them used the inventory of **Maslach (Schaufeli and Enzmann, 1998 apud J.Hakanen, 2007)**.

Burnout has long become a concern of researchers when it comes to the correlation between occupational burnout and workplace performance, motivation, satisfaction or well-being. Weak individual outcomes, depression, anxiety and failure are closely correlated with burn-out syndrome (**Schaufeli and Enzmann, 1998**).

RESEARCH METHODOLOGY.

As the **Cauc** and his collaborators point out, the research methodology presupposes the totality of the "theoretical, technical and epistemological demerses that the researcher of social facts" (**Cauc, et al., 2004, p. 5**).

Theoretical approach involves the analysis of all concepts, the correct formulation of hypotheses through cognitive function. The sociologist does not plan to redefine the concepts. The technical level means the use of techniques, tools, methods by which to discover certain phenomena. The first sociologist to develop the subject of the methodology was Emile **Durkeim**. He addressed the essential approaches in sociological research, from knowledge of concepts to knowledge of human behavior (apud **Cauc et al., 2004**). The epistemological level consists in the knowledge of social phenomena. In order to have a rigorous research, the cognitive act must always be targeted. In social science, man is the center, and the true researcher will make the difference between what people say and what they really are.

We chose the sample on strict criteria, such as: presence of burnout, field of activity and age . First, the main criterion by which we chose the sample is the presence of burnout. I chose a sample that passed, or I go through burnout syndrome. Then the second criterion of importance is the trade, the title. I decided in my study to choose equal candidates as a number both in the medical field (because they interact with the public) and in the IT field (because they do not interact with the public). I want to find out if the field of activity influences the severity of burnout. At the same time, the age of the interviewees can be an essential criterion in the formation of burnout, so I decided to conduct my research with respondents from two large age categories: 18-40 and 41-60. Thus, I wanted to cover all the generations that can work in the field: Generation Z and Y in the first category and Generation X and Baby Boomers. Thus, there were 8 subjects, 4 from each category (medical assistants, IT employees). In the nurses category, 3 of them are women and one is male. In the opposite category, 3 are men, and one respondent is a woman. The average age of the assistants is 41 years, and the average IT-ists is 42 years. The average total age is 41.5 years. Most of respondents are from Iasi, but the others live and work in Sibiu, Timisoara.

For my research, I chose the sociological, qualitative investigation. Although it is less statistically representative, this type of research gives me the nuancing of the topic addressed, the broad debate on the topic of discussion. The investigation is direct and individual, allowing for a depth of discussion.

As a research tool, we considered that the semi-structured interview, together with the interview guide, is the best option in data processing and interpretation. The interview questions were correlated by the research objectives and questions, so that the interviewees could provide clear and detailed answers about each person's personal situation. I used my mobile phone as a tape recorder in order to record calls. All interviews took place online.

My interview guide includes 4 parts: questions about the job, related to the beginning of the burnout, the end of the burnout and the involvement of the organization in the burnout process. I thought I could find out important details for my research by asking about the current job, colleagues, superiors and organizational culture. Later, I propose to develop the topic of discussion through questions related to the beginnings of the burnout such as feelings, feelings and emotions felt. In the third part of the interview I want to know how and if the burnout is completed, or is being finalized. Last but not least, I am interested

in whether the organization in which the respondents practice took part in a negative or positive way in the development or cessation of the syndrome. Of course, depending on the respondents' answers, I can adapt my interview guide by adding or eliminating some questions.

Respondents were interviewed on video-call online to observe their facial expressions, gestures and expressions during the interviews. These made possible a much more detailed and plausible analysis. The main topics to be addressed in the analysis are: the influence of the job, interpersonal relationships, the beginning and the formation of the burnout, the end of the burnout, prevention and reduction of the burnout, organizational impact and stress reduction strategies. All these topics and sub-themes related to each topic can be found in the questions of the guide, on 4 sections of questions.

RESULTS AND DISCUSSIONS.

1.The influence of the job .

This topic is extremely important, as it represents the training environment and at the same time the completion of burnout syndrome. Thus, without the existence of a working environment and its basic activities, the burnout would not exist because, as the author of **Maslach** claims, burnout is the chronic stress acquired in the context and due to work (**Maslach** et. al., 2001).

1.1 Job stability is one of the basic sub-themes of the present analysis, especially in the context of highlighting the differences in perception between the age categories of the respondents. I wanted to point out that the elderly, from generation X and Baby-Boomers have greater stability in work over time, compared to those from younger generations. Thus, one of the respondents says : „I have stability. I liked the stability very much. I'm not that person who works a month somewhere else. I have always loved having stability. I was also satisfied with the salary and conditions, so I did not feel the need to go to competition”

R8 (60/IT/M), while the respondent R1 (23/AS/F) says: „, I wouldn't do that all my life. I feel that I am young and do not want to plunge all my life on gynecology. I would also like to experiment with pediatrics and surgery. I would love to work at the state for a few years.or who knows, maybe to work in another field. I get bored fast.”

2. Interpersonal relationships.

2.1 Relationship with colleagues.

Subjects, although not all encountered serious conflict situations such as bullying or harassment or discrimination, had conflicts that caused them frustration. Some respondents even consider the precarious relationship with colleagues a main factor in the burnout.

„, Indeed, there were excellent conditions in the office. Everything shone and shone, but the mood was not the right one. It personally induced a state of panic in me, even now after I went through the burnout, it still induces a state of panic in this medical environment. I was left with this trauma. The biggest fear when I changed jobs was the relationship with the other colleagues. I was afraid that I would suffer the same ” R1 (23 / AS / F). As the literature also states, the formation causes of burnout are diverse and different depending on the person and his way of looking at things (**Moore**, 2000). Thus, in a concrete case, some respondents regard disagreements with other colleagues as reasons and also causes of burnout syndrome triggering while others appreciate this aspect differently.

2.2 Relationship with superiors.

It is more essential than the relationship with colleagues, because although the interactions may not be daily, their influence, opinion and decisions are more important and directly affect the respondents (**Minter**, 2009). As with the relationship with the other employees, some respondents confirm a poor connection with their superiors, while the others had a closer relationship. I noticed that the subjects in the nurses category are those who had a much more deficient relationship than IT professionals. Respondents

in the IT category even confirm that online work has facilitated their connections with superiors : „ Frankly, I was working before the home pandemic. This field allows us to work from home even if it is not a pandemic, and in this case we have never interacted directly with our superiors so that we create a strong relationship. We were seeing each other at meetings as I told you and that’s all.” R5(25/AS/M).

3.The beginning and development of the burnout.

3.1 Factors and triggers.

Although the causes are diverse and the beginning can be confused with anxiety or organizational stress, the burnout differs from them by its severity. As we analyzed earlier, the factors that contributed to the formation of the burnout were labor disputes, precarious relationships with superiors, precarious relationships with the family. In addition, respondents confirmed a number of factors that contributed to the development of the burnout in their case. The main reason found in all cases was excessive and demanding work:

„ My perception changed slightly and I became very anxious that I had to work. I was terrified to work and the hours passed extremely hard. I was very happy when I left work and extremely disappointed when it was morning. I was devastated that I had to go back to that team. ” R1 (23 / AS / F).

3.2 Symptoms and signs of the burnout.

Symptoms differ depending on the person, but respondents to the study have symptoms and common signs, as well as different burnout. Among the most common symptoms felt are fatigue, stress and constant pressure, lack of sleep and lack of productivity. To these physical and mental symptoms are added irascibility, cynicism and verbal aggression in the case of some respondents:

„ I developed an aggression that scared even me. I constantly felt like I wanted to destroy everything around me. I was very harsh even in speech. I can't stand anything. I couldn't stand sounds, I couldn't even listen to the music I liked before. Absolutely anything irritates me. At the physical level I often had headaches and a kind of panic attack. I had moments when I was very hot and couldn't breathe. ” R8 (60 / IT / M).

4. The end of the burnout.

Respondents have repeatedly pointed out that they are facing a burnout, as well as when they were considered treated and stress-free. Thus, each respondent mentioned to me the moment when they realized that what I feel is not a simple organizational stress, but a serious problem. Respondents in the category of nurses found it easier to identify states, symptoms and physical and mental signs, appealing to specialists in the field, but those in the category of IT specialists were later aware, when they were already in the advanced stage of the syndrome:

„I realized when serious health problems started to occur to me. I began to develop panic attacks and anxiety. I had emotions at every meeting, I was sweating only at the thought that I had to present a project in the meeting. I decided I had to go to the doctor. ” R7 (46 / IT / M).

5. Burnout prevention and reduction.

Subjects were asked about the strategies they used to reduce and stop the effects of occupational stress. Among the most common answers were: less work, focus on oneself, elimination of stressors, personal development books, separation of professional and personal life. Among the subjects, 6 confessed to me that they tried to avoid the involvement of professional and personal problems:

„ I have learned a few strategies to avoid stressful conditions both at work and in my personal life. First of all, I learned to separate my professional and personal plan very well. Work begins at a certain time and ends at another time, and what exceeds that hour is called personal life. ” R2 (35 / AS / M).

One topic I wanted to touch on was therapy with a psychologist or psychiatrist. I found out that 7 of the respondents enlisted the help of a psychologist or psychiatrist, and the last subject turned to a specialist for the health problems caused by the burnout. Thus, all subjects came into contact with medical specialists

to remove the burnout, but it is not surprising that subjects in the category of nurses had a greater openness to the desire to do therapy and understood better the symptoms, the effects and causes of the burnout due to its activity.

„, I went to a psychologist because I was extremely scared. I had seen my hair fall out, my blisters appear that caused itching (itching) and that I was losing weight. I decided it was better to go and get a psychologist to go through this stage. He suggested various recovery strategies to me and was a real support. ”R1 (23 / AS / F).

Other methods of reducing the burnout used by respondents were avoiding conflicts, indifference, outings in nature, finding new passions, sports, music therapy. It should be noted that 7 respondents left the company in which they developed a burnout during or after the end of the burnout process. Only one respondent remained in the same environment because "my colleagues left and then much of my mental exhaustion passed. Later I began to realize that the situation was no longer so complicated and I chose to enjoy life. ” R1 (23 / AS / F).

CONCLUSIONS.

This research was based on the objective to identify the factors that determine the formation of burnout syndrome, the identification of behavioral and attitude changes of employees suffering from burnout syndrome, in relation to the family, colleagues, superiors, the external environment of the professional and the objective to identify the methods of prevention and mitigation of both the subjects and the organization for the removal of professional stress.

Analyzing the results of the research carried out on IT and medical subjects, we formulated the following conclusions:

1. The working environment has an extremely great influence on the possibility of developing burnout syndrome. Both colleagues, superiors, the activity itself, organizational culture, labor conflicts can help, help” the formation of burnout syndrome. In addition to these, there are other factors that are actually the main reason for the formation of the syndrome: excessive work. All subjects confirmed that additional, demanding work caused them professional stress. As the authors argue, work volume is the main reason and factor, the basis of the formation of burnout syndrome. Subsequently, depending on the case, other factors may be added, as was the case with the subjects of this study (conflict, harassment, bullying, precarious relationships, etc, lack of passion for activity) (apud **Laschinger** et al., 2012).

2. According to the information of the literature, this study also confirms behavioral changes among the subjects affected by the burnout. Some of them had states of irascibility, cynicism, even aggression, while others developed an indifference and insensitivity to all around them, even to those close to them. As confirmed by author **Maslach**, employees who go through the burnout suffer from behavioral changes that can affect their activity, productivity and even personal life (**Maslach, C.**, 1998). The respondents of the study strengthened the author's opinion by detailing the symptoms and states they went through during the period of professional burning.

3. Regarding the strategies and methods of reducing burnout syndrome, each subject found the most suitable option to reduce occupational stress, but, most subjects confirmed therapy with a psychologist or psychiatrist as the main method of recovery. Subsequently, another method preferred by most respondents was to leave the toxic environment. However, those who found solutions chose to work with a psychologist to explain to employees ways to reduce stress, organized relaxation rooms (those in the IT field), organized special meetings to openly communicate the problems of each employee.

We therefore consider all three objectives achieved by identifying the answers to the research questions and the guide at the same time.

BIBLIOGRAPHY.

1. **Aswathappa, K.**, (2003). , Organizational Behavior ”. Bangalore, Publisher.
2. **Andre C.**, (2008). How is it we express emotions and feelings ”. Publishing House Three, Bucharest, p. 368.
3. **Avram, E., Cary, L.Cooper**, (2008)., Managerial organizational psychology. Real trends ”, Polirom.
4. **Bansal, A.K., Monga, O.P.**, (2014). , A study on the job performance of managers in the pharmaceutical industry in Himachal Pradesh ”. International Journal of Research in Computer Application and Management, vol.4, pp.1-6.
5. **Bakker, A.B., Demerouti, E., Verbeke, W.**, (2004). , Using the resource model for job applications to predict burnout and performance ”. Human resources management, vol. 43, p.83-104.
6. **Beehr, T.A.**, (1976). Perceptive situational moderators of the relationship between the ambiguity of the subjective role and the role strain ”. Journal of Applied Psychology, vol. 61, p. 35-40
7. **Bianchi, R., Brisson, R.**, (2017). , On the inconsistency of conceptualization and burnout measurement ”. The Journal of the American College of Surgeons.
8. **Bianchi, R., Laurent, E., Schonfeld, I.S.**, (2015)., Is it time to consider burning syndrome a distinct disease? ”. Frontal public health.
9. **Bogayhy, Z.**, (2004)., Manual of labor psychology and organization ”.Ed. Polyroma.
10. **Cartwright, S., Cooper, C.**, (2001). , Workplace stress management ”. Thousand Oaks, CA: publications Sage.
11. **Capotescu, R.**, (2006)., Occupational Stress-Theories, models, applications ”. Lumen Publishing House, Iasi.
12. **Cuc, I., Manu, B., Pârlea D., Goran L.**, (2004). ., Methodology of sociological research ”. Second Edition, the Romanian Foundation Publishing House of tomorrow.
13. **Chelcea, S., Zlate, M., Zamfir, C.**, (1978). ., Human development of 1. Publishing House of the Academy of the Romanian Socialist Republic.
14. **Chang, S.I**, (2008). , Stress and business intentions: A study of South Korean IT staff ”. Zietschrift
15. **Cojocari, L., Crivoi, A.**, (2012). ., Professional stress is a problem of society. Scientific journal of the State University of Moldova, no. 6.
16. **Dollard, M.F, Bakker, A.B.**, The climate of psycho social safety as a precursor to conductive work environments, psychological health problems and employee engagement ”. Journal of Occupational and Organizational Psychology, vol. 83, pp. 579-599.
17. **Devonish, D., Greenidge, D**, (2010). , The effect of organizational justice on contextual performance, counterproductive work behaviors and task performance: Investigating the moderating role of emotional intelligence based on skills ”. International selection and evaluation journal, vol. 18, pp. 75-86.

DEZVOLTAREA PROCESULUI INVESTIȚIONAL ÎN RM ȘI FACTORII DE INFLUENȚĂ A ACESTUIA

Maria GOȚONOAGA,

Student: facultatea „Contabilitate” ASEM

E-mail: gottonoaga.maria@ase.md

Ionela IVANOV,

Student: facultatea „Contabilitate” ASEM

E-mail: , ionela.ivanov@ase.md

Coordonator științific: Natalia BĂNCILĂ,
facultatea „Finanțe” ASEM

E-mail: bancila.natalia@ase.md

Abstract. *The process of foreign investment in Moldova encompasses thorough evaluations of the economic landscape and regulatory frameworks. Investors meticulously study market potentials and potential risks through feasibility studies. Negotiations with local authorities and partners follow, focusing on legal compliance, tax regulations, and available incentives. After establishment, continuous monitoring and adaptation to market shifts become pivotal for sustained success. Collaborating closely with local stakeholders remains integral for fostering mutual growth and sustainable development.*

Key words: *foreign direct investments, investment climate, economic growth, capital flows*

Rezumat. *Procesul de investiții în Republica Moldova include evaluări detaliate ale peisajului economic și a cadrului regulator. Investitorii studiază meticulos potențialul pieței și riscurile posibile prin studii de fezabilitate. Urmează negocieri cu autoritățile locale și partenerii, cu accent pe conformitatea legală, reglementările fiscale și stimulentele disponibile. După înființare, monitorizarea continuă și adaptarea la schimbările pieței devin esențiale pentru succesul susținut. Colaborarea strânsă cu părțile interesate locale rămâne integrală pentru stimularea creșterii reciproce și dezvoltarea durabilă*

Cuvinte-cheie: *investiții străine directe, climat investițional, creștere economică, fluxuri de capital.*

JEL Classifications: G20, G21.

INTRODUCERE

În esență, investițiile străine directe reprezintă un factor esențial pentru stimularea creșterii economice. Ele aduc beneficii prin contribuția la acumularea de capital și la creșterea eficienței investițiilor, îmbunătățind productivitatea economiei receptorului.

Această temă este de o importanță continuă, mai ales în contextul necesității de a intensifica investițiile în Republica Moldova pentru a accelera dezvoltarea economică. Acest lucru este esențial pentru a atrage investiții străine directe și pentru a îmbunătăți politica de investiții în țară. O politică eficientă de atragere a investițiilor poate contribui la atingerea obiectivelor naționale de dezvoltare, generând noi oportunități de angajare, transfer de tehnologie, promovarea exporturilor, creștere economică durabilă și reducerea sărăciei. Scopul cercetării este să se analizeze trendurile în investițiile străine directe și factorii care determină atragerea acestora în economia Republicii Moldova.

REZULTATE ȘI DISCUȚII.

Climatul investițional al unei țări este determinat de factori precum resursele naturale valoroase, forța de muncă calificată, infrastructura dezvoltată, stabilitatea economică și un cadru legal transparent. Acești factori influențează deciziile investitorilor străini, contribuind la atragerea sau respingerea investițiilor într-o anumită economie.

Climatul investițional actual din Republica Moldova cuprinde aspecte atât pozitive, care atrag investitorii străini, cât și elemente care, dimpotrivă, pot descuraja aceste investiții.

Factorii atractivi pentru investitori în Republica Moldova sunt:

- Forță de muncă ieftină: Costurile reduse ale forței de muncă pot atrage investitorii dornici să beneficieze de costuri operaționale mai mici.
- Presiune fiscală redusă: Nivelul scăzut al impozitelor poate fi atractiv pentru investitori, oferindu-le oportunitatea de a reduce costurile și de a-și îmbunătăți profitabilitatea.
- Amplasare geografică avantajoasă: Poziționarea strategică a țării poate facilita accesul la piețe internaționale și poate spori relațiile economice.
- Economie funcțională de piață și cadru juridic solid: Un mediu favorabil investițiilor străine este garantat de un cadru legal stabil și de o economie orientată spre piață.
- Stabilitate macroeconomică: Stabilitatea relativă a monedei, inflație scăzută, datorie externă redusă și creșterea economică constantă sunt factori care pot oferi încredere investitorilor.
- Resurse naturale favorabile: Solurile fertile și condițiile climatice pot constitui un avantaj în special pentru sectorul agricol și alimentar.
- Tradiții în industria prelucrătoare: Existența tradițiilor în industriile precum producția de alimente poate reprezenta o bază solidă pentru investiții și dezvoltare.
- Acorduri comerciale la nivel mondial și regional: Beneficiul de a avea acorduri de liber schimb poate facilita accesul la piețe extinse și poate stimula comerțul internațional.

Factorii care descurajează investitorii străini în Republica Moldova sunt:

- Dezvoltare economică și socială redusă în comparație cu standardele europene: Nivelul scăzut al progresului economic și social, mai ales în comparație cu alte țări europene, poate descuraja investitorii.
- Resurse materiale insuficiente, inclusiv cele naturale: Lipsa resurselor materiale și a celor naturale necesare pentru dezvoltare poate fi un obstacol pentru investitori.
- Corupție ridicată: Un nivel ridicat al corupției poate genera îngrijorări pentru investitori în ceea ce privește transparența și riscurile asociate cu investițiile.
- Infrastructură subdezvoltată: Lipsa unei infrastructuri dezvoltate poate crea dificultăți și poate limita potențialul investițiilor.
- Emigrare masivă a forței de muncă: Pierderea continuă a forței de muncă poate afecta disponibilitatea și calitatea resurselor umane pentru investitori.
- Instabilitate politică: Schimbările frecvente în cadrul politic pot genera incertitudine pentru investitori.
- Forță de muncă necalificată: Lipsa de pregătire și calificare a forței de muncă poate fi o preocupare pentru investitori care necesită abilități și competențe specifice pentru operațiunile lor.

În ultimii ani se remarcă că atât antreprenorii locali, cât și investitorii străini, se confruntă cu o lipsă de forță de muncă calificată. Această problemă derivă din migrația externă și din lipsa de aliniere între sistemul educațional și cerințele pieței muncii. Această discrepanță afectează potențialul de recrutare și dezvoltare a resurselor umane necesare pentru creșterea și succesul în mediul de afaceri din Republica Moldova.

Privind evoluția fluxurilor de ISD-uri, în perioada 2016-2022, prezentată în figura 1, remarcăm o creștere a acestor fluxuri financiare pentru anii 2016-2019 și 2021-2022, pentru anul 2020 scăderea investițiilor

poate fi explicată de mai mulți factori care au afectat economiile la nivel mondial din cauza pandemiei de COVID-19. Ca tendință generală, fluxurile de ISD-uri, în Republica Moldova, au crescut, în medie, cu 292,14 milioane USD în perioada analizată, atingând un maximum de 593 milioane USD, în anul 2019 și un record minim de – 62 milioane USD, în anul 2020. În anul 2020, ISD-urile au scăzut de 9,5 ori față de 2019. Scăderea intrărilor de ISD-uri în Republica Moldova a fost determinată, într-o oarecare măsură, de pandemia COVID-19. În încercarea de a controla răspândirea virusului, statele din întreaga lume au impus restricții de călătorie și distanțare socială. Aceste măsuri au perturbat semnificativ fluxurile internaționale de capital și investiții, generând incertitudine în rândul investitorilor. În contextul unei astfel de incertitudini, investitorii străini au adoptat o abordare mai conservatoare și au fost reticenți în plasarea capitalului în piețele considerate mai riscante sau instabile.

Alături de impactul pandemiei, recesiunea economică globală a avut un rol semnificativ în descurajarea investițiilor străine în Moldova. În astfel de perioade, investitorii sunt mai precauți și se concentrează pe protejarea capitalului lor, având în vedere riscurile sporite și incertitudinile legate de rentabilitatea investițiilor.

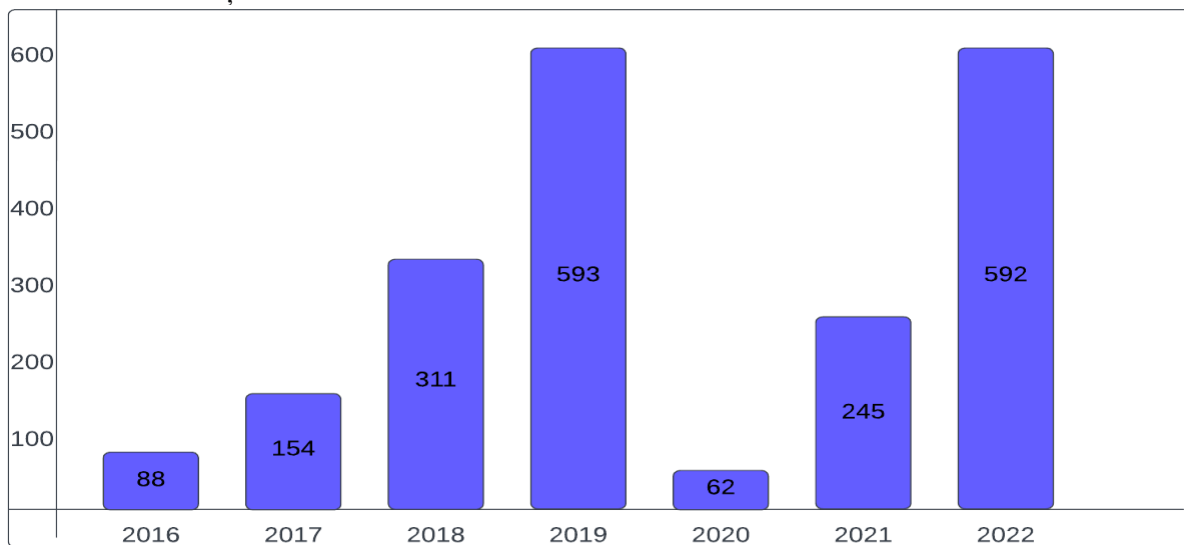

Figura 1. Dinamica anuală a fluxului de ISD-uri în Republica Moldova, în perioada 2016-2022 (milioane USD).

Creșterea semnificativă a ISD-urilor în Republica Moldova în anul 2021 și 2022, reflectată în cifrele de 245 milioane USD și, respectiv, 592 milioane USD, poate fi atribuită mai multor factori care au influențat atractivitatea acestei țări pentru investitori externi:

- Recuperarea economică globală după pandemie de Covid-19 ;
- Stabilitate politică și reforme economice ;
- Oportunități sectoriale.

Domenii de alocare a ISD-urilor în Republica Moldova

Principalele domenii de alocare a ISD-urilor, în anul 2022, au fost: activitățile financiare, care au avut ponderea (34,4%), comerțul cu ridicata și amănuntul (24,3%), industria prelucrătoare (20,6%).

Analizând evoluția investițiilor străine directe în diverse sectoare ale economiei moldovenești în perioada 2019-2022, se observă schimbări semnificative în distribuția acestora.

Sectorul financiar și de asigurări a înregistrat o creștere constantă în această perioadă, ajungând de la 25,8% în 2019 la 34,4% în 2022. Această tendință indică o atracție crescută pentru investițiile în serviciile financiare și de asigurări oferite în Moldova.

În contrast, industria prelucrătoare a avut fluctuații semnificative, scăzând inițial în 2020 și revenind la valori apropiate în 2022, situându-se în jurul a 20-21%.

Tabelul 1 Investiții directe, capital propriu acumulat, pe activități economice (%)

	2019	2020	2021	2022
Activități financiare și de asigurări	25,8	29,7	31,7	34,4
Industria prelucrătoare	21,7	18,9	20	20,6
Comerț cu ridicata și cu amănuntul	20,6	25,8	25,4	24,3
Informații și comunicații	8,0	6,1	5,2	4,9
Transporturi și depozitare	5,5	0	3,7	4,3
Tranzacții imobiliare	5,0	4,5	5,1	2,4
Producția și furnizarea de energie electrică și termică, gaze, apă caldă și aer condiționat	8,5	4,5	2,6	2,5
Construcții	0	0	2,7	2,1
Alte activități	4,9	10,5	3,6	4,5
Total	100,00	100,00	100,00	100,00

Sursa: elaborat de autor după [1]

Sectorul informațiilor și comunicațiilor a suferit o scădere continuă, înregistrându-se o reducere semnificativă de la 8% în 2019 la 4,9% în 2022. Sectoare precum comerțul cu ridicata și cu amănuntul, transporturile și depozitarea, tranzacțiile imobiliare și altele au avut variații semnificative în această perioadă, reflectând schimbări de interes și priorități ale investitorilor în aceste domenii.

Aceste schimbări evidențiază adaptarea investitorilor la dinamica pieței și a condițiilor economice specifice fiecărui sector. În plus, ele sugerează că politici și strategii adaptate la cerințele specifice ale fiecărui domeniu ar putea juca un rol crucial în stimularea investițiilor în sectoarele cu potențial de creștere, contribuind astfel la dezvoltarea durabilă a economiei Moldovei.

CONCLUZII

Dezvoltarea investițiilor străine în Republica Moldova reprezintă un factor esențial pentru creșterea și diversificarea economiei țării. În ultimii ani, Moldova a experimentat evoluții variate în atragerea acestor investiții, reflectând schimbări în prioritățile și interesele investitorilor.

Investițiile străine aduc cu ele numeroase beneficii pentru o economie. Ele pot aduce tehnologii noi, know-how, pot crea locuri de muncă și pot stimula inovația. De asemenea, acestea pot consolida sectorul privat și pot contribui la modernizarea infrastructurii.

Republica Moldova a înregistrat un mix variat în atragerea investițiilor în diferite sectoare precum finanțe, industria prelucrătoare, comerț, informații și comunicații, transporturi și altele. Unele sectoare au atras investiții semnificative, reflectând oportunități și potențiale pentru dezvoltare, în timp ce altele au înregistrat fluctuații semnificative în atracția investițională.

Importanța investițiilor străine rezidă în diversificarea și creșterea economică sustenabilă. Ele pot oferi resurse și sprijin pentru sectoare cheie, contribuind la creșterea competitivității și crearea unui mediu de afaceri mai dinamic. De asemenea, investițiile străine pot fi un catalizator pentru reformele structurale și pentru îmbunătățirea mediului de afaceri, generând un cerc virtuos de dezvoltare economică.

Deși atragerea investițiilor străine este esențială, este important ca țara să creeze un mediu atractiv și stabil pentru investitori, cu politici clare și predictibile, infrastructură dezvoltată și instituții solide. Acest

lucru ar putea atrage mai multe investiții și ar susține creșterea durabilă a economiei în Republica Moldova, aducând beneficii semnificative pentru dezvoltarea socială și economică a țării.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE:

1. Banca Națională a Moldovei. Poziția investițională internațională, 2020. [Accesat: 20.11.2023] Disponibil: <https://www.bnm.md>
2. CIOBANU, Marin. Determinanți ai investițiilor străine directe. În: Ingineria meridiană, nr. 1, Chișinău, 2015, pp. 69-74. ISSN 1683-853X. [Accesat: 20.11.2023] Disponibil: https://utm.md/mridian/2015/MI_1_2015/11_Ciobanu_M_FACTORII_DETERMINAN% c8%9aI.pdf
3. Banca Mondială. Investiții străine directe. [Accesat: 23.11.2023] Disponibil: <https://data.worldbank.org/indicator/BM.KLT.DINV.WD.GD.ZS?locations=MD>
4. Burbulea, Rodica, Moroi, Elena, Șargu, Lilia. Poziția investițională internațională a Republicii Moldova. În: Economica, revista științifico-didactică, An. XXVIII, nr.1 (111), martie, 2020, ASEM, pag 67-82, Disponibil: https://ase.md/files/publicatii/economica/2020/ec_2020_1_v2.pdf
5. HÎNCU, Rodica, JELIMALAI, Denis. Investițiile străine directe – componentă importantă a fluxurilor economice internaționale. În: Economica, nr. 1, 2010, pp. 71-81. ISSN 1810- 9136. [Accesat: 27.11.2023] Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/Investitiile%20straine%20directe

PROCESUL DE CREDITARE A AGENȚILOR ECONOMICI DIN REPUBLICA MOLDOVA

Ionela IVANOV

Student:Facultatea „Contabilitate”, ASEM
E-mail: ivanov.ionela@ase.md

Ștefanida MERIACRI

Student:Facultatea „Contabilitate”, ASEM
E-mail: meriacri.stefanida@ase.md

Coordonator științific: Natalia BĂNCILĂ

Facultatea „Finanțe”, ASEM
E-mail: bancila.natalia@ase.md

Abstract. *Credit plays an extremely important role in the activity of economic agents as it gives them the opportunity to obtain the necessary funds for investments, business expansion, asset acquisition and financing of current activities. Economic agents can access loans from banks, financial institutions or other sources of financing to meet their objectives and support their development. Credit can also serve as a risk management tool in business. Credit facilitates economic growth by stimulating investments and innovation in the private sector. Through accessing credit, economic entities can develop new products and services, create jobs. Through credit, economic entities can obtain the funds needed to invest in new equipment, technologies, facilities, and expand their operations. These investments can improve productivity, efficiency, and the competitiveness of the business.*

Keywords: *Credit facilitates, investments, business expansion .*

Rezumat. *Economia de piață presupune în mod necesar existența unui sistem bancar care să asigure mobilizarea tuturor disponibilităților monetare ale economiei și orientarea lor temporară în desfășurarea de activități economice eficiente. Prin activitatea desfășurată de bănci, de colectare de resurse financiare concomitent cu plasarea acestora spre unitățile care resimt nevoi temporare suplimentare, acestea îndeplinesc un rol important de intermediere bancară. În acest sens, creditul devine instrument activ în stimularea dezvoltării economiei, prin intermediul lui încurajându-se acțiunea anumitor fenomene, în funcție de obiectivele urmărite a se realiza. Având în vedere importanța creditului, scopul cercetării este prezentarea celor mai relevante aspecte cu referire la acordarea lor către persoane juridice. Pentru atingerea acestui obiectiv au fost utilizate o mulțime de metode de cercetare: sinteza, inducția, deducția, analiza. Rezultatele obținute vor contribui la îmbogățirea literaturii de specialitate în domeniu și la eficiența procesului de cercetare.*

Cuvinte –chee: *facilități de credit, investiții, dezvoltarea afacerii.*

JEL Classifications: G20, G21.

INTRODUCERE

Drept punct de reper în alegerea temei investigate a servit problematica privind necesitatea creditării agenților economici în lipsa sau insuficiența resurselor proprii de finanțare pentru a face față cheltuielilor ce țin de desfășurarea normală a activității complexe a acestora (producție, investiții, comercială etc.). Pentru orice agent economic, sursele de finanțare trebuie să fie suficiente pentru a face

față necesarului de finanțat . Agenții economici își găsesc resursele necesare realizării investițiilor pe două căi: fie prin utilizarea propriilor economii, fie prin recurgerea la creditele ce le sunt acordate de bănci, în procesul de reciclare și valorificare a capitalurilor monetare în economie. În acest fel se creează condițiile unei ample redistribuiri a capitalurilor tot mai mari, odată cu evoluția istorică, vehiculate de o largă rețea de intermediari, o pondere mai importantă având-o bancile comerciale. La orice agent economic apar dezechilibre, disfuncționalități privind asigurarea cu lichidități și gestiunea acestora., fapt pentru care antreprenorii sunt nevoiți să apeleze la credite de diverse tipuri.

Creditul de trezorerie este necesar când activul circulant din bilanț nu poate fi acoperit integral din încasări și din fondul de rulment. Se poate afirma că în cadrul creditelor pe termen scurt creditul de trezorerie deține primul loc. Orice agent economic deține active circulante importante determinate în primul rând de activitatea de producție și în al doilea rând, de creanțele asupra clientelei..

REALIZARI ȘI DISCUȚII

În vederea asigurării cu credite a antreprenorilor autohtoni pe plan național au fost lansate mai multe proiecte de finanțare bancară din cadrul Programului pentru susținerea antreprenorilor Programul Guvernamental pentru susținerea antreprenorilor este un mecanism prin care producătorii din Moldova pot accesa credite accesibile pe termen lung pentru investiții. Astfel, rata dobânzii la creditele în valută străină la BC „Moldova AgroinBanc” SA (MAIB) este de 3%, iar în lei - de 7%. Pentru creditele cu maturitatea de până la 7 ani, perioada maximă de grație este de 3 ani. Diferența ratei dobânzii va fi subvenționată de către Guvernul Republicii Moldova prin intermediul Instituției Publice Organizația pentru Dezvoltarea Antreprenoriatului (ODA).

Tabel 1. Creditul pentru afaceri conține o multitudine de avantaje, negociate în mod individual cu fiecare solicitant:

Avantajele:
până la 1 500 000 lei, fără gaj
Dobândă 0% pentru 3/6/9/12 luni;
Aprobare într-o zi;
Comision 0%.

Sursă: Elaborat de autor în baza sursei [1]

De ce MAIB participă în Programul pentru susținerea antreprenorilor? Avantajele sunt:

- aprobarea creditului în termen de până la 3 zile, fără necesitatea prezenței obligatorii la sucursale;
- posibilitatea de a semna digital contractele de credit;
- aprobarea unei limite mai mari, în care pot fi valorificate mai multe credite (fără re-perfectarea contractelor de gaj);
- posibilitatea de a primi resurse din toate liniile externe disponibile în Republica Moldova;
- înregistrarea gajului mobil direct la bancă, fără necesitatea de a merge la notar;
- posibilitatea de a face plăți către clienții **maib** la orice oră, inclusiv în weekend (24/7);
- cel mai mare număr de clienți;
- cea mai vastă rețea de parteneri;
- prețuri transparente;
- recunoștința clienților.

În unele cazuri însă, agenții economici primesc refuz pentru creditare din motiv ca:

- nu sunt înregistrați în registrul de comerț
- nu au deschis conturile la banca la care este solicitat creditul

- nu posedă capital social în vederea desfășurării activității economice în limitele minime stabilite
- Nu posedă autorizație de funcționare(desfășurarea unei activități legale)

Pentru desfășurarea unei activități eficiente, banca stabilește pentru fiecare agent economic indicatori de bonitate printre care mai semnificativi sunt:

- Solvabilitatea
- Deservirea datoriilor
- Cumularea profitului
- Lichiditatea

Procesul de creditare a agenților economici din Republica Moldova (RM) implică mai multe etape, precum: ar fi:

1. *Identificarea necesităților de creditare:* Agenții economici analizează nevoile lor financiare și determină suma de bani de care au nevoie și scopul pentru care solicită creditul.

2. *Căutarea instituțiilor financiare:* Agenții economici caută instituții financiare care oferă împrumuturi în Republica Moldova. Acestea pot fi bănci comerciale, instituții financiare nebankare sau alte organizații specializate în creditare.

3. *Prezentarea cererii de credit:* Agenții economici completează o cerere de credit în care furnizează informații detaliate despre afacerea lor, inclusiv situația financiară, istoricul de creditare și planurile de afaceri. Această cerere este însoțită de documente relevante, cum ar fi bilanțuri contabile, declarații fiscale și alte documente solicitate de instituția financiară.

4. *Evaluarea cererii de credit:* Instituția financiară analizează cererea de credit și documentele însoțitoare pentru a evalua riscul asociat acordării creditului. Această evaluare poate implica *analiza situației financiare* a agenților economici, verificarea istoricului lor de creditare și evaluarea viabilității planului de afaceri.

5. *Decizia de creditare:* Pe baza evaluării, instituția financiară ia o decizie cu privire la aprobarea sau respingerea cererii de credit. În cazul în care cererea este aprobată, instituția financiară va stabili și condițiile creditului, cum ar fi suma, dobânda, termenul de rambursare și garanțiile solicitate.

6. *Semnarea contractului de credit:* Dacă agenții economici sunt de acord cu condițiile oferite de instituția financiară, se încheie un contract de credit. Acest contract stabilește drepturile și obligațiile ambelor părți, inclusiv termenii și condițiile de rambursare a creditului.

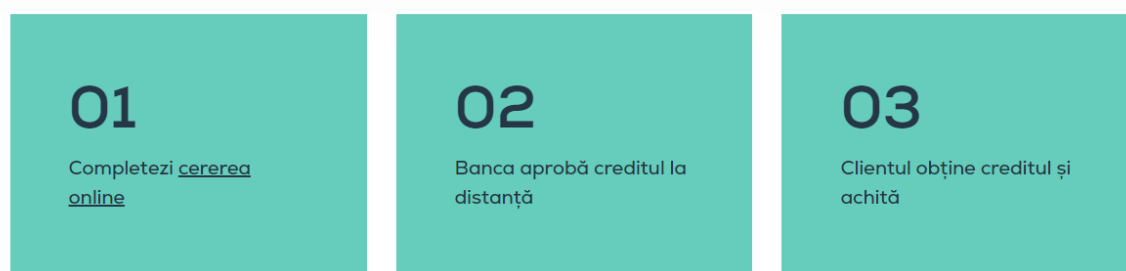
7. *Utilizarea creditului:* După semnarea contractului, agenții economici pot utiliza fondurile obținute conform scopului specificat în cererea de credit. De exemplu, acestea pot achiziționa echipamente, materii prime sau pot finanța alte activități de afaceri.

8. *Rambursarea creditului:* Agenții economici trebuie să respecte termenii de rambursare stabiliți în contractul de credit. Acestea efectuează plăți regulate către instituția financiară, care pot include atât principalul împrumutat, cât și dobânzile aferente.

Este important să menționăm că procesul de creditare poate varia în funcție de instituția financiară și de circumstanțele individuale ale agenților economici. De asemenea, regulile și reglementările privind creditarea pot fi supuse schimbărilor în timp și pot fi influențate de factori economici și legislativi.

Table 2. Etapele aplicării pentru un credit online.

Cum aplici pentru un credit online

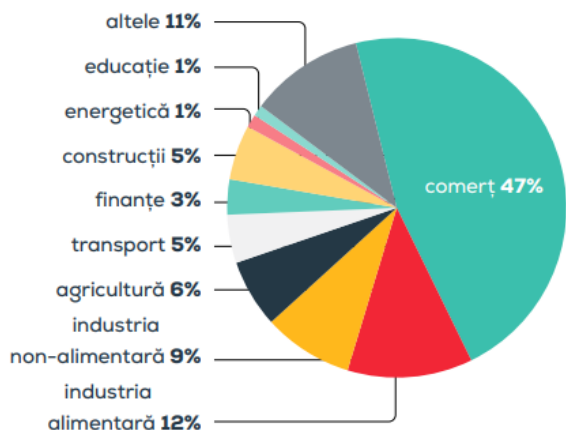
Sursă: Elaborat de autor în baza sursei [3]

La sfârșitul anului 2022, portofoliul total de credite al Diviziei Corporative a atins 10,017 milioane lei, înregistrând o creștere de 9,2% față de sfârșitul anului 2021. Ponderea portofoliului de credite al clienților corporativi constituie 44% din portofoliul total de credite al băncii.

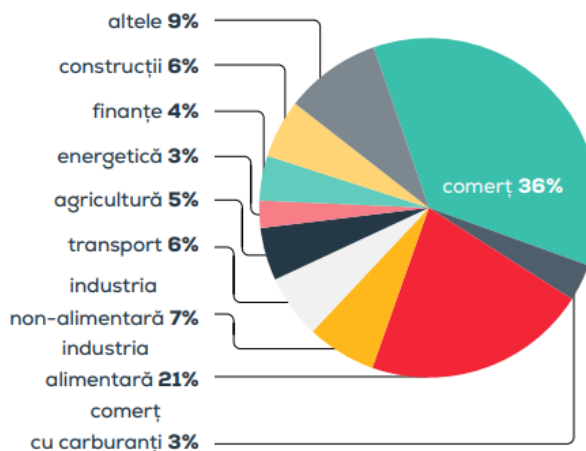
Din numărul total de clienți deserviți de Divizia Corporativă, 32% sunt creditați. Ponderea cea mai mare (73%) o constituie creditele pentru finanțarea capitalului circulant (credit revolving, overdraft). Soldul creditelor în valută a fost de 66%. Soldul mediu per client a fost de 55,2 mil. lei.

Pentru 47% dintre clienții corporativi principalul tip de activitate este Comerțul (inclusiv comerțul cu combustibilul), în structura portofoliului de credite Comerțul deține și o pondere semnificativă de 39% (la 31.12.2022).

Clienții corporativi pe segmente, sfârșitul anului 2022

Portofoliul de credite pe segmente, sfârșitul anului 2022

Sursă:
Elaborat de autor în baza sursei [5]

CONCLUZIE:

R
eglementarea și supravegherea

băncilor în scopul asigurării activității acestora în condiții de siguranță și de respectare a cerințelor unei administrări prudente și sănătoase, care să asigure protejarea intereselor deponenților și ale altor creditori și buna funcționare a sistemului bancar este un obiectiv strategic pe care se axează activitatea BNM.

Creditele s-au majorat pe parcursul perioadei de pandemie, cu 41,1 % (6,7 miliarde de lei), însă aceasta nu a fost de ajuns și mulți agenți economici au falimentat. Începând cu 01 octombrie 2023, MAIB reduce rata dobânzii flotante pentru creditele acordate în lei Persoanelor Juridice cu un impresionant - 2.94 p. p. Această diminuare vine ca urmare a publicării de către Banca Națională a Moldovei (BNM) din 20 septembrie 2023, a indicelui de referință, utilizat la calculul ratei dobânzii flotante care reprezintă o valoare procentuală, stabilită din partea flexibilă (indicele de referință) și partea fixă a dobânzii (marja băncii). Consider că, MAIB, este una din cele mai bune bănci de creditare a agenților economici. MAIB are un grad sporit de lichiditate, precum și un fond de risc mare, pentru ca să poată acoperi pierderile.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE:

1. Perspectives for avoiding and optimizing the credit risks of the national economy entities:https://irek.ase.md/xmlui/bitstream/handle/123456789/1518/NEGOITA%20Ioan_PERSPECTIVE%20DE%20EVITARE..._Simpozion_16-17%20aprilie%202021%20Vol.3.pdf?sequence=1&isAllowed=y
2. SURSE DE FINANȚARE: <https://dcfta.md/uploads/0/images/large/surse-de-finantare.pdf>
3. MAIB: <https://www.maib.md/ro/persoane-juridice>
4. Evoluția pieței CREDITELOR: <https://www.bnm.md/ro/content/evolutia-pietei-creditelor-luna-iulie-2023>
5. https://www.maib.md/storage/publication/570/Raport_anual_2022_ro.pdf

MICROCREDITAREA - MODALITATE DE FINANTARE A AGENTILOR ECONOMICI DIN RM

Ștefanida MERIACRI

Studenta: Facultatea Contabilitate, ASEM

E-mail: meriacri.stefanida@ase.md

Maria GOȚONOAGA

Studenta: Facultatea Contabilitate, ASEM

E-mail: gotonoaga.maria@ase.md

Coordonator științific: Natalia BĂNCILĂ

E-mail: bancila.natalia@ase.md

Abstract. *Microcredit, also known as microfinance, is a financial tool that involves providing small loans to individuals, typically in developing countries, who lack access to traditional banking services. The importance of microcredit lies in its potential to empower marginalized communities and foster economic development. Firstly, microcredit addresses the financial exclusion faced by many individuals in impoverished regions.*

Microcredit, however, embraces a more inclusive approach by extending small loans to entrepreneurs, particularly women, enabling them to start or expand small businesses. This inclusivity fosters economic growth by unlocking the untapped potential of these individuals. Moreover, microcredit plays a crucial role in poverty alleviation.

Furthermore, microcredit has been instrumental in advancing gender equality. Many microcredit initiatives specifically target women, recognizing their role in community development. By empowering women economically, microcredit contributes to breaking down gender barriers, fostering women's independence, and promoting a more equitable distribution of resources within societies.

Key words: *Microcredit, microfinancing, financial inclusion, economic development, social impact.*

Rezumat. *Microcreditarea, cunoscută și sub denumirea de microfinanțare, reprezintă o unealtă financiară care constă în acordarea de împrumuturi mici indivizilor, și este mai întâlnită în țările în curs de dezvoltare. Importanța microcreditului constă în potențialul său de a împuternici comunitățile marginalizate și de a stimula dezvoltarea economică în aceste state.*

În primul rând, microcreditul abordează incluziunea financiară a tuturor participanților economici. Totuși, microcreditul adoptă o abordare mai inclusivă prin acordarea de mici împrumuturi antreprenorilor, în special femeilor sau antreprenorilor din zona rurală, permițându-le să înceapă sau să extindă afaceri mici. Această incluziune stimulează creșterea economică prin valorificarea potențialului neexploatat al acestor persoane. Mai mult, microcreditul joacă un rol crucial în reducerea sărăciei populației.

În plus, microcreditul este un instrument important în promovarea egalității de gen. Multe inițiative de microcredit vizează în mod specific femeile, recunoscând rolul lor în dezvoltarea comunității. Prin împuternicirea economică a femeilor, microcreditul contribuie la eliminarea barierelor de gen, promovând independența femeilor și favorizând o distribuție mai echitabilă a resurselor în cadrul societății.

Cuvinte –cheie: *Microcreditare, microfinanțare, incluziune financiară, dezvoltare economică, impact social.*

JEL: E51, D25, F63

INTRODUCERE

Microcreditarea, la nivel internațional, devine o activitate importantă și deja bine cunoscută începând cu anii 1980 datorită programelor experimentate din Brazilia, Bangladesh și alte țări în curs de dezvoltare. Organizațiile de microfinanțare (OMF) sunt companii, a căror activitate este asemănătoare cu cea a băncilor comerciale, cu toate acestea, reglementarea operațiunilor financiare este efectuată în conformitate cu alte norme legislative în vigoare. Organizația de microfinanțare este în drept să se angajeze în procesul de atragere a mijloacelor bănești, cât și de eliberare a acestora sub formă de împrumuturi. Microcreditarea ține de acordarea de împrumuturi mici, în special antreprenorilor mici și mijlocii, care nu au acces la finanțarea tradițională din partea băncilor comerciale fără garanții și condiții flexibile de rambursare. Instituțiile de microfinanțare joacă un rol esențial în facilitarea acestui proces, oferind împrumuturi cu sume relativ mici, dar cu dobânzi accesibile și termene de rambursare flexibile. Această formă de finanțare își propune să stimuleze inițiativele antreprenoriale, să creeze locuri de muncă și să reducă sărăcia în comunități. Deci, esența microcreditului constă în promovarea incluziunii financiare și sprijinirea dezvoltării economice locale prin furnizarea de capital inițial[5].

Pe plan mondial, produsele de microfinanțare sunt destinate în mod special zonelor rurale și semi-urbane, femeilor, imigranților, minorităților etnice și persoanelor cu venituri reduse. Experiența cotidiană demonstrează că există o bună rată de rambursare a acestor credite de către persoanele sărace, iar uneori această rată este mai ridicată decât în cazul clienților bancari tradiționali. Rata de rambursare este ridicată mai ales în cazul, în care creditarea se realizează în grup, deoarece funcționează presiunea grupului (în cazul în care beneficiarul nu reușește să ramburseze creditul, ceilalți membri ai grupului trebuie să îl susțină pentru a plăti creditul).

Pe plan național, rolul și impactul economico-social al microfinanțării se exprimă prin influența acesteia atât direct asupra unor segmente ale societății, prin promovarea inițiativei de antreprenoriat, dezvoltarea întreprinderilor mici și mijlocii, crearea locurilor de muncă noi și susținerea celor existente, cât și indirect asupra reducerii ratei șomajului, îmbunătățirii condițiilor de trai, diminuării nivelului de sărăcie.

Acest mod de finanțare este bine-venit în special pentru agenții economici care nu au acces facil la sursele tradiționale de creditare câștigând teren în ultimele decenii în țările în curs de dezvoltare, devenind o soluție eficientă pentru stimularea antreprenoriatului și dezvoltarea economică a întreprinderilor mici și mijlocii. În Republica Moldova, unde sectorul întreprinderilor mici și mijlocii joacă un rol crucial în economie, microcreditarea devine o resursă vitală pentru acestea.

REZULTATE ȘI DISCUȚII.

În Republica Moldova, microcreditarea a devenit o componentă importantă a peisajului financiar, îndeplinind nevoile unui număr semnificativ de antreprenori care nu ar fi avut altfel acces la finanțarea externă. Organizațiile neguvernamentale, instituțiile financiare și guvernul au colaborat pentru a crea un mediu propice pentru dezvoltarea sectorului microfinanțării în țară. Microcreditarea în Republica Moldova are o aplicabilitate vastă, contribuind la dezvoltarea sectorului IMM-urilor și reducerea sărăciei în comunitate.[1]

Instituțiile financiare nebankare și alte organizații specializate oferă servicii de microcreditare pentru a sprijini diverse activități economice, cum ar fi domeniul agriculturii, comerțului și serviciilor etc..

Una din premisele de funcționare a organizațiilor de microfinanțare pe teritoriul Republicii Moldova este respectarea normativului obligatoriu de suficiență a capitalului propriu. Acest lucru se realizează prin menținerea volumului optim de mijloace financiare proprii într-o anumită proporție cu mijloacele atrase. Pe lângă aceasta, este obligatoriu de respectat normativul de lichiditate. Acest indicator caracterizează nivelul de asigurare cu lichidități a unei anumite organizații de microfinanțare, care este necesar pentru

desfășurarea genului indicat de activitate, precum și capacitatea de executare a obligațiunilor de plată în timp util.

Documentele financiare privind activitatea Organizațiilor de microfinanțare conțin rapoarte și informații despre componența organelor de conducere ale organizațiilor de microfinanțare și sunt furnizate în forma și termenii stabiliți de Ministerul Finanțelor. Activitatea de reglementare a sectorului financiar nebancaar, în Republica Moldova este efectuată de Comisia Națională a Pieței Financiare (CNPF), care, în prezent, se rezumă doar la monitorizarea și cumularea datelor statistice din rapoartele financiare și altor rapoarte prezentate de organizații în baza trimestrială și anuală.

Finanțarea prin microcredite pe plan național generează anumite efecte pozitive pe plan economic și social.

Microcreditarea facilitează includerea financiară pentru agenții economici care nu ar putea să obțină un credit din sistemul bancar tradițional. Aceasta oferă oportunități noi pentru cei care nu au istoric creditar sau colaterale. Microcreditul poate fi folosit pentru a sprijini antreprenorii care doresc să-și înceapă sau să-și dezvolte o mică afacere[4]. Acest tip de finanțare poate oferi capital inițial pentru achiziționarea de echipamente, materiale sau stocuri. Mulți antreprenori din Republica Moldova au început afaceri mici cu ajutorul microcreditelor. Această formă de finanțare promovează inițiativa și inovația în rândul antreprenorilor, contribuind astfel la creșterea economică.

Microcreditarea nu se limitează doar la aspectele economice; ea are și un impact social semnificativ. Acordarea de împrumuturi către grupuri defavorizate de agenți economici sau femei din mediul rural poate contribui la reducerea sărăciei și la creșterea nivelului de trai. Oferind acces la finanțare, microcreditarea contribuie la crearea de noi locuri de muncă și la stimularea economiei locale. Pe lângă aceasta facilitează și dezvoltarea afacerilor conduse în special de femei, ceea ce a contribuit la creșterea autonomiei financiare a femeilor.

Microcreditarea joacă un rol important în dezvoltarea comunităților rurale din Republica Moldova. Prin acordarea de credite mici către fermierii și producătorii agricoli locali, se promovează creșterea economică și reducerea dependenței de importuri.

Microcreditarea poate fi legată de programe de educație financiară și de îmbunătățire a sănătății. Persoanele care primesc microcredite pot beneficia de programe care îi învață cum să administreze finanțele și cum să-și îmbunătățească condițiile de viață, inclusiv accesul la servicii de sănătate.

În Republica Moldova, clienții instituțiilor de microfinanțare se pot clasifica în 2 grupe:

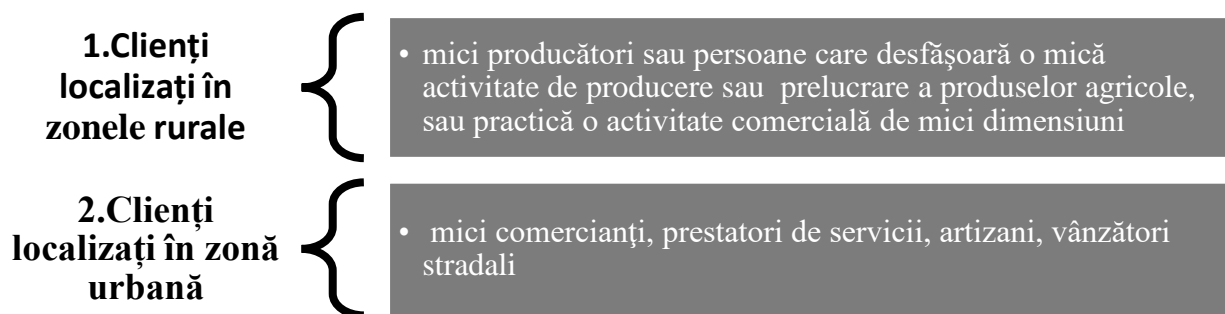

Figura 1. Avantajele și dezavantajele microcreditării pentru agenții economici din Republica Moldova. Elaborat de autori

Microcreditarea aduce unele avantaje agenților economici din Republica Moldova, precum: *Accesibilitate.*

Microcreditele sunt mai accesibile decât creditele bancare tradiționale, ceea ce permite agenților economici cu venituri reduse să obțină finanțare pentru dezvoltarea afacerilor lor.

Flexibilitate.

Condițiile de rambursare a microcreditelor sunt mai flexibile, adaptându-se nevoilor și capacității financiare ale agenților economici. Acest lucru facilitează gestionarea fluxului de numerar și creșterea sustenabilă a afacerii.

Stimularea inovației și creativității.

Microcreditul oferă oportunitatea agenților economici să-și pună în practică ideile inovatoare și să își dezvolte produse sau servicii unice pe piața moldovenească.

Dezvoltarea comunitar.:

Prin susținerea IMM-urilor locale prin intermediul microcreditului, se stimulează dezvoltarea comunitară și crearea de locuri de muncă în regiuni mai puțin dezvoltate din Republica Moldova[3].

Totodată, există și unele dezavantaje și critici asociate acestui tip de finanțare externă. Este important să le luăm în considerare pentru a evalua în mod complex impactul și eficacitatea microcreditării. Iată câteva dintre dezavantajele semnalate:

Dobânzi Ridicate.

Unele instituții de microcreditare percep dobânzi relativ ridicate pentru împrumuturile acordate. Aceasta poate duce la o povară financiară suplimentară pentru debitorii cu venituri reduse, contrar scopului inițial al microcreditării de a sprijini cei săraci și nevoiași.

Dependență excesivă de împrumuturi.

În unele cazuri, beneficiarii microcreditării pot cădea în capcana dependenței excesive de împrumuturi. Dacă condițiile de rambursare nu sunt gestionate corespunzător sau dacă întreprinderile finanțate nu sunt sustenabile, aceasta poate duce la cicluri de datorie și sărăcie perpetuă.

Probleme de guvernare și transparentă.

Unele organizații de microcreditare au fost criticate pentru practici de guvernare precare și lipsa transparenței în ceea ce privește costurile reale ale împrumuturilor. Acest lucru poate afecta încrederea clienților și poate crea dificultăți în evaluarea reală a beneficiilor și riscurilor implicate în urma contractării acestor tipuri de împrumuturi.

Accent pe cantitate în loc de calitate.

În eforturile de a atinge un număr mare de beneficiari, unele programe de microcreditare s-au concentrat mai mult pe volum decât pe calitatea sprijinului oferit pentru clienții săi. Aceasta ar putea duce la acordarea de împrumuturi fără o evaluare adecvată a sustenabilității afacerilor și a nevoilor reale ale antreprenorilor.

Limitări în Dezvoltarea Durabilă a Afacerilor.

Împrumuturile mici pot fi insuficiente pentru a sprijini dezvoltarea durabilă a afacerilor, mai ales în sectoare care necesită investiții semnificative. Acest aspect poate limita capacitatea antreprenorilor de a-și extinde și diversifica afacerile.

Condiții Socioeconomice și Culturale:

În unele comunități, factorii socio-economici și culturali pot juca un rol important în eficacitatea microcreditării. De exemplu, în unele cazuri, comunitățile pot să nu fie pregătite să beneficieze pe deplin de aceste servicii din cauza unor bariere culturale sau educaționale.

Deci, este important să abordăm aceste avantaje și dezavantaje cu prudență și să căutăm modalități de a îmbunătăți programele de microcreditare pentru a maximiza beneficiile și pentru a minimiza impactul negativ potențial. Și este important să se recunoască că microcreditarea nu este o soluție universală și că există și critici privind eficacitatea acestui model în unele contexte. Este important să se abordeze nevoile specifice ale comunităților țintă care să se asigure că programele de microcreditare sunt integrate într-un cadru mai amplu de dezvoltare economică și socială. O abordare echilibrată și continuă de evaluare și

îmbunătățire a acestor programe poate contribui la crearea unui mediu mai eficient și durabil pentru microcreditate.

Printre Proiectele concrete de Microcreditate din Republica Moldova putem enumera:

1. *Proiectul de Finanțare Rurală* - acest proiect, lansat în Republica Moldova, sprijină furnizorii de microcredite care acordă împrumuturi agenților economici din zonele rurale. Scopul acestui program este să faciliteze accesul la finanțare pentru fermieri, producători agricoli și alte întreprinderi mici din mediul rural.

2. *Compania de microcreditate Iute Credit* - această companie din Republica Moldova are ca obiectiv principal acordarea de credite mici și rapide persoanelor fizice sau juridice cu venituri reduse sau fără acces la serviciile financiare tradiționale. Prin intermediul acestui proiect, Iute Credit contribuie la stimularea antreprenoriatului și dezvoltarea afacerilor mici în țară.

3. *ProCredit Bank* - această bancă comercială activează în Republica Moldova și oferă produse financiare adaptate nevoilor IMM-urilor și persoanelor fizice cu venituri reduse. De-a lungul anilor, ProCredit Bank a acordat numeroase credite mici în special pentru susținerea dezvoltării afacerilor locale.

4. *Fundația "Invest-Credit"* - organizație non-guvernamentală din Republica Moldova, oferă servicii de consultanță financiară și credite mică pentru întreprinderile mici și mijlocii. Prin intermediul proiectelor sale, Fundația "Invest-Credit" contribuie la creșterea accesului la finanțare pentru agenții economici cu venituri reduse.

5. *Proiectul "Start-Up Moldova"* - proiect implementat de Guvernul Republicii Moldova care își propune să sprijine antreprenoriatul prin acordarea de credite mici și consultanță pentru tinerii întreprinzători. Scopul acestui program este să stimuleze inovarea și dezvoltarea afacerilor noi în țară.

Aceste exemple demonstrează diversitatea și impactul pozitiv al proiectelor de microcreditate în Republica Moldova, contribuind la dezvoltarea sectorului IMM-urilor și reducerea sărăciei în comunitate.

Printre Proiectele de succes al microcreditării în Republica Moldova putem enumera:

1. *Proiectul "Femeile Întreprinzătoare"* - acest proiect s-a concentrat pe susținerea femeilor din mediul rural în dezvoltarea afacerilor proprii. Prin intermediul microcreditelor, femeile au primit acces la finanțare pentru a-și începe sau extinde activitățile economice. Acest program a promovat independența financiară și egalitatea de gen în Republica Moldova.

2. *Programul "Microfinanțarea Agriculturii"* - programul a oferit credite mici agricultorilor și producătorilor agricoli pentru investiții în echipamente, inputuri agricole sau alte nevoi specifice sectorului agricol. Microcreditele acordate prin acest program au contribuit la modernizarea agriculturii și creșterea productivității în Republica Moldova.

3. *Proiectul "Dezvoltarea IMM-urilor"* - a avut ca scop sprijinirea întreprinderilor mici și mijlocii prin acordarea de microcredite pentru investiții în dezvoltare, achiziționarea de echipamente sau extinderea capacităților de producție. Prin intermediul acestui program, s-au creat noi locuri de muncă și s-a promovat dezvoltarea economică la nivel local.

4. *Programul "Microcreditate pentru Tineri"* - a fost destinat tinerilor care doresc să își înceapă propria afacere. Prin intermediul microcreditelor, tinerii antreprenori au primit finanțare și consultanță pentru a-și transforma ideile în realitate. Acest program a stimulat spiritul antreprenorial al tinerilor și a contribuit la creșterea numărului de afaceri inovatoare în Republica Moldova.

5. *Proiectul "Moldova Microfinance Alliance"* - o alianță între instituții financiare, organizații neguvernamentale și alte părți interesate care lucrează împreună pentru a consolida sectorul de microfinanțare în Republica Moldova. Prin intermediul acestei alianțe, s-au desfășurat programe și inițiative menite să îmbunătățească accesul la finanțare pentru agenții economici mici.

Tabelul 1. Indicatorii de bază privind activitatea Organizațiilor de Creditare Nebancară din RM

Indicatori/ anii	31.12.2020	31.12.2021	31.12.2022
1. Total active	10,597,688,511	12,321,847,974	14,303,202,469
2. Provizioane pentru împrumuturi acordate, leasing financiar și dobânzi aferente	-1,292,625,852	-1,412,745,822	-1,591,092,052
3. Credite nebankare acordate	8,145,597,321	9,882,274,443	11,542,479,644
4. Leasing financiar	1,466,048,781	1,462,689,283	1,564,088,078
5. Credite bancare și împrumuturi primite (inclusiv leasingul financiar)	5,940,429,383	7,167,476,437	8,642,862,194
6. Profit net (pierdere netă) al anului de gestiune	476,375,753	929,846,198	963,930,171
7. Capital propriu	3,833,146,854	4,319,447,043	4,749,421,359
8. Numărul beneficiarilor	462.821	430,966	395,856

Sursa: Elaborat de autor in baza sursei [2]

În baza datelor analizate, putem vedea creșterea activelor cu 3.838.583.185lei adica cu 26,6 procente pe parcursul ultimilor 4 ani. Totodată, suma creditelor nebankare acordate a crescut cu 30,85% iar a leasingul financiar cu 6,28%. Observăm creșterea profitului net aproape de 2 ori în anul 2021 față de 2020, însă cu o diminuare semnificativa în anul 2023 față de 2022, fiind datorată scăderii numarului de beneficiari cu aproximativ 100 de mii .

CONCLUZII:

Microcreditarea a devenit o forță motrice esențială pentru stimularea dezvoltării economice și a antreprenoriatului în Republica Moldova și în alte țări în curs de dezvoltare. Această formă inovatoare de finanțare a demonstrat că poate aduce beneficii semnificative atunci când este implementată corespunzător și integrată într-un cadru mai larg de dezvoltare economică și socială.

Microcreditarea a fost întâmpinată cu entuziasm în Republica Moldova, devenind o sursă vitală de finanțare pentru agenții economici care nu au acces facil la sursele tradiționale de creditare. Cu instituții financiare nebankare, organizații non-guvernamentale și programe guvernamentale care susțin inițiativele de microcreditare, această practică a devenit un pilon în sprijinirea întreprinderilor mici și mijlocii și a comunităților rurale.

Analiza situației actuale din Republica Moldova a scos în evidență diverse aspecte pozitive ale microcreditării. Includerea financiară este una dintre cele mai notabile, oferind oportunități pentru cei care nu au acces la creditare tradițională. Microcreditele au stimulat antreprenoriatul și inovația, facilitând inițiativele mici și mijlocii contribuind astfel la creșterea economică.

Impactul social pozitiv al microcreditării în Republica Moldova este evident în îmbunătățirea condițiilor de viață ale beneficiarilor. Programele de microcreditare, în special cele orientate către femei și comunitățile rurale, au redus sărăcia și au contribuit la creșterea autonomiei financiare. Dezvoltarea comunităților rurale a fost un alt rezultat notabil, microcreditele fiind orientate către agricultorii și producătorii agricoli locali, susținând creșterea economică la nivel local.

Cu toate acestea, nu putem ignora dezavantajele și criticiile asociate microcreditării. Dobânzile ridicate, dependența excesivă de împrumuturi și problemele de guvernare au fost semnalate ca probleme care necesită atenție și reglementare atentă. Este crucial să existe un echilibru între facilitarea accesului la finanțare și protejarea beneficiarilor împotriva practicilor financiare incorecte.

Exemplele concrete de proiecte de microcreditare în Republica Moldova au ilustrat diversitatea inițiativelor care au avut un impact pozitiv asupra agenților economici locali. De la sprijinirea femeilor întreprinzătoare și a tinerilor antreprenori la dezvoltarea sectorului agricol și încurajarea inovației, aceste proiecte au demonstrat potențialul imens al microcreditării în sprijinirea diversificată a economiei moldovenești.

În pofida dezavantajelor, este evident că microcreditarea reprezintă un instrument esențial în lupta împotriva sărăciei și promovarea dezvoltării durabile în Republica Moldova. Pentru a maximiza beneficiile și a minimiza riscurile, este necesară o abordare echilibrată și o evaluare continuă a eficacității programelor de microcreditare.

În viitor, continuarea colaborării între instituțiile financiare, organizațiile neguvernamentale și guvern va fi crucială pentru consolidarea și extinderea succesului microcreditării în Republica Moldova. Adaptarea la nevoile specifice ale comunităților, furnizarea de suport educațional și consultanță, precum și asigurarea unei transparențe sporite în ceea ce privește condițiile de creditare sunt elemente - cheie în evoluția pozitivă a acestei forme inovatoare de finanțare.

Astfel, în timp ce microcreditarea nu este lipsită de provocări, ea reprezintă un instrument valoros pentru promovarea incluziunii financiare și a dezvoltării economice durabile în Republica Moldova, contribuind la construirea unui viitor mai prosper pentru agenții economici și comunitățile din întreaga țară.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE:

1. "Surse de finanțare pentru agenții economici din Republica Moldova", disponibilă la: <https://dcfta.md/uploads/0/images/large/surse-de-finantare.pdf>
2. Rapoarte cu privire la indicatorii de baza privind activitatea organizațiilor de creditare nebankara
3. <https://www.cnpf.md/ro/organizatii-de-creditare-nebankara-6456.html#sus1>
4. "Politici publice privind finanțarea IMM-urilor în Republica Moldova", disponibilă la: http://www.viitorul.org/files/library/POLITICI_PUBLICE_1_Finantare_IMM.pdf
5. "Antreprenoriat și managementul afacerilor - Curs 10: Finanțarea afacerii", disponibilă la: https://caam.utm.md/wp-content/uploads/sites/23/2019/01/ANTREPRENORIAT_c10.pdf
6. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/HTML/?uri=CELEX%3A52007DC0708>
7. <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=836&langId=ro>

ROLUL STRATEGIILOR DURABILE IN DOMENIUL CONSTRUCȚIILOR

Ion GALBUR,
Doctorand

Școala doctorală, Academia de Studii Economice din Moldova
Email: fiodorpostirnac@gmail.com

Abstract. *Strategiile durabile în domeniul construcțiilor au devenit fundamentale pentru a aborda provocările legate de impactul asupra mediului, eficiența energetică și calitatea vieții ocupanților. Acest abstract explorează rolul esențial al acestor strategii în transformarea industriei construcțiilor. Strategiile durabile includ utilizarea materialelor cu amprentă de carbon redus, provenite din surse regenerabile sau reciclabile, precum și adoptarea practicilor eficiente energetic și a tehnologiilor inovatoare, cum ar fi sistemele de energie regenerabilă și sistemele de colectare a apei de ploaie. Aceste măsuri contribuie la minimizarea impactului negativ asupra mediului, la economisirea resurselor naturale și la crearea unor clădiri eficiente din punct de vedere energetic. În plus, accentul pe calitatea aerului interior prin utilizarea materialelor non-toxice și implementarea sistemelor de ventilație eficiente îmbunătățește sănătatea și confortul ocupanților. Certificările și standardele, precum LEED și BREEAM, oferă un cadru recunoscut pentru evaluarea și implementarea practicilor durabile. Educația și conștientizarea ocupanților joacă un rol vital în menținerea și îmbunătățirea performanțelor durabile ale clădirilor.*

Cuvinte cheie: *Strategii durabile, Construcții durabile, Eficiență energetică, Materiale sustenabile, Calitatea aerului interior, Certificări LEED și BREEAM, Eficiență energetică în construcții, Educație și conștientizare, Ventilație eficientă, Reciclabilitatea materialelor.*

Abstract. *Sustainable building strategies have become fundamental to address the challenges of environmental impact, energy efficiency and occupant quality of life. This abstract explores the essential role of these strategies in the transformation of the construction industry. Sustainable strategies include using materials with a low carbon footprint, from renewable or recyclable sources, and adopting energy-efficient practices and innovative technologies such as renewable energy systems and rainwater harvesting systems. These measures contribute to minimizing the negative impact on the environment, saving natural resources and creating energy efficient buildings. In addition, the focus on indoor air quality through the use of non-toxic materials and the implementation of efficient ventilation systems improves the health and comfort of the occupants. Certifications and standards, such as LEED and BREEAM, provide a recognized framework for evaluating and implementing sustainable practices. Occupant education and awareness play a vital role in maintaining and improving the sustainable performance of buildings.*

Keywords: *Sustainable strategies, Sustainable construction, Energy efficiency, Sustainable materials, Indoor air quality, LEED and BREEAM certifications, Energy efficiency in buildings, Education and awareness, Effective ventilation, Recyclability of materials.*

JEL Clasificatiōna: Q31

INTODUCERE

Construcțiile sunt o industrie majoră care are un impact semnificativ asupra mediului. Industria construcțiilor este responsabilă pentru aproximativ 30% din emisiile globale de gaze cu efect de seră, 40% din consumul global de energie și 20% din consumul global de apă.

Strategiile durabile în domeniul construcțiilor sunt acele strategii care urmăresc reducerea impactului negativ al construcțiilor asupra mediului, sociale și economice. Acestea pot fi implementate în

toate etapele ciclului de viață al unei clădiri, de la planificare și proiectare, până la construcție, utilizare și dezafectare. Ele joacă un rol important în abordarea problemelor legate de impactul asupra mediului, eficiența energetică și durabilitatea pe termen lung a clădirilor. Aceste strategii au devenit din ce în ce mai importante în ultimele decenii, pe măsură ce conștientizarea impactului construcțiilor asupra mediului și resurselor naturale a crescut.[2, p.125]

REZULTATE ȘI DISCUȚII

În continuare prezentăm câteva aspecte cheie ale rolului strategiilor durabile în domeniul construcțiilor:

Eficiența energetică. Construcțiile durabile sunt proiectate pentru a minimiza consumul de energie și a maximiza eficiența energetică. Acest lucru poate include utilizarea unor materiale cu izolație termică ridicată, instalarea sistemelor de iluminat și încălzire/ra-cire eficiente energetic, și implementarea unor tehnologii inovatoare, precum panouri solare sau sisteme de colectare a apei de ploaie. Utilizarea materialelor cu izolație termică ridicată în pereți, acoperișuri și ferestre contribuie la reducerea pierderilor de căldură iarna și a pătrunderii excesive a căldurii vara. O bună izolație termică asigură o climă confortabilă în interior, reducând astfel dependența de sistemele de încălzire și răcire. Utilizarea sistemelor de încălzire și răcire eficiente din punct de vedere energetic, cum ar fi pompele de căldură, sistemele geotermale sau sistemele cu flux variabil de aer, contribuie la minimizarea consumului de energie asociat cu climatizarea clădirilor. Utilizarea surselor de iluminat eficiente din punct de vedere energetic, precum becurile cu LED-uri și senzorii de lumină care reglează automat intensitatea luminii în funcție de luminozitatea ambientală, ajută la reducerea consumului de energie destinat iluminatului. Integrarea surselor de energie regenerabilă, cum ar fi panourile solare fotovoltaice și turbinele eoliene, în sistemul energetic al clădirii reprezintă o soluție eficientă pentru generarea de electricitate curată și reducerea dependenței de sursele tradiționale de energie. Utilizarea sistemelor de automatizare și control pentru gestionarea eficientă a consumului de energie este esențială. Aceste sisteme pot include senzori, dispozitive de control inteligent și software specializat care optimizează operațiunile sistemelor de iluminat, încălzire, răcire și alte sisteme energetice. Implementarea sistemelor de colectare a apei de ploaie pentru utilizarea în scopuri non-potabile, cum ar fi irigații sau alimentarea cu apă a toaletelor, contribuie la economisirea apei potabile și la reducerea consumului de energie asociat cu tratarea apei.[1, p.15]

Aceste strategii, atunci când sunt implementate în mod corespunzător, nu numai că contribuie la reducerea ampretei de carbon a clădirilor, dar pot și aduce economii semnificative pe termen lung, având în vedere costurile în continuă creștere ale energiei. Eficiența energetică în construcții reprezintă astfel nu doar o măsură ecologică, ci și o investiție strategică în sustenabilitate și rentabilitate.[8]

Materiale sustenabile. Utilizarea materialelor durabile și a celor reciclabile este o altă componentă importantă. Aceasta poate implica selectarea materialelor cu amprentă de carbon redus, provenite din surse regenerabile sau reciclate. Reducerea consumului de resurse naturale și gestionarea responsabilă a deșeurilor din construcție sunt aspecte cheie ale strategiilor durabile. Utilizarea materialelor reciclate, cum ar fi betonul reciclat, lemnul reciclat sau plăcile fabricate din deșeuri reciclate, ajută la diminuarea dependenței de resurse naturale noi și la gestionarea responsabilă a deșeurilor. Aceste materiale pot fi adesea la fel de eficiente din punct de vedere structural precum cele tradiționale. Materialele provenite din surse regenerabile, cum ar fi lemnul din păduri gestionate durabil sau plăcile din bambus, sunt exemple de opțiuni care pot fi refolosite fără a epuiza resursele naturale.

Materialele bio-bazate, precum izolațiile din bumbac reciclat sau plăcile din plante, reprezintă o alternativă la materialele tradiționale și pot avea un impact mai mic asupra mediului în timpul ciclului lor de viață. Există certificări și standarde care atestă caracteristicile sustenabile ale materialelor de construcție. De exemplu, certificările Forest Stewardship Council (FSC) pentru lemn indică că acesta provine din păduri gestionate durabil.

Alegerea materialelor durabile nu se referă doar la procesul de producție, ci și la durabilitatea în timp. Materialele care rezistă la uzură și intemperii necesită înlocuiri și renovări mai rare, reducând astfel resursele consumate pentru întreținere și renovare. Materialele care sunt ușor de reciclat la sfârșitul ciclului lor de viață contribuie la reducerea deșeurilor și la creșterea circularității materialelor în industria construcțiilor. Prin adoptarea unei abordări comprehensive față de alegerea materialelor, industria construcțiilor poate juca un rol semnificativ în promovarea sustenabilității și în reducerea impactului negativ asupra mediului înconjurător.[5, p.73]

Calitatea aerului interior. Clădirile durabile sunt proiectate pentru a asigura o calitate a aerului interior superioară. Aceasta poate fi realizată prin utilizarea materialelor non-toxice, instalarea unui sistem de ventilație eficient și implementarea unor strategii de filtrare a aerului.

Utilizarea materialelor de construcție și finisaj care sunt non-toxice și cu emisii reduse de substanțe chimice nocive este esențială. Aceasta include pardoseli, vopsele, adezivi și altele. Materialele certificate ecologic, cum ar fi cele marcate cu sigla GREENGUARD sau altor standarde similare, sunt opțiuni bune. Un sistem de ventilație eficient este crucial pentru furnizarea unui aport constant de aer proaspăt în interior și eliminarea poluanților din aer. Sistemele de ventilație cu recuperare a căldurii pot contribui și la economisirea energiei. Implementarea unor sisteme de filtrare a aerului de înaltă calitate poate îmbunătăți semnificativ calitatea aerului interior, capturând particule fine, alergeni și alte substanțe poluante. Filtrele HEPA (High Efficiency Particulate Air) sunt eficiente în capturarea particulelor mici. Menținerea unui nivel optim de umiditate în interior poate contribui la prevenirea creșterii mușcăiului și a altor probleme asociate cu umezeala excesivă. Clădirile durabile sunt adesea proiectate cu spații deschise și acces la lumină naturală. Aceasta nu numai că îmbunătățește confortul, ci și ajută la prevenirea acumulării substanțelor chimice închise în interior. Implementarea unor sisteme de monitorizare a calității aerului poate ajuta la identificarea rapidă a problemelor și la luarea măsurilor corespunzătoare. Informarea ocupanților clădirii despre impactul activităților lor asupra calității aerului și promovarea practicilor responsabile pot contribui la menținerea unui mediu sănătos. [3, p.147]

Adoptarea acestor strategii poate duce la creșterea eficienței energetice și la îmbunătățirea calității vieții pentru cei care locuiesc sau lucrează într-o clădire.

Economisirea apei. Strategiile durabile includ adesea măsuri pentru reducerea consumului de apă, cum ar fi instalații sanitare eficiente, colectarea apei de ploaie și utilizarea sistemelor de irigații eficiente din punct de vedere al apei. Economisirea apei este un alt aspect esențial al strategiilor durabile în construcții și gestionarea resurselor. Utilizarea dispozitivelor sanitare cu consum redus de apă, cum ar fi toalete cu descărcare duală, robinete cu debit redus și dușuri eficiente din punct de vedere al apei, poate reduce semnificativ consumul de apă în interiorul clădirilor. Sistemele de colectare a apei de ploaie pot fi instalate pentru a colecta apa pluvială și a o utiliza ulterior pentru irigații, spălarea hainelor sau chiar pentru uzuri non-potabile în interiorul clădirii.

Pentru spațiile verzi în jurul clădirilor, utilizarea sistemelor de irigații cu tehnologii eficiente din punct de vedere al apei, cum ar fi senzorii de umiditate și programatoarele inteligente, ajută la evitarea risipei de apă. În amenajarea peisagistică, alegerea plantelor rezistente la secetă necesită mai puțină apă pentru a se dezvolta și a supraviețui, contribuind astfel la economisirea resurselor. Implementarea sistemelor de tratare și reutilizare a apei pentru scopuri non-potabile, cum ar fi alimentarea cu toaleta sau curățarea, poate reduce semnificativ necesarul de apă proaspătă. Sistemele de conducte bine întreținute și izolate corespunzător ajută la prevenirea pierderilor de apă prin scurgeri, menținând eficiența sistemelor de alimentare cu apă.

Educarea și conștientizarea utilizatorilor cu privire la importanța economisirii apei, precum și promovarea unui comportament responsabil în ceea ce privește utilizarea acestei resurse, sunt, de asemenea, aspecte esențiale ale unei strategii durabile.[3, p.56]

Adoptarea acestor practici poate nu doar reduce costurile asociate cu consumul de apă, ci și contribui la conservarea acestei resurse esențiale pentru mediu și comunitate.

Planificarea urbană durabilă. O abordare holistică a dezvoltării durabile implică, de asemenea, aspecte legate de planificarea urbană. Aceasta poate include crearea de spații verzi, promovarea transportului public și a mijloacelor de transport durabile, precum și dezvoltarea de comunități reziliente la schimbările climatice. Integrarea zonelor verzi în planurile urbane ajută la îmbunătățirea calității vieții locuitorilor și la crearea unui mediu mai sănătos. Aceste spații pot servi ca locuri de recreere, absorbție a poluanților și habitat pentru biodiversitate. Promovarea și îmbunătățirea transportului public sunt aspecte cruciale ale planificării urbane durabile. Aceasta poate include extinderea rețelelor de transport public, implementarea infrastructurii pentru transportul ciclist și pietonal și optimizarea rutelor de transport public pentru a reduce emisiile de gaze cu efect de seră.

Dezvoltarea de infrastructuri pentru mijloace de transport durabile, cum ar fi piste pentru biciclete, trotuare largi și stații pentru vehiculele electrice, contribuie la reducerea dependenței de vehiculele cu combustie internă și la îmbunătățirea calității aerului.

Orașele trebuie să fie pregătite pentru schimbările climatice. Acest lucru implică identificarea zonelor vulnerabile la inundații, creșterea nivelului mării și alte riscuri asociate climatului, precum și dezvoltarea de strategii pentru a face față acestor provocări.

Planificarea urbană durabilă implică utilizarea eficientă a terenurilor, evitând extinderea excesivă și promovând dezvoltarea densă și mixtă, ceea ce poate reduce nevoia de deplasare și consumul de resurse. Implicarea comunității în procesul de planificare este esențială. Consultările publice și colaborarea cu locuitorii ajută la identificarea nevoilor specifice ale comunității și la dezvoltarea de soluții care să răspundă acestor nevoi. Adoptarea standardelor de construcție durabilă și promovarea eficienței energetice în proiectele de construcții noi sau renovările contribuie la reducerea amprente de carbon a orașelor.

Aceste strategii nu doar îmbunătățesc sustenabilitatea orașelor, dar și calitatea vieții locuitorilor și rezistența orașelor la schimbările climatice și altor amenințări. Planificarea urbană durabilă reprezintă, astfel, un aspect vital al eforturilor pentru construirea unui viitor mai sustenabil. [7, p.82]

Certificări și standarde. Utilizarea certificărilor și standardelor de construcții durabile, precum LEED (Leadership in Energy and Environmental Design) sau BREEAM (Building Research Establishment Environmental Assessment Method), oferă o cale structurată și recunoscută pentru implementarea practicilor durabile. LEED este un sistem de certificare dezvoltat de U.S. Green Building Council (USGBC) și este recunoscut pe plan internațional. LEED evaluează performanța clădirilor în mai multe categorii, inclusiv eficiența energetică, calitatea aerului interior, gestionarea resurselor și inovația în design. BREEAM este un sistem de evaluare și certificare a performanței durabile a clădirilor, dezvoltat în Regatul Unit de către Building Research Establishment (BRE). Acesta evaluează aspecte precum eficiența energetică, gestionarea resurselor, impactul asupra mediului și aspectele sociale.

Green Globes este un alt sistem de evaluare și certificare a performanței durabile a clădirilor, recunoscut în special în Statele Unite și Canada. Acesta evaluează și clasifică clădirile în funcție de criterii precum eficiența energetică, gestionarea resurselor și impactul asupra mediului. [3, p.148]

Standardul Passivhaus este axat pe eficiența energetică a clădirilor, cu un accent deosebit pe izolare termică și ventilație controlată. Acest standard se concentrează pe minimizarea consumului de energie și asigurarea unui confort termic ridicat.

Chiar dacă nu este specific pentru construcții, standardul ISO 14001 oferă un cadru pentru managementul de mediu și poate fi aplicat și în contextul dezvoltării durabile a clădirilor.

Aceste certificări și standarde oferă un cadru structurat și recunoscut pentru proiectele de construcții, ajutând la ghidarea implementării practicilor durabile și la evaluarea performanței acestora. Ele

permit dezvoltatorilor, proiectanților și constructorilor să demonstreze angajamentul față de sustenabilitate și să ofere ocupanților clădirilor un mediu sănătos și eficient din punct de vedere al resurselor.[4, p.53]

Sensibilizare și educație. Sensibilizarea și educarea tuturor părților implicate în procesul de construcție sunt esențiale pentru implementarea cu succes a strategiilor durabile. Acest lucru include arhitecți, ingineri, constructori și proprietari de clădiri. Arhitecții pot integra principiile durabile în designul clădirilor încă de la început. Aceasta include alegerea materialelor durabile, optimizarea eficienței energetice și considerarea impactului asupra mediului în toate fazele proiectului. Inginerii pot contribui la proiectarea și implementarea sistemelor eficiente din punct de vedere energetic și la selectarea tehnologiilor inovatoare care să reducă amprenta de carbon a clădirilor. Implicarea lor timpurie în proiect poate aduce beneficii semnificative.

Constructorii au un rol vital în punerea în aplicare a deciziilor luate în faza de proiectare. Aceștia trebuie să fie familiarizați cu practicile de construcție durabilă, să lucreze cu materiale prietenoase cu mediul și să implementeze tehnici care să reducă impactul asupra mediului în timpul construcției. Sensibilizarea proprietarilor de clădiri cu privire la beneficiile aferente construcțiilor durabile și importanța menținerii performanței acestora pe termen lung este crucială. Aceștia pot lua decizii informate privind întreținerea și modernizarea clădirilor pentru a menține sau îmbunătăți eficiența energetică și confortul interior.

Formarea lucrătorilor din construcții cu privire la practici durabile și la modul de utilizare a materialelor și echipamentelor eficiente din punct de vedere al resurselor poate duce la implementarea mai eficientă a acestor practici pe șantier.

Datele tehnologice și științifice se schimbă rapid, iar noile inovații în domeniul construcțiilor durabile sunt adesea introduse. Programul de educație continuă poate ține toți cei implicați la curent cu cele mai recente tehnologii, tendințe și strategii. Dezvoltarea unei culturi de comunicare și colaborare între toate părțile implicate într-un proiect de construcție este esențială. Aceasta facilitează schimbul de idei, îmbunătățește coordonarea și asigură că toate aspectele legate de durabilitate sunt luate în considerare. Prin sensibilizare și educație, toți cei implicați în industria construcțiilor pot contribui la transformarea acesteia într-un sector mai sustenabil și orientat către viitor.[7, p.82]

CONCLUZIE

În concluzie strategiile durabile în domeniul construcțiilor sunt esențiale pentru a contribui la reducerea impactului negativ al construcțiilor asupra mediului și pentru a crea clădiri care sunt eficiente, durabile și sănătoase pentru ocupanți.

BIBLIOGRAFIE

1. ADLER L., NEGRU I. *Industrializarea construcțiilor*. Sintează documentară INID, București, 2014.
2. AVRAM M. *Rolul strategiilor durabile în domeniul construcțiilor*, Revista Construcții, 2022
3. BĂDĂLĂU I. *Strategii durabile pentru construcții în contextul schimbărilor climatice*, Revista Tehnică, 2022
4. CIOBANU G. *Impactul strategiilor durabile asupra sectorului construcțiilor*, Revista Ingineria Civilă, 2021
5. PEȘTIȘANU C. *Construcții. Clădiri și alte construcții inginerești*, Editată de ANEVAR București 2017
6. JEBELEAN E., BUCHMAN I, *Materiale de construcții*, Partea I, Ed. Politehnica Timișoara, 2016
7. ȘERBĂNOIU I. *Metode de organizare și programare în construcții*, Ed Societății Academice „Matei - Teiu Botez”, 2018
8. Dezvoltare durabilă: Avem strategia, ne rămâne doar să o respectăm <https://www.constructiibursa.ro/strategia-dezvoltare-durabila-avem-strategia-ne-ramane-doar-sa-o-respectam-8982414>

STRATEGIES AND FINANCING POLICIES IN AGRICULTURE

Iuliana GUGOAȘĂMASTER

Student,

University Of Life Sciences "Ion Ionescu De La Brad" From Iași

ABSTRACT: *The paper highlights the importance of agricultural support and financing strategies in promoting productivity growth, innovation and sustainable development. Investments in the agricultural sector have a significant impact and effective financing policies support farmers in implementing projects. In order to support the above mentioned, an analysis was carried out in Agricola Frugal S.R.L for a period of 5 years (2018-2022), which showed the positive impact on: business figures, labour productivity, net profit, profitability rate.*

European funds play a crucial role in rural development, territorial cohesion, modernisation, innovation and environmental protection. The simultaneous use of EU funds and bank credit provides a solid basis for projects, reducing dependence on a single source of funding. The implementation of the project with attracted funds contributes to local agricultural development, increasing production and crop diversification, generating new jobs. The construction of greenhouses extends the production season, ensuring year-round availability of products and reducing dependence on food imports. Upgrading the infrastructure improves the competitiveness of the company, facilitating the supply of high quality agricultural products. Streamlining internal administrative procedures optimises efficiency, and the project enables diversification of production and access to new financing opportunities. However, project implementation involves responsibilities such as effective management of funds, meeting funding requirements and assuming loan repayment. Ultimately, the project strengthens the company's position, supporting revenue growth and contributing to the sustainable development of the company in the future.

Keywords: *Strategies, Impact, Development, Optimization*

JEL CLASSIFICATION: O13 Agriculture Natural Resources Energy Environment Other Primary Products; Q16: R&D; Agricultural and food technology; Agricultural economic development

INTRODUCTION

The paper focuses on the identification and evaluation of funding strategies used at national level, as well as the analysis of government policies, agricultural support programmes, stages and conditions for accessing funds.

RESULTS AND DISCUSSIONS

Throughout the writing of this paper we have noted the importance of supporting agriculture as well as funding strategies and policies. Investment in the agricultural sector has a significant impact on productivity growth, innovation and sustainable development. Efficient and accessible funding policies support farmers in implementing innovation projects. European funds are of significant importance in agriculture, bringing multiple benefits, ranging from rural development and territorial cohesion, modernisation and innovation, environmental protection and support for farmers. These funds contribute to increasing the competitiveness of agriculture, protecting the environment and the sustainable development of rural areas, with a positive impact on rural communities and the economy as a whole.

Within the project the source of funding was diversified, it benefited from two main sources- European funds and credit. This aspect of the funding sources reduced the exclusive dependence on a

single funding source. The simultaneous use of European funds and a bank loan provided a solid basis for the implementation of the project and stimulated the development of the enterprise.

The implementation of the project with attracted money offers the company the opportunity to benefit from additional financial resources to develop its activities and to achieve other objectives within the company. In order to benefit from all this, the company carried out extensive research to identify the European programmes and funding schemes available at the time.

The implementation of this investment project has contributed to the development of the local agricultural sector, increased agricultural production, crop diversification and job creation. The construction of greenhouses and solariums has extended the production season, allowing plants to be grown outside their natural growing season.

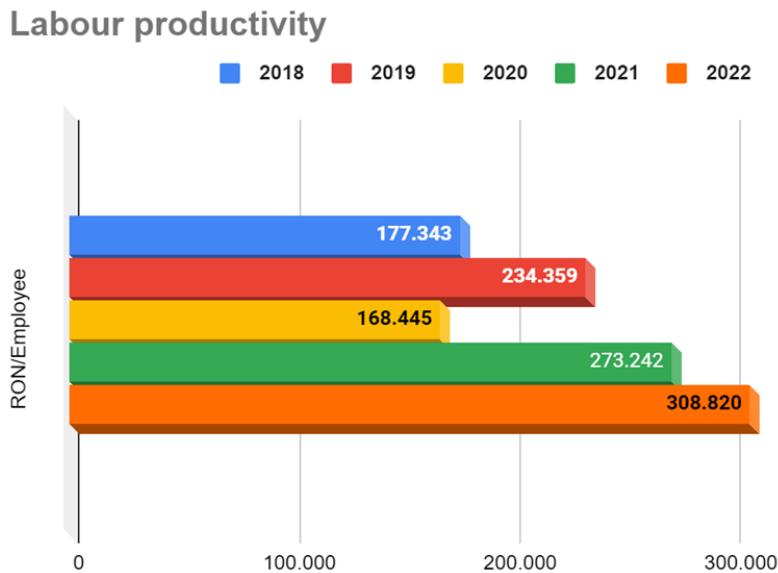

Figure 1 - Labour productivity

Extending the crop production period increases the availability of agricultural products throughout the year. At the same time, by increasing agricultural production and crop diversification, the project contributes to reducing dependence on food imports and ensuring better access to fresh and healthy products.

By implementing a project financed by attracting funds, it gives the enterprise under consideration a competitive advantage. By developing and modernising the farm infrastructure, S.C. Agricola Frugal S.R.L. becomes more competitive on the market, being able to offer higher quality agricultural products and to adapt to market requirements.

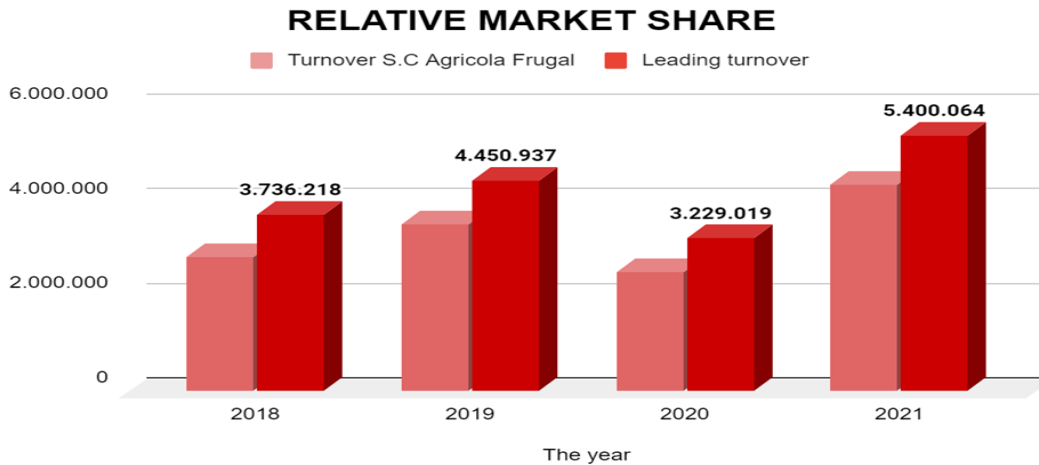

Figure 2 - Relative market share

Source: Risco

Simplify internal administrative procedures to reduce bureaucracy and improve implementation efficiency and reduce the time and effort required to complete administrative documents, reports and requests.

The implemented project allows the company to diversify production and explore new markets and at the same time diversify and increase revenues. It gives the company access to new financing opportunities, helping to increase the company's financial capacity and support other development initiatives in the future.

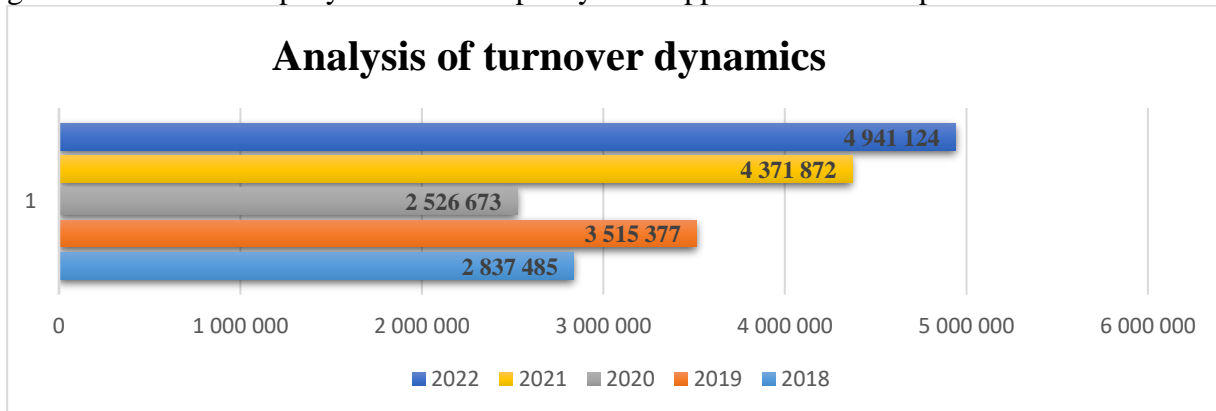

Figure 3 - Analysis of turnover dynamics

It is important to note that the implementation of this investment project also involved a number of responsibilities, such as the efficient management of funds. Compliance with the requirements of the funding programme and the assumption of loan repayment, the costs and risks associated with attracting these funds or the company's ability to repay the loan and compliance with funding requirements.

Table 1 - Profitability indicators of S.C Agricola Frugal S.R.L

Profitability indicators	2018	2019	2020	2021	2022
Gross profit rate (%)	8,52	13,27	9,61	8,79	29,85
Net profit rate (%)	7,66	12,48	8,87	7,96	28,99

Profitability ratios can be used to assess short-term business performance. This indicator shows us how much profit the company makes from its sales. According to Table 1, a significant value of the

profitability rate was recorded in the year 2022, which indicates that of the turnover of 4,941,124 ron approximately 29% represents net profit.

CONCLUSIONS

Accessing European funds involves a number of responsibilities, including effective management of funds. Meeting funding requirements, repaying loans and monitoring costs are key to ensuring the long-term success of the project.

The implementation of on-farm investment projects brings significant economic benefits, including improving competitiveness, generating employment and contributing to the sustainable development of the community and the agricultural sector as a whole.

BIBLIOGRAPHY

1. Cucinschi Raluca Maria, 2011, Management of Projects Financed by Structural Funds - Theoretical Approach, University Publishing House Bucharest
2. Gary J., 1998, Organizational Behavior, Economic Publishing.
3. Gîțan D. 2009, Sustainable Rural Development Strategies in the Dornelor Basin, Ed. "Ion Ionescu de la Brad", Iași
4. Lewis, L.P., 2000, The Project Manager's Desk Reference, McGraw-Hill, New York.
5. N. Mateoc-Sîrb and G. Ungureanu, 2010, Regional and Rural Development: Developments and trends, Mitron Publishing House
7. N. Oprea, G. Pleșoianu, 1975, Diagnostic analysis of economic units, Scientific and Encyclopedic Publishing House, Bucharest, Romania.
8. Nicolescu O. and Verboncu I. , 2001, Managerial Methodologies, Tribuna Economica Publishing House
9. S. Brezuleanu, 2015, Project Management and Planning, "Ion Ionescu de la Brad" Publishing House, Iasi
10. Talmaciu M. and Mihai C. , 2006, Improving the Competitiveness of Firms through a Quality-Oriented Strategy, Scientific Annals of "Alexandru Ioan Cuza" University, Iasi, Volume LII/LIII
11. *** - Developmen - President von der Leyen, Strategic Plan 2020-2024, Directorate General for Agriculture and Rural Development
12. *** - Economic Science for rural development, Integrated and Sustainable Regional
13. Development, Jelgava, pp. 17-31.
14. *** - RURAL DEVELOPMENT - Anand Agricultural University PDF
15. *** - Strategic plan 2020-2024 Directorate-General for Agriculture and Rural, pp. 13-37.
16. *** - The new LIFE programme: investing more in environment and climate action, pp. 4
17. ***https://agriculture.ec.europa.eu/common-agricultural-policy/rural-development_rogs1
18. ***<https://ro.scribd.com/doc/88868481/Surse-%C5%9Fi-metode-interne-%C5%9Fiexterne-de-finan%C5%A3are-a-investi%C5%A3iilor>
19. 17.***<https://www.gazetadeagricultura.info/stiri-agricole/23909-ce-a-aprobat-planulnational-strategic-2023-2027-ce-sume-s-au-alocat-pentru-agricultura-romaneasca.html>
20. ***https://www.madr.ro/docs/dezvoltare-rurala/PAC_dupa_2020/2020/Analiza-nevoipNS-2021-2027.pdf
21. ***<https://www.mdlpa.ro/pages/politicadedezvoltareregionala>

Domeniul Științe juridice

CONCEPTE GENERALE PRIVIND ÎNCETAREA PROCESULUI PENAL

Petru PĂUN

Doctorand,

Universitatea de Studii Europene din Moldova

paunpetru@gmail.com

<https://orcid.org/0009-0003-5804-2692>

Rezumat: Fiecare proces penal trebuie să parcurgă toate etapele obligatorii ca în final să putem invoca că procesul a fost finisat cu succes. Finisarea procesului presupune soluționarea acestuia prin modalitățile prevăzute de legislația procesual penală. Instituțiile care împiedică desfășurarea procesului penal reprezintă anumite situații care sunt reglementate de legislația în vigoare și existența cărora duce la imposibilitatea continuării fie finisării procesului penal. Așadar, la baza apariției acestora stau temeiurile expres prevăzute de lege. În această ordine de idei, putem evidenția următoarele instituții care împiedică continuitatea procesului penal: scoaterea de sub urmărire penală, încetarea urmăririi penale și clasarea procesului penal. În această lucrare vom vorbi despre concepte generale privind încetarea procesului penal, și nu în ultimul rând vom relata despre clasificarea temeiurilor de încetare.

Cuvinte-cheie: proces penal, încetarea procesului penal, încetarea urmăririi penale, apreciere, circumstanțe ale cauzei penale.

Abstract: Every criminal trial must go through all the mandatory stages so that in the end we can claim that the trial has been successfully completed. Completion of the process implies its resolution through the modalities provided by the criminal procedural legislation. The institutions that prevent the conduct of the criminal process represent certain situations that are regulated by the legislation in force and the existence of which leads to the impossibility of continuing or finishing the criminal process. Therefore, their appearance is based on the grounds expressly provided by law. In this vein, we can highlight the following institutions that prevent the continuity of the criminal process: removal from criminal prosecution, termination of criminal prosecution and classification of the criminal process. In this paper we will talk about general concepts regarding the termination of the criminal process, and last but not least we will report on the classification of the grounds for termination.

Key words: criminal process, termination of the criminal process, termination of the criminal prosecution, assessment, circumstances of the criminal case.

JEL Classification: K14, K19, K39

INTRODUCERE

Justiția reprezintă baza fundamentală a respectării drepturilor omului într-o societate democratică, bazată pe principiul statului de drept, or, orice acțiune întreprinsă se află încadrată și limitată de normele de drept.

Indiferent de situație, orice proces penal trebuie să fie desfășurat cu respectarea demnității umane, astfel în caz contrar statul devine responsabil pentru orice acțiune care atentează sau poate atenta la demnitatea persoanei.

Procesul penal reprezintă o modalitate de apărare a drepturilor omului, ceea ce înseamnă că orice persoană vinovată pentru săvârșirea anumitor acțiuni ilegale este pasibilă de răspundere și pedeapsă penală doar în stricta conformitate cu legea. Prin urmare, pentru aplicarea unei sancțiuni este nevoie de o cercetare multilaterală a acțiunilor ilegale și o putere care să stabilească vinovăția sau nevinovăția persoanei.

În asemenea situație, instanțelor judecătorești le revine rolul principal în aplicarea normelor legislative, deoarece subiectul esențial al interpretării legislației este judecătorul, care datorită atribuțiilor pe care le exercită poartă în mâinile sale cântarul adevărului.

Orice proces penal trebuie să întrunească mai multe etape, începând cu urmărirea penală, urmând judecarea cauzei și executarea hotărârii judecătorești. Atunci când aceste etape vor fi desfășurate în conformitate cu legea și cu respectarea drepturilor omului vom putea vorbi despre un stat de drept.

Uneori, procesul penal nu parcurge cele trei faze, și anume atunci când se pronunță încetarea urmăririi penale sau scoaterea de sub urmărirea penală, nu se mai ajunge la judecată, sau când se pronunță achitarea sau încetarea procesului penal nu se mai ajunge la executare.¹

REZULTATE ȘI DISCUȚII

În această ordine de idei, justiția este privită ca o funcție majoră a instanțelor judecătorești. Potrivit reflecțiilor lui G. Costache justiția se caracterizează prin următoarele trăsături specifice:

- este înfăptuită doar de către instanțele judecătorești și în numele legii;
- este exercitată numai prin metode stabilite de lege, prin examinarea și soluționarea în ședințele de judecată a cauzelor civile, penale sau a celor ce izvorăsc din raporturile administrative;
- este realizată într-o formă procesuală stabilită de lege.²

Judecarea cauzei pe fond reprezintă una din etapele procesului penal care are la baza atât activitatea instanțelor judecătorești, cât și activitatea altor subiecți implicați în acest sens. Desfășurarea urmăririi penale este urmată de trimiterea cauzei penale în judecată, ceea ce se consemnează prin întocmirea rechizitoriului de către procuror cu transmiterea ulterioară a acestuia către instanțele judecătorești. Pentru asigurarea unui proces echitabil, a unei judecăți obiective, sigure și imparțiale dosarele sunt repartizate aleatoriu judecătorilor, ulterior deja sunt întreprinsă toate acțiunile necesare pentru soluționarea în termen rezonabil a cauzei parvenite.

Conform art. 6 a Convenției Europene a Drepturilor Omului „Orice persoană are dreptul la judecarea cauzei sale în mod echitabil, în mod public și în termen rezonabil, de către o instanță independentă și imparțială, instituită de lege, care va hotărî fie asupra încălcării drepturilor și obligațiilor sale cu caracter civil, fie asupra temeiniciei oricărei acuzații în materie penală îndreptate împotriva sa. Hotărârea trebuie să fie pronunțată în mod public, dar accesul în sala de ședință poate fi interzis presei și publicului pe întreaga durată a procesului sau a unei părți a acestuia, în interesul moralității, al ordinii publice ori al securității naționale într-o societate democratică, atunci când interesele minorilor sau protecția vieții private a părților la proces o impun, sau în măsura considerată absolut necesară de către instanță când, în împrejurări speciale, publicitatea ar fi de natură să aducă atingere intereselor justiției.”³

Sub alt aspect, judecarea cauzei penale ca fenomen juridic este o activitate socială și juridică ce a apărut și a crescut în procesul de dezvoltare a relațiilor publice în legătură cu nevoia societății de a rezolva conflictele sociale. Pe de altă parte, procesul penal poate reprezenta un sistem normativ-valoric, care este un ansamblu de prescripții normative, care se bazează pe anumite orientări valorice ale societății. Totuși, judecarea cauzei penale ar trebui să fie orientată în primul rând spre protecția drepturilor și intereselor

¹ Păvăleanu V., Drept procesual penal. Partea generală. București: LUMINA LEX, 2001, pag.12

² Costachi G., Rolul justiției în edificarea statului de drept. Chișinău: Print-Caro, 2021, pag. 351-352

³ Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale din 04.11.1950

legitime ale victimei, protecția intereselor societății și ale statului împotriva infracțiunii și a consecințelor acesteia.

Așadar, aceasta înglobează în sine activitatea organelor și funcționarilor de stat abilitați în cercetarea și examinarea cauzelor penale în baza principiilor procesului penal și reglementărilor legii procesual penale. Tocmai această activitate a organelor de cercetare prealabilă, a procurorului și a instanței de judecată, care are ca scop protejerea cetățenilor și a societății de încălcări penale, constituie conținutul procesului penal.

Deci, în centrul procesului penal, mai exact în centrul judecării pe fond a cauzei se află scopul stabilirii împrejurărilor care trebuie dovedite. Aceste împrejurări reprezintă informații care trebuie obținute atât cu privire la vinovăția, cât și la nevinovăția persoanei, inclusiv alte circumstanțe aferente. Respectiv, este foarte important de a stabili toate împrejurările care au importanță juridică pentru calificarea faptei, iar dacă natura sa penală este stabilită să fie stabilită și pedeapsa.

Scopul instanțelor judecătorești în cadrul judecării unui proces penal este de a obține cunoștințe despre ceea ce s-a întâmplat în trecut, pentru a putea califica actual. Când cunoștințele dobândite nu permite calificarea unui eveniment din trecut drept infracțiune, persoana trebuie achitată, iar în cazul în care intervin anumite circumstanțe prevăzute de lege, procesul penal trebuie să fie încetat.

După cum este bine cunoscut, fiecare proces penal trebuie să parcurgă toate etapele obligatorii ca în final să putem invoca că procesul a fost finisat cu succes. Finisarea procesului presupune soluționarea acestuia prin modalitățile prevăzute de legislația procesual penală. Instituțiile care împiedică desfășurarea procesului penal reprezintă anumite situații care sunt reglementate de legislația în vigoare și existența cărora duce la imposibilitatea continuării fie finisării procesului penal. Așadar, la baza apariției acestora stau temeiurile expres prevăzute de lege. În această ordine de idei, putem evidenția următoarele instituții care împiedică continuitatea procesului penal: scoaterea de sub urmărire penală, încetarea urmăririi penale și clasarea procesului penal.

Scoaterea persoanei de sub urmărirea penală reprezintă o soluția adoptată doar de către procuror, printr-un act, numit ordonanță. În conformitatea cu alin. (1) art. 284 Cod de Procedură Penală al Republicii Moldova scoaterea persoanei de sub urmărirea penală este actul de reabilitare și finalizare în privința persoanei a oricăror acțiuni de urmărire penală în legătură cu fapta anterior imputată.⁴

Putem observa că reabilitarea persoanei și finalizarea în privința acesteia a oricăror acțiuni de urmărire penale poate avea loc doar în cazul în care ordonanța de scoatere de sub urmărire penală înglobează în sine toate capetele de acuzare. În sens contrar, când persoana este scoasă de sub urmărire penală doar pe un capăt de acuzare, celelalte acțiune obișnuite continuă.

Aceasta reprezintă o soluție care este posibilă de a fi emisă doar în faza urmăririi penale, deoarece existența temeiurilor caracteristice acestei instituții la faza judecării cauzei presupune în mod direct adoptarea unei sentințe de achitare a persoanei.

Încetarea urmăririi penale reprezintă existența unor împrejurări care afectează continuitatea acestuia, iar emiterea unei ordonanțe de încetare reprezintă o soluție optimă atât pentru organele de drept cât și pentru persoana implicată.

Încetarea urmăririi penale prezintă un șir de particularități asemănătoare cu încetarea în faza judecării cauzei. Consider cu certitudine că în faza de urmărire penală trebuie să fie acordată o mare atenție subiectului discutat, or, în caz contrar neglijarea existenței temeiurilor invocate în legislație, la etapa urmăririi penale, în mod direct complică activitatea la faza judecării cauzei. Așadar, organele competente, pe lângă acțiunile tradițional întreprinse, trebuie să verifice în mod detaliat dacă nu există temei de încetare a

⁴ Codul de procedură penală al Republicii Moldova, adoptat de Parlamentul Republicii Moldova la 14.03.2003. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2003, nr.104-110.

urmăririi penale, ca ulterior, să nu ajungă cauza în instanța de judecată și procesul să fie încetat pe baza unei temeii existent la momentul desfășurării urmăririi penale.

În cazul în care urmărirea penală este încetată și suntem în prezența unei încetări integrale a urmăririi penale, ceea ce înseamnă că fapta imputată anterior nu se impută altei persoane, respectiv nu există necesitatea de a continua desfășurarea urmăririi penale, atunci, pe lângă ordonanța de încetare este emisă și ordonanța de clasare a procesului penal.

Clasarea procesului penal reprezintă soluția procurorului care se manifestă prin punctul final în vederea efectuării oricăror acțiuni procesuale într-o cauza cercetată. În această ordine de idei, ordonanța de clasare poate fi emisă odată cu ordonanța de scoatere a persoanei de sub urmărirea penală, fie dispusă odată cu încetarea urmăririi penale. Tot odată, la baza emiterii unei astfel de ordonanțe poate fi și situația când făptuitorul nu a fost identificat, drept efect nu a fost recunoscut bănuț/învinuit.

Particularitățile clasării se manifestă prin faptul că aceasta nu vizează persoana, dar acțiuni ale organului de urmărire penală. Prin urmare, după emiterea ordonanței de clasare a procesului penal, nu este admisă efectuarea acțiunilor procesuale.⁵

La fel și instituția juridică a încetării procesului penal în fața instanței de judecată a parcurs un drum lung și destul de dificil de dezvoltare istorică. Legiuitorul a făcut o distincție între încetarea procesului penal și încetarea urmăririi penale, a stabilit noi temeieri de încetare a unui proces penal, a formulat reguli pentru contestarea soluției în cazul aplicării eronate sau neaplicarea corespunzătoare a instituției încetării procesului penal. Cu toate acestea, conform experților, sistemul modern de temeieri pentru încetarea procesului penal s-a dovedit a fi incomplet și contradictoriu.

Încetarea procesului penal fiind o decizie a subiectului competent, adică a judecătorului, cu privire la imposibilitatea continuării cauzei din motivul prezenței uneia dintre împrejurările prevăzute de lege, excluzând incriminarea și pedepsirea faptei, ori care permite eliberarea de răspundere penală a bănuțului sau învinuțului. Odată cu încetarea procesului penal, activitatea procesuală asupra persoanei încetează complet, având efecte diferite în funcție de aplicarea unui temeii sau altuia.

Temeiurile încetării procesului penal sunt atestate în Codul de procedură penală a Republicii Moldova, în conținutul art.332 care pot fi aplicate nemijlocit în ședința preliminară și art. 391 când vorbim despre o soluție a instanței de judecată după examinarea cauzei pe fond.

Un subiect important în teoria procesului penal este clasificarea temeierilor de încetare a cauzei penale în reabilitare și nereabilitare, care se bazează pe consecințele juridice ale hotărârii de încetare a procesului penal. Prin termenul „reabilitare”, în contextul încetării procesului penal, se înțelege readaptarea socială în totalitate, completă a persoanei, repunerea în drepturi a acestuia, prin anihilarea pentru viitor a tuturor interdicțiilor și incapacităților care urmau a fi stabilite prin hotărârea judecătorească. În această ordine de idei, persoana este în drept să solicite de la stat repararea prejudiciului pentru daunele cauzate, or, în raportul juridic dintre stat și persoană nu trebuie să existe doar obligațiile unei persoane ci și obligația statului de a acționa în limitele competenței sale. Termenul „nereabilitare” este opusul termenului sus indicat, ce semnifică faptul că persoana se eliberează de răspunderea penală care nu este forma obișnuită de încetare a raportului de drept penal, dar este permisă în cazuri excepționale. Nu este o acțiune atât de simplă, ceea ce înseamnă că persoana este eliberată de răspundere penală dar nu are posibilitatea să se repună complet și deplin în toate drepturile sale.

Clasificarea temeierilor de încetare a procesului penal poate fi efectuată și în conformitate cu alte criterii, care vor fi descrise în continuare. Un prim criteriu de clasificare reprezintă în funcție de etapa judiciară, la care pot fi aplicate unele sau altele temeieri. Drept urmare, atestăm că există temeieri care:

⁵ Dolea I., Codul de procedură penală al Republicii Moldova (Comentariu aplicativ), Chișinău, Ed. Cartea Juridica, 2020, pag.816

- a. se aplică doar până a trece la examinarea probelor, vorbim de partea pregătitoare sau ședința preliminară și anume încheierea unei tranzacții în cadrul procesului de mediere;
- b. se aplică doar după examinarea probelor, adică după cercetarea judecătorească. Aici atestăm următoarele temeuri: 1. lipsește plângerea părții vătămate, plângerea a fost retrasă sau părțile sau împăcat; 2. a intervenit decesul inculpatului; 3. persoana nu a atins vârsta pentru tragere la răspundere penală; 4. există o hotărâre judecătorească definitivă asupra aceleiași persoane pentru aceeași faptă; 5. există o hotărâre a organului de urmărire penală asupra aceleiași persoane pentru aceeași faptă de încetare a urmăririi penale, de scoatere a persoanei de sub urmărire penală sau de clasare a procesului penal; 6. există alte circumstanțe care exclud sau condiționează pornirea urmăririi penale și tragerea la răspundere penală; precum și 7. în cazurile prevăzute în art.56-60 din Codul penal;
- c. se aplică la toate etapele, atât în ședința preliminară cât și după cercetarea judecătorească. Din categoria data fac parte: 1. lipsește plângerea victimei/părții vătămate; 2. plângerea a fost retrasă; 3. părțile s-au împăcat; 4. a intervenit decesul făptuitorului/inculpatului; 5. există o hotărâre judecătorească definitivă asupra aceleiași persoane pentru aceeași faptă; 6. există o hotărâre a organului de urmărire penală asupra aceleiași persoane pentru aceeași faptă de încetare/neîncepere a urmăririi penale; 7. persoana nu a atins vârsta pentru tragere la răspundere penală; 8. există alte circumstanțe prevăzute de lege care condiționează excluderea sau, după caz, exclud urmărirea penală; 8. art. 54-56 Cod Penal al Republicii Moldova.

Un alt temei de clasificarea constă în totalitatea normelor juridice ce reglementează instituția încetării procesului penal, astfel distingem a) temeuri penale, b) temeuri procesuale, c) temeuri mixte.⁶ Temeiurile penale au la baza reglementările Codului Penal, temeuri procesuale constă în existența unor circumstanțe legate nemijlocit de procedura de soluționare a problemei, astfel încât existența unuia din temeuri duce la imposibilitatea examinării cauzei. Dacă să vorbim de temeuri mixte, atunci baza reglementării juridice este atestată în două acte normative dintre care unul este Codul de procedură penală, iar celălalt poate fi oricare lege organică, de exemplu, Codul penal, Codul Contravențional sau oricare altă lege.

O alta clasificarea a temeiurilor este privită din punct de vedere decizional, adică are la bază solicitarea părților implicate în procesul penal. Așadar, instanța urmează să adopte o sentință de încetare: 1. Cu implicarea părții vătămate, atunci când ultima și-a retras plângerea; 2. Cu implicarea părții vătămate și a făptuitorului, în cadrul încheierii unei tranzacții prin mediere sau părțile sau împăcat.

Un alt temei de clasificare poate fi efectuat în baza existenței și efectuării unei expertize judiciare, astfel există:

- a. temeuri care pot fi aplicate doar în urma efectuării unei expertize judiciare, la care putem atribui: decesul făptuitorului (în anumite situații), persoana nu a atins vârsta la care poate fi trasă la răspundere penală, persoana a săvârșit o faptă prejudiciabilă fiind în stare de iresponsabilitate și nu este necesară aplicarea măsurilor de constrângere cu caracter medical, minorii (în anumite situații);
- b. temeuri care pot fi aplicate fără necesitatea efectuării unei expertize judiciare, la care putem atribui celelalte temeuri.

CONCLUZIE

În final concluzionăm că, instituția încetării procesului penal reprezintă o problemă de actualitate ce provoacă un șir de discuții prin rândul teoreticienilor și practicienilor. Fiind tot mai des aplicată, aceasta

⁶ Roman D., Încetarea procesului penal în ședința de judecată și particularitățile sentinței de încetare.

Disponibil: <https://juridicemoldova.md/9034/incetarea-procesului-penal-in-sedinta-de-judecata-si-particularitatile-sentinei-de-incetare.html>, Accesat [07.05.2023]

necesită o reglementare mai detaliată pentru a nu lăsa loc de interpretare. Aceasta putând fi aplicată atât la etapa urmăririi penale cât și la etapa judecării cauzei. La fel, la etapa judecării cauzei procesul poate fi încetat în ședința preliminară și după examinarea cauzei în fond. Și nu în ultimul rând decizia instanței de judecată privind încetarea procesului penal, în deosebi în ședința preliminară reprezintă o oportunitate atât pentru persoana acuzată cât și pentru organele de drept, în sensul economisirii timpului și a resurselor umane care poate fi îndreptate spre soluționarea altor probleme.

BIBLIOGRAFIE

1. Codul de procedură penală al Republicii Moldova, adoptat de Parlamentul Republicii Moldova la 14.03.2003. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2003, nr.104-110.
2. Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale din 04.11.1950.
3. Costachi G., *Rolul justiției în edificarea statului de drept*. Chișinău: Print-Caro, 2021.
4. Dolea I., *Codul de procedură penală al Republicii Moldova (Comentariu aplicativ)*, Chișinău, Ed. Cartea Juridica, 2020.
5. Păvăleanu V., *Drept procesual penal. Partea generală*. București: LUMINA LEX, 2001.
6. Roman D., *Încetarea procesului penal în ședința de judecată și particularitățile sentinței de încetare*.

RĂSPUNDEREA PENALĂ PRIVIND EXECUTAREA NECALITATIVĂ A CONSTRUCȚIILOR – CARE A PROVOCAT DISTRUGEREA TOTALĂ SAU PARȚIALĂ A CONSTRUCȚIEI

Snejana CIOCHINĂ,
Doctorand, Școala Doctorală Științe Juridice și Relații Internaționale
Universitatea de Studii Europene din Moldova
E-mail: avocat.snejana.c@gmail.com
ORCID: 0000-0002-4838-642X

Rezumat: Studiul este consacrat analizei juridico-penale a infracțiunii prevăzute la lit.b), alin.(3) art.257 Cod penal al Republicii Moldova. Astfel, ne-am propus studierea normei penale a executării necalitative a construcțiilor care se exprima în proiectarea, verificarea, expertizarea, realizarea de către persoanele responsabile a unui complex urbanistic ori a unei construcții sau în executarea de modificări ale acestora fără respectarea prevederilor documentelor normative cu privire la siguranța, rezistența, stabilitatea, care au ca drept urmare distrugerea totală sau parțială a construcției. Tot odată, în urma cercetării propuse avem ca scop reflectarea situațiilor apărute în practica judiciară în procesul încadrării faptei juridice infracționale privind executarea necalitativă a construcțiilor, care au provocat distrugerea totală sau parțială a construcției.

Cuvinte-cheie: construcții, calitate, distrugerea construcției, executarea construcției.

Abstract: The study is dedicated to the legal-criminal analysis of the crime provided in letter b), par. (3) art. 257 Criminal code of the Republic of Moldova. Thus, we aimed to study the criminal rule of the unqualified execution of constructions that are expressed in design, verification, expertise, the realization by the responsible persons of an urban complex or of a construction or in the execution of their modifications without respecting the provisions of the normative documents regarding the safety, resistance, stability, which result in total or partial destruction of the construction. Also, following the proposed research, we aim to reflect the situations appeared in the judicial practice in the process of framing the criminal legal act regarding the non-qualitative execution of constructions, which caused the total or partial destruction of the construction.

Keywords: constructions, quality, construction destruction, construction execution.

JEL CLASIFICATION: K14

INTRODUCERE

Construcțiile reprezintă factor de mare importanță pentru dezvoltarea infrastructurii la nivel național și internațional. Având un aspect important ce influențează viața socială, investițională și economică a statului. La fel, domeniul construcțiilor prezintă o gestionare multiaspectuală care reprezintă o contribuție sporită al securității oamenilor, asigurarea economică pentru sectorul public și privat, agenți economici și cetățeni.

În această ordine de idei, executarea lucrărilor de construcție trebuie să corespundă criteriilor și normelor de siguranță, rezistență și stabilitate la etapa executării acestora, cât și la finalizarea executării lucrărilor de construcție, post utilizării construcțiilor.

Pentru a înțelege mai bine aspectul și impactul de risc social este important de a exemplifica consecințele executării necalitative a construcțiilor, astfel un caz aparte fiind, seismul care a avut loc în Turcia în luna februarie a anului 2023, prin care în consecință au fost distruse în total peste 160.000 de clădiri care au provocat decesul a peste 20 000 de persoane [1]. La fel, în urma celor prejudicii produse la nivel național al Turciei, a fost pornită anchetă și dispuse mandate de arest emise de autoritățile turcești în

legătură cu distrugerea totală a blocurilor și altor construcții, printre care fiind anchetați persoanele responsabile atestate, antreprenori în domeniul construcțiilor și proprietarii a blocurilor de construcție. Potrivit, analizei experților geologi, arhitecți turci și alți experți atestați în construcții se subliniază faptul că prăbușirea totală a clădirilor, a fost produsă din cauza următorilor factori: calitatea inferioară a materialelor de construcție, metodele ne corespunzătoare a realizării construcțiilor, neconsolidarea clădirilor la expertizarea seismică, ridicarea ilegală a construcțiilor care nu au fost supuse unui control sau darea în exploatarea a acestora ilegală.

Nerespectarea normelor și legislației consacrate domeniului construcțiilor și execuției acesteia, neconformarea normelor și standardelor în construcție, a documentației normative cu privire la stabilitatea, rezistența și siguranța construcțiilor poate să atragă persoanele care în consecință au comis aceste încălcări la răspundere penală, după caz contravențional.

Legislația penală a Republicii Moldova, prevede la art.257 răspunderea penală pentru executarea necalitativă a construcțiilor. Astfel, neam propus să analizăm prevederile normei în cauză, art.257 alin. (3), lit.(b, Cod penal al RM, [2] care prevede: Proiectarea, verificarea, expertizarea, realizarea de către persoane responsabile a unui complex urbanistic ori a unei construcții sau executarea de modificări ale acestora fără respectarea prevederilor documentelor normative privind siguranța, rezistența și stabilitatea, dacă acestea au avut drept urmare: distrugerea totală sau parțială a construcției.

Pentru a înțelege mai bine infracțiunea specificată la lit.(b) alin.(3) art.257 CP al RM, este important de a analiza și a contura elementele constitutive a infracțiunii în cauză, în deosebi având în vedere faptul că la etapa procesuală și judiciară sub aspect practic, se regăsesc multe lacune în partea ce ține de calificarea fapte infracționale.

La rândul său, Legea nr.721 din 02.02.1996 privind calitatea în construcții, stabilește ” baza juridică, tehnico-economică și organizatorică de activitate a persoanelor fizice și juridice în domeniul construcțiilor, obligațiile și răspunderea lor privind calitatea în construcții” [3]. Tot odată, potrivit art.3 al Legii nr.721, calitatea construcțiilor constituie rezultanta caracteristicilor de comportare a acestora în exploatare, în scopul satisfacerii, pe întreaga durată de existență, a exigențelor utilizatorilor și colectivităților. Exigențele privind calitatea instalațiilor și echipamentelor tehnologice de producție se stabilesc și se realizează pe bază de reglementări specifice fiecărui domeniu de activitate [3].

La fel, sistemul calității în construcții reprezintă ansamblul de structuri organizatorice, răspunderi, regulamente, proceduri și mijloace, care concurează la realizarea calității construcțiilor în toate etapele de concepere, proiectare, realizare, exploatare și postutilizare a acestora și este compus din: a) documentele normative în construcții; b) certificarea produselor folosite în construcții; c) agrementele tehnice pentru produse, procedee și echipamente noi în construcții; d) verificarea și expertizarea proiectelor și construcțiilor; f) atestarea specialiștilor cu activitate în construcții; g) conducerea și asigurarea calității în construcții; h) autorizarea și acreditarea laboratoarelor de analize și încercări în construcții; i) asigurarea activității metrologice în construcții; j) recepția construcțiilor; k) urmărirea comportării în exploatare și intervențiile în timp la construcții; l) postutilizarea construcțiilor; m) controlul de stat al calității în construcții.

Astfel prezenta lege instituie sistemul calității în construcții, care va conduce la realizarea și exploatarea construcțiilor de calitate corespunzătoare, în scopul protejării vieții oamenilor, a bunurilor acestora, a societății și a mediului înconjurător.

Rezultate și discuții

Astfel, urmează să ne expunem asupra analizei elementelor constitutive a normei juridice penale prevăzute la a lit.(b) alin.(3) art.257 CP al RM.

În opinia autorilor Brînza.S și Stati. V, [4. p.322], infracțiunea prevăzută la lit.(b), alin.(3) art.257 CP al RM, are obiectul juridic special cu caracter complex, obiectul juridic principal care îl formează relațiile

sociale cu privire la siguranța, rezistența și stabilitatea unui complex urbanistic ori ale unei construcții; obiectul juridic secundar constituie relații sociale cu privire la integritatea, substanța și potențialul de utilizare a construcției.

Tot odată, cerințele privind rezistența, stabilitatea și siguranța [5] se referă la îndeplinirea condițiilor de proiectare privind atât capacitatea lor portantă, menținerea echilibrului și capacitatea de disipare a energiei, necesitatea menținerii integrității de ansamblu a structurii, cât și limitarea deformărilor excesive, a preântâmpinării vibrațiilor și a altor condiții necesare asigurării unei exploatare normale.

La fel, infracțiunea supusă analizei are obiect material cu caracter complex: obiectul material principal fiind complexul urbanistic sau construcția și obiectul juridic secundar îl reprezintă construcția distrusă total sau parțial.

În această ordine de idei, pentru a înțelege mai bine specificul obiectului juridic special și obiectul material al infracțiunii specificate la lit.b), alin.(3) art.257 CP al RM, este important de a contura următoarele:

- Construcții este denumirea unei ramuri a tehnici care se ocupă cu proiectarea, execuția, întreținerea și exploatarea diferitor structuri sau lucrări de infrastructuri [5].

- Complex urbanistic;
- Distrugerea totală a unui complex urbanistic sau a construcției;
- Distrugerea parțială a unui complex urbanistic sau a construcției.

În cazul infracțiunii prevăzute la lit.b), alin.(3) art.257 CP al RM, [6. p.152] victima este investitorul complexului urbanistic ori al construcției care fie au fost proiectate, verificate, expertizate sau realizate de către făptuitor, fie au fost supuse modificărilor de către făptuitor fără respectarea prevederilor documentelor normative privind siguranța, rezistența și stabilitatea.

Prin investitor se înțelege persoana fizică sau persoana juridică care încheie contract de execuție a lucrărilor de construcție, urmărește îndeplinirea lor și preia lucrarea executată, în condițiile legii, de la executant după admiterea recepției finale, darea în exploatare la finisarea lucrărilor [7].

Dacă să ne referim la latura subiectivă a infracțiunii supuse analizei acesta cuprinde trei semne:

1. fapta prejudiciabilă care este alcătuită din acțiunea executată în raport cu un complex urbanistic sau cu o construcție, constând în proiectarea, verificare, expertizare, realizare sau în executare de modificări și inacțiunea de nerespectare a prevederilor documentelor normative privind siguranța, rezistența și stabilitatea;

2. urmările prejudiciabile, și anume, distrugerea totală sau parțială a construcției;

3. legătura cauzală dintre fapta prejudiciabilă și urmările prejudiciabile.

Astfel în cazul săvârșirii infracțiunii prevăzute la lit.b), alin.(3) art.257 CP al RM, făptuitorul nu respectă prevederile documentelor normative privind siguranța, rezistența și stabilitatea atunci când fie proiectează, verifică, expertizează, realizează un complex urbanistic ori o construcție, fie execută modificări ale acestora [4. p.322].

La fel subiectul infracțiunii prevăzute la lit.b), alin.(3) art.257 CP al RM, [6. p.152] este: 1) persoana fizică responsabilă care la momentul comiterii faptei a atins vârsta de 16 ani și 2) persoana juridică cu excepția autorității publice).

Potrivit art.7 din Legea nr.721, obligațiile privind realizarea și menținerea pe întreaga durată de existență a construcțiilor, a exigențelor esențiale prevăzute de lege, revin factorilor implicați în conceperea, proiectarea execuția și exploatarea construcțiilor, precum și în postutilizarea lor potrivit responsabilităților fiecăruia, indiferent de tipul de proprietate a investitorului. Acești factori sînt investitorii, cercetătorii, proiectanții, verificatorii de proiecte atestați, fabricanții și furnizorii de produse pentru construcții, executanții, proprietarii, utilizatorii, responsabilii tehnici, experții tehnici, diriginții de

șantier, personalul de specialitate din laboratoarele de încercări în construcții, specialiștii serviciului de control intern al calității al agenților economici cu activități în construcții, personalul ingineresc al serviciului de gestionare a fondului existent persoane fizice sau juridice [3].

Este importat de a specifica faptul că persoana fizică în cazul infracțiunii specificate, trebuie să aibă următoarele calități speciale:

- 1) proiectant;
- 2) verificador de proiecte;
- 3) expert tehnic atestat;
- 4) conducător al organizației de construcție;
- 5) conducător (diriginte) de șantier.

Pentru o înțelegere mai bine calitatea specială a subiectului infracțiunii prevăzute la lit.b) alin.(3) art.257 CP al RM, venim cu următoarele definiții:

Potrivit, prevederilor Codului urbanismului și a construcțiilor, prin proiectant [8] se înțelege persoana fizică sau juridică, care dispune de specialiști în proiectare atestați și spații dotate pentru realizarea proiectării construcțiilor și care are dreptul legal de a desfășura acest gen de activitate;

La rândul său verificadorul de proiecte [9] este specialist în construcții atestat, cu rolul de a verifica proiectele în vederea respectării reglementărilor tehnice și a cerințelor fundamentale aplicabile. Această verificare este obligatorie pentru toate construcțiile, iar scopul ei este de a asigura siguranța și stabilitatea acestora pe toată durata de viață.

Expert tehnic atestat [10] specialist în domeniul construcțiilor atestat pentru activitate de efectuare a expertizelor tehnice ale construcțiilor

La fel legiuitorul român în art.1 al Hotărârii Guvernului al României nr. 925 din 20 noiembrie 1995 pentru aprobarea Regulamentului de verificare și expertizare tehnică de calitate a proiectelor, a execuției lucrărilor și a construcțiilor [11], prevede următoarele: Verificarea și expertizarea tehnică de calitate a proiectelor, a execuției lucrărilor și a construcțiilor privind respectarea cerințelor prevăzute de lege reprezintă o componentă a sistemului calității în construcții, și se efectuează de către specialiști cu activitate în construcții, atestați tehnico-profesional.

Tot odată, art.6 al HG al României nr.925, prevede: verificarea tehnică de calitate a proiectelor se face pentru cerințele stabilite prin lege, diferențiat în funcție de categoria de importanță a construcției de către specialiști verificatori de proiecte, atestați potrivit legii. Proiectanții vor preciza în proiectele pe care le elaborează cerințele pe care acestea trebuie să le îndeplinească, pentru ca investitorul să poată apela la specialiștii verificatori de proiecte, atestați corespunzător, de la începutul elaborării proiectului. Verificarea la cerința "Rezistență și stabilitate" este obligatorie pentru toate construcțiile, cu excepții prevăzute de lege [11]. La fel, este important de a contura specificul *expertizei tehnice* de calitate care este o activitate complexă ce cuprinde, după caz, cercetări, experimentări sau încercări, studii, analize și evaluări necesare pentru cunoașterea stării tehnice a unei construcții existente sau a modului în care un proiect respectă cerințele prevăzute de lege, în vederea fundamentării măsurilor de intervenție[11].

Conducătorul (dirigintele) de șantier este persoana fizică atestată prin comisii de atestare specializate, conform prevederilor legale. În exercitarea atribuțiilor sale fiind: perioada anterioară începerii execuției; perioada de execuție a lucrărilor; perioada de recepție a lucrărilor și perioada de garanție post-recepție a construcției. Tot odată, dirigintii de șantier răspunde conform atribuțiilor ce-i revin, pentru realizarea nivelului de calitate corespunzător cerințelor fundamentale aplicabile construcțiilor, la lucrările de construcții pentru care este angajat [8]. La fel în cazul calificării preținsei fapte este important de a analiza gradul de distrugere a construcției, total sau parțial, fiind luat în considerație în cazul individualizării pedepsei. În cazul când fapta prevăzută la lit.b) alin.(3) art.257 CP al RM nu este susceptibilă de a provoca urmările prejudiciabile a normei în cauză, cele comise pot fi calificate în conformitate cu prevederile lit.d), alin.(2) art.177 din Codul contravențional al RM [12], care prevede: Încălcarea legislației și a documentelor normative în amenajarea

teritoriului, urbanism și construcții, manifestată prin: neexecutarea obligațiilor de urmărire a comportării în exploatarea construcțiilor referitor la rezistența și la stabilitatea, neexecutarea lucrărilor de întreținere, reparații și consolidare ce decurg din această urmărire.

Tot odată, este important de a contura prevederile art.570 al Codului urbanismului și construcțiilor al RM [8], care reglementează răspunderea pentru încălcarea legislației cu privire la urbanism și construcții, conform căruia: persoanele fizice și juridice răspund civil, contravențional sau penal, în conformitate cu prezenta lege și legislația în domeniul respectiv.

CONCLUZII

Având în vedere rezultatul studiului realizat, prin care a fost consacrate elementele constitutive și calificative a infracțiunii prevăzute la lit.(b, alin.(3) art.257 CP al RM, a dispozițiilor Legii nr.721 privind calitatea în construcții, considerăm remarcabil faptul adoptării Codului urbanismului și a construcțiilor, prin care au fost consacrate reglementările privind autorizarea lucrărilor de construcție, executarea lucrărilor de construcție, asigurarea calității acestora, exploatarea construcțiilor cât și aplicarea consecventă a prevederilor legale privind utilizarea și post-utilizarea construcțiilor.

În coroborare cu prevederile art.257 alin.(3) lit.(b a Codului penal al RM, noul cod va sistematiza și va contribui la încadrarea faptei infracționale care a fost supuse analizei și anume, va determina clar etapele edificării construcțiilor, precum: concepția, proiectarea, autorizarea, execuția, exploatarea, comportarea în timp și controlul de stat în post utilizarea construcțiilor.

La fel, considerăm oportun în acest context de a implementa modificări în cadrul normei prevăzute la art.257, care să determine clar încadrarea juridică a faptei prejudiciabile comise corelativ cu alte legislații speciale cu privire la executarea construcțiilor și actelor conexe care reglementează sectorul executării construcțiilor.

REFERINTE BIBLIOGRAFICE:

1. <https://www.bbc.com/news/world-europe-64774726> [accesat la 31.10.2023].
2. Codul penal al Republicii Moldova Nr. 985 din 18.04.2002, Publicat: 14.04.2009 în Monitorul Oficial Nr. 72-74.
3. Legea nr.721 din 02.02.1996 privind calitatea în construcții, Publicat: 25.04.1996 în Monitorul Oficial Nr. 25.
4. Brînză, S., Stati, V., Tratat de Drept Penal, Partea specială, Vol.II, Chișinău: Tipografia Centrală, 2015, pag -322-323.
5. <https://ro.wikipedia.org/wiki/Construcții#:~:text=Construcții%20este%20denumirea%20unei%20ramur%C3%A2i,structuri%20sau%20lucr%C3%A2ri%20de%20infrastructur%C3%A2> [accesat la 31.10.2023].
6. Stati,V.,”Infracțiuni legate de executarea construcțiilor și exploatarea fondului de locuințe (art.257 și 258 CP RM): Clarificarea unor concepte.”, Revista: Studia Universitatis Moldaviae, 2014, nr.8 (78).
7. <https://www.oar-bucuresti.ro> [accesat la 31.10.2023].
8. https://cancelaria.gov.md/sites/default/files/proiectul_codul_urbanismului_1.pdf [accesat la 02.11.2023].
9. <https://proiectderezistent.ro/ce-face-verificatorul-de-proiecte/> [accesat la 02.11.2023].
10. Hotărârea Guvernului al Republicii Moldova nr. 936 din 16.08.2006 pentru aprobarea Regulamentului privind expertiza tehnică în construcții, Publicat: 01.09.2006 în Monitorul Oficial Nr.138-141 art. 1025.
11. Hotărârile Guvernului al României nr. 925 din 20 noiembrie 1995 pentru aprobarea Regulamentului de verificare și expertizare tehnică de calitate a proiectelor, a execuției lucrărilor și a construcțiilor, Publicat în Monitorul Oficial nr. 286 din 11 decembrie 1995.
12. Codul contravențional al Republicii Moldova Nr. 218 din 24.10.2008 Publicat: 17.03.2017 în Monitorul Oficial Nr. 78-84.

UNELE ASPECTE CE ȚIN DE PREDAREA PERSOANELOR CĂTRE CPI

Andrei BAEȘU,
doctorand, ULIM
baesuandrei@mail.ru

Recenzent: Alexandru CAUIA, doctor în drept

Preambulul Statutului de la Roma, adoptat la 17 iulie 1998, stabilește că Curtea Penală Internațională funcționează în baza principiului complementarității, care se referă la faptul că sistemele naționale de justiție continuă să aibă responsabilitatea primară pentru trimiterea în justiție a crimelor de genocid, crimele împotriva umanității și crimele de război și are responsabilitatea de a acționa doar atunci când sistemul național nu dorește, sau nu are posibilitatea, de a ancheta sau a trimite în justiție persoanele care se prezumă că au săvârșit infracțiuni împotriva umanității. În continuarea acestei idei, în articolul dat autorul evidențiază unele aspecte ce țin de predarea persoanelor către Curtea penală Internațională, ca formă a cooperării internaționale în materie penală, atunci când sistemele naționale ale statelor nu manifestă comportament activ la investigarea și, respectiv, judecarea persoanelor în privința cărora există probe că au săvârșit infracțiuni împotriva umanității.

Cuvinte-cheie: *predare, extrădare, cooperare internațională în materie penală, Curtea Penală Internațională.*

The preamble to the Rome Statute, adopted on July 17, 1998, states that the International Criminal Court operates with principle of complementarity, which refers to the fact that national justice systems continue to have primary responsibility for prosecuting crimes of genocide, crimes against humanity and war crimes, and has a responsibility to act only when the system national authorities are unwilling, or unable, to investigate or prosecute persons alleged to have committed crimes against humanity. In continuation of this idea, in this article the author highlights some aspects related to the surrendering over of persons to the International Criminal Court, as a form of international cooperation in criminal matters, when the national systems of the states do not show active behavior in investigating and, respectively, judging persons who have committed crimes against humanity.

Keywords: *surrender, extradition, international cooperation in criminal matters, the International Criminal Court.*

JEL: K13

INTRODUCERE

Institutul predării persoanelor către Curtea Penală Internațională (în continuare CPI), se poziționează la intersecția dreptul internațional cu cel național al statelor. În condițiile actuale, pe lângă reglementările internaționale care cuprind segmentul extrădării și, respectiv, predării persoanelor către CPI, au crescut reglementările de nivel național (constituțional, penal, de procedură penală), care prevăd aspectul în cauză. Astfel, deși predarea persoanelor către CPI este reglementată de Codul de procedură penală al Republicii Moldova, aceasta se realizează în cadrul cooperării internaționale și are o importanță practică, atât din punctul de vedere al dreptului internațional, cât și al procedurii penale. Drept exemplu, dea lungul timpului tratatele și standardele internaționale ce prevăd apărarea drepturilor omului indică asupra obligației de a fi asigurată prezența unei persoane (învinutului/inculpatului) la procesul de judecată, și anume, art. 14, p. 3), sub. d) din Pactul Internațional cu privire la drepturile civile și politice, prevede că: „Orice persoană acuzată de comiterea unei infracțiuni penale are dreptul, în condiții de deplină egalitate să fie prezentă la proces și să se apere ea însăși sau să aibă asistența unui apărător ales de ea; dacă nu are apărător, să fie informată despre dreptul de a-l avea și, ori de câte ori interesul justiției o cere, să i se atribuie un apărător din oficiu, fără plată dacă ea nu are mijloace pentru a-l remunera”⁷.

⁷ Pactul Internațional cu privire la drepturile civile și politice nr. 31 din 16.12.1966 - https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=115567&lang=ro

În egală măsură, din punct de vedere procesual statele au implementat deja în legislațiile naționale, obligația organelor de ocrotire a normelor de drept de a asigura imediat după întocmirea ordonanței de punere sub învinuire, familiarizarea persoanei cu învinuirea înaintată: „*învinuitul are dreptul, din momentul punerii sub învinuire, să aibă asistența unui apărător ales de el, iar dacă nu are mijloace de a plăti apărătorul, să fie asistat în mod gratuit de un avocat care acordă asistență juridică garantată de stat, precum și, în cazurile admise de lege, să renunțe la apărător și să se apere el însuși;*”⁸ „*Înaintarea acuzării învinuitului se va face de către procuror în prezența avocatului în decurs de 48 de ore din momentul emiterii ordonanței de punere sub învinuire, dar nu mai târziu de ziua în care învinuitul s-a prezentat sau a fost adus în mod silit.*”⁹

De o importanță deosebită sunt aspectele legate de predarea persoanelor către CPI, care au fost dezbătute pe larg în timpul pregătirii proiectului Statutului de la Roma, ratificării Statutului de către state și rămân în continuare de o importanță deosebită în procesul de aplicare a legislației CPI. Aceste probleme sunt direct legate de drepturile fundamentale prevăzute în constituțiile fiecărui stat. În majoritatea țărilor, constituțiile interzic în mod explicit extrădarea propriilor cetățeni și, în asemenea condiții, acestea au fost nevoite să-și modifice prevederile constituționale sau să interpreteze dispozițiile ei în legătură cu ratificarea Statutului de la Roma. În egală măsură a fost nevoită și Republica Moldova să interpreteze prevederile Constituției prin hotărârea Curții Constituționale pentru controlul constituționalității unor prevederi din Statutul Curții Penale Internaționale¹⁰.

REZULTATE ȘI DISCUȚII

În timpul dezbaterii proiectului de Statut în comisia pregătitoare, au fost luați în considerare trei termeni: „*transfer-transfer*”, „*predare-surrender*”, „*extrădare-extradition*”, dar în versiunea finală a documentului adoptat la Conferința de la Roma, termenul „*predare*” a rămas, care a făcut posibilă implementarea unui model de procedură diferit de cel de extrădare¹¹.

Potrivit prevederilor art. 89 pct. 1 al Statutului de la Roma Curtea poate prezenta statului pe teritoriul căruia o persoană este susceptibilă de a se afla o cerere, însoțită de documentele justificative indicate la art. 91, vizând ca această persoană să fie arestat și să îi fie predată și să solicite cooperarea acestui stat pentru arestarea și predarea persoanei. Statele părți răspund la orice cerere de arestare și de predare conform dispozițiilor prezentului capitol și procedurilor prevăzute de legislațiile lor naționale¹².

Articolul 91 din Statutul de la Roma prevede două situații ce se referă la transmiterea cererilor către alte state pentru predarea anumitor persoane: prima se referă la arestarea și punerea la dispoziția Curții a persoanei în privința căreia Camera preliminară a emis un mandat de arestare¹³; a doua, privind arestarea și punerea la dispoziția Curții a unei persoane deja recunoscute vinovate de săvârșirea anumitor infracțiuni¹⁴.

În primul caz, cererea conține sau este însoțită de informații: care descriu semnalmentele persoanei căutate, suficiente pentru identificare, și informații asupra locului unde se află probabil aceasta; o copie a mandatului de arestare; documentele, declarațiile și informațiile care pot fi cerute în statul solicitat, pentru a proceda la predare; cu toate acestea exigentele statului solicitat nu trebuie să fie mai grele în acest caz decât în cel al unei cereri de extrădare prezentate în aplicarea tratatelor și aranjamentelor încheiate între statul solicitat și alte state.

⁸ art. 66 alin.(5) Codul de procedură penală al Republicii Moldova nr. 122-XV din 14.03.2003;

⁹ art. 282 Codul de procedură penală al Republicii Moldova nr. 122-XV din 14.03.2003;

¹⁰ hotărârea C.C. pentru controlul constituționalității unor prevederi din Statutul CPI nr.22 din 02.10.2007-
https://www.constcourt.md/public/ccdoc/hotariri/ro_2007_h_22.pdf;

¹¹ <https://www.legal-tools.org/doc/ad8c8b/>

¹² Statutul de la Roma al CPI- <https://www.legal-tools.org/doc/759f54/pdf/>;

¹³ art. 91 pct.2 Statutul de la Roma al CPI;

¹⁴ art.91 pct.3 Statutul de la Roma al CPI;

În a doua situație cererea de predare a persoanei urmează să fie însoțită de o copie a oricărui mandat de arestare vizând aceasta persoană; o copie a hotărârii; informații care atestă că persoana căutată este într-adevăr cea vizată de hotărâre; și dacă persoana căutată a fost condamnată la o pedeapsă, o copie a condamnării, iar în cazul unei pedepse cu închisoarea se va indica și timpul deja executat și cel rămas de executat.

Odată deschisă o anchetă privind infracțiunile internaționale, Camera preliminară, la cererea procurorului Curții, emite un mandat de arestare, după ce a constatat mai întâi că există temeiuri suficiente pentru a face acest lucru. Curtea poate transmite o cerere de arestare și transfer al unei persoane, împreună cu materialele care susțin această cerere, oricărui stat pe al cărui teritoriu poate fi prezentă persoana respectivă și solicită aceluși stat să coopereze la arestarea și transferul unei astfel de persoane. Cererea de arestare și punerea la dispoziție a unei anumite persoane se trimite în scris. În cazuri urgente, o cerere poate fi făcută prin orice mijloc capabil să transmită o comunicare scrisă, sub rezerva confirmării cererii pe cale diplomatică sau prin alte canale corespunzătoare, după cum poate fi stabilit de fiecare stat parte la ratificarea sau acceptarea Statutului Curții¹⁵. Atunci când este cazul, cererile de transfer CPI pot fi făcute prin INTERPOL și orice altă organizație regională relevantă¹⁶.

Mandatul de arestare este emis de camerele preliminare, urmează a fi respectat de către autoritățile naționale, atunci când aplică procedurile naționale, dar Statutul ține cont de cerințele minime privind aceste proceduri. Atunci când cooperează cu CPI, statul trebuie să recunoască mandatul de arestare emis de aceasta și nu este de competența autorității competente a statului să analizeze dacă un mandat de arestare a fost emis în mod corespunzător. La primirea unei cereri de arestare provizorie sau de arestare și predare a unei persoane către Curte, un stat parte la statut are obligația de a lua imediat măsuri pentru a da curs cererii în conformitate cu legile sale naționale¹⁷. Statul solicitat informează imediat secretarul cu privire la disponibilitatea persoanei solicitate de Curte pentru predare. Persoana este predată Curții în condițiile și în modul convenite de autoritățile statului solicitat cu grefierul Curții. Dacă condițiile nu permit transferul persoanei în termenul prevăzut, autoritățile statului solicitat și secretarul convin asupra unei noi date și proceduri pentru transferul persoanei respective. Grefierul menține contactul cu autoritățile statului în cauză în legătură cu procedurile de transfer.

Deși în Capitolul III¹⁸ din Statut se accentuează asupra faptului că prevederile acestuia se aplica tuturor în mod egal, fără nici o distincție, bazată pe calitatea oficială (șef de stat sau de guvern, de membru al guvernului sau al parlamentului, de reprezentant ales ori de agent al unui stat) iar imunitățile care pot fi legate de calitatea oficială a unei persoane, în baza dreptului intern și a dreptului internațional, nu împiedică Curtea să își exercite competența față de aceasta persoană, Capitolul IX¹⁹ al Statutului nominalizat vine cu o precizare că Curtea nu va face o cerere de transfer care ar impune statului solicitat să acționeze în contradicție cu obligațiile care îi revin în temeiul acordurilor internaționale, prin care transferul unei persoane la o instanță necesită consimțământul statului trimițător, cu excepția cazului în care Curtea obține mai întâi cooperarea statului trimițător pentru a obține consimțământul pentru transfer. Imunitatea se aplică unui stat sau unei persoane diplomatice. În cazul funcționarilor de rang înalt cărora li s-a cerut să fie aduși în fața unei instanțe, statul însuși decide dacă ridică imunitatea. Refuzul statului parte de a ridica imunitatea unei persoane și de a o transfera la CPI însă afectează serios cooperarea ulterioară cu Curtea.

¹⁵ art. 91 Statutul de la Roma al CPI;

¹⁶ art. 87 pct.1 lit. b) Statutul de la Roma al CPI;

¹⁷ art. 59 Statutul de la Roma al CPI;

¹⁸ art. 27 Statutul de la Roma al CPI;

¹⁹ art. 98 Statutul de la Roma al CPI;

Totodată, legislația internațională, în anumite condiții, protejează împotriva urmăririi penale, în acest sens există un număr semnificativ de imunități recunoscut dreptul internațional, cum ar fi privilegiile și imunitățile de care se bucură Organizația Națiunilor Unite și diferitele instituții specializate²⁰.

Pentru a fi aplicabile prevederile Statutului de la Roma, orice stat parte care dorește să coopereze cu Curtea în privința unei persoane care a săvârșit o infracțiune aflată în competența Curții, trebuie să adopte cel puțin o legislație care să îi asigure atât competența cât și procedura examinării asupra crimelor respective.

Pentru ajustarea cadrului legal necesar cooperării instituțiilor statului cu CPI, în spațiul post-sovietic există două modalități de adaptare a legislației în vederea asigurării cooperării statelor cu Curtea Penală Internațională, care au loc, cum am amintit mai sus, după modificările prevederilor constituționale sau interpretarea dispozițiilor ei în legătură cu ratificarea Statutului de la Roma. Astfel, în primul caz se parcurge la completarea prevederilor legislației existente (cel mai des a Codului de procedură penală), așa cum a avut loc în Republica Moldova la 07.01.2022²¹ sau în Ucraina la 20.05.2022²², iar în al doilea caz se porcede la adoptarea unei legi speciale privind cooperarea statului cu CPI ca în cazul Georgiei²³.

Dacă în cazul Republicii Moldova s-a purces la completarea Codului de procedură penală cu un articol suplimentare (549³ CPP RM) și Legea nr. 371/2006 cu privire la asistența juridică internațională în materie penală în care se indică, că cererile Curții Penale Internaționale privind predarea persoanei se examinează de Curtea de Apel Chișinău potrivit procedurii stabilite pentru extrădare, cu concretizări suplimentare, atunci în situația Georgiei legea specială, adoptată în baza Statutului de la Roma, prevede cu lux de amănunte mai multe aspecte, cum ar fi: temeiul juridic al transferului (art. 20); conținutul cererii și materialele suport (art. 21); arestarea unei persoane pentru transferul ulterior al acesteia (art. 23); detenție în scop de transfer (art. 24); sfârșitul perioadei de detenție (art. 25); drepturile deținute de persoana ce urmează a fi transferată (art. 26); eliberarea permisului de transfer (art. 27) etc. .

În Republica Moldova la fel există o tentativă a fi reglementat aspectul predării către CPI prin intermediul unei legi speciale. În sensul dat a fost elaborat chiar și un proiect de lege *cu privire la cooperarea dintre Republica Moldova și Curtea Penală Internațională*²⁴. Legea respectivă a fost supusă și consultării publice la 04.06.2018 - 07.06.2018²⁵. Scopul adoptării proiectului de lege, în cazul în care acesta urma să fie acceptat și ulterior votat în Parlament, a fost de a evita modificarea și completarea altor acte normative în vederea realizării cooperării dintre Republica Moldova și CPI.

CONCLUZII

Pentru final, putem accentua faptul că la ziua de astăzi este binevenită și necesară cooperarea tuturor țărilor lumii, pentru a investiga și, respectiv, a preveni cele mai atroce crime ale secolului XX și anume genocidul, crimele împotriva umanității și crimele de război. Totodată, acțiunile CPI depind de cooperare cu statele și organizațiile internaționale. Transferul persoanelor la Curte se bazează nu numai pe prevederile Statutului, ci și pe tratatele și standardele internaționale privind drepturile omului. În acest sens,

²⁰ CONVENȚIE din 21 noiembrie 1947 cu privire la privilegiile și imunitățile instituțiilor specializate, aprobată de Adunarea generală a Organizației Națiunilor Unite - <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/85854>;

²² [https://jurliga.ligazakon.net/ru/news/211355_vstupil-v-silu-zakon-o-sotrudnichestve-s-mezhdunarodnym-ugolovnym-sudom](https://jurliga.ligazakon.net/ru/news/211355_vstupil-v-silu-zakon-o-sotrudnichestve-s-mezhdunarodnym-ugolovnym-sudom;);

²³ Legea privind cooperarea dintre Curtea Penală Internațională și Georgia din 14.08.2003 - <https://www.matsne.gov.ge/ru/document/view/12922>;

²⁴ <file:///D:/10.08.2022/Predare/proiect%20cooperare%20RM%20cu%20CPI%202018.pdf>;

²⁵ <https://particip.gov.md/ro/document/stages/proiectul-legii-cu-privire-la-cooperarea-dintre-republica-moldova-si-curtea-penala-internationala-nota-informativa/5370>;

Statutul de la Roma nu ignoră legislația națională privind cooperarea la capitolul transferul de persoane și, împreună cu prevederile Statutului, face trimitere la normele legislației naționale.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

1. Codul de procedură penală al Republicii Moldova nr. 122-XV din 14.03.2003;
2. CONVENȚIE din 21 noiembrie 1947 cu privire la privilegiile și imunitățile instituțiilor specializate, aprobată de Adunarea generală a Organizației Națiunilor Unite - <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/85854>;
3. Hotărârea C.C. pentru controlul constituționalității unor prevederi din Statutul CPI nr.22 din 02.10.2007- https://www.constcourt.md/public/ccdoc/hotariri/ro_2007_h_22.pdf;
4. Legea privind cooperarea dintre Curtea Penală Internațională și Georgia din 14.08.2003 - <https://www.matsne.gov.ge/ru/document/view/12922>;
5. Pactul Internațional cu privire la drepturile civile și politice nr. 31 din 16.12.1966 - https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=115567&lang=ro;
6. Proiect de lege cu privire la cooperarea dintre Republica Moldova și Curtea Penală Internațională - <https://particip.gov.md/ro/document/stages/proiectul-legii-cu-privire-la-cooperarea-dintre-republica-moldova-si-curtea-penala-internationala-nota-informativa/5370>;
7. https://jurliga.ligazakon.net/ru/news/211355_vstupil-v-silu-zakon-o-sotrudnichestve-s-mezhdunarodnym-ugolovnym-sudom;
8. Statutul de la Roma al CPI- <https://www.legal-tools.org/doc/759f54/pdf/>;

ACȚIUNILE REVOCATORII ÎN CONTRACTUL DE ÎNTREȚINERE

Daniel BĂNCILĂ

Student doctorand,

Școala doctorală: "Științe juridice și relații internaționale",

Universitatea de Studii Europene din Moldova

ORCID: 0000-0001-5805-1773

Abstract: The revocation consists in the termination by the consumer of the contract concluded with an entrepreneur in case he has such a right according to the law. It is necessary to distinguish between the dissolution of the contract by resolution, termination and revocation, on the one hand, and the nullity of the contract, on the other. The causes of initiation of nullity are prior to or concurrent with the conclusion of the contract. Nullity is based on the premise that a contract was not validly concluded. The causes of resolution, termination and revocation, however, are always subsequent to the conclusion of the contract and operate with regard to a contract valid for the contract concluded in legal terms with the agreement of the parties. Nullity depending on the nature of the contract can have a retroactive effect, like the resolution, or it can operate only for the future, as in the case of termination.

Keywords: maintenance contract, revocation, causes of invalidity, contract of cause

Reumat: Revocarea constă în desființarea de către consumator a contractului încheiat cu un întreprinzător în cazul în care îi revine un asemenea drept conform legii. Este necesar a face deosebire între desființarea contractului pe cale de rezoluțiune, reziliere și revocare, pe de o parte, și nulitatea contractului, pe de altă parte. Cauzele nulității sunt anterioare sau concomitente cu momentul încheierii contractului. Nulitatea se bazează pe premisa că un contract nu a fost valabil încheiat. Cauzele rezoluțiunii, rezilierii și revocării însă sunt în totdeauna posterioare încheierii contractului și operează în privința unui contract valabil încheiat, care, în temeiul legii sau prin acordul părților, este desființat. Nulitatea, în funcție de natura contractului, poate avea efect retroactiv, asemenea rezoluțiunii, sau poate opera numai pentru viitor, ca în cazul rezilierii.

Cuvinte cheie: contractul de întreținere, revocarea, cauzele nulității, contractul de cauza.

JEL clasification: K14

INTRODUCERE

Contractul de întreținere este supus condițiilor generale pentru validitatea oricărui contract și anume: capacitatea de a contracta; consimțământul valabil al părților; un obiect determinat și licit; o cauză licită și morală, aplicându-se dispozițiile Codului civil.

Pe de altă parte, contractului de întreținere i se aplică unele dispoziții de la contractul de rentă viageră. Astfel, este lovit de nulitate absolută contractul care constituie o întreținere pe durata vieții întreținutului, dacă acesta era decedat la data încheierii contractului. De asemenea, nu produce efecte contractul prin care s-a constituit cu titlu oneros o întreținere pe durata vieții întreținutului care, la data încheierii contractului, suferea de o boală din cauza căreia a murit în interval de cel mult 30 de zile de la această dată. Prin urmare, asemănător rentei viagere, contractul de întreținere este lovit de nulitate absolută în astfel de cazuri pentru că nu există șanse de câștig și nici risc de pierdere pentru ambele părți, ceea ce lipsește contractul de cauză juridică. Faptul că părțile au avut cunoștință despre decesul sau boala creditorului întreținerii nu înlătură nulitatea absolută (Van Wetter, 2004).

În virtutea principiului pacta sunt servanda, contractul legal încheiat are putere de lege între părți și urmează a fi executat. În unele cazuri însă se pune problema desființării contractului înainte ca el să fie executat. Codul civil cunoaște următoarele modalități de desființare a contractului: rezoluțiunea, rezilierea și revocarea. Rezoluțiunea constă în desființarea retroactivă a contractului cu executare instantanee și repunerea părților în situația existentă anterior încheierii lui. Rezilierea constă în desființarea contractului cu executare succesivă, având efecte numai pentru viitor (Chibac, 2006).

REZULTATE ȘI DISCUȚII

Codul civil stabilește că contractul nu poate fi altfel rezolvit, reziliat sau revocat decât în temeiuri prevăzute de lege sau prin acordul părților. Din această prevedere legală rezultă două modalități de rezoluțiune (reziliere) a contractului, pe care le vom analiza în cele ce urmează: rezoluțiunea și rezilierea legală, adică efectuată în temeiurile prevăzute de lege și rezoluțiunea și rezilierea convențională, adică efectuată prin acordul părților.

Rezoluțiunea și rezilierea legală a contractului

a) Rezoluțiunea în cazul neexecutării contractului.

În cazul în care una dintre părțile contractului nu execută obligațiile asumate, cealaltă parte are posibilitatea de a alege una din următoarele opțiuni (Chirică, 2018):

a) să invoce excepția de neexecutare a contractului în condițiile evocate mai sus;

b) să ceară executarea silită în natură (dacă aceasta mai este posibilă) sau executarea silită prin echivalent (despăgubiri)

c) să rezoluționeze contractul, pretinzând eventual și despăgubiri.

Pentru creditorul obligației neexecutate uneori este preferabil să desființeze contractul, pentru a pune astfel capăt incertitudinii cu privire la atitudinea debitorului și pentru a primi înapoi, integral, prestația ce a făcut-o; la această finalitate răspunde instituția rezoluțiunii pentru neexecutare. În acest sens, rezoluțiunea este o sancțiune a neexecutării culpabile a contractului, aplicată debitorului obligației neexecutate (Stoica, 2018).

Domeniul de aplicare a rezoluțiunii. Tradițional, în doctrina țărilor ce fac parte din sistemul dreptului continental, se afirmă că rezoluțiunea se aplică numai categoriei contractelor sinalagmatice, întrucât interdependența obligațiilor contractuale este specifică doar acestor contracte. Totuși, unii autori au remarcat că mecanismul rezoluțiunii, deși desemnat sub alte sintagme (de exemplu, revocare), se regăsește și în contractele unilaterale.

Cât privește legislația noastră, din analiza dispozițiilor Codului civil se poate trage concluzia că domeniul de aplicare a rezoluțiunii (sau a rezilierii în cazul contractelor cu executare succesivă) cuprinde totalitatea contractelor, inclusiv a celor unilaterale (Dogaru, Drăghici, 2017).

Temeiul juridic al rezoluțiunii. În doctrină au fost expuse mai multe opinii privind temeiul juridic al rezoluțiunii în cazurile neexecutării contractului. Diferiți autori au reliefat diferite laturi ale fundamentului juridic pe care se bazează instituția rezoluțiunii pentru neexecutare, care se combină și se completează reciproc. Astfel, s-a relevat că temeiul rezoluțiunii constă într-o condiție rezolutorie tacită existentă în fiecare contract sinalagmatic. Neexecutarea obligației constituie, în acest sens, îndeplinirea condiției rezolutorii, având ca efect desființarea retroactivă a contractului.

De asemenea, desființarea contractului pentru neexecutare are caracter de sancțiune pentru partea culpabilă, având drept scop preîntâmpinarea producerii unui prejudiciu în patrimoniul creditorului, pentru a evita situația să suporte riscurile insolvabilității debitorului. O altă latură, evidențiată de majoritatea autorilor, o constituie caracterul reciproc și interdependent al obligațiilor în contractele sinalagmatice; existența și executarea obligațiilor unei părți își are cauza juridică în existența și executarea obligațiilor

celeilalte părți. Neexecutarea obligațiilor de către o parte lipsește de temei juridic obligațiile celeilalte, astfel încât se impune desființarea întregului contract.

Condițiile exercitării rezoluțiunii.

Pentru ca să fie exercitată rezoluțiunea, trebuie să fie îndeplinite următoarele condiții:

1) Una dintre părți să nu fi executat obligațiile sale. Potrivit Codului civil, neexecutarea include orice încălcare a obligațiilor, inclusiv executarea necorespunzătoare sau tardivă. Însă nu orice neexecutare a obligațiilor dă temei pentru rezoluțiunea contractului. Codul civil stipulează că o parte poate rezolvi contractul doar dacă există o neexecutare esențială din partea celeilalte părți, adică nu este doar o neexecutare neînsemnată (Huidu, 2006).

În literatura de specialitate s-au analizat diferite aspecte și ipoteze privind neexecutarea obligațiilor ca temei pentru rezoluțiunea contractului. Astfel, s-a încercat de a fundamenta teza privind posibilitatea rezoluțiunii în cazul neexecutării parțiale a obligației. Neexecutarea este parțială dacă debitorul a executat numai o anumită cantitate din prestațiile asumate, sau a executat aceste prestații integral, dar în mod defectuos, astfel încât valoarea lor economică este diminuată în raport cu ceea ce s-a contractat inițial. În acest context s-a apreciat că partea din obligația neexecutată trebuie să fi fost considerată esențială la încheierea contractului. Cu referire la contractele sinalagmatice, legea precizează că dacă neexecutarea obligației se limitează la o parte din prestație, creditorul poate rezolvi contractul integral doar în cazul în care nu are nici un interes în executarea parțială a prestației. Dacă însă executarea parțială prezintă interes pentru creditor, el poate s-o accepte, iar cât privește partea neexecutată, el are dreptul de opțiune: fie să ceară executarea silită a părții neexecutate, fie să rezoluționeze parțial contractul (Dogaru, Drăghici, 2014).

La fel, s-a remarcat că rezoluțiunea este admisibilă executării necorespunzătoare a obligațiilor, dacă viciile prestației sunt importante. Nu este justificată rezoluțiunea în ipoteza în care bunul livrat prezintă unele defecțiuni, care nu-l fac imposibil de a fi folosit conform destinației sau care pot fi ușor înlăturate. De asemenea, s-a pus problema rezoluțiunii în cazul întârzierii în executarea obligațiilor. În acest context s-a specificat că dacă obligația nu este executată în termen, întârzierea constituie o neexecutare temporară, creditorul având dreptul să reclame despăgubiri pentru a acoperi prejudiciul cauzat printr-o asemenea neexecutare (daune-interese moratorii). Dacă însă, din cauza întârzierii, creditorul nu mai are nici un interes să primească prestația de la debitor, creditorul este îndreptățit la rezoluțiune, având și în acest caz dreptul la despăgubiri (daune-interese compensatorii) (Ionașcu, 2014).

Codul civil conține o listă a circumstanțelor care trebuie să fie luate în considerare pentru a determina, în fiecare caz aparte, dacă neexecutarea este esențială.

a) Neexecutarea privează substanțial creditorul de ceea ce acesta se aștepta de la executarea contractului.

Creditorul nu poate rezolvi contractul dacă debitorul demonstrează că nu a prevăzut și nu putea să prevadă în mod rezonabil acest rezultat. De exemplu, A a încheiat cu B un contract de antrepriza, prin care s a obligat să construiască pentru B un local pentru o fabrică în cursul anului 2004, B nu l a informat pe A despre aceea că el a închiriat echipament la un preț foarte înalt pentru a începe lucrările la 2 ianuarie 2005. B nu poate rezolvi contractul pe motivul că A nu a finisat construcția înainte de 2 ianuarie (Van Wetter, 2004).

b) Executarea întocmai a obligațiilor ține de esența contractului. Această circumstanță nu ține de gravitatea reală a neexecutării, ci de natura obligației contractuale, a cărei strictă executare poate fi esențială. De exemplu, în contractul de vânzare-cumpărare momentul executării obligației de predare a bunului este considerat, în mod uzual, că esențial, astfel încât nerespectarea termenului de predare a bunului poate servi ca temei pentru rezoluțiunea contractului. De exemplu, A a încheiat cu B un contract de vânzare-cumpărare, în virtutea căruia A s-a obligat să livreze lui B o partidă de brazi de revelion între

20 și 25 decembrie 2003. Dacă A a livrat brazii la 2 ianuarie 2004, B poate refuza primirea livrării și rezolvi contractul.

c) Neexecutarea este intenționată sau din culpă gravă. Dolul (intenția) și culpa gravă, fiind cele mai grave forme ale vinovăției, comportă și o sancțiune mai severă - rezoluțiunea contractului. Totuși, rezoluțiunea contractului ar putea fi contrară principiului bunei-credințe, dacă neexecutarea, chiar și intenționată, este neînsemnată.

d) Neexecutarea dă temei creditorului să presupună că nu poate conta pe executarea în viitor a contractului. Creditorul este în drept să rezoluționeze contractul, dacă, bazându-se pe totalitatea circumstanțelor, el nu are nici o speranță în executarea conformă a contractului în viitor. Dacă una dintre părți trebuie să execute obligația eșalonat, prin prestații consecutive, și este evident că viciile depistate în prestațiile precedente se vor repeta și în cadrul prestațiilor ulterioare, cealaltă parte poate rezolvi contractul, chiar dacă viciile în executarea anterioară nu justificau prin sine rezoluțiunea.

De remarcat că prevederile enunțate, fiind inspirate din Principiile Uni droit, care nu fac distincție între rezoluțiune și reziliere, sunt aplicabile în egală măsură atât rezoluțiunii, cât și rezilierii (rezilierea va fi analizată în continuare).

2) Neexecutarea să fie imputabilă părții care nu și-a îndeplinit obligația. Problematika culpei debitorului ca o condiție necesară pentru rezoluțiunea contractului a suscitat controverse în doctrină. Unii autori includ în sfera termenului de rezoluțiune toate cazurile de desființare a contractelor sinalagmatice ca urmare a neexecutării obligațiilor asumate de una dintre părți, indiferent dacă neexecutarea este culpabilă sau este determinată de o împrejurare neimputabilă părții respective. Majoritatea autorilor, la care ne raliem, susțin însă că neexecutarea trebuie să fie culpabilă. Dacă neexecutarea este consecința unor cauze neimputabile celeilalte părți, se pune problema încetării contractului pentru imposibilitate fortuită de executare și a riscurilor contractuale, astfel cum s-a arătat anterior. În cazurile în care nu sunt întrunite condițiile pentru efectuarea rezoluțiunii, legea dispune că creditorul are dreptul la reducere proporțională a obligației sale corelative, care se determină în funcție de toate circumstanțele pertinente (Stoica, 2018).

Particularitățile rezoluțiunii contractelor sinalagmatice. Pe lângă prevederile în materia rezoluțiunii contractelor în general, Codul civil conține și prevederi speciale consacrate rezoluțiunii contractelor sinalagmatice. Conform Codului civil, dacă una dintre părți nu execută sau execută în mod necorespunzător o prestație scadentă decurgând dintr-un contract sinalagmatic, cealaltă parte poate, după expirarea fără rezultat a unui termen rezonabil pe care l-a stabilit pentru prestație sau remediere, să rezoluționeze contractul dacă debitorul trebuia să-și dea seama, în baza termenului de grație, de iminența rezoluțiunii. (Ionașcu et. al, 2014).

Comparând prevederile din Codul civil, putem constata unele particularități de abordare a condițiilor de rezoluțiune a contractelor sinalagmatice în raport cu cele ce se referă la contracte în general. O altă particularitate se referă la condiția acordării unui termen de grație sau a somației. Astfel, dacă în condițiile Codului civil acordarea unui termen de grație nu este cerută expres, atunci, rezoluțiunea poate fi efectuată dacă se întrunesc următoarele condiții (Stoica, 2019):

- debitorului i s-a stabilit anterior un termen rezonabil pentru prestație sau remediere (în cazul în care nu a fost stabilit un termen sau termenul este necorespunzător de scurt, se consideră ca stabilit un termen rezonabil);

- termenul a expirat fără nici un rezultat;

- debitorul trebuia să-și dea seama, în baza termenului de grație, de iminența rezoluțiunii.

Legea mai precizează că dacă în raport cu felul neexecutării obligației nu se poate stabili un termen, se face o somație. Totodată, legea enumeră cazurile în care nu este necesară stabilirea unui termen de grație sau somația:

- debitorul a respins în mod cert și definitiv executarea; încălcarea obligației constă în faptul că prestația nu a avut loc într-un anumit termen stabilit prin contract și creditorul a legat prin contract interesul său pentru prestație de executarea ei în termen;

- datorită unor împrejurări speciale, luându-se în considerare interesele ambelor părți, rezilierea imediată este justificată;

- a expirat termenul de 30 de zile de la scadență și de la intrarea unei note de plată sau a unei alte invitații de plată similare fără ca obligația să fie executată, în toate cazurile enumerate, dacă nu este necesară somarea sau dacă este evidentă inutilitatea prelungirii termenului de executare, creditorul poate rezolvi contractul imediat. Mai mult decât atât, creditorul este îndreptățit să rezoluționeze contractul chiar și înainte de scadență, dacă este evident că premisele dreptului de rezoluțiune se vor realiza. De exemplu, un antreprenor se angajează să construiască un imobil până la 1 decembrie. Către 1 noiembrie nu s-a construit decât fundația imobilului, astfel încât, ținând cont de capacitățile antreprenorului, este evident că lucrările vor fi terminate cu o întârziere semnificativă. În ipoteza în care termenul este o condiție esențială a contractului, clientul este îndreptățit să rezoluționeze contractul înainte de 1 decembrie.

Legea stabilește în mod expres cazurile în care un contract sinalagmatic nu va putea fi rezolvit: încălcarea obligației este neînsemnată; nu este executată o obligație în sensul, iar creditorului i se poate pune în seamă, în condițiile încălcării, menținerea contractului; creditorul răspunde în totalitate sau în mod apreciabil pentru neexecutarea obligației, ori neexecutarea obligației pentru care nu trebuie să răspundă debitorul a intervenit într-un moment în care creditorul este în întârziere de primire; pretenției i se opune o excepție pe care debitorul a ridicat-o deja sau o va ridica după rezoluțiune.

Operarea rezoluțiunii. Legislațiile diferitelor țări conțin două abordări diferite în materia operării rezoluțiunii. Astfel, în legislațiile unor țări rezoluțiunea are un caracter judiciar, ce implică necesitatea pronunțării sale de către organul de jurisdicție. Rezoluțiunea poate opera de plin drept, fără intervenția instanței de judecată, doar cu titlu de excepție, în cazurile expres prevăzute de lege, sau dacă părțile au inserat în contract o clauză rezolutorie (pact comisoriu), prin care au prevăzut condițiile în care rezoluțiunea se va produce în mod automat. Conform legislațiilor altor țări, dacă creditorul are dreptul de a rezolvi contractul, rezoluțiunea se face prin simpla notificare a celeilalte părți.

Legiuitorul nostru a adoptat cea de a doua soluție. Astfel, rezoluțiunea contractului operează prin declarație scrisă față de cealaltă parte. Declarația (notificarea) privind rezoluțiunea contractului constituie un act juridic unilateral. În această calitate, pentru a produce efecte juridice, ea trebuie să îndeplinească toate condițiile de validitate a actului juridic impuse de lege. Cât privește momentul în care rezoluțiunea produce efecte, se pune întrebarea: acest moment este cel al emiterii notificării de rezoluțiune sau cel al recepționării ei de către cocontractant? Întrucât notificarea în cauză este un act juridic, ei îi sunt aplicabile dispozițiile Codului civil, potrivit cărora manifestarea de voință care trebuie recepționată de cealaltă parte produce efecte în momentul în care parvine acesteia (indiferent de faptul dacă a luat sau nu cunoștință de conținutul ei).

Notificarea debitorului cu privire la rezoluțiunea contractului trebuie făcută fără întârziere. Dacă prestația este oferită cu întârziere sau nu corespunde în alt fel prevederilor contractului, creditorul pierde dreptul de rezoluțiune, dacă nu notifică cealaltă parte într-un termen rezonabil de la data la care a aflat sau trebuia să afle despre oferta sau executarea necorespunzătoare. Caracterul rezonabil depinde de circumstanțele fiecărui caz aparte. În cazul în care creditorul poate obține ușor o altă executare și poate deci specula pe o creștere sau scădere a prețului, notificarea trebuie să fie făcută imediat. Dacă însă el are nevoie de timp pentru a găsi o altă executare, termenul rezonabil va fi mai lung. Obligația de notificare într-un termen rezonabil a declarației de rezoluțiune permite debitorului să evite prejudiciile ce s-ar putea ivi din incertitudinea în privința posibilității debitorului de a ști dacă creditorul va accepta executarea.

Termenul de rezoluțiune a contractului poate fi stabilit prin acordul părților. Dacă însă părțile nu s-au înțeles în acest sens, celui îndreptățit i se poate stabili de către cealaltă parte un termen rezonabil pentru rezoluțiune. Dacă nu exercită acest drept până la exprimarea termenului, creditorul poate rezolvi contractul numai la expirarea fără rezultat a unui termen de grație rezonabil, stabilit de el, sau după o somație rămasă fără efect. În contractele cu pluralitate de subiecți dreptul de rezoluțiune nu poate fi exercitat decât de toți creditorii sau debitorii contra tuturor debitorilor sau creditorilor, iar dacă dreptul de rezoluțiune se stinge pentru unul dintre cei îndreptățiți, se stinge și pentru ceilalți.

În legătură cu operarea rezoluțiunii se pune problema de a ști dacă mai este necesară și condiția punerii în întârziere a debitorului. Din prevederile Codului civil rezultă că debitorul nu este de drept pus în întârziere prin simplul fapt al neexecutării sau prin împlinirea termenului de scadență a datoriei care enumeră cazurile în care somația nu este necesară. Astfel, reiese că debitorul se consideră în întârziere numai dacă nu execută obligația în urma somației primite de la creditor după scadență. Cât privește contractele sinalagmatice, după cum s-a menționat, necesitatea somației este expres prevăzută de lege. În ceea ce privește alte contracte, care nu intră în categoria celor sinalagmatice, considerăm că somația nu este o condiție necesară pentru declararea rezoluțiunii. Totuși, după cum s-a arătat în literatură, punerea în întârziere este foarte importantă pentru a putea dovedi refuzul de executare a obligațiilor de către cealaltă parte contractantă. De asemenea, punerea în întârziere este de dorit atunci când urmează a se soluționa problema obligării la plata de despăgubiri moratorii.

Efectele rezoluțiunii. Rezoluțiunea contractului comportă următoarele efecte (Stoica, 2018):

1. contractul este desființat și părțile sunt eliberate de obligația de a presta în viitor;
2. părțile sunt repuse în situația anterioară încheierii contractului, restituind una alteia prestațiile executate și veniturile realizate în temeiul contractului desființat - restituție în integrum.

Rezoluțiunea se aplică numai pentru neexecutarea contractelor cu executare instantanee (imediată). De exemplu, în contractul de vânzare-cumpărare care este un contract cu executare instantanee, dacă uneia dintre părți îi este imputabilă o neexecutare esențială a obligațiilor sale, cealaltă parte este în drept să rezoluționeze contractul, care va duce la desființarea lui retroactivă, părțile trebuind să-și restituie reciproc tot ce și-au prestat: cumpărătorul va restitui bunul, iar vânzătorul - prețul. De notat că obligațiile părților născute din rezoluțiune trebuie să fie executate simultan. Există cazuri în care restituirea prestației în natură, din diferite motive, nu este posibilă. Atunci repunerea părților în situația anterioară are loc prin oferirea compensației în bani. Codul civil enumeră cazurile când se procedează la asemenea înlocuire: în funcție de caracterul prestației, restituirea în natură este imposibilă; obiectul primit este consumat, înstrăinat, grevat, prelucrat sau transformat; obiectul primit este deteriorat sau a pierit; uzura bunului rezultată din folosința lui conformă destinației nu se ia în considerare.

Obligația compensării în bani în locul restituirii prestației în natură se exclude în următoarele cazuri: atunci când viciul care dă drept la rezoluțiune iese la iveală doar în timpul prelucrării sau transformării obiectului; în măsura în care creditorul răspunde de deteriorarea sau pieirea bunului; atunci când deteriorarea sau pieirea s-ar fi produs chiar și în cazul în care bunul s-ar fi aflat la creditor; dacă, în cazul unui drept de rezoluțiune conferit de lege, deteriorarea sau pieirea s-a produs la cel îndreptățit să ceară rezoluțiunea, deși acesta a dovedit diligența unui bun proprietar, îmbogățirea realizată urmând să fie restituită (Van Wetter, 2004).

Pe lângă restituirea în natură sau prin echivalent bănesc a prestațiilor primite, debitorul este ținut să restituie și veniturile realizate din fructificarea bunului care a constituit obiect al prestației. În cazul în care, contrar regulilor bunei administrări, debitorul nu obține beneficii de pe urma bunului, deși acest lucru ar fi fost posibil (manifestând acea diligență pe care în mod obișnuit o exercită în propriile afaceri), el este obligat față de creditor la compensarea valorii veniturilor ratate. Totodată, debitorul este îndreptățit la restituirea cheltuielilor necesare făcute în legătură cu bunul.

Operarea rezoluțiunii, ca sancțiune pentru neexecutarea contractului de către debitor, nu îl lipsește pe creditor de dreptul de a cere repararea prejudiciului cauzat prin neexecutare. Conform regulilor Codului civil privind răspunderea pentru neexecutarea obligațiilor. De exemplu, A a încheiat un contract de antrepriză cu B obligându-se să construiască o casă. În urma executării defectuoase a lucrărilor de construcție, casa s-a năruit. B este în dreptățit să rezoluționeze contractul și să ceară repararea prejudiciilor. Mărimea despăgubirii poate fi evaluată anticipat printr-o clauză penală sau prin acordul părților intervenit după producerea prejudiciilor. În cazul în care părțile nu vor ajunge la o înțelegere în această privință, mărimea despăgubirii se va stabili, la cerere, de către instanța de judecată.

În acest context, ținem să atenționăm că dacă rezoluțiunea contractului poate fi operată fără a se adresa în instanța de judecată, în cazul în care debitorul refuză să repare prejudiciul reclamat, creditorul nu poate să se îndestuleze din patrimoniul debitorului prin propria sa putere. Repararea prejudiciului se va produce, deci, prin efectul unei hotărâri a organului jurisdicțional, susceptibilă de executare pe cale silită. De asemenea, debitorul poate fi obligat și la plata despăgubirilor pentru prejudiciile suferite de creditor, în condițiile răspunderii civile delictuale. De exemplu, în cazul rezoluțiunii unui contract de vânzare-cumpărare vânzătorul este îndreptățit la recuperarea prejudiciului în cazul degradării bunului vândut, din culpă debitorului (Cazacu, 2012).

În pofida faptului că rezoluțiunea are ca efect încetarea contractului, există unele clauze care pot supraviețui rezoluțiunii. Acestea sunt, în special, clauzele privind soluționarea litigiilor, dar pot exista și altele, care, prin natura lor, sunt destinate să producă efecte și după rezoluțiunea contractului. De exemplu, contractul poate conține o clauză care prevede obligația unuia dintre cocontractanți să nu divulge informația confidențială care i a parvenit în cadrul derulării raporturilor contractuale, chiar și după încetarea contractului (clauză de confidențialitate). Un alt exemplu este clauză de necon curență, în virtutea căreia o parte se obligă să nu desfășoare, pe parcursul unei perioade de timp, activități care ar face concurență cocontractantului, chiar și după încetarea raporturilor contractuale. Legea prevede cazurile în care rezoluțiunea nu produce efecte (Stoica, 2019):

- dacă una dintre părți și-a rezervat dreptul de rezoluțiune pentru cazul în care cealaltă parte nu-și îndeplinește obligația, rezoluțiunea nu produce efecte atunci când cealaltă parte se poate elibera de obligație prin compensare și declară compensarea imediat după ce a primit declarația de rezoluțiune;

- în cazul în care dreptul de rezoluțiune a contractului este stipulat cu condiția de a se plăti penalitatea, rezoluțiunea este fără efect dacă penalitatea nu a fost plătită până la declarația de rezoluțiune sau concomitent cu ea, iar cealaltă parte, din acest motiv, a respins neîntârziat declarația. Rezoluțiunea produce, totuși, efecte dacă, după respingerea sa, penalitatea este plătită neîntârziat. În ceea ce privește efectele rezoluțiunii contractului față de terți, ținem să precizăm că, în principiu, rezoluțiunea contractului desființează toate drepturile transmise terților de către dobânditorul prestației care a format obiectul contractului rezolvit. Deci, rezoluțiunea contractului primar atrage și desființarea contractului subsecvent, încheiat de o parte cu un terț. Bineînțeles că terțul dobânditor se poate apăra, invocând posesiunea de bună-credință.

Rezilierea în cazul neexecutării contractului sau pentru alte motive întemeiate. Contractele cu executare succesivă pot fi desființate numai pentru viitor, lăsându-se neatinsse prestațiile care au avut loc înaintea rezilierii. De exemplu, într-un contract de locațiune, în cazul neexecutării esențiale a obligațiilor sale de către una dintre părți, cealaltă poate rezilia contractul. În urma rezilierii, efectele contractului încetează pentru viitor, fără însă a fi afectate prestațiile care au fost deja realizate. Într-adevăr, contractul de locațiune, în virtutea căruia locatorul a asigurat folosința unui bun, iar locatarul a plătit chiria, nu poate fi desființat pentru trecut, întrucât beneficiul folosinței este ireversibil. Deci restituirea chiriei nu se justifică, deoarece ea ar duce la îmbogățirea fără justă cauză a locatarului.

O excepție în acest sens este prevăzută referitor la contractul de înstrăinare a bunului cu condiția întreținerii pe viață. Legea dispune: beneficiarul întreținerii este în drept să ceară rezoluțiunea contractului în cazul nerespectării obligațiilor contractuale de către dobânditor. Ținem să menționăm că, deși legiuitorul utilizează termenul rezoluțiune, în realitate este vorba de reziliere, întrucât acest contract este prin natura sa un contract cu executare succesivă. În urma desfacerii acestui contract de către beneficiarul întreținerii, acesta este îndreptățit să ceară restituirea bunului înstrăinat. De remarcat este faptul că dobânditorul nu poate cere restituirea valorii întreținerii prestate. Deci, în acest caz rezilierea are un efect retroactiv specific - restituirea de către una dintre părți a prestației primite. Finalitatea acestor dispoziții este apărarea intereselor beneficiarului întreținerii care este considerat ca fiind partea mai vulnerabilă a contractului și sancționarea dobânditorului pentru neexecutarea obligațiilor sale contractuale. Pe de altă parte, considerăm că este necesar să se vegheze că beneficiarul întreținerii să nu exercite abuziv dreptul său la rezilierea contractului, și doar în cazurile unor încălcări esențiale de către dobânditorul ale obligațiilor sale contractuale.

Rezilierii i se aplică majoritatea reglementărilor în materie de rezoluțiune. Nu se vor aplica însă rezilierii prevederile ce țin de retroactivitatea efectelor desființării contractului, precum și altele ce contravin esenței rezilierii. Totodată, legea prevede și o derogare de la regulă generală privind efectele rezilierii numai pentru viitor. Astfel, dacă, după reziliere, prestațiile efectuate nu mai prezintă interes pentru cel îndreptățit să rezilieze, el poate extinde rezilierea și asupra acestor prestații. Drept consecință, va opera repunerea părților în situația anterioară, în acest caz vor fi aplicabile regulile respective în materia rezoluțiunii. Legea conține și unele prevederi specifice rezilierii. La acestea se referă regulile privind posibilitatea rezilierii contractelor sinalagmatice cu executare succesivă pentru motive temeinice. Conform regulii generale, dacă motivul rezilierii constă în neexecutarea unei obligații contractuale (chiar dacă această neexecutare nu este esențială), cealaltă parte poate rezilia contractul cu condiția stabilirii unui termen de remediere (termen de grație) sau a somației. Contractul poate fi reziliat la expirarea fără rezultat a termenului de remediere sau dacă somația a rămas fără efect. De asemenea, fără a se stabili un termen de grație sau fără somație, poate fi reziliat contractul cu executare succesivă pentru motive întemeiate. Există motiv întemeiat atunci când, luându-se în considerare toate împrejurările cazului și interesele ambelor părți, nu se poate pretinde nici uneia dintre ele continuarea raporturilor contractuale până la expirarea termenului de grație sau de somație (Van Wetter, 2004).

În afară de prevederile generale referitoare la rezilierea contractului enunțate, legislația civilă conține aplicații ale acestor reguli în diferite materii speciale. De exemplu, în materia contractului de rentă, legea prevede că atât debientierul, cât și credentierul au dreptul de a cere rezilierea contractului de rentă dacă, în urma neexecutării obligațiilor sau din alte motive temeinice, continuarea acestor raporturi nu mai este posibilă. În materia contractului de antrepriză, legea prevede dreptul clientului de a rezilia contractul din cauza viciilor lucrării, cu condiția respectării prevederilor Codului civil, analizat anterior.

În materia contractului de servicii turistice, legea dispune că, în cazul în care călătoria este, ca urmare a unor lipsuri, prejudiciată în mod considerabil, turistul poate rezilia contractul. Rezilierea contractului este admisibilă doar dacă organizatorul a lăsat să expire un termen care i-a fost stabilit de către turist, fără a efectua remedierea. Nu este necesară stabilirea unui termen dacă remedierea este imposibilă sau este refuzată de organizator ori dacă rezilierea imediată a contractului este justificată de un interes special al turistului.

Rezilierea prin manifestarea de voință a unei părți. Legea reglementează anumite situații în care un contract cu executare succesivă poate fi reziliat printr-o manifestare unilaterală de voință (Stoica, 2018):

- în materia contractului de locațiune, dispune că rezilierea contractului încheiat fără termen poate avea loc la cererea oricărei părți (cu condiția unui preaviz de 3 luni);

- în materia contractelor de antrepriză și de prestări servicii, Codul civil prevede dreptul beneficiarului de a rezilia contractul oricând până la realizarea completă a lucrării sau a prestației (respectându-se condițiile indicate), Codul civil prevede dreptul oricăreia dintre părțile contractului de prestări de servicii de a rezilia un contract pe termen nedeterminat;

- în materia contractului de transport, Codul civil prevede dreptul pasagerului de a rezilia contractul în orice moment (dacă prin aceasta nu cauzează întârzieri);

- în materia contractului de mandat, Codul civil reglementează condițiile rezilierii (denunțării) unilaterale a mandatului;

- în materia contractului de comision, Codul civil acordă comitentului dreptul de a rezilia contractul în orice moment;

- în materia contractului de prestări de servicii turistice, Codul civil dispune că înainte de începutul călătoriei, turistul poate rezilia oricând contractul;

- în materia contractului de franchising, Codul civil prevede că dacă durata nu este determinată sau depășește 10 ani, oricare dintre părți are dreptul să rezilieze contractul cu respectarea unui termen de preaviz de un an;

- în materia contractului de intermediere, Codul civil prevede dreptul oricăreia dintre părți de a rezilia un contract pe termen nedeterminat;

- în materia contractului de cont curent bancar, Codul civil dispune că contractul încheiat pe un termen nedeterminat poate fi reziliat în orice moment de titularul contului, cu condiția unui preaviz. Cât privește rezilierea contractului de către bancă, legea impune anumite condiții în vederea protejării titularului de cont;

- în materia contractului de credit bancar, Codul civil prevede dreptul debitorului de a rezilia în orice moment un contract de credit cu dobândă fluctuantă (cu condiția unei notificări);

- în materia contractului de asigurare, Codul civil în cazul contractelor încheiate pe termen nelimitat, ambele părți sînd îndreptățite să rezilieze contractul, respectând un termen de preaviz de cel puțin o lună și de cel mult 3 luni;

- în materia contractului de societate civilă, Codul civil dispune că dacă în contract nu este prevăzută o durată determinată a societății civile, fiecare asociat poate rezilia contractul cu un preaviz de 3 luni.

Rezoluțiunea și rezilierea în cazul schimbării împrejurărilor care au stat la baza încheierii contractului. Un caz particular de rezoluțiune (reziliere) a contractului reglementat de lege este situația de *hardship*, analizată anterior. Dacă ajustarea contractului la noile împrejurări este imposibilă sau nu se poate impune uneia dintre părți, partea dezavantajată poate cere rezoluțiunea lui. În cazul contractelor cu executare succesivă în timp, în locul rezoluțiunii se recurge, din motive temeinice, la rezilierea contractului.

Revocarea și restituirea în contractele cu consumatorii. O modalitate particulară de desființare este prevăzută de legislația civilă pentru contractele dintre un consumator și o persoană care acționează în exercitarea unei profesii, încheiate într-un cadru specific voiajorilor comerciali. Reglementările în cauză au drept scop protejarea consumatorilor contra eventualelor abuzuri din partea întreprinzătorilor, care sunt mai experimentați în domeniul afacerilor și pot impune consumatorilor condiții dezavantajoase. Specificul acestor contracte constă în faptul că ele produc efecte doar dacă, în decursul unei săptămâni, consumatorul nu le revocă în scris, cu excepția situației în care contractul este executat pe loc de ambele părți. Legea dispune că dacă consumatorul revocă contractul în termenul stabilit este legat de exprimarea voinței în legătură cu încheierea acestui contract. Prin urmare, acest contract este desființat. Astfel, consumatorului i se acordă un termen pentru gândire, pentru a putea aprecia oportunitatea realizării operațiunii contractate. De notat că revocarea este necondiționată, consumatorul nefiind ținut să prezinte vreo justificare.

Referitor la forma în care se exprimă revocarea, legea precizează că aceasta trebuie scrisă pe hârtie, formulată pe un alt suport de date durabil sau se poate realiza prin expedierea bunului în termen de 2 săptămâni. Acest termen începe să curgă din momentul în care consumatorului i s-a pus dispoziție, pe un suport de date durabil, explicații formulate clar referitoare la dreptul său de revocare, numele sau denumirea, adresa destinatarului revocării, precum și o trimitere la începerea termenului și la modalitățile acestui drept în conformitate cu reglementarea Codului civil. Prin suport de date durabil se înțelege orice document sau alt suport de informații exprimate sub o formă lizibilă care îi permite consumatorului să reproducă întocmai informațiile într-un termen corespunzător cerințelor actului juridic. De notat că sarcina probei pentru conținutul informațiilor sau declarației revine întreprinzătorului. În cazul încheierii contractului pe baza prospectului de vânzare, legea poate prevedea înlocuirea dreptului de revocare printr-un drept nelimitat de restituire. Acest drept poate fi realizat dacă (Cazacu, 2012):

- prospectul de vânzare conține o explicație clară referitoare la dreptul de restituire;
- consumatorul a putut lua cunoștință în detaliu de prospectul de vânzare în lipsa întreprinzătorului;
- consumatorului i se asigură, pe un suport de date durabil, dreptul de restituire.

În cazul dreptului de restituire, revocarea poate fi declarată doar prin înapoierea bunului în interiorul termenului. Întru-cât exercitarea dreptului de revocare sau de restituire are ca efect desființarea contractului, prevederile referitoare la rezoluțiune se aplică în corespunzător. Ca rezultat, părțile vor fi repuse în situația anterioară. În acest context legea precizează că consumatorul este obligat să înapoieze bunul pe cheltuiala și riscul întreprinzătorului. Dacă obiectul în cauză este deteriorat sau a pierit, consumatorul dă compensație în bani în locul restituirii în natură. În asemenea caz consumatorul răspunde și pentru înrăutățirile survenite prin folosirea bunului, dacă anterior a primit lămuriri asupra consecințelor juridice și a posibilității de le evita.

Rezoluțiunea sau rezilierea contractului poate fi efectuată și prin acordul părților. Acest acord poate fi realizat printr-un act juridic separat, intervenit într-un moment ulterior încheierii contractului sau poate fi încorporat în contract. În orice caz, acest acord trebuie să fie încheiat în forma cerută pentru contract dacă din lege, contract sau uzanțe nu rezultă altfel. Potrivit Codului civil, părțile își pot rezerva în mod expres prin contract dreptul de rezoluțiune a contractului. Clauza prin care părțile prevăd dreptul de a rezolvi (rezilia) contractul în cazul survenirii anumitor evenimente sau împrejurări în literatură poartă și denumirea clauză rezolutorie sau pact comisoriu.

Este important de a distinge între clauza rezolutorie și condiția rezolutorie, reglementată de Codul civil, care este o modalitate a actului juridic civil. În cazul condiției rezolutorii desființarea contractului depinde de un eveniment viitor și incert, exterior comportamentului părților. În cazul clauzei rezolutorii, însă, rezoluțiunea se datorează comportamentului culpabil al debitorului. Condiția rezolutorie, având natură obiectivă, dacă se realizează, desființează prin ea însăși contractul, pe când, în cazul clauzei rezolutorii, mai este necesară și manifestarea de voință a creditorului. Pactele comisorii pot fi sinalagmatice și unilaterale. În cazul pactului sinalagmatic oricare dintre părțile contractului poate să utilizeze acest pact pentru desființarea contractului prin rezoluțiune în cazul în care cealaltă nu își execută obligațiile contractuale. Pactul comisoriu este unilateral atunci când în contract este inserată o clauză prin care se prevede că în caz de neexecuție numai una dintre părți poate rezolvi contractul. Nimic însă nu se opune ca cealaltă parte să obțină rezoluțiunea sau rezilierea contractului, invocând temeiurile prevăzute de lege.

În practica circuitului civil s-au statornicit mai multe modalități de redactare a clauzelor rezolutorii. În funcție de conținutul lor se determină modul de operare a rezoluțiunii sau rezilierii și efectele produse. Astfel, uneori, clauza rezolutorie prevede că, în cazul în care una dintre părți nu își execută obligațiile, contractul este considerat rezolvit (reziliat). O asemenea clauză va însemna că rezoluțiunea va opera, potrivit legii, prin declarația scrisă față de cealaltă parte. În această situație trebuie să fie respectate prevederile legale privind punerea în întârziere a părții contractante care nu și-a onorat obligațiile, astfel

cum s-a arătat (a se vedea: operarea rezoluțiunii). În alte situații clauza rezolutorie poate prevedea că, în cazul neexecutării obligațiilor, contractul este rezolvit (reziliat) de plin drept, fără a mai fi necesară vreă somație sau punere în întârziere și fără orice altă formalitate prealabilă. O asemenea stipulație are ca efect desființarea necondiționată a contractului, de îndată ce a expirat fără rezultat termenul de executare a obligațiilor contractuale (Turcu, 2012).

Părțile pot de asemenea insera o clauză rezolutorie prin care convin ca rezoluțiunea să fie pronunțată de instanța de judecată. În acest caz, prin derogare de la regulă generală privind operarea rezoluțiunii pe cale extrajudiciară, puterea de a statua asupra rezoluțiunii este atribuită, în virtutea principiului autonomiei de voință a părților contractului, instanței de judecată, care va verifica îndeplinirea condițiilor prevăzute în clauza rezolutorie.

În cuprinsul clauzei poate fi stipulat în mod explicit neexecutarea căror obligații atrage rezoluțiunea contractului în acest context se pune problema de a ști dacă orice neexecutare a obligațiilor contractuale servește ca temei de rezoluțiune a contractului sau numai o neexecutare esențială. Dat fiind faptul că dispozițiile legale privind caracterul esențial al neexecutării obligațiilor contractuale, ca o condiție necesară pentru exercitarea rezoluțiunii, sunt supletive, în virtutea principiului libertății contractuale, părțile pot prevedea rezoluțiunea ca sancțiune pentru orice neexecutare a obligațiilor contractuale. În cazul în care părțile omit să indice expres care anume neexecutare a obligațiilor dă temei pentru rezoluțiunea contractului, rezoluțiunea poate fi exercitată dacă se constată orice neconcordanță între prestația promisă prin contract și prestația efectiv executată (Fages, 2015).

Ținem să mai precizăm în legătură cu clauzele rezolutorii următoarele:

- numai creditorul este îndreptățit să rezoluționeze (rezilieze) contractul. Debitorul care nu și-a executat obligațiile nu are dreptul de a pretinde rezoluțiunea (rezilierea) contractului;
- creditorul are posibilitatea de a opta fie în favoarea rezoluțiunii (rezilierii) contractului, fie în favoarea executării silite (în natură sau prin echivalent) a obligațiilor de către debitor.

CONCLUZIE

În literatura de specialitate română s-a relevat că clauzele rezolutorii prezintă atât avantaje, cât și dezavantaje și pericole: pot compromite stabilitatea situațiilor juridice; terții sunt expuși la toate consecințele ce decurg din retroactivitatea rezoluțiunii; în raporturile dintre părțile contractante ele sunt adesea surse de inechitate, o dată ce sunt impuse de partea mai puternică economic a contractului. Având în vedere aceste aspecte, pactele comisorii (clauzele rezolutorii) sunt interpretate restrictiv și cu o mare severitate de practică judiciară (Stoica, 2019).

De remarcat că în jurisprudența franceză s-au conturat următoarele cerințe față de clauzele rezolutorii: pentru a fi valabilă, clauza rezolutorie trebuie să fie fără echivoc; clauza nu poate sancționa decât neexecutarea obligațiilor stipulate expres în contract, dar nu și a celor implicite; clauza își pierde automat eficacitatea în cazul în care și cealaltă parte nu și-a onorat obligațiile contractuale; clauza nu trebuie să fie aplicată contrar principiilor bunei-credințe și echității; acordarea unui termen de grație suspendă acțiunea clauzei rezolutorii (Cazacu, 2012).

BIBLIOGRAFIE

1. Deak Fr., Cărpenaru St., (2018). Drept civil. Contracte speciale. Dreptul de autor. Dreptul de moștenire, Universitatea București.
2. Deleanu, Ion. (2002). Părțile și terții: Relativitatea și opozabilitatea efectelor juridice, repere. București, Rosseti.
3. Dogaru I. Drăghici P., (2009). Bazele dreptului civil. Vol. III. Teoria generală a obligațiilor, București: C. H. Beck.

4. Dogaru I., Olteanu G., Săuleanu I. (2009). Bazele dreptului civil. Contracte civile. Vol. IV. București: C.H.Beck.
5. Dogaru I. Drăghici P., (2014). Teoria generală a obligațiilor. ed-a a - 2, București: C. H. Beck.
6. Dogaru I., Drăghici P., (2017). Bazele dreptului civil. Vol. III. Teoria generală a obligațiilor, Editura C. H. Beck, București.
7. Eliescu M., (2012). Moștenirea și devoluțiunea ei în dreptul R. S. R., Editura Academiei, București.
8. Eșanu N. (2006). Contractul sinalagmatic. În: Comentariul Codului civil al Republicii Moldova. Cartea III, vol. II, ed. II-a, Chișinău: ARC.
9. Fabre-Magnan M., (2014). Droit des obligations, vol. I, Contrat et engagement unilateral, ed. a 2-a, PUF, Paris.
10. Fages B., (2015). Droit des obligations, 3eme ed., LGDJ, Paris.
11. Florea B. (2013). Drept civil. Contractele speciale. București: Universul Juridic, 2013.
12. Gîscă V. (2005). Drept civil. Drepturile reale (curs de lecții), ed. a 2- a revizuită și completată. Chișinău: Elena V-I, 2005.
13. Gîscă V. Tălămbuță A. (2006). Drept Civil. Chișinău: Elena V-I.
14. Hamanagiu C., Rosetti-Bălănescu I., Băicoianu Al., (2012). Tratat de drept civil român, vol. II, Editura All Beck, București.
15. Hamangiu C., Rosetti-Bălănescu I., Băicoianu Al., (2016). Tratat de drept civil, vol. I, Editura Națională, București.
16. Huidu A. (2006). Incursiune în contractele aleatorii. Renta viageră și întreținerea. Iași: Lumen Lex.
17. Ionașcu A., (2014). Drept civil. Partea generală, Editura Didactică și Pedagogică, București.
18. Ionașcu T., Barasch E., Eremia M. I., Roman E., Rucăreanu I., Zlătescu V. D., (2014). Tratat de drept civil, vol. I, Partea generală, Editura Academiei, București.
19. Macovei C. (2007). Particularități ale obligațiilor asumate de părți în contractul de întreținere. În: Anale științifice ale universității AL.I. Cuza. Iași: Științe juridice, 2007

COOPERAREA JURIDICĂ INTERNAȚIONALĂ ÎN MATERIE PENALĂ LA INVESTIGAREA INFRAȚIUNILOR DE CRIMINALITATE ORGANIZATĂ

Maxim GROPA,
Doctorand, Universitatea de Studii Europene din
Moldova, Chișinău, Republica Moldova,
Procuror-șef al raionului Hîncești,
e-mail: mgropa@gmail.com,
<https://orcid.org/0009-0004-0965-7700>

Rezumat: *Societatea modernă, în zilele noastre, tot mai tare este amenințată de un fenomen care atentează asupra securității naționale, manifestându-se sub o nouă concepție și având o amploare internațională denumită criminalitatea organizată. Acest fenomen, datorită disciplinei interioare, bazată pe subordonarea ierarhică s-a dezvoltat vertiginos, stăpânind în mare parte societatea. Criminalitatea organizată se dezvoltă mai bine în țările sărace și în curs de dezvoltare, datorită polarizării societății, (sărac/bogat), posibilității coruperii păturii politice și obținerii dividendelor prin legalizarea veniturilor ilegale în țările dezvoltate. Crima organizată în contextul globalizării a devenit fenomen transfrontalier și, ca atare, combaterea acesteia nu mai poate fi realizată de către statele naționale, ci în sisteme integrate globale, regionale și subregionale. Mai mult decât atât, instrumentele naționale și internaționale de combatere a crimei organizate transfrontaliere trebuie să ofere soluții de operare în timp real, deoarece actele criminale cu caracter transfrontalier se derulează foarte rapid, iar coordonatorii acestor rețele reușesc introducerea produsului ilegal al infracțiunilor în circuitul legal și astfel, sancționarea este mult mai dificilă, iar înlăturarea tuturor consecințelor aproape imposibilă. [4, p. 60]*

Cuvinte cheie: asistență judiciară internațională în materie penală, crimă organizată, cooperare, comisii rogatorii.

Abstract: *Modern society, these days, is increasingly threatened by a phenomenon that threatens national security, manifesting under a new concept and having an international scope called organized crime. This phenomenon, thanks to the internal discipline, based on hierarchical subordination, developed rapidly, dominating the society to a large extent. Organized crime develops better in poor and developing countries, due to the polarization of society, (poor/rich), the possibility of corrupting the political blanket and obtaining dividends by legalizing illegal income in developed countries. Organized crime in the context of globalization has become a cross-border phenomenon and, as such, combating it can no longer be carried out by national states, but in global, regional and sub-regional integrated systems. Moreover, the national and international tools to fight cross-border organized crime must offer real-time operating solutions, because the criminal acts of a cross-border nature take place very quickly, and the coordinators of these networks manage to introduce the illegal product of crimes into the legal circuit and thus, sanctioning is much more difficult, and removing all consequences almost impossible. [4, p. 60]*

Keywords: international judicial assistance in criminal matters, organized crime, cooperation, rogatory commissions.

INTRODUCERE

În lumea contemporană care a deschis fără precedent granițele sale, problema criminalității organizate apare într-o dimensiune nouă, de o importanță fundamentală pentru înfăptuirea actului de justiție, fiind o provocare pentru organele de drept.

Este îndeobște cunoscut faptul că frontierele nu mai reprezintă de mult un obstacol în calea infractorilor. Din păcate, ele mai reprezintă încă o barieră în calea autorităților de aplicare a legii. Astfel, de exemplu, ca o consecință a suveranității statelor și a principiului teritorialității legii penale, o autoritate judiciară din țară nu poate confisca nemijlocit o sumă de bani aflată într-un cont bancar din străinătate. Cum până și între statele membre ale UE suveranitatea statelor rămâne una din limitele cooperării împotriva

criminalității, singura soluție este asistența pe care statele și-o acordă reciproc în combaterea infracționalității [9, p.76].

Conceptul de asistență judiciară internațională în materie penală are în literatura juridică, două accepțiuni:

Așadar, *stricto sensu* include comunicarea de acte judiciare, comisiile rogatorii, precum și mijloacele moderne de investigare: audierile prin videoconferințe, echipele comune de anchetă, livrările controlate, supravegherea transfrontalieră etc., iar *lato senso* din asistența judiciară în materie penală fac parte și transferul de proceduri și recunoașterea hotărârilor [8, p.10].

Dezvoltarea societății a fost posibilă ca urmare a relațiilor internaționale care s-au stabilit și statuat în decursul timpului. În cadrul acestor relațiilor internaționale bilaterale sau multilaterale, statele lumii au realizat cooperări în domenii cu accent pe cele economice, culturale, politice, militare și juridice. Un element principal, care a stat la baza apariției și dezvoltării cooperării internaționale și fără de care aceasta nu se putea concepe, l-a constituit încrederea reciprocă într-un cadru instituțional bine reglementat.

REZULTATE ȘI DISCUȚII

Cooperarea judiciară internațională în materie penală reprezintă doar un domeniu în cadrul activităților specifice de cooperare între statele lumii, domeniu extrem de important, care s-a impus cu necesitate încă de la începutul secolului trecut.

Pericolul tot mai accentuat determinat de creșterea criminalității transfrontaliere, necesitatea prevenirii și combaterii cu mai multă eficiență într-un cadru organizat la nivel mondial, a determinat adoptarea unor instrumente internaționale, zonale, regionale care să unifice eforturile statelor lumii. Conștient de pericolul iminent pe care îl reprezintă criminalitatea organizată, statele lumii și-au perfecționat metodele de combatere a acestui fenomen deosebit de periculos pentru însăși existența omenirii, acționând pe trei componente principale:

- ◆ perfecționarea și adaptarea la nevoile actuale a cadrului legislativ, cu accent pe incriminarea unor fapte recent apărute în arhitectura criminalității transfrontaliere;

- ◆ perfecționarea activității de cooperare în plan bilateral, regional sau mondial, prin semnarea unor tratate, acorduri, convenții;

- ◆ organizarea în plan instituțional și asigurarea unei logistici performante instituțiilor cu atribuții în domeniul prevenirii și combaterii criminalității transfrontaliere [10, p.3].

La momentul actual cooperarea judiciară internațională în materie penală reprezintă o necesitate stringentă asumată de majoritatea statelor, care poate conduce la obținerea unor succese importante în lupta împotriva criminalității transfrontaliere. La nivelul UE s-au creat structuri specializate, atât pentru prevenirea și combaterea criminalității transfrontaliere, cât și pentru identificarea, prinderea și tragerea la răspundere penală a autorilor unor infracțiuni care se sustrăgeau. Simplificarea procedurilor de extrădare, prin introducerea mandatului european de arestare, reprezintă un exemplu elocvent din acest punct de vedere. [1, p.16].

Cooperarea juridică internațională în materie penală constituie un mijloc eficient de a răspunde fenomenului criminalității internaționale. Principiul cooperării este astăzi unanim admis în raporturile internaționale dintre state, contribuind la cunoașterea reciprocă, la asigurarea progresului, la întărirea păcii. Prin urmare, se poate defini cooperarea internațională ca fiind o modalitate de înțelegere între diferite state ale lumii, pe diverse domenii, stabilite în mod concret prin tratate, convenții, acorduri, etc., care vizează, în final, promovarea și protejarea unor interese naționale, regionale sau mondiale, în baza principiului respectării independenței și suveranității fiecărei părți contractante [12, p. 2].

Pe măsură ce infracțiunile de crimă organizată și terorism cresc în complexitate și dimensiune, este important ca procurorii să colecteze rapid probe, să implementeze proactiv tehnici speciale de anchetă, să

împiedice disiparea bunurilor provenite din săvârșirea de infracțiuni și să asigure returnarea rapidă a fugarilor, aplicând în același timp normele drepturilor omului.

Nevoia de asistență a altor State pentru anchetare, urmărire penală și pedepsire cu succes a infractorilor, în special, a celor care au comis infracțiuni transnaționale, este vitală. Mobilitatea internațională a infractorilor și utilizarea tehnologiei avansate, fac mai necesar ca oricând, ca organele de aplicare a legii, procurorii și autoritățile judiciare să colaboreze și să asiste Statul care și-a asumat jurisdicția în cazul respectiv [3, p.18].

Astfel, pe plan național, prevenirea și combaterea crimei organizate se realizează în conformitate cu prevederile asumate prin ratificarea convențiilor internaționale, la care țara noastră este parte, precum și cu respectarea reglementărilor internaționale și a legislație interne în materie.

În sensul dat, Constituția Republicii Moldova în art.8 prevede că: „Republica Moldova se obligă să respecte Carta Organizației Națiunilor Unite și tratatele la care este parte, să-și bazeze relațiile cu alte state pe principiile și normele unanim recunoscute ale dreptului internațional”, fapt ce incontestabil confirmă acordarea unei atenții sporite cooperării internaționale.

În sprijinul acestei poziții vin prevederile Capitolului IX din Codul de procedură penală intitulat „Asistența juridică internațională în materie penală”.

Ca noțiune, asistența juridică internațională în materie penală înseamnă colaborarea unui stat, numit „stat solicitant” cu un alt stat, numit „stat solicitat”, prin autoritățile competente, stabilite de fiecare stat în parte, conform Tratatului bilateral, ori în baza Tratatului internațional (multilateral), la care au aderat ambele state, ori pe baza de reciprocitate, printr-o cerere, numită „cerere de asistență juridică”, pentru a acorda ajutor, în cadrul unui proces penal, la soluționarea cauzei penale sau la executarea unei hotărâri judecătorești [5, p.6].

Conform prevederilor art.531 alin.(1) Cod de procedură penală raporturile cu țările străine sau curțile internaționale, organismele și agențiile de specialitate ale Uniunii Europene referitoare la asistența juridică în materie penală sunt reglementate de capitolul nominalizat și de prevederile Legii nr. 371/2006 cu privire la asistența juridică internațională în materie penală. Dispozițiile tratatelor internaționale la care Republica Moldova este parte și alte obligații internaționale ale Republicii Moldova vor avea prioritate în raport cu dispozițiile prezentului capitol.

Fiind o normă de blanșetă art.531 Cod de procedură penală face trimitere la Legea nr. 371/2006 cu privire la asistența juridică internațională în materie penală, care stipulează că: „Aplicarea prezentei legi are drept scop protecția intereselor de suveranitate, securitate, ordine publică și a altor interese ale Republicii Moldova, definite prin Constituție”. [7, art.1 alin.(2)]

De asemenea, Codul de procedură penală indică în art.532 alin.(1) Cod de procedură penală că, asistența juridică internațională în materie de drept penal se realizează în baza cererii adresată organelor competente ale statului străin prin intermediul Ministerului Justiției sau al Procuraturii Generale direct și/sau prin intermediul Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene, cu excepția cazurilor când, pe bază de reciprocitate, se prevede o altă modalitate de adresare.

Asistența juridică internațională poate fi solicitată sau acordată în executarea unor activități procesuale prevăzute de legislația de procedură penală a Republicii Moldova și a statului străin respectiv, în special:

- 1) comunicarea actelor de procedură sau a hotărârilor judiciare persoanelor fizice sau juridice care se află peste hotarele țării;
- 2) audierea persoanelor în calitate de martor, bănuit, învinuit, inculpat, parte civilmente responsabilă;
- 3) efectuarea cercetării la fața locului, a percheziției, ridicarea de obiecte și documente și transmiterea lor peste hotare, sechestrarea, confruntarea, prezentarea spre recunoaștere, identificarea abonaților telefonici, interceptarea comunicărilor, efectuarea expertizelor judiciare, confiscarea bunurilor provenite din săvârșirea infracțiunilor și alte acțiuni de urmărire penală prevăzute de prezentul cod;

- 4) citarea martorilor, experților sau a persoanelor urmărite de către organele de urmărire penală sau de către instanța de judecată;
- 5) preluarea urmăririi penale la cererea unui stat străin;
- 6) căutarea și extrădarea persoanelor care au comis infracțiuni sau pentru a executa pedeapsă privativă de libertate;
- 7) recunoașterea și executarea sentințelor străine;
- 8) transferarea persoanelor condamnate;
- 8¹) comunicarea cazierului judiciar;
- 8²) realizarea acțiunilor solicitate de Curtea Penală Internațională în temeiul Statutului de la Roma al Curții Penale Internaționale, ratificat prin Legea nr. 212/2010;
- 9) alte acțiuni care nu contravin prezentului cod.

Nu constituie obiect al asistenței juridice internaționale luarea măsurilor preventive [2, art.533].

Cooperarea judiciară internațională poate fi formală și informală. Unele State nu solicită un tratat ca temei juridic pentru cooperare internațională și multe state pot oferi asistență pe baza reciprocității sau curtoaziei [3, p.18-19]. În lipsa unui tratat internațional, poate fi acordată asistență juridică internațională pe principiul reciprocității prin canalele diplomatice. Asigurarea reciprocității pentru toate formele de asistență juridică internațională se face conform prevederilor Codului de procedură penală art.536 alin.(2) [7, art.3 alin.(1)].

Cu toate acestea, există o diferență esențială între reciprocitate sau legislația internă și normele stabilite în acordurile bilaterale și multilaterale. Tratatul, convențiile, protocoalele și acordurile bilaterale și multilaterale conțin reguli de cooperare în forma unei relații juridice ce oferă certitudine și securitate juridică. Suplimentar, existența drepturilor și obligațiilor juridice într-un acord bilateral sau multilateral asigură un cadru clar ce guvernează modul în care Statul Solicitat trebuie să răspundă. Aceste drepturi și obligații fac obiectul mai multor condiții, proceduri sau motive de refuz, care sunt recunoscute în fiecare acord [3, p.19].

Asistența juridică internațională în materie penală poate fi cerută în baza instrumentelor internaționale la care Republica Moldova este parte, precum și în baza prevederilor naționale aplicabile în acest sens.

Un lucru notabil este că vorbind din punct de vedere practic, Convenția europeană de asistență juridică în materie penală de la Strasbourg din 20 aprilie 1959 este cel mai utilizat instrument internațional în acest sens. Această Convenție este completată de Protocoalele sale adiționale care sunt aplicate numai în relație cu statele care au ratificat această Convenție.

Pe lângă convențiile multilaterale ale Consiliului Europei și ONU la care Republica Moldova este parte și, potrivit cărora se poate solicita asistența juridică, de asemenea, țara noastră aplică, în acest context, și tratatele bilaterale încheiate cu alte state.

Conform celor invocate supra, referitor la comunicarea actelor de procedură, precum și potrivit Convenției europene de asistență juridică în materie penală de la Strasbourg din 20 aprilie 1959, cererile de asistență juridică vor fi adresate de Ministerul Justiției statului solicitant, Ministerului Justiției statului solicitat. Deși aceeași Convenție, în același articol prevede și modul direct de comunicare, de la instanța unui stat către instanța altui stat, în temeiul art. 15, Republica Moldova la depunerea instrumentului de ratificare a acestei convenții, a declarat că toate cererile de asistență juridică trebuie să fie adresate Ministerului Justiției și, respectiv, Procuraturii Generale.

Conform pct. 1.4. din Ghidul cu privire la cooperarea juridică internațională, elaborat de către Ministerul de Justiție al Republicii Moldova: „În materie penală, autoritatea judiciară a unui stat va putea, conform prevederilor legislației sale, să se adreseze, prin comisie rogatorie, autorității competente a unui alt stat pentru a-i cere să facă, în limita competenței sale, fie un act de cercetare, fie alte acte judiciare. Comisia rogatorie reprezintă o formă de asistență juridică internațională, care constă în împuternicirea pe care o

instanță judecătorească competentă dintr-un stat sau o instanță internațională o acordă unor autorități similare din alt stat, pentru a îndeplini în locul și în numele său activități procesuale referitoare la un anumit proces penal.

Instanța străină delegată este obligată să îndeplinească sarcina ce i-a fost încredințată, conform legislației sale și a tratatelor internaționale în vigoare. Ea nu trebuie să depășească limitele delegației primite, fiind obligată să administreze doar proba precizată de instanța care a dispus delegarea.

De cele mai dese ori, comisiile rogatorii au ca obiect audierile inculpaților, a părții vătămate, a martorilor, percheziția, identificarea și localizarea persoanelor, sechestrul, cercetarea la fața locului, expertizele, înregistrările audio și video etc.”

Volumul activităților procesuale permise de a fi efectuate în baza comisiei rogatorii nu este exhaustiv, principala condiție care urmează să fie respectată este ca acea acțiune să fie prevăzută de Codul de procedură penală, fapt ce a armonizat prevederile legislației procesual penale la capitolul dat. Prevederile procesuale anterioare limitau numărul acțiunilor ce puteau fi efectuate în baza comisiei rogatorii ca, de exemplu, interzicerea executării măsurilor speciale de investigații, moment ce ducea la tergiversarea urmăririi penale. Înmarmarea organului de urmărire penală cu mai multe instrumente procesuale în cadrul asistenței juridice internaționale ușurează procesul de obținere și conservare a probelor, minimalizând termenul de efectuare a investigațiilor. Ținând cont de specificul transfrontalier a infracțiunilor de criminalitate organizată acumularea probelor în trecut era limitată și anevoioasă.

Însă, nici acesta nu este cel mai efectiv instrument de realizare a asistenței juridice internaționale, deoarece în multe cazuri, executarea comisiilor rogatorii este tergiversată cu anii, în unele cazuri acestea chiar sunt nemotivat respinse. Spre exemplu de tergiversare a executării comisiilor rogatorii, din practica judiciară, se atestă în dosarele de trafic de ființe umane, îndeosebi, de către organele competente ale Turciei și Israelului, în dosarele de crimă organizată clasică, de către organele competente ale Italiei, Spaniei, Ucrainei.

Cea din ultima, în cadrul investigării infracțiunilor comise de către membrii organizației criminale „Machena”, a refuzat nemotivat efectuarea comisiei rogatorii, care a avut ca scop identificarea conturilor bancare și a întreprinderilor deținute de către membrii familiei conducătorului organizației criminale, a persoanelor apropiate lui, și veniturile obținute de către aceștia, precum și efectuarea investigațiilor financiare paralele în privința ultimilor. Doar peste o perioadă, reieșind din măsurile speciale de investigații efectuate, au fost clare motivele refuzului de a executa cererea de comisie rogatorie, fapt ce încă o dată a confirmat influența organizațiilor criminale și posibilitatea acestora de a controla segmentul justiției.

În alte cazuri, ca spre exemplu Italia, efectuarea îndelungată a comisiilor rogatorii se datorează faptului că etapa inițială a investigațiilor conform legislației procesual penale este secretă și când aceasta are legătură cu obiectul comisiei rogatorii, executarea ultimei este imposibilă până la dispariția impedimentului.

Însă, ținând cont de dezvoltare vertiginoasă a criminalității organizate în contextul globalizării, organisme internaționale au venit cu o novație la compartimentul formelor de cooperare juridică internațională în materie penală și anume echipele comune de investigații. (Convenția din 29 mai 2000 privind asistența judiciară în materie penală între statele membre ale Uniunii Europene, Protocolul adițional la Convenția europeană de asistență judiciară în materie penală(2001) și Decizia-cadru din 13 iunie 2002 privind echipele comune de anchetă).

Codul de procedură penală, în art.540², reglementează constituirea și activitatea echipelor comune de investigații.

În aplicarea acestor norme europene, legea națională prevede că, autoritățile competente din cel puțin două state pot să constituie, de comun acord, o echipă comună de investigații cu un obiectiv precis și pentru o durată limitată, care poate fi prelungită cu acordul tuturor părților, în vederea desfășurării urmăririi penale în unul sau în mai multe din statele care constituie echipa [2, art. 540² alin.(1)].

Potrivit legii, componența echipei comune de investigații este decisă de comun acord, persoanele desemnate de Republica Moldova, având calitatea de membri, iar cei desemnați de statul/stările străine, calitatea de membri detașați. Trebuie desemnat, de asemenea, un conducător al echipei, care va fi întotdeauna un reprezentant al autorității judiciare din Republica Moldova competente (procuror).

Conform prescripțiilor legale: „Echipa comună de investigații poate fi creată atunci când:

1) în cadrul unei urmăririi penale în curs, în statul solicitant se impune efectuarea unor urmăririi penale dificile care implică mobilizarea unor mijloace importante ce privesc și alte state;

2) mai multe state efectuează urmăririi penale care necesită o acțiune coordonată și concertată în statele respective.

Aceasta, la rândul său, poate fi solicitată de orice stat implicat”. [2, art. 540² alin.(2),(3)]

Instrumentul dat de asistență juridică internațională în materie penală pe teritoriul comunitar are un succes mai mare decât în Republica Moldova, în rând cu mandatul european de arestare, dat fiind faptul lipsei impedimentelor legale birocratice, precum și a hotarelor.

Ca o reușită a organului de urmărire penală, la compartimentul formării și activității echipelor comune de investigații, ținând cont de practica judiciară, este cauza penală investigată în privința membrilor organizației criminale “Patron”, în comun cu organele competente ale Italiei, care s-a soldat cu expedierea cauzei penale în judecată și condamnarea a 29 membri ai organizației criminale nominalizată cu închisoarea de către Tribunalul de la Verona la 02.03.2022.(Nr. 2888/2009 R. G. Notizie di reato D.D.A. Procura di Venezia; Nr. 923/2018 R. G. Dibattimento (a cui sono riuniti i proc.ti nn.2418/18, 2753/19, 2754/19, 2756/19, 1616/20,2802/19 R.G.T.))

Asistența judiciară în materie penală, în conformitate cu prevederile Legii nr. 371/2006 vizează mai multe forme cum ar fi: transmiterea înscrisurilor, datelor și informațiilor, comunicarea actelor de procedură, citarea martorilor, experților și persoanelor urmărite, transferul, de proceduri penale, extrădarea, transferul persoanelor condamnate, recunoașterea hotărârilor penale ale instanțelor judecătorești străine, comunicarea cazierului judiciar e.t.c, dintre care unele mai importante, altele mai puțin importante, însă toate la rândul său au menirea să faciliteze investigarea și urmărirea penală a infracțiunilor transfrontaliere.

CONCLUZII

Importanța combaterii criminalității organizate într-un format de cooperare la nivel internațional este evidențiată de includerea problematicilor specifice acestui domeniu în diferite instrumente de drept internațional, atât în izvoare principale de drept, cât și în documente programatice de acest nivel. [6, p.4]

Aspectul transfrontalier a criminalității organizate impune statele lumii la o conlucrare corporatistă în vederea iradierii fenomenului dat. Lupta prin sisteme proprii nu produc efectul dorit, astfel instrumentele internaționale permit colaborarea comună, având un cadru legal suficient la compartimentul dat.

Avem mecanisme viabile, dar nu avem instrumente de realizare a acestora, ele fiind stopate în careva măsură de aspectele suveranității și integrității teritoriale a fiecărui stat în parte.

La acest compartiment au fost identificate direcții de acțiune menite să îmbunătățească cooperarea internațională:

- îmbunătățirea schimbului de informații și cooperării cu autoritățile și structuri similare din alte state, organisme și agențiile internaționale;
- creșterea gradului de utilizare a instrumentelor prevăzute în documentele adoptate la nivel regional sau internațional, care vizează cooperarea internațională în combaterea criminalității organizate;
- asigurarea interoperabilității cu bazele de date/ sistemele de informații ale UE;
- îmbunătățirea cooperării cu autoritățile polițienești și judiciare corespondente din jurisdicțiile recunoscute ca fiind de tip „off-shore”;
- asigurarea unei prezențe active în formule de cooperare internațională dedicate prevenirii și combaterii criminalității organizate. [6, p.4]

- crearea unui cadru procesual penal comun pentru toate țările Uniunii Europene, inclusiv și țările în curs de aderare, care ar contribui semnificativ la lupta împotriva acestui fenomen, punând la dispoziția organelor competente mecanisme viabile, care ar putea fi aplicate în practică, în timp real, dar nu numai pe hârtie.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

1. BOROI, A., RUSU, I. *Cooperarea judiciară internațională în materie penală*. București: Editura C.H.Beck, 2008, 656p. ISBN:978-973-115-392-6.
2. *Cod de procedură penală al Republicii Moldova nr.122 din 14.03.2003*. În:Monitorul Oficial al Republicii Mpldova nr. 248-251, 05.11.2013, art.699.
3. *Cooperarea juridică internațională/Manual*. Publicat cu suportul Programului de Justiție al Uniunii Europene-Direcția Generală Justiție și Consumatori [citată 08.08.2022]. Disponibil:https://www.mpublic.ro/sites/default/files/PDF/manual_de_cooperare_internationala.pdf
4. GIUPANĂ, V. *Opinii privind cooperarea națională și internațională în vederea prevenirii și combaterii criminalității transfrontaliere*. În:Revista științifică trimestrială a Centrului de Studii Strategice de Apărare și Securitate "Impact strategic", Nr. 2/2011 ISSN 1582-810X (ediție online), pag.58-62. [citată la 12.07.2022].Disponibil: <https://cssas.unap.ro>
5. GURSCHI, C., NICOLAEV Gh. ș.a. *Asistența juridică internațională în materie penală, Manualul judecătorului și al procurorului*. Chișinău, 2012. [citată 10.08.2022]. Disponibil:<https://ro.scribd.com/document/407546161/Asisten%C5%A3a-Juridic%C4%83-Interna%C5%A3ional%C4%83-In-Materie-Penal%C4%83>
6. *Hotărârea Guvernului României nr. 930 din 1 septembrie 2021 privind aprobarea Strategiei naționale împotriva criminalității organizate 2021-2024*. În:Monitorul Oficial, Partea I, nr. 898 din 20 septembrie 2021. [citată la 12.07.2022]. Disponibil: <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/246489>
7. *Legea Republicii Moldova nr. 371 din 01.12.2006 cu privire la asistența juridică internațională în materie penală*. În:Monitorul Oficial al Republicii Mpldova nr. 14-17 din 02.02.2006, art. 42.
8. MREJERU, Th., MREJERU, B. *Cooperarea judiciară internațională în materie penală. Doctrină și jurisprudență. Asistența judiciară-Extrădarea*. București:Editura Universitară, 2008, 355p. ISBN:978-973-7494-6-27.
9. RADU, F.R. *Cooperarea judiciară internațională și europeană în materie penală. Îndrumar pentru practicieni*. București:Editura Wolters Kluwer, 2009, 646p.ISBN:978-973-1911-31-1.
- 10.TIRON, O. *Cooperarea juridică internațională în materie penală-o necesitate pentru combaterea criminalității transfrontaliere*. [citată 08.08.2022]. Disponibil: http://www.drept.ugal.ro/assets/documente/concurs_eseuri/2010/TIRON%20OANA%20GEORGIANA.pdf
- 11.ZBANCĂ, T. *Asistența juridică internațională în materie penală, Note de curs*. Chișinău, 2013. [citată 08.08.2022]. Disponibil: <https://www.slideshare.net/exodumuser/083-asistentajuridicainternationalainmateriepenala>

ABUSE OF RIGHTS COMMITTED ON THE OCCASION OF THE EXECUTION, MODIFICATION AND SUSPENSION OF THE INDIVIDUAL EMPLOYMENT CONTRACT

Andreea CORSEI

University assistant at "Petre Andrei" University in Iași, Vice-Dean at the "College of Legal Advisers Suceava" Association, general secretary of the "Order of Legal Advisers from Romania" Federation, E-mail: office.corsei@yahoo.co.uk

ORCID – 0000-0001-5688-3701

Mariana-Alina ZISU

Legal advisor, member of the Methodological and Professional Guidance Commission of the "College of Legal Advisers Suceava" Association, member of the Methodological and Professional Guidance Commission of the Federation "The Order of Legal Advisers from Romania", E-mail:

stefanoaia.mariana@yahoo.com

ORCID – 0000-0003-2778-3749

Abstract - The arid presentation, devoid of jurisprudential examples and doctrinal assessments, would not be of any real use, but would reduce the scientific approach to the presentation of hypothetical situations lacking practical support. For this reason, since foreign doctrine and jurisprudence are tools that provide a concrete basis for the identified abuse of law hypotheses, references to comparative law are frequent. It must be emphasized, however, that among the hypotheses of abuse of law from comparative law, those from the Anglo-Saxon law systems (Common Law) are likely to illustrate, from a practical, jurisprudential point of view, concrete cases of abuse, which could also intervene in the relations of work from Romania. It must be emphasized, however, that the respective examples do not constitute hypotheses of abuse of law qualified as such by the doctrine or jurisprudence of the respective states, because in the Anglo-Saxon legal system this institution of abuse of law is not established. A broad doctrine of abuse of rights may be necessary in Romano-German legal systems to circumscribe the exercise of rights proclaimed in generous terms. But, since in the Common Law system the rights "contain their own qualifications" determined by the cases that defined them, such a doctrine appears unnecessary²⁶.

Keywords - abuse, employee, employer, employment contract

JEL: K31

1. INTRODUCTION

The evolution of society has led to the emergence of various relationships in which the postulate of equality and freedom of the parties can no longer be supported. Such inequality²⁷ (of means and capabilities) dominates, for example, also in labor relations, due to the disproportion of economic power between the parties²⁸. Therefore, contrary to the existing theory, according to which the conclusion of the individual employment contract is based on the free negotiation of the parties²⁹, in practice, unfortunately, the situation is often different. At the moment of contracting, there is a strong inequality between the parties of the individual employment contract, inequality that gives this contract a character similar to adhesion contracts, the freedom of the future employee being limited to deciding whether to conclude the

²⁶ E. Reid - The Doctrine of Abuse of Rights: Perspective from a Mixed Jurisdiction, Electronic Journal of Comparative Law, vol. 8.3, October 2004, p. 13.

²⁷ However, economic inequality does not intervene in the situation where a public authority or institution, a non-profit association or foundation.

²⁸ T. Tibad - Appreciation of the abusive nature of consumer contract clauses, Romanian Business Law Review, No. 4/2005, p. 28 et seq.

²⁹ I.T. Ștefănescu - Amendments to the Labor Code - commented, Lumina Lex Publishing House, Bucharest, 2006, p. 291.

said contract or not. In this context, the employee's impossibility to abuse in any way the rights granted by the law, since he does not even have the freedom to fully exercise them.

Reducing the impact of the negotiation, caused by the superior economic power of the one drafting the contract³⁰ the contract formation process, the harmonization of interests, is missing. In this way, the premises are created for an abuse of rights by the employer. It thus becomes explainable why, on the occasion of the conclusion of the individual employment contract, the incidence of situations in which the employer abuses his rights is greater than that of situations in which the employee abuses his rights.

It must be emphasized in this context that the theory of abuse of rights constitutes a means that supports and makes possible the application of the principle of free negotiation of the employment contract. In the absence of such an institution and the other means of protecting employees established by the legislator, the individual employment contract would truly turn into an adhesion contract.

2. ABUSE EXERCISE OF THE EMPLOYER'S RIGHTS

1. Regarding the mobility clause

With the application of the mobility clause, a situation of abusive exercise of the right can be identified

The parties to the individual employment contract can agree on the insertion of a mobility clause in the contract. Through the content of such a clause, the parties establish that, considering the specifics of the work, the performance of service obligations by the employee is not carried out in a stable place of work. In this case, the employee benefits from additional benefits in money or in kind. Therefore, in compliance with the limits imposed by law, the parties to the individual employment contract are free to negotiate such a clause within the individual employment contract.

However, it constitutes an abuse of law the abusive application by the employing unit of the mobility clause legally negotiated and inserted in the individual employment contract, embodied in the obligation of the employee³¹:

- to fulfill his service obligations in a geographical area where it is impossible for him to move (for example, a means of transport is missing);

- to present himself in a certain locality, located at a great distance, under the conditions in which he informs the person in question about this service task through a telegram, in which he is required to do this in a short time Time interval³²

2. Regarding the obligation to inform
The employer has the obligation "to periodically communicate to the employees the economic and financial situation of the unit, with the exception of sensitive or secret information, the disclosure of which is likely to prejudice the activity of the unit. The periodicity of communications is established by negotiation in the applicable collective labor agreement".

This right is likely to be exercised by the employer abusively, when:

- refuses to communicate certain information to the employees which, although sensitive, the damage suffered by the unit by uncovering the conspiracy would be insignificant, compared to the particularly significant impact that the knowledge of this information by the employees would have;

- communicates the relevant information to the employees late, in particular, so that this is harmful for the employees. In practice, establishing the periodicity of communications is not likely to oblige the employer to immediately communicate the economic situation of the unit, the employer thus being able to abuse his right. For example, an employer could consider as confidential his intention to "outsource" the

³⁰ J. Flour, J.-L. Aubert, E. Savaux - Civil law. Les Obligations. 1. L'acte juridique, 10th Edition, Armand Colin, 2002, no 178, p.119.

³¹ I.T. Ștefănescu - Op.cit., p. 53.

³² C. Ciubota - The geographical mobility clause. Aspects of French law, R.R.D.M. no. 2/2002, p. 67-70.

security service within the unit in the next year, such information could be exploited by his competition. In reality, however, the competitors' actions could not influence the relationship between the employer and its co-contractor, if the information would be particularly useful to the company's employees who work in the security service and who could identify jobs in other employers in advance, avoiding thus the collective transfer to an employer that is not likely to add value to the curriculum vitae of the employees in question³³.

3. Regarding employee holidays

Nor is the issue of leave, regardless of whether it is vacation or unpaid leave, not outside the scope of situations in which an abuse of rights on the part of the employer could occur.

The labor legislation provides in favor of the employer the right to "recall the employee from the vacation leave in case of force majeure or for urgent interests that require the presence of the employee at the workplace". In this case, the employer has the obligation to bear all the expenses of the employee and his family, necessary in order to return to the workplace, as well as any damages suffered by him as a result of the interruption of the vacation³⁴.

Even in this context, of the need to cover the damage caused to the employee, an abusive act committed with guilt can occur when the employer, without having a valid reason, proceeds to call the employee on leave.

The Labor Code establishes the right of employees to leave without pay to resolve personal situations and to leave without pay for professional training, granted at the request of the employee, for the period of professional training that the employee follows on his own initiative. However, taking into account the subordination specific to the employment relationship, such a right cannot be exercised by the employee without the prior approval of the employer³⁵.

When he refuses or unjustifiably delays the granting of such leave without pay, it can be considered, with certainty, that he has committed an abuse of law.

4. Regarding the unilateral modification of the type of work in case of force majeure

The issue of amending the individual employment contract involves hypotheses of abuse of law, especially in those situations where it is possible that, according to the law, such an amendment can be made unilaterally by the employer.

A form of unilateral modification of the individual employment contract by the employer is the temporary transfer of the employee to another job. Specifically, the employer can temporarily change the place and type of work, without the employee's consent, and in case of force majeure, as a disciplinary sanction or as a measure to protect the employee.

In the application of a similar legal text³⁶ erroneously, the doctrine considered that the person employed under an individual employment contract was considered to be abusing his rights when he

³³ I.T. Ștefănescu - Op.cit., p. 576 - 581 et seq.; M. Volonciu – Collective transfer (full), Romanian Labor Law Review, No. 2/2004, p. 44; O. Ținca - Protection of employees' rights in the case of the transfer of the enterprise, Journal of commercial law, No. 12/2004, A. G. Uluitu - The rights of employees in the case of the transfer of the enterprise, unit or some of their parts, Romanian Journal of Labor Law, No. 1/2006, p. 28 et seq.

³⁴ A. Țiclea - Labor law - university course, Rosetti Publishing House, Bucharest, 2004, p. 388, A. Athanasiu, L. Dima - Labor law. University course, All Beck Publishing House, Bucharest, 2005, p. 181.

³⁵ I.T. Ștefănescu - Labor law, vol. I, Lumina Lex Publishing House, Bucharest, 2003, p. 298.

³⁶ It is specifically about the similar regulation, which was in force in 1998: art. 22 para. (2) of the Labor Code (Law no. 10/1972), which provided that the temporary transfer to another job, as a mandatory measure for the employee, can be ordered unilaterally by the employer, if necessary, in special situations, to ensure good operation of the unit.

refuses to perform another job in situations of force majeure³⁷. In reality, in such a situation, the employee does not exercise any right, but violates an obligation assumed by concluding the individual employment contract, that of providing work for the benefit of the employer, thus committing a disciplinary offense in the form of an illegal act.

However, an abuse of rights on the part of the employer can be considered, because, under the conditions in which the measure of modification of the individual employment contract is ordered in the case of a force majeure situation, the temporary transfer to another job can only be ordered for the period in which maintains the situation of force majeure. The unjustified extension of this period, ordered in bad faith by the employer, in order to increase the number of duties of the employees while maintaining the same salary, may represent an abuse of law³⁸.

5. Regarding delegation or secondment

And with regard to these methods of amending the individual employment contract, an abuse of the right of the employing unit could be conceived, if these measures were ordered, without the employer's interest, for the purpose of harassment in order to determine the employee to resign or accept transfer to another post.

It was appreciated in the doctrine that the detachment would in fact constitute, as a rule, a tripartite convention³⁹. The employee's right to refuse the secondment is only a means of protection against the possible abuse of the employer's right, the law not establishing as a rule the condition of the employee's agreement for the secondment.

3. ABUSE EXERCISE OF EMPLOYEE RIGHTS

And as far as the employee is concerned, there are hypotheses in which he can abusively exercise his subjective rights, even if, as will be seen from the following analysis, the incidence of these situations is lower in relation to the number of cases in which the employer can commit a abuse of right.

1. Regarding the promotion of the employee

An example of the abuse of rights by the employee can be identified in the matter of amending the individual employment contract.

The individual employment contract can be modified only by the agreement of the parties, regarding the duration of the contract, the place of work, the type of work, working conditions, salary or working time and rest time. As a consequence, the promotion in position or salary increase, constituting forms of modification of the type of work, respectively the salary, cannot be carried out unilaterally by the employer, the consent of the employee being necessary, even if it is a matter of acts that produce their effect in favor of and in favor of the latter. As I have shown, the employee's right to refuse a unilateral modification of his individual employment contract constitutes a right that, as a rule, can be exercised in a discretionary manner⁴⁰.

However, the abuse of the right is possible, as an exception and in this case, the person's refusal to accept a promotion or a salary increase is likely to be abused.

³⁷ I. Deleanu - Subjective rights and the abuse of law, Dacia Publishing House, Cluj-Napoca, 1998, p. 197.

³⁸ I. T. Ștefănescu - op. cit., p. 209.

³⁹ D.V. Firoiu - Labor law, Argonaut Publishing House, Cluj-Napoca, 2005, p. 149.

⁴⁰ A. Țiclea - Labor Law Treaty, Rosetti Publishing House, Bucharest, 2006, p. 453.

Such a deed can be identified when, by refusing a salary increase, respectively a promotion accompanied by a salary increase, it is pursued in bad faith to thereby reduce or not increase some amounts owed by virtue of the maintenance obligation that operates in the relationships of family law⁴¹.

2. Regarding the transfer of the employee to another job

Also, an abuse of law can be identified not only in terms of the refusal of a promotion or a salary increase, but also in other cases of conventional modification of the individual employment contract.

Such a situation in which the modification of the individual employment contract occurs, through the transfer of the employee to another job. Only after fulfilling this obligation and, in case of impossibility of fulfilling it, the employer can order the dismissal of the employee for physical or mental unfitness or for professional misconduct⁴².

Practically, the employee who will contest the dismissal decision could request not only the annulment of the dismissal decision, but also the retroactive payment of salary rights. To the extent that he would have accepted the transfer to another position - according to the employer's offer - the amount of potential compensation obtained would have been reduced. By refusing the job offer made by the employer, the employee abuses his right, because:

- diverts it from the purpose conferred by the legislator: that of ensuring the maintenance of the employment ratio and combating unemployment,
- pursues, in bad faith, obtaining benefits (compensation, instead of salary) without performing any work.

Regarding the employer's obligation to offer employees who are to be fired for no fault of their own another job in the unit, it must be emphasized that other legal systems also provide, in one form or another, an employer's obligation to take any steps reasonable to avoid dismissal:

- in German law, the termination of the employment contract can only be ordered if the employee is offered another position⁴³;
- in English law, the courts appreciate the abusive nature of the termination of the employment contract and depending on the extent to which the employer has analyzed the alternatives he has to the dismissal decision⁴⁴.

Therefore, it is necessary, following the model offered by comparative law, to amplify the role of the courts, which should analyze, on the occasion of each labor conflict, relative to the termination of an individual employment contract, the extent to which such a termination would be could be avoided by the employer, through various preventive methods. We agree with the opinion that the employer can be held liable for committing an abuse of law whenever it is demonstrated that the termination of the individual employment contract was not the last and only possible option for the employer, when, in reality, there were ways to avoid dismissal⁴⁵.

3. Regarding the secondment

⁴¹ Such as, for example, avoiding the payment of a larger amount as maintenance pension for minor children who are not entrusted to raise and educate the salaried parent who commits the abuse of rights.

⁴² R. Dimitriu - The individual employment contract. Present and perspectives, Tribuna Economică Publishing House, Bucharest, 2005, p. 227 et seq.

⁴³ G. Halbach, N. Paland, R. Schwedes, O. Wlotzke – Labor Law in Germany, CompLET, Bonn, 1992, p. 163.

⁴⁴ SD Andermann - Law of unfair dismissal, Butterworths, London, 1978, p. 144.

⁴⁵ R. Dimitriu - Individual employment contract. Present and perspectives, Tribuna Economică Publishing House, Bucharest, 2005, p. 236.

Another example of abuse of rights committed by the employee can be noted in the matter of secondment. In this area, the employee has the right to "refuse the secondment ordered by his employer only exceptionally and for well-founded personal reasons."

However, the assessment of the merits of the employee's personal reasons can only be achieved by applying the theory of abuse of rights.

Concretely, the courts notified with the resolution of a challenge to the validity of the employee's refusal to the secondment ordered by the employer will admit such a request, finding that the personal reasons invoked by the employee are not valid, only when it will be possible to identify an abusive exercise of this right by the employee:

- when the employee's refusal is formulated in bad faith, considering only the harassment of the employer;

- when the employee's refusal is not formulated to ensure the protection of his person, private and family life, but to avoid the performance of inconvenient work tasks (in terms of the need for geographical travel).

The clear distinction between cases representing personal, well-founded reasons and cases in which the employee commits an abuse of rights can be achieved, as shown in the doctrine⁴⁶.

Given the:

- on the one hand, the situations in which the employee could even refuse to perform work: his health condition, special family situation;

- on the other hand, by analogy, the situations in which the legal norms relating to civil servants expressly allow the refusal of secondment⁴⁷;

- pregnancy;

- he raises his minor child alone;

- the state of health, proven with a medical certificate, makes secondment contraindicated;

- the secondment takes place in a locality where adequate accommodation conditions are not provided;

- is the sole breadwinner;

- solid family reasons justify the refusal to proceed with the secondment.

Therefore, it will constitute an abuse of rights on the part of the employee to refuse the secondment in the absence of one of the situations listed above.

4. Regarding the suspension of the individual employment contract during the period of unmotivated absences

The Labor Code established the rule according to which "the individual employment contract can be suspended in the event of unmotivated absences of the employee, under the conditions established by the applicable collective employment contract, the individual employment contract, as well as by the internal regulation". By this regulation, appreciated by the doctrine⁴⁸ rightly as "erroneous, useless and contradictory", it is established by the legislator that for the entire period of unmotivated absences we no longer have to deal with a suspension of the individual employment contract at the initiative of the employee, a suspension established by the legislator rather as a basis for invoking in the field of employment relations the exception of non-execution of the individual employment contract by the

⁴⁶ I.T. Ștefănescu, Ș. Beligradeanu - Labor Code. Overview Analysis of essential texts, Full text, Lumina Lex Publishing House, Bucharest, 2003, p. 36.

⁴⁷ Art. 77 para. 3 of Law no. 188/1999, republished.

⁴⁸ I.T. Ștefănescu - Op.cit., p. 57.

employer⁴⁹. but there is a possibility that in the case of unmotivated absences, the individual employment contract may be suspended. Beyond the fact that a systemic interpretation of the law would lead to the conclusion that such a suspension can only take place at the initiative of the employee, the express intervention of the legislator, which eliminated unjustified absences from the category of causes for suspension of the individual employment contract, refutes this interpretation.

Therefore, the idea can be accredited that, in the absence of concrete conditions established by the applicable collective labor contract, the individual labor contract or by the internal regulation, the employer can order the suspension of the individual labor contract for the period of unmotivated absences. We believe that the text of the law, as amended, creates the premises for an abuse of rights on the part of the employee in the following scenario - The employee is absent without reason for a long period.

The employer, in good faith, does not unilaterally adopt any kind of decision regarding the suspension of the employee's individual employment contract, but proceeds after a while to his disciplinary dismissal. In reply, the employee, without contesting the dismissal decision, demands from the employer the payment of the salary rights that would have been due to him for the period of unmotivated absences, until the date of dismissal.

We believe that to the extent that we admit the application of the exception of non-execution in the matter of employment contracts, the act of the employee would be illegal, and not abusive. However, such an exception does not work in the field of labor relations. According to the theory of civil law, in the conditions in which the contract from which the mutual obligations of the parties arise establishes deadlines for the execution of these obligations, the exception of non-execution cannot be invoked. As a consequence, the employee, according to the law, is entitled to the payment of the salary at the terms established in the individual employment contract.

4. CONCLUSIONS

In conclusion, it should be noted that the presented cases of abuse of law are possible situations in which this principle could be applied in the framework of labor relations in Romania, without this meaning that the examples in question are applications of the institution of abuse in states with Anglo-Saxon legal system.

Regarding the intervention of the abuse of law in labor relations, it should be noted that a significant moment in clarifying the complex issue of the abuse of law in the individual employment contract occurred in 1989, when:

- on the one hand, a series of situations/hypotheses were listed as belonging to the abuse of rights;
- on the other hand, it was argued that, in reality, and in the field of the individual employment contract, the distinction must be made and marked between the hypotheses in which one of the parties commits an illegal act, violating the legal norms, and the one in which, in reality, exercising and a right or - more rarely - by not exercising it, an abuse of right occurs⁵⁰.

Indeed, although a confusion is possible, as I have shown, confusion already produced in the doctrine, there is in reality no abuse of law, when, for example⁵¹:

⁴⁹ The idea that this suspension is left to the discretion of the employee, who will suspend the individual employment contract, depending on his discretionary will, was in no way accredited, but the legal text had to be interpreted in the sense that the suspension occurred as a result of the unilateral act of the employee who was absent from work without reason.

⁵⁰ Sh. Beligrădeanu - Reflection - in doctrine and jurisprudence - of the notion of abuse of law in the field of legal labor relations, Romanian Law Journal no. 7/1989, p. 30 et seq.

⁵¹ Illo tempore, other situations were also specified, which, however, concerned Law no. 10/1972 (the Labor Code in force at that time).

- during the disciplinary investigation, the employee is unjustifiably absent from work, the employee leaves the unit without appearing at the summons that was given to him;
- the employee goes on vacation in violation of the order given by the unit, the employee is absent from work without the unit's approval due to family difficulties;
- the dismissal of the employee on the grounds of professional misconduct, without any evidence to this effect;
- demotion of the employee, as a disciplinary sanction, ordered for an indefinite period;
- the termination of the employee's individual employment contract without the employer's compliance with the obligation to offer the person in question a transition to a suitable job (when such an obligation exists).

5. REFERENCES BIBLIOGRAPHICAL

1. A. Athanasiu, L. Dima - Labor law. University course, All Beck Publishing House, Bucharest, 2005.
2. A. G. Uluitu - The rights of employees in the case of the transfer of the enterprise, unit or parts thereof, Romanian Labor Law Review, No. 1/2006.
3. A. Țiclea - Labor law - university course, Rosetti Publishing House, Bucharest, 2004.
4. A. Țiclea - Labor law treaty, Rosetti Publishing House, Bucharest, 2006.
5. C. Ciubota - Geographical mobility clause. Aspects of French law, R.R.D.M. no. 2/2002.
6. D.V. Firoiu - Labor law, Argonaut Publishing House, Cluj-Napoca, 2005.
7. G. Halbach, N. Paland, R. Schwedes, O. Wlotzke – Labor Law in Germany, CompLET, Bonn, 1992.
8. I. Deleanu - Subjective rights and the abuse of law, Dacia Publishing House, Cluj-Napoca, 1998.
9. I.T. Ștefănescu, Ș. Beligradeanu - Labor Code. Overview Analysis of essential texts, Full text, Lumina Lex Publishing House, Bucharest, 2003.
10. I.T. Ștefănescu - Labor law, vol. I, Lumina Lex Publishing House, Bucharest, 2003.
11. I.T. Ștefănescu - Changes to the Labor Code - commented, Lumina Lex Publishing House, Bucharest, 2006.
12. J. Flour, J.-L. Aubert, E. Savaux - Civil law. Les Obligations. 1. L'acte juridique, 10th Edition, Armand Colin, 2002, no 178.
13. M. Volonciu – Collective transfer (full), Romanian Labor Law Review, No. 2/2004.
14. O. Șinca - Protection of employees' rights in the event of the transfer of the enterprise, Journal of commercial law, No. 12/2004.
15. R. Dimitriu - Individual employment contract. Present and perspectives, Tribuna Economică Publishing House, Bucharest, 2005.
16. S.D. Andermann - Law of unfair dismissal, Butterworths, London, 1978.
17. Sh. Beligrădeanu - Reflection - in doctrine and jurisprudence - of the notion of abuse of law in the field of legal labor relations, Romanian Law Journal no. 7/1989.
18. T. Tibad - Appreciation of the abusive nature of consumer contract clauses, Romanian Journal of Business Law, No. 4/2005.

SPECIFIC ELEMENTS OF THE COMPANY CONTRACT

Lucian Ionut COSTULEANU
Masterand S.N.S.P.A. Bucuresti
lcostuleanu@yahoo.com

Abstract. *In this article we are presented like any other contract, the company contract must contain a series of elements and clauses which give it the ability to create the desired legal effects. The present chapter will focus on the content of the company contract, in order to highlight the clauses specific to this contract which distinguish it from other civil contracts.*

Keywords: *contract, partner, law, knowledge, performance*

INTRODUCTION

We will focus on the specific substantive conditions which the company contract must meet, so that we can subsequently look at aspects related to the content of the company contract. Section 1. Specific substantive conditions of the company contract The company contract differs from other civil contracts primarily in the specific substantive conditions it must meet. The following are specific substantive conditions of the company contract: the contribution of the partners, the intention to carry out a joint activity, the sharing of profits and losses.

RESULTS AND DISCUSSIONS

First, we will look at the contribution which the members make to the formation of the company. Law 31/1990 does not provide a definition of the concept of contribution, and the law merely lists and describes the types of contribution that are made when the company is formed by contract (O. A. Urda, Drept comercial roman (Roman commercial law), ed. a IV-a, Ed. Universul Juridic, București, 2022, p. 40). The doctrine has identified two meanings of the concept of contribution. Thus, by contribution can be understood the obligations of each partner to constitute the share capital of the entity created by the partnership contract (S. Angheni, Drept comercial. Profesioniștii comercianți (Commercial law. Professional traders), Ed. C.H. Beck, București, 2013, p. 84). A second definition shows that the contribution implies "the totality of movable or immovable assets with which a partner participates in the constitution of the company's capital or with a view to increasing the share capital" (C. Cucu, C. Bădoiu, C. Haraga, Dicționar de drept comercial (Dictionary of commercial law) pp. 62 - 63 32). Another doctrinal opinion has defined the contribution as "the patrimonial value with which any partner agrees, by the constitutive act or by subsequent subscriptions, to contribute to the constitution or increase of the social capital, under the conditions and at the stipulated times" (O. Căpățână, Societățile comerciale (Commercial companies), Ed. Lumina Lex, București, 1996, p. 173). It is also pointed out that the obligation to contribute to the company is a personal one, and it is not permitted to the partner to promise that the contribution will be made later by another person (I. Turcu, Tratat teoretic și practic de drept comercial (Theoretical and practical treatise on commercial law), p. 376). The contribution may be made in cash and is compulsory when any form of company is established. This kind of contribution is expressed in an amount that the shareholder must transfer to the company. Also, the cash contribution will not give rise to interest, and the law does not contain any provisions indicating the minimum amount that each partner must transfer, leaving this aspect to the contractual parties (O. A. Urda, Drept comercial roman (Roman commercial law), ed. a IV-a, Ed. Universul Juridic, București, 2022, p. 40). The contribution may be made in cash as well as in kind, and is permitted in the case of all companies set up by a company contract, if it can be valued economically. The obligation to make the contribution in kind is presumed to have been

fulfilled when the related rights are transferred and when the actual handover of the functioning assets takes place. Movable and immovable goods are the object of the contribution in kind, and movable goods may include intangible goods, such as trademarks or patents (V. Nemeș, *Drept comercial (Commercial law)*, ed. a 2-a, Ed. Hamangiu, București, 2015, p. 93). The assets that are contributed will become the property of the company at the time when the entity is registered in the commercial register, and the late filing of the contribution may result in the liability of the associate for the damage caused to the company by the delay (O. A. Urda, *Drept comercial roman (Roman commercial law)*, ed. a IV-a, Ed. Universul Juridic, București, 2022, p. 40). In the case of joint stock companies, if contributions in kind are made, benefits which are reserved to any person who participated in the establishment of the company or in transactions which led to the issue of the authorisation, transactions which the founders concluded in consideration of the company, the Registrar shall appoint, within five days from the date of registration of the application, an expert from the list of authorised experts. This expert is to draw up a report describing the valuation of the assets contributed and the method of valuation and the value of the assets in relation to the value of the shares granted in exchange for them, as provided for in Art. 38 para. (1) of Law 31/199073. A special situation arises if the contribution is made from the joint assets of the spouses. The Civil Code contains provisions stating that joint assets may constitute a contribution to the formation of the company as long as the other spouse consents. Thus, acts of disposition concluded by one spouse in respect of the joint assets and which are intended to contribute to a company with a view to acquiring membership or certain shareholdings/shares without the written consent of the other spouse will be sanctioned by absolute nullity, as provided by the provisions of Articles 348 and 349 of the Civil Code. The contribution can also be made in the form of receivables and has the same legal status as a contribution in kind. However, unlike the latter, it is not possible for it to exist in public limited companies, limited partnerships and limited liability companies. The shareholder who contributes claims when the company is set up will be released when the newly created entity obtains payment of the claim that has been contributed, according to Article 84 of Law 31/1990 (O. A. Urda, *Drept comercial roman (Roman commercial law)*, ed. a IV-a, Ed. Universul Juridic, București, 2022, p. 41).

The contribution in industry is another form of contribution and involves work or services which the partner undertakes to perform for the company being formed. According to the provisions of Art. 1899 para. (2) of the Civil Code, contributions in services or specialist knowledge consist in the performance by the associate who has undertaken to make these types of contributions to perform specific activities, providing the established company with information for the correct and efficient performance of the object of activity. The contribution in industry is carried out on a continuous basis, with the partner being obliged to carry out specific activities on an ongoing basis and for as long as he is a partner. This type of contribution is permitted only in the case of general companies and limited companies (Gh. Piperea, *Contractul de societate, în Noul Cod civil: comentari (The partnership contract, in the New Civil Code: commentaries)*, p. 1919). The contribution may be subscribed or paid up. The subscribed contribution is expressed by the assumption of the contribution obligation of the partner, while the paid contribution implies the concrete execution of the contribution (St. D. Cărpenu, cited work, 2012, p. 129). The difference between the subscribed and paid-up capital will give rise to the discussion of subscribed and paid-up capital. The subscribed capital is the value of the entire contribution made by the partners who have committed themselves by contract, and the paid-up capital is the value of the entire contribution actually made by the partners and which is in the company's assets (E. Cadariu - Lungu, *Contractul de societate conform Noului Cod civil (Partnership contract under the New Civil Code)*, Ed. Hamangiu, București, 2014, p. 83). The social rights of each partner are determined according to the contribution they have brought to the company. The nature of these rights will be determined according to the circumstance in which the associate contributed to the formation of the capital, i.e. in money, in kind or in industry.

Therefore, the share capital will be divided equally into interest/shareholdings/shares, which will be distributed to the members proportionally to their contributions, as long as the law or the company contract does not provide otherwise, as stated in Art. 1894 para. (2) of the Civil Code. Also, in relation to the contribution with which a partner has participated in the share capital, the share of participation in the sharing of profits and in the bearing of losses shall be determined, unless otherwise stipulated in the company contract. By participating in the formation of capital, the shareholder also acquires voting rights in the company. According to the provisions of Article 1900 para. (2) of the Civil Code, paid interest shares offer the right to vote in the shareholders' meeting, unless otherwise stipulated in the company contract. A similar provision exists in Article 120 of Law 31/1990, which states that "shareholders exercise their voting rights in the general meeting in proportion to the number of shares they hold". Article 101 of the same law also states that any paid-up share shall confer the right to one vote in the general meeting, unless the articles of association provide otherwise. Thus, the memorandum of association may limit the number of votes that belong to shareholders who hold more than one share. In limited liability companies, voting rights will operate according to the same principle as stated above, i.e. each share will entitle the shareholder to one vote, according to Art. 193 para. (1) of Law no. 31/1990 (N. R. Dominte, *Implicațiile principiului libertății convențiilor în exercitarea dreptului de vot în societatea cu răspundere limitată* (Implications of the principle of freedom of agreements in the exercise of voting rights in limited liability companies), in *Revista de Drept Comercial* no. 1/2008, p. 30). The second substantive condition specific to partnership contracts is *affectatio societatis*, i.e. the intention to carry out an activity jointly. Article 1881 of the Civil Code enshrines this concept, stating that by a partnership contract concluded, "two or more persons mutually oblige each other to cooperate in carrying out an activity and to contribute to it by means of monetary contributions, in goods, in specific knowledge or in services, with the aim of sharing the benefits or using the savings that may result" (O. A. Urda, *Drept comercial roman* (Roman commercial law), ed. a IV-a, Ed. Universul Juridic, București, 2022, p. 43). Legal doctrine has also defined the concept of *affectatio societatis* as the intention of association, thus relying on the literal meaning of the Latin phrase (C. Sassu, S. Golub, *Affectatio societatis*, in *Revista de Drept Comercial* no. 10/2001, p. 76). Another view defines *affectatio societatis* as being "the intention of the associates to form a company and to cooperate in the conduct of the company's business" (St. D. Cărpenaru, cited work, 2012, p. 134 82 I. I. Bălan, *Noțiunea de affectatio societatis și aplicațiile sale în materie comercială* (The notion of *affectatio societatis* and its applications in commercial matters), in *Revista Dreptul* no. 9/1999, pp. 53 - 54). *Affectatio societatis* should not be confused with the consent that the partners give to the formation of the company contract. Thus, consent is a general condition for the validity of the company contract, whereas *affectatio societatis* is a specific condition applying only to the company contract and distinguishing it from other civil contracts. Consent is in most cases given at the time the partnership contract is concluded, representing the willing consent of the partners to the formation of the company.

CONCLUSIONS

On the other hand, *affectatio societatis* must be manifested at the time of the conclusion of the company contract, but it is more concrete during the execution of the contract, being the intention and desire of the partners to collaborate in carrying out the economic activity. It can therefore be said that *affectatio societatis* is more than the consent of the parties in the case of a contract with execution at once. From the definitions given so far, a number of features can be drawn which are characteristic of *affectatio societatis*. Therefore, it is the voluntary intention of the members to cooperate, and this cooperation must exist not only when the company is formed but also during the course of its economic activities.

REFERENCES

1. Angheni S., Drept comercial. Profesioniștii comercianți (Commercial law. Professional traders), Ed. C.H. Beck, București, 2013
2. Cucu C., Bădoiu C. Haraga C., Dicționar de drept comercial (Dictionary of commercial law)
3. Căpățână O., Societățile comerciale (Commercial companies), Ed. Lumina Lex, București, 1996
4. Cadariu C.- Lungu, Contractul de societate conform Noului Cod civil (Partnership contract under the New Civil Code), Ed. Hamangiu, București, 2014
5. Dominte N.R., Implicațiile principiului libertății convențiilor în exercitarea dreptului de vot în societatea cu răspundere limitată (Implications of the principle of freedom of agreements in the exercise of voting rights in limited liability companies), in Revista de Drept Comercial no. 1/2008
6. Piperea Gh., Contractul de societate, în Noul Cod civil: comentari (The partnership contract, in the New Civil Code: commentaries)
7. Nemeș V., Drept comercial (Commercial law), ed. a 2-a, Ed. Hamangiu, București, 2015
8. Sassu C., S. Golub, Affectatio societatis, in Revista de Drept Comercial no. 10/2001
9. Turcu I., Tratat teoretic și practic de drept comercial (Theoretical and practical treatise on commercial law)
10. Urda O.A., Drept comercial roman (Roman commercial law), ed. a IV-a, Ed. Universul Juridic, București, 2022

Domeniul științe comportamentale. Psihologie

PSIHOSOMATICA BOLILOR COPILĂRIEI

Irina COJOCARU,
Masterandă anul II- Psihologie clinică USEM
irinuta777@gmail.com

Rezumat: Bolile psihosomatice sunt acele afecțiuni medicale a căror apariție și/sau evoluție este determinată, în mod semnificativ, de factori psihologici. Reacțiile psihosomatice apar în situațiile deosebit de stresante și dispar de obicei când încetează situația care a declanșat factorul determinant. Conflictul psihologic care modifică semnificativ funcția somatică este semnul distinctiv al tulburărilor psihosomatice. Orice fel de stres emoțional poate fi asociat cu orice tip de tulburare psihosomatică la un copil. Principalele tulburări la care factorul psihosomatic este prevalent fie în debutul bolii, fie în menținerea lor, sunt: infecțiile respiratorii, răceli, otite, herpes, tulburări gastro-intestinale (dureri de stomac, greață, vărsături, diaree, constipație), alergii, boli ale pielii (dermatită, eczemă, psoriazis, dermatită atopică), boli nazofaringiene (amigdalită, adenoidită, rinită cronică), tuse cronică, bronșită, astm bronșic, anemie, dureri de cap, tulburări de somn, enurezis, encoprezis. Sănătatea psihologică necesită întotdeauna mai multă atenție, implicare, schimbare pentru prevenirea și formarea unor boli psihosomatice.

Cuvinte cheie: tulburări psihosomatice, boli, copii

INTRODUCERE

Psihosomatica studiază influența factorilor psihologici asupra dezvoltării bolilor somatice (corporale). Psihosomatica pediatică este o direcție științifică și mai promițătoare, deoarece psihicul uman trece prin etapele principale de dezvoltare până la vârsta de 16-18 ani. În această perioadă, funcțiile principale ale sistemului nervos sunt normalizate și se stabilesc atitudini psihologice persistente, care afectează ulterior socializarea și personalitatea copilului. În copilărie, mecanismele de protecție și adaptare sunt încă în curs de formare.

În cazul tulburărilor psihosomatice la copii, părinții cel mai adesea refuză să o accepte. Multe boli din copilărie au motive psihologice. Copiii, poate chiar mai mult decât adulții, sunt susceptibili la boli psihosomatice, deoarece sunt mai sensibili și mai emoționali, le este mai greu să facă față sentimentelor și stresului datorită faptului că ei pur și simplu nu știu cum să facă acest lucru și că nu pot descrie și formula întotdeauna sentimentele lor.

Bolile psihosomatice se pot dezvolta deja la nou-născuți și chiar se pot stabili în perioada prenatală de dezvoltare. Acest lucru poate fi influențat de factori precum starea emoțională a mamei, stilul său de viață, atitudinea față de sarcină (dorită / nedorită), preferința copilului unui anumit sex, relația cu tatăl copilului. Programele de gândire negative, distructive, din subconștientul copiilor, sunt puse deja în timpul sarcinii prin gânduri și sentimente negative, relații proaste ale părinților și bunelor.

Bolile psihosomatice sunt acele afecțiuni medicale a căror apariție și evoluție este determinată, în mod semnificativ, de factori psihologici. Cu toate că, în principiu, orice afecțiune este influențată într-o oarecare măsură de factorii psihologici, există un număr de afecțiuni descrise în medicina psihosomatică clasică, pentru care această legătură este determinantă.

C.G. Jung (2005) afirma că „funcționări defectuoase ale sufletului pot duce la importante tulburări ale corpului, după cum, în mod reciproc, o afecțiune fizică poate antrena o suferință a sufletului“. Pentru C.G. Jung „corpul și sufletul nu sunt principii distincte, ci ele constituie mai curând o singură și aceeași viață“ și, din acest motiv, rareori se întâmplă ca o boală fizică să nu aibă o complicație morală, precum și, în mod invers, o suferință fizică să nu fie determinată de cauze psihice.

Freud (2010) descrie mecanismul care transformă conflictele psihice în durere fizică, și anume conversia- este un proces defensiv inconștient care reprezintă transformarea conflictului psihic în simptome somatice, motrice sau senzoriale și care se asociază cu o semnificare simbolică. Rezultând dintr-o simbolizare, simptomul este expresia somatică a afec-tului. Dimensiunea energetică a simptomelor este reprezentată de con-flictele inconștiente. Iar evoluția somatizărilor, efect al unei organizări mentale specifice, depinde de modul în care sunt trăite conflictele la nivel inconștient. Factorii psihici care stau la baza somatizărilor pot fi prezenți de mult timp într-o formă latentă, cu mult înainte de a produce tulburări manifeste.

Bolile psihosomatice la copii sunt provocate de factori psihologici, de fapt, nimic mai mult decât o reacție fizică la stres. Somatizările sunt universale și prezente din mica copilărie înainte de dezvoltarea cogniției și a limbajului care să permită comunicarea sentimentelor, a trăirilor. Când copilul este încă destul de mic, limbajul corpului este singura modalitate de a comunica între el și mama lui, el "vorbește" despre ceea ce îl îngrijorează, prin erupții cutanate, febră, regurgitare frecventă, vărsături etc. Un copil mai în vârstă, care deja știe să vorbească, nu-și poate înțelege întotdeauna sentimentele, nu le poate interpreta și exprima în mod corect. Ceva îl deranjează, dar el nu înțelege, experiențele sunt la un nivel subconștient. Copii deseori își suprimă emoțiile și ezită să le împartă cu adulții. Prin urmare, manifestările corporale joacă rolul unui fel de "canal de comunicare" între copii și părinți. Bolile frecvente, maltratate pot fi așa-numitul simptom psihosomatic.

În înțelegerea tulburărilor psihosomatice în copilărie este important de urmărit rolul mamei, căci relația cu aceasta este factorul cel mai important în înțelegerea acestor tulburări. De caracteristicile de personalitate ale mamei depinde calitatea primelor îngrijiri pe care le primește copilul. Sentimentele de securitate, structura Supraeului și relația cu obiectul sunt dependente de trăirile și comportamentul matern și astfel personalitatea copilului este dependentă de a mamei. Spre exemplu, mamele supraprotective rejectează copilul când acesta încearcă să își obțină independența, ca urmare, pentru a fi iubit/protejat copilul se supune acesteia, dar manifestă o serie de simptome somatice, care sunt încercări de a se degaja de conflictul cu aceasta. Privarea afectivă data de comportamentele disfuncționale ale mamei poate genera, anumite boli.

Boli cu cauze psihosomatice includ:

- Infecții respiratorii acute, răceli, otite, herpes;**
- Probleme gastro-intestinale (dureri de stomac, greață, vărsături, diaree, constipație);**
- Alergii, boli ale pielii (dermatită, eczemă, psoriazis, dermatită atopică);**
- Boli nazofaringiene (amigdalită, amigdalită, adenoidită, rinită cronică);**
tuse cronică, bronșită, astm bronșic;
- Anemie;**
- Disfuncția tiroidiană;**
- Dureri de cap;**
- Tulburări de somn;**
- Enurezis, encoprezis;**

Experiențele umane, anxietățile, emoțiile negative ce se acumulează în interior, în cele din urmă găsesc o cale de ieșire sub forma anumitor simptome fiziologice.

Cele mai frecvente cauze ale tulburărilor psihosomatice la copii sunt:

-situația, climatul psihologic din familie (tensiuni între părinți, certuri frecvente). În astfel de cazuri, copilul încearcă să devină un "salvator" al relațiilor părintești. Subconstient, el decide: "dacă mă îmbolnăvesc, mama și tata opresc certurile, vom fi toți împreună". Și de multe ori funcționează - părinții în timpul îmbolnăvirii copilului se unesc, dar după recuperarea sa, situația din familie devine aceeași, copilul suferă din nou și, ca rezultat, se îmbolnăvește din nou, se formează un cerc vicios. Copiii care suferă de conflicte părintești sunt adesea predispuși la **patologii nazale (dureri de gât, amigdalită, sinuzită, rinită cronică, otită)**. Printre cauze mai pot fi șocurile emoționale (pierderea unui membru drag, animalele de companie, divorțul părinților) sau adesea, copilul nu este gata pentru nașterea unui frate sau soră. Dintr-o dată, pentru toți, el devine "deja mare". El se simte abandonat, inutil, respins și, de regulă, nu-i spune părinților despre experiențele sale. Acumularea acestor sentimente pot duce la **adenoidită, la răceli frecvente**. Influența excesivă a mamei (hiper-îngrijirea) și, dimpotrivă, lipsa de atenție, duce adesea la tulburări psihosomatice ale **sistemului respirator (tuse cronică, bronșită, astm bronșic)**.

-dificultăți de adaptare (grădiniță, școală), dificultăți în relațiile cu alți copii. Adesea părinții se plâng că copilul merge la grădiniță timp de o săptămână, iar apoi este bolnav timp de două săptămâni. Și nu întotdeauna motivul constă într-o imunitate slabă. Poate că copilul nu vrea să meargă acolo, e rău acolo, speriat, trist. Suprimarea acestor sentimente poate duce la **răceli frecvente, herpes, alergii, diaree**;

-exigențe excesive și așteptări ridicate ale părinților. Dacă părinții sunt prea stricți, stabilesc un nivel de comportament prea rigid, copilul are un sentiment de gol interior, teamă de a nu răspunde așteptărilor adulților. În plus, părinții suprimă adesea emoțiile copilului, folosind cuvinte precum: "copiii buni nu se comportă în acest fel", "băieții nu plâng", etc. Atunci când un copil nu este lăsat să exprime ceea ce simte, aceasta este o cale directă spre **dureri în gât, tuse cronică și nas înfundat**.

Cercetarea psihosomatică a arătat că emoțiile joacă un rol semnificativ și în apariția afecțiunilor gastrointestinale, nutriționale și au o natură cu totul specifică. Acestea sunt centrate în jurul așteptărilor și protecției. Mulți copii nu sunt capabili să facă față cerințelor la care sunt supuși și apelează în condiții de stres la mecanisme de apărare. Sa constatat că unii factori emoționali sunt generatorii simptomelor gastrointestinale la copil, fac stomatită sau afecțiuni ale gingiilor. Unele emoții ca: dificultate în a înghiți ceva pot provoca tulburări de deglutiție, stările de dezgust sau repulsie pot provoca anorexie, greață, vomă, malnutriție, dificultățile de a stăpâni ceva- dispepsie, enterocolită, colon iritabil, incapacitatea de a se despărți de ceva -constipație, dorința de a scăpa de ceva diaree. Conflictul psihologic care modifică semnificativ funcția somatică este semnul distinctiv al tulburărilor psihosomatice. Orice fel de stres emoțional poate fi asociat cu orice tip de tulburare psihosomatică la un copil

Fiecare copil se dezvoltă și avansează într-un mod diferit. Depinde de sensibilitatea, abilitatea de a depăși dificultățile.

În abordarea psihosomatică a bolilor copilăriei, terapeuții pot lucra cu copii și familiile lor pentru a identifica și gestiona factorii psihologici care contribuie la bolile lor. Terapia și consilierea pot ajuta copiii să învețe să facă față mai bine stresului și anxietății, ceea ce poate duce la ameliorarea simptomelor lor medicale. Este important ca părinții și cadrele didactice să fie conștienți de aceste legături între sănătatea mintală și cea fizică a copiilor și să ofere sprijin adecvat pentru a îmbunătăți bunăstarea lor. Terapia cognitiv-comportamentală, terapia de relaxare și consilierea pot ajuta copii să înțeleagă și să gestioneze mai bine factorii de stres și anxietatea care contribuie la simptomele lor. Este important ca părinții să ofere sprijin emoțional și să comunice deschis cu copii pentru a ajuta la gestionarea stresului și anxietății care pot contribui la aceste afecțiuni.

CONCLUZII

Conflictul psihologic care modifică semnificativ funcția somatică este semnul distinctiv al tulburărilor psihosomatice. Orice fel de stres emoțional poate fi asociat cu orice tip de tulburare

psihosomatică la un copil. Prin urmare, concluzia importantă: tulburările psihosomatice nu sunt niciodată un capriciu, moft sau o pretenție. Copilul se îmbolnăvește întotdeauna și suferă cu adevărat, chiar dacă boala nu este cauzată de o infecție, ci de un factor psihologic. În acest caz, boala este o modalitate de a informa adulții despre unele din problemele și nevoile lor. Când vine vorba despre copii, părinții, îi pot ajuta să facă față unei situații traumatice, unor emoții negative sau unor sentimente interioare. Sănătatea psihologică necesită întotdeauna mai multă atenție, implicare, schimbare pentru prevenirea și formarea unor boli. Numai o abordare interdisciplinară, obținută prin colaborarea dintre medic, psiholog și părinți, poate asigura succesul pe termen lung în tratamentul tulburărilor psihosomatice la copii.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE:

1. Freud, S. „Psihonevrozele de apărare“, în Studii despre isterie; București, Editura Trei, 2010 [1894].
2. Jung C.G. – Opere complete. Vol. 3, Psihogeneza bolilor spiritului, Editura Trei, București, 2005.
3. Jacques Cain – Psihanaliza și psihosomatica, Editura Trei, 1998.
4. Margareta Dinca, Madalina Petrescu, Ana-Mihaela Popisteanu „Psihosomatica Teorii, cazuri, descriere medicală, 2000.

Domeniul Științe politice

COMUNICAREA POLITICĂ: ASPECTE TEORETICE ȘI PRACTICE

Sergiu RENȚA,
master în științe politice, USEM

Pavel BRAGA,
master în științe politice, USEM

Valentina STAN,
doctor în științe politice, conferențiar universitar, USEM

Rezumat. În condițiile tendințelor de integrare a Republicii Moldova la Uniunea Europeană, un rol deosebit îl deține modul de comunicare a instituțiilor politice, persoanelor fizice și juridice ce sunt abilitate cu funcții de conducere în stat. De aceea, comunicarea rămâne determinanta care permite o funcționalitate eficientă, realistă și dinamică a instituțiilor politice în Republica Moldova. Astfel, procesul politic nu se poate desfășura în toată amploarea sa fără un proces de comunicare divers și complex. De aici se evidențiază faptul că a pune comunicarea este cea care contribuie la structurarea lanțului informațional al procesului de conducere, ea permite promovarea rapidă a metodelor eficiente în actul politic. Astfel, comunicarea eficientă depinde de activitatea liderilor politici și conducerii de toate nivelurile ierarhice.

În prezent, procesul de comunicare în domeniul politic presupune informarea corectă, coerentă și amplă a societății civile cu privire la activitățile efectuate de instituțiile politice, atât un dialog social eficient prin intermediul căruia societatea civilă va obține, fie prin metodele clasice, fie prin cele modern, cum ar fi „governarea”, un deplin acces la informația de interes politic, cât și promovarea imaginii coerente a instituției și a purtătorilor centrali ai acesteia.

Actualmente perfecționarea comunicării din acest domeniu necesită activități de înlăturare a barierelor comunicaționale și de progres al aptitudinilor de percepere a feed-back-ului, de dezvoltare a comunicării interpersonale, de combinare a comunicării descendente cu ce-a ascendentă și evoluarea continuă a mecanismului nou de activitate a instituțiilor politice.

Cuvinte cheie: Comunicare; proces de comunicare; instituții politice; emițător; receptor; mesaj; cetățean; informații; comunicare politică; comunicat de presă; purtător de cuvânt; guvernare, seminar; atelier de lucru; feedback, guvernanți; lider politic; dimensiune comunicativă; activitate politică; principiile comunicării; funcțiile comunicării; limbajul comunicării politice.

Abstract: In the conditions of the integration trends of the Republic of Moldova into the European Union, a special role is played by the way of communication of political institutions, natural and legal persons who are empowered with leadership positions in the state. That is why communication remains the determining factor that allows an efficient, realistic and dynamic functionality of political institutions in the Republic of Moldova. Thus, the political process cannot take place in its full extent without a diverse and complex communication process. This highlights the fact that it is communication that contributes to the structuring of the information chain of the leadership process, it allows the rapid promotion of effective methods in the political act. Thus, effective communication depends on the activity of political leaders and management at all hierarchical levels.

Currently, the communication process in the political field requires the correct, coherent and ample information of the civil society regarding the activities carried out by the political institutions, as well as an effective social dialogue through which the civil society will obtain, either through the classical methods or through the modern ones, such as "governance", full access to information of political interest, as well as the promotion of the coherent image of the institution and its central bearers.

Currently, the improvement of communication in this field requires activities to remove communication barriers and advance the skills of perceiving feedback, developing interpersonal communication, combining downward and upward communication and the continuous evolution of the new mechanism of activity of political institutions.

Keywords: Communication; communication process; political institutions; transmitter; receiver; message; citizen; information; political communication; press release; speaker; government, seminary; work shop; feedback, governors; political leader; communicative dimension; political activity; the principles of communication; communication functions; the language of political communication.

JEL: P16

INTRODUCERE

Comunicarea în domeniul politic presupune realizarea unor obiective politice, caracteristice acestui domeniu. Aceste obiective sînt corelate cu funcțiile domeniului politic, care se desfășoară într-o formă specifică. [1, pp.185-190].

Funcțiile și principiile comunicării politice reprezintă un ansamblu structural care susține întregul edificiu al fenomenului: un principiu de bază este că "nu putem să nu comunicăm", iar competența de comunicare este funcția de bază a comunicării politice.

REZULTATE ȘI DISCUȚII

Referindu-ne mai aprofundat despre comunicarea între angajații unei instituții politice menționăm că există mai multe criterii după care sunt identificate variatele forme ale acestui proces : [1, pp.185-190]

1. După participarea indivizilor la procesul de comunicare:

- comunicare intrapersonală;
- comunicare interpersonală;
- comunicarea de grup;
- comunicarea publică;
- comunicarea de masă.

2. După obiectivele comunicării:

- comunicare incidentală (fără scop bine stabilit);
- comunicare consumatorie (consecința stărilor emoționale);
- comunicare instrumentală (când este urmărit un scop precis).

3. După contextul spațial- temporal al mesajelor:

- comunicarea directă;
- comunicarea reciproc directă (față în față);
- comunicarea unilateral directă;
- comunicarea indirectă (mediată);
- comunicarea reciproc indirectă;
- comunicarea unilateral indirectă.

4. După poziția în cadrul unei instituții:

a) comunicarea internă;

- comunicarea formală;
- comunicarea pe verticală;
- comunicarea ascendentă (cu superiorii);
- comunicarea descendentă (cu subalternii);
- comunicarea neformală (informală);
- comunicarea orizontală (emițătorul și receptorul au poziții egale);
- comunicarea pe diagonală.

b) comunicarea externă.

- Comunicare externă operațională;
- Comunicare externă strategică;
- Comunicare externă de notorietate.

În dependență de variabilele emițătorului și receptorului evidențiem:

- comunicarea intrapersonala (dialogurile cu sine, „vocea interioară”), „unde are loc comunicare cu sinele, în care emițătorul și receptorul sunt de nepătruns. Deși nu presupune existența unor comunicatori

distincți, dialogul interior pe care îl purtăm cu noi înșine reprezintă un autentic proces de comunicare” , unde își află locul și falsitatea informației în vederea inducerii în eroare a interlocutorului (cei care se amăgesc pe ei înșiși).

- interpersonală (relația „de la om la om” și „între patru ochi”). Presupune strict cel puțin doi participanți și este cea mai importantă, deoarece prezintă calitatea de a influența opiniile, atitudinile oamenilor. Obiectivele acestei comunicări sunt: „persuadarea interlocutorului, autocunoașterea, descoperirea lumii exterioare, ajutorarea semenilor, stabilirea și menținerea de relații semnificative cu alte ființe umane William Schutz afirmă că printre factorii ce determină comportamentul nostru comunicațional se număra și așa numitele „nevoi interpersonale”. Ele sunt: nevoia de incluziune, de control și de afecțiune.”

- comunicarea de grup (într-un anturaj intim, în interiorul echipei, adunări ad-hoc) ea este cea în care indivizii își petrec o mare parte din viața socială și profesională, își împărtășesc cunoștințe, rezolvă problemele etc.

Comunicarea politică [1, pp.185-190] implică prezența unui emițător unic și a unei multitudini de receptori– orice tip de cuvântare, expunere sau prezentare în fața unui grup mai mare de 3 persoane. Este tipul de comunicare cel mai atent studiată de-a lungul timpului. De cele mai multe ori obiectivul ei nu este transmiterea de informații, ci câștigarea publicului – de aceea depinde de ambele capete ale relației: vorbitor și public.

Instituțiile politice trebuie ca, prin întreaga lor activitate, să urmărească satisfacerea interesului general al populației, iar instituțiile administrației publice au obligația să se apropie de membrii colectivităților locale și să mențină un contact permanent cu aceștia. În acest sens, administrația publică trebuie să comunice, să fie deschisă dialogului, să respecte și să ia în considerare cetățeanul.

Comunicarea politică reprezintă forma de comunicare ce însoțește activitatea instituțiilor politice în vederea satisfacerii interesului general. Mesajele transmise cuprind informații de utilitate politică. Cetățeanul trebuie să fie informat cu privire la existența și modul de funcționare a serviciilor publice, iar când își exprimă nemulțumirea, trebuie ascultat și de luat în considerare dorințele și nevoile lui.

În literatura de specialitate întâlnim următoarele categorii de comunicare politică: [1, pp.185-190].

- comunicarea instituției prezidențiale:
- comunicarea guvernamentală: a guvernului, ministerelor și celorlalte structuri subordonate guvernului;
- comunicarea parlamentară;
- comunicarea organismelor publice, altele decât cele incluse în cadrul comunicării guvernamentale, precum și a întreprinderilor de interes public.

De exemplu în cadrul instituțiilor publice locale, comunicarea politică are forme ca punerea la dispoziția cetățenilor a informațiilor de interes local, prezentarea și promovarea serviciilor politice oferite de colectivitățile locale, promovarea instituțiilor politice și a colectivităților teritoriale.

O relație deschisă, de parteneriat, va ușura fluxul de informații în ambele sensuri. Inițiatorul acestei relații trebuie să fie instituția politică, care are obligația să caute modelele cele mai eficiente și specifice pentru realizarea feed-back-ului și pentru cunoașterea resurselor locale.

Buna funcționare a comunicațiilor facilitează administrarea și controlul proceselor politice. La fel de oportună și necesară e clasificarea comunicării în dependență de intenția emițătorului și caracterul mesajului, propusă de R. Zajonc:

Comunicarea incidentală (întâmplătoare) - emițătorul transmite o informație neavând intenția de a face acest lucru. O formulare a mesajului nu există, dar interlocutorul poate să interpreteze anumiți factori purtători de informație de care emițătorul nu este conștient.

Comunicarea consumatorie - rezidă în faptul că are la fundamentul său toate schimbările privind expresia unei stări emoționale. Anume ea pune în circuit motivațiile interlocutorilor ce se implică prin trăiri intense legate de comunicare.

Comunicarea instrumentală - reprezintă o finalitate și constă în faptul că urmărește un scop bine determinat, precis și exact. Mesajul ei are tendința de a produce un efect, o reacție către receptor. Comunicarea respectivă are la bază încercarea de a stăpâni mesajul.

În domeniul politic comunicarea are anumite particularități impuse de obiective, scopul, rolul ei, ci și de structură, cadru organizațional. Deosebim următoarele tipuri de comunicare în cadrul instituțiilor politice:

Comunicarea descendentă [7, Accesat 1.11.23] (cu superiorii) „are loc de la nivelurile ierarhice superioare la cele inferioare. Astfel se comunică deciziile, instrucțiunile, repartizările sarcinilor de muncă, solicitările de informație”. De asemenea, aceasta este direcția în care se realizează feedback-ul cu privire la calitatea și cantitatea performanțelor realizate. Cu cât numărul de niveluri este mai mare, cu atât crește posibilitatea distorsionării mesajului. Problema de bază a comunicării descendente este probabilitatea ca mesajul să fie filtrat în timp ce este transmis de la un nivel ierarhic la altul, pentru că fiecare nivel interpretează mesajele în dependență de propriile necesități, obiective propuse.

În instituțiile cu o centralizare puternică, unde se practică stilul autoritar, tipul acesta de comunicare se încadrează în procesul de comunicare unilateral.

Comunicarea de sus în jos e folosită pentru a influența opiniile, a schimba atitudinile, a diminua frica, suspiciunea și reticența formate prin dezinformare. De asemenea, ea previne neînțelegerile provocate de insuficiența de informare și pregătește personalul pentru diversele procese de schimbare. Atunci când excesiv se folosesc canalele de comunicare descendente există pericolul ca funcționarul să se desprindă de realitățile instituției politice prin lipsa de feed-back. Din acest motiv comunicarea descendentă trebuie să fie în conexiune strânsă cu cea ascendentă, ce are loc dinspre subordonați spre nivelurile ierarhice superioare, astfel completându-se reciproc. Aceasta transmite un feed-back pentru funcționari, facilitează implementarea deciziilor și încurajează propunerile de idei importante. Receptorii comunică pe această cale opiniile proprii și gradul de înțelegere a mesajului furnizat în comunicarea de sus în jos, fapt ce are drept rol dezamorsarea tensiunilor emoționale, asigurând subordonaților sentimentul de valoare personală.

Comunicarea ascendentă (cu subalternii) are loc prin transmiterea informațiilor de la eșaloanele ierarhice inferioare la cele superioare și constă în informații cu privire la performanțe, solicitarea intervenției sau sprijinului, respectiv reacțiile individuale la comunicări realizate anterior”.

Comunicarea ascendentă poate fi un răspuns la diferite cereri de situații și date ale conducerii sau emiterea unor cereri, plângeri, opinii. Formele folosite pot fi note de serviciu, rapoarte, dări de seamă. Tipul acesta de comunicare poate fi eficient numai în cazul când subordonaților li se permite formularea mesajelor fără teamă de penalizare, favorizându-se exprimarea spontană a angajaților. Ceva specific mesajelor comunicării ascendente este faptul că subordonatul mereu dorește să apară pozitiv în fața șefului său, ceea ce va face ca informația să fie bine filtrată. Atunci când lanțul de comunicare este vast, poate interveni distorsionarea mesajelor.

În instituții comunicarea ascendentă nu apare de la sine, ci din cauza unor obligații sau

[7, Accesat 1.11.23] chiar nereguli, lucru ce nu este placut pentru șefi, de aceea acest tip de comunicare nu prea este dorit. Însă, șefii au nevoie de o astfel de comunicare, pentru a indentifica perturbațiile și a putea lua decizii juste, eficiente. Îmbunătățirea comunicării de jos în sus este necesară în instituții, de aceea multe din ele folosesc sistemul de chestionar, sondaj de opinii, sugestii. Chestionarele ce sunt anonime se referă la diferite probleme, atitudini.

Comunicarea orizontală are loc între governanți care sunt situați la același nivel ierarhic adică emițătorul și receptorul au poziții egale, ea are drept caracteristică funcționalitatea și cooperarea.

Respectivul tip de comunicare are rolul de a efectua coordonarea diferitelor compartimente, intercorelarea activităților, rezolvarea problemelor, conflictelor, transmiterea informațiilor între compartimente, subordonați, șefi.

Sunt organizații ce au la bază comunicări rigide, iar ele nu permit o comunicare orizontală intra sau extragrupală, ceea ce poate fi un avantaj în cazul lor, unde este necesară comanda.

Atunci când sunt structuri de tip industrial, comercial sau din domeniul serviciilor, relațiilor cu publicul acest lucru poate fi un dezavantaj pentru activitățile lor, cer flexibilitate și dinamism în comunicare.

De la începutul existenței sale omul este implicat în procesul de comunicare. Ascultă, vorbește, redactează sau citește. Omul comunică și atunci, când tace: prin gesturi, mimică, poze.

Comunicarea este un instrument, care atinge emoțiile omului.

Ceea ce omul scrie sau citește este un proces de comunicare verbală. Cuvintele sunt materia primă a unei limbi. Numai omul comunică. Omul preistoric comunică prin sunete preverbale, slab articulate. Ridicându-se în picioare omul și-a eliberat laringele și a făcut loc dezvoltării treptate a organelor implicate în vorbire: plămâni, trahee, laringe, corzi vocale, limbă, gură, nas, buze și desigur centrul vorbirii din creier. Odată ridicat în picioare omul a început să utilizeze organele eliberate pentru procesul de vorbire, deoarece a apărut posibilitatea, dar și necesitatea de a comunica. Comunicarea verbală poate fi orală și scrisă.

Comunicarea orală reprezintă un sistem propriu de reguli, norme și trepte sau pași.

Prima treaptă sau nivel pornește de la stil care caracterizează formele de comunicare, în care emițătorul nu își cunoaște receptorul.

Treapta a doua caracterizează stilul formal care reprezintă un nivel înalt de coerență, o cultură înaltă comunicativă.

Nivelul trei este realizat prin consultații. Acest stil are un caracter profesional. Participarea interlocutorului la dialog în acest caz este activă.

Nivelul patru este specific stilului ocazional, în conversațiile libere. Sunt discuțiile dintre amici care nu presupun respectarea unor rigori.

Nivelul cinci vizează de stilul intim care presupune stările intime a interlocutorului, presupune o serie de abilități necesare interlocutorului pentru a reuși o comunicare eficientă.

Deoarece în procesul comunicațional participă vorbitorul și ascultătorul. De ei depinde rezultatele acestui proces. Este important cum fiecare din participanți la procesul de comunicare este pregătit cât profesional, atât și cunoașterea și respectarea normelor morale. Un vorbitor trebuie să posede următoarele caracteristici pentru o comunicare politică eficientă:

- claritate – organizarea conținutului de comunicat astfel încât acesta să poată fi ușor de urmărit; folosirea unui vocabular adecvat temei și auditoriului; o pronunțare corectă și completă a cuvintelor;

- acuratețe – presupune folosirea unui vocabular bogat pentru a putea exprima sensurile dorite; cere exploatarea completă a subiectului de comunicat;

- empatie – vorbitorul trebuie să fie deschis tuturor interlocutorilor, încercând să înțeleagă situația acestora, pozițiile din care adoptă anumite puncte de vedere, să încerce să le înțeleagă atitudinile, manifestând în același timp amabilitate și prietenie;

- sinceritate – situația care evită apariția stângăciei, minciunei și menține atmosfera de încredere și stare naturală;

- contactul vizual – este absolut necesar în timpul dialogului; toți participanții la dialog trebuie să poată vedea ceea ce este o probă pentru dispoziția de dialog;

- înfățișarea – presupune ținuta, vestimentația, comportamentul adecvat situației create;

- postura – controlul riguros a poziției corpului, picioarelor, capului;

- vocea – reglarea volumului vocii, distanței dintre interlocutori;

- viteza de vorbire – trebuie să fie adecvată situației, încăperii, interlocutorilor pentru a nu pierde interesul participanților la vorbire;

- pauzele de vorbire – sunt recomandate în cazul când ascultătorul pierde interesul față de partener sau când este nevoie de a accentua un subiect;

Comunicarea politică presupune și participarea receptorului sau ascultătorului. Un ascultător bun posedă următoarele calități :

- Disponibilitatea pentru ascultare – încercarea de a pătrunde ceea ce se comunică, de a urmări ceea ce se transmite;

- Manifestarea interesului – a asculta astfel încât să fie evident că cel care vorbește este urmărit; celui care vorbește trebuie să i se de-a semnale în acest sens;

- Ascultarea în totalitate – interlocutorul trebuie să-și expună toate ideile, să epuizeze ceea ce vrea să spună;

- Urmărirea ideilor principale – amănunțele în unele cazuri duc la pierderea ideilor principale, de aceea urmăriți ceea ce este esențial;

- Ascultarea critică - o ascultare atentă poate duce la identificarea celor spuse de interlocutor;

- Luarea de notițe – permite urmărirea mai exactă a ideilor spuse, permite elaborarea unei schițe proprii sau a unui plan.

Limbaajul verbal parcurge niște etape care sunt definite de anumite funcții: [8, accesat 1.11.23]

- expresivă – exprimă o stare interioară. Această funcție este accesibilă plantelor, animalelor, și evident omului;

- comunicativă – prin ea limbaajul semnalizează și transmite ceva celui care recepționează mesajul, declanșând un comportament specific. Funcția comunicativă este accesibilă plantelor și animalelor, dar nu sunt dovezi că ele o conștientizează, precum o face omul;

- descriptivă sau reprezentativă – privește numai specia umană, și face posibil descrierea și prezentarea unor fapte și lucruri reale sau fictive. Această funcție este realizată prin cuvinte scrise sau spuse, și este fundamentul culturii umane;

- funcția argumentativă – grație ei oamenii pot convinge și manipula cu alți oameni. Această funcție se află pe treapta cea mai înaltă de evoluție a limbaajului;

- persuasivă – este arta de a convinge;

- manipulative – este funcția caracteristică numai pentru om. Această funcție la fel se află la cea mai înaltă treaptă de evoluție a limbaajului;

În comunicarea politică toate pozițiile necesită să fie argumentate. Argumentele convingătoare se supun unor reguli:

-utilizarea noțiunilor exacte;

-argumentele trebuie să fie prezentate simplu și succint;

-argumentarea trebuie să se evalueze corect, conform etichetei profesionale;

-argumentele se aduc pentru partener, de aceea subiectul partenerului servește drept punct de reper;

-evitarea expresiei care nu corespund relațiilor politice;

-prezentarea argumentelor cât mai ilustrativ.

Cuvintele sunt stimulenți care provoacă simțurile. Pentru ochi și urechi cuvintele sunt stimuli vizuali sau sonori însă cuvintele pot produce și diferite reacții la diferite situații și la diferiți oameni. De asemenea cuvântul „pericol,, înseamnă ceva pentru un pilot, și alta pentru un hoț. Transmiterea de semnificații de la o persoană la alta este cea mai importantă funcție a limbaajului.

Se spune că există probleme în comunicarea politică, în relații politice. Însă se vorbește numai despre vina discursului, și nu se poate spune despre o așa cauză, când este vorba despre procesul de ascultare. Comunicarea verbală are de suferit din cauza ascultării insuficiente. În comunicare participă cel puțin doi, dintre care unul vorbește, iar altul ascultă.

Procesul de ascultare trebuie să fie activ, ceea ce înseamnă:

- a găsi plasamentul și poziția trupului din care putem auzi și vedea partenerul fără efort;
- a concentra atenția asupra vorbitorului și a concentra atenția asupra mesajului;
- a ignora propriile emoții și sentimente, și recepționa emoțiile și trăirile partenerului;
- a emite mereu semnale de confirmare a faptului că auzim ceea ce spunem și înțelegem ce simte partenerul.

În lipsa unei ascultări active, pierdem șansa să formulăm răspunsuri, obiecții și propuneri partenerului cu care am comunicat.

Limbajul verbal presupune și comunicarea scrisă, care are avantaje și dezavantajele sale.

Comunicarea scrisă este o modalitate de a păstra și transmite mesajul. Nu există oameni de afaceri care nu ar avea nevoie să scrie un text. Respectarea normelor de etichetă în comunicarea scrisă este obligatorie, ca și în comunicarea orală. În comunicarea scrisă se disting cinci norme de etichetă:

- scrierea corectă a numelui, prenumelui, titlurilor și adresa destinatarului;
- distincția corecpondenței oficiale de cea informală;
- respectarea confidențialității. Pentru aceasta corespondența este semnată: confidențial, personal, secret, de uz intern, etc.
- respectarea dimensiunilor a actelor oficiale: să nu fie prea voluminoase, redactarea neclară, limba necizelată etc;
- respectarea stilului și tonului comunicării scrise.

Textele oficiale sunt redactate de persoane oficiale [9, Accesat 2.11.23] (Președintele Țării, rectorul etc). Conținutul lor vizează probleme oficiale apărute în cadrul relațiilor oficiale:

- 1) relații politice; 2) relații de afaceri.

Ca relații politice putem menționa relațiile dintre: Președintele Republicii Moldova și orice cetățean al republicii; Prim-ministru cu cetățenii Republicii Moldova etc. Relațiile de afaceri vizează relațiile dintre orice conducător al unei întreprinderi cu angajații săi. Structura unui text coerent presupune mai multe elemente constituente:

Antetul se plasează în partea de sus a unui act care cuprinde numele, adresa și alte date ale unei persoane sau unități.

Numărul și data sunt situate în stînga, imediat mai jos de antet, care sunt necesare pentru înregistrare și evidență.

Numele și adresa destinatarului sunt plasate pe dreapta, în partea de sus a foii. În cazul când destinatarul este o persoană fizică numele este precedat de cuvintele Domnului sau Către domnul.

Obiectul actului se înseamnă prescurtat prin Ref.; ceea ce înseamnă „referitor la” și include esența subiectului. De exemplu: Ref.: angajare. Această referință este pentru ca actul să se păstreze în mapa corespunzătoare.

Conținutul este partea cea mai importantă a unui act, în care este desfășurat subiectul propriu-zis. Această parte a actului este alcătuită din: introducere, tratarea subiectului și încheierea.

Semnătura după încheierea conținutului în dreapta foii, jos se notează mai întâi funcția emitentului, apoi, mai jos se pune semnătura, după care urmează numele desfășurat al persoanei respective.

Accesoriile reprezintă date suplimentare: strict, secret, pentru uz intern etc.

Ștampila se aplică pe semnătură.

Comunicarea scrisă ocupă un loc mai important în activitatea funcționarului din domeniul politic, a analiștilor politici. Forma scrisă a limbajului politic, reieșită din ce-a orală, este supusă anumitor reguli (ortografice, gramaticale, stilistice) și este realizată prin intermediul simbolurilor scrise.

Deoarece limbajul scris nu dispune de capacitatea de a transmite mesajele prin mijloace extralingvistice: mimică, gesturi, intonație, expresivitate corporală, fiecare eroare poate schimba sensul frazei și de a crea dificultăți de înțelegere.

Comunicarea scrisă cu rol profesional are câteva caracteristici aparte :

-caracter pragmatic, derivă din rolul comunicării scrise, acela de a asigura informarea necesară în vederea deciderii, executării și rezolvării problemelor ;

-caracter obiectiv al comunicării scrise profesionale, decurge din însuși specificul acestui tip de activitate. Indiferent de formă și destinație, această comunicare cuprinde fapte, acțiuni, documente oficiale, ceea ce reduce la maximum parte de subiectivism și funcția conotativă a limbajului ;

-accesibilitatea este dată de modul în care mesajul este conceput și structurat din punct de vedere lingvistic și de sobrietatea stilului.

Comunicarea scrisă îmbracă forme variate, după scopul ei și tipul sarcinii cu care este asociată. O parte a acestei comunicări este puternic formalizată, sub forma unor „tipizate,, grafice, diagrame etc.

Pe lângă comunicarea verbală în procesul realizării unui anumit discurs politic, adică un proces de comunicare un rol important îl are **comunicarea non-verbală**, realizată de un individ.

Comunicarea non-verbală poate sprijini, contrazice sau substitui comunicarea verbală. Mesajul non-verbal este cea mai apropiată de realitatea emitentului și este cea care i se acordă de către interlocutor atenția cea mai mare .

Limbajul trupului leagă limbi și culturi diferite, în sensul că are aproape aceleași semnificații în diferite țări , transmite mesaje mai ușor, mai rapid decât cuvântul. Asta se face prin mimică, gestică, fizionomie etc. Comunicarea non-verbală este prezentată de următoarele sisteme: vizual, acustic, tactil și olfactiv.

Sistemul vizual desenează:

- gesturile;
- mimica, pozele;
- reacții de piele;
- contactul vizual:

Toate împreună aceste reacții desenează fonul emoțional a partenerului și în rezultat comunicarea capătă diferite nuanțe.

Sistemul acustic are următoarele aspecte:

- sistemul paralingvistic (sistemul de vocalizare, tempoul , tonalitatea, diapozonul);
- sistemul extralingvistic (pauzele, râsul, tusea);

Sistemul tactil presupune:

- strânsul mâinei;
- îmbrățișările;
- sărutul;
- atingerea.

Prezența personală comunică prin intermediul formei corpului, a vestimentației, a mirosului.

Specialiștii în domeniu disting trei tipuri fizice ale omului:

- ectomorf-fragil, subțire și înalt;
- endomorf-gras, rotund și scurt;
- mezomorf-musculos, athletic și înalt.

Persoanele ectomorfe se caracterizează ca ambițioși, suspicioși, tensionați, nervoși și mai puțin masculini.

Pe endomorfi îi caracterizează ca demodați, nereziștenți fizic, vorbăreți, buni la suflet, agreabili, de încredere, prietenoși, dependenți de alții.

Mezomorfii sunt caracterizați ca încăpățânați, puternici, încrezuți în sine, veșnic învingători. Un rol foarte important pentru comunicarea non-verbală o joacă vestimentația care redă personalitatea individului, comunică informații despre el, poate reda statutul social al omului.

Limbajul spațiului este măsurat în 5 dimensiuni: mărime, grad de intimitate, înălțime, apropiere-depărtare, înăuntru-înafară.

Limbajul culorilor este diferit în diferite culturi. De exemplu este asociat în China cu bucurie și festivitate, în Japonia cu luptă și mînie, la indieni cu masculinitate, în Europa cu dragostea, în SUA comunism. În Africa negru sugerează binele, albul răul. Pentru Europeni negrul este culoarea tristeții.

Culorile afectează comunicarea astfel încît: culorile calde stimulează comunicarea. Culorile reci inhibă comunicarea.

Limbajul timpului este corelat cu: [10, accesat 2.11.23]

- precizia timpului;
- lipsa timpului;
- timpul ca simbol.

Precizia timpului se considera ca ceva prețios și personal. A veni mai tîrziu, mai devreme comunică atitudinea față de interlocutor. Limbajul timpului este utilizat pentru a manipula, a controla sau pentru a comunica respect și interes.

Lipsa timpului este un indicator de atitudine nerespectuoasă față de partener.

Timpul ca simbol semnifică ritmul. De exemplu, luăm masa de trei ori pe zi, anotimpurile impun anumite activități, sărbătorile și ritualurile la fel sunt marcate de timp.

Comunicarea non-verbală: [11, accesat 2.11.23]

- exprimă relații interpersonale;
- exprimă sentimente și emoții;
- administreză procesele de comunicare verbală.

Limbajul trupului este determinat de impulsuri subconștiente, și omul care posedă metoda de control a comunicării nonverbale, nu poate falsifica aceste impulsuri, de aceea comunicarea nonverbală se consideră mai sinceră. Cunoașterea limbajului nonverbal face comunicarea mai eficientă. Asupra limbajului nonverbal influențează un șir de factori :

- factorul național (diferite semnale nonverbale în diferite țări pot semnifica diferite sensuri);
- factorul fizic al omului, este vorba despre sănătatea partenerului;
- factorul profesional, unele gesturi sau poziții depind de profesia interlocutorului;
- factorul cultural, cunoașterea normelor de etichetă, nivelul de cultură pot influența procesul de comunicare non-verbală;
- factorul statuar, cu cît statul este mai înalt, cu atît persoana utilizează mai puțin limbajul non-verbal;
- factorul etnic se manifestă prin acele tradiții și obiceiuri, care sunt caracteristice grupului etnic, membru căruia el este.

Criteriile de evaluare a semnalelor nonverbale sunt grupate în cinci registre:

I. Distanța. Fiecare tip de relații umane presupun anumite reguli de organizare a spațiului. Fiecare dintre noi poate fi în relații cu ceilalți în patru distanțe: intimă, personală, socială și publică .

Zona intimă este cea care ne înconjoară trupul cu un prim înveliș invizibil, după piele și îmbrăcăminte. Pentru comunicarea politică zona intimă nu este utilizată.

Zona personală se începe, acolo unde se sfârșește zona intimă. Ea corespunde distanței normale la care doi oameni conversează. Zona personală este utilizată în relațiile personale dintre oamenii apropiați.

Zona socială este spațiul care este utilizat în relații sociale, negocieri, relații profesionale, administrative, etc. La nivelul zonei sociale se subliniază și distanța ierarhică.

Zona publică este spațiul în care comunicarea și relația își pierd caracterul interpersonal. Este vorba despre discursul politic. Zona publică este distanța care apare în raporturile oficiale.

II. Vocea. Prin criteriul voci sau mesajul paraverbal se subînțelege toate manifestările vocale care însoțesc vorbirea (volum, ton, ritm, accent, pauze), fără a avea în vedere conținutul semantic al cuvintelor rostite. Tot aici sunt incluse și manifestările vocale lipsite de conținut verbal, cum ar fi tusea, râsul, oftatul. Intervenția mesajului paraverbal peste conținutul mesajului verbal provoacă intensificarea, slăbirea, distorsionarea sau anularea semnificației cuvintelor. Dacă, pe parcursul unui discurs, mesajul verbal îl contrazice pe cel paraverbal, ascultătorul va acorda involuntar mai multă încredere tonului decât cuvintelor.

Mînuit cu abilitate, mesajul paraverbal devine un instrument eficace în influențarea și controlul persoanelor din jurul nostru. Limbajul paraverbal încorajează, intimidează, menține presiunea sau cedează controlul.

III. Postura trupului. În cadrul acestui registru se are în vedere ținuta partenerului, care se manifestă prin poziția coloanei, a gâtului, a umerilor, a picioarelor, modul cum ne apropiem sau ne depărtăm de partener. Despre un om, care are o ținută dreaptă se spune "bine înfipt pe picioare", adică el este echilibrat sufletește și stabil emoțional.

Posturile trupului se clasifică în trei categorii:

- de includere sau neinclusiune care definește spațiul disponibil activităților de comunicare;
- de orientare corporală presupune că doi oameni pot să converseze față-n față (vis-à-vis) sau alături (paralel). Prima situație comunică predispunere pentru comunicare, a doua – neutralitate;
- de congruență sau necongruență comunică intensitatea participării. În primul caz, participarea intensă – congruență, și în cazul divergențelor apar posturile de necongruență (persoana nu reacționează la interlocutor).

IV. Expresia feței. Comunicare prin expresia feței include mimica, zîmbetul, privirea. Fața este cea mai expresivă parte a corpului. Ochii și și partea de jos a feței sunt în centrul atenției în timpul comunicării.

Mimica reglează comunicarea de afaceri, poate masca emoțiile sau invers divulga sarea internă a partenerului. Lectura mimicii include toate semnalele pe care le putem observa pe fața unei persoane. Fizionomia vizează de semnalele feței, a mișcării musculare, a culorii etc. și frenologia este știința, care apreciază caracterul unei persoane după forma capului, nasului și a întinderii frunții. Privirea și contactul vizual conțin o bună parte din mesajul trupului. Savanții au identificat mai multe feluri de priviri :

- privirea oficială, care fixează doar fruntea partenerului, un mic triunghi la rădăcina nasului, deasupra ochilor;
- privirea de anturaj este cea care coboară de pe frunte, sub nivelul ochilor, acoperind un triunghi ale cărui vîrfuri sunt ochii și gura;
- privirea intimă este cea care scanează suprafețe mari pe trupul cuiva, de la nivelul ochilor pîna la nivelul coapselor. Ea propune alt tip de relație decât cea profesională.

Zîmbetul la fel este un semnal al mimicii și este un remediu terapeutic. Un zîmbet comunică mai mult decât o sută de cuvinte. Tenul poate sugera diferite stări a partenerului. Cearcănele sugerează oboseală, uzură sau afecțiuni cardiace. Pielea de găină apare cînd te trec fiorii. Fruntea se acoperă cu sudoare în momente de mare tensiune.

Privirea realizează contactul cu partenerul. Se spune că ochii sunt "oglinda sufletului". Modul în care privim este legat de nevoile de aprobare, acceptare, încredere și prietenie. O privire directă semnifică

onestitate, intimitate, dar în anumite situații pot comunica amenințare. Evitarea privirii înseamnă ascunderea sentimentelor. Pupilele dilatate indică emoții puternice. Funcțiile comunicării vizuale sunt:

- cererea de informații;
- semnalul dat altor persoane;
- indicarea naturii relației;
- compensarea distanței fizice.

V. Gestică cuprinde mișcările mâinilor, degetelor, picioarelor, umerilor, a gâtului, capului etc. Mîinele și degetele relatează mult și fac procesul de negocieri mai explicit și mai emoțional. Ele reflectă patos și grandoare. De ex. Mîinele încleștate pot semnifica încordare, frustrare și agresivitate. Încrucișarea mîinilor la piept semnifică că e timpul să încetăm cu pretențiile. Este un gest de închidere. Mișcările capului în stînga și în dreapta semnifică un dezacord sau o negare. Înfățișarea exterioară este și ea un indice. Se zice, haina nu-l face pe om, dar îl prezintă.

Vestimentația [12, 1.11.23] este o completare a corpului. Suntem noi mai întii văzuți și apoi auziți. Palmele deschise înseamnă, sinceritate, onestitate, deschidere. Pumnul strâns înseamnă agresivitate, picioarele puse pe birou sau pe scaun înseamnă poziție de relaxare. Manifestările ostile cum ar fi scrâșnetul dinților, pumnul strîns, ne vorbesc despre un caracter agresiv. Exteriorul partenerului este la fel o prezentare a omului. Formarea imaginii publice este o componentă de formare a specialistului.

Comunicarea politică este o formă de relație umană, care angajează în cel mai înalt grad tehnicile și limbajele comunicării interumane. Fiecare gest asemenea unui cuvînt, poate avea mai multe sensuri.

Comunicarea nonverbală îndeplinește anumite funcții:[5 , pp.6-8]

- **Funcția de accentuare a comunicării verbale**, adică prin anumite elemente de mimică sau gestică este accentuat mesajul;

- **Funcția de completare a mesajului verbal**. Anumite părți ale mesajului verbal necesită să fie nu doar accentuate, ci și completate cu elemente nonverbale: un zîmbet, o mimică, un gest care face comunicarea mai expresivă. În unele cazuri mesajul nonverbal prelungește mesajul verbal;

- **Funcția de contrazicere a anumitor aspecte ale comunicării verbale**. În unele cazuri mesajul verbal este prea direct. De aceea, atunci cînd efectuăm o critică sau o observație, un zîmbet ar contravine aspectului negativ al mesajului verbal. În cazul dat limbajul trupului are funcția de a instaura o atmosferă pozitivă și relaxantă;

- **Funcția de reglare a fluxului comunicațional verbal**. În cazul dat, intervenția unor mesaje nonverbale stopează abundența comunicării verbale și face ca comunicarea verbală să fie întreruptă pentru o perioadă. Această pauză face ca atmosfera psihologică să se amelioreze, să scadă tensiunea;

- **Funcția de reactualizare a înțelesului comunicării verbale;**

- **Funcția de substituire a unor aspecte ale comunicării verbale**. Un semn sau un gest poate semnifica o acțiune sau un răspuns la întrebare. Spre exemplu, profesorul indicînd cu mîna un gest poate să propună studentului să răspundă.

Concluzie: Din cele relatate mai sus observăm că limbajul verbal și non-verbal sunt elemente indispensabile ale comunicării politice. Prin acestea se poate observa foarte ușor emoțiile și sentimentele interioare ale interlocutorului comunicării, și adesea are semnificații identice în multe țări. Limbajul nonverbal poartă și o puternică amprentă culturală și socială.

Multe gesturi și poze semnifică ambianța în care a trăit individul, sau grupul social, sau grupul etnic. De aceea în orice situații de comunicare este important să ținem cont de orice componentă al limbajului verbal și non-verbal, deoarece de multe ori de aceste elemente depind relațiile ce se stabilesc între persoane în orice domeniu nu ar activa.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

1. Rusnac L. Comunicarea politică: definiții, tipuri și funcții. Revista Administrația publică. Nr. 3-4, 2008, pp.185-190.
1. Roșca A. Comunicarea politică și democratizarea societății. Monografie. CHIȘINĂU: CE, USM, 2003.
2. Stoiciu A. Comunicarea politică: cum se vînd oameni și idei. BUCUREȘTI:
3. Septimiu Chelcea, Loredana Ivan. Comunicarea nonverbală: gesturie și postura. BUCUREȘTI: COMUNICAREA, 2005.
4. Craciun C. Comunicarea persuasivă. Retorica și arta comunicării. CHIȘINĂU: ELAN POLIGRAF, 2009.
5. Podaru Ilie-Daniel și echipa. Comunicarea nonverbală. BRAȘOV: UN-TEA TRANSILVANIA DIN BRAȘOV, 2020.
6. Cotun M. Noțiuni de comunicare. <https://www.academia.edu/9876027/NO%C5%A2> Noțiuni de comunicare **Accesat 1.11.23**
7. Popescu N. Niveluri, forme și funcții ale comuniării. https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/212-217_6.pdf **Accesat 1.11.23**
8. Palii A. Cultura comunicării. <https://epigraf.md/produs/cultura-comunicarii/> **Accesat 2.11.23**
9. Antohi D. și alții. Limbajul timpului <https://prezi.com/p/r0brwybrlwbk/limbajul-timpului/> **Accesat 2.11.23**
10. Negrea L. Comunicarea nonverbală. <https://ru.scribd.com/doc/33127868/Comunicarea-Nonverbala>. **Accesat 2.11.23**
11. Anda M. Comunicarea prin vestimentație. <https://ru.scribd.com/presentation/225617373/Comunicarea-Prin-Vestimentatie>. **Accesat 1.11.23**

